

**Національна академія наук України
Інститут регіональних досліджень**

Серія “Проблеми регіонального розвитку”

Головний редактор д.е.н., проф. В.С. Кравців

**95-річчю Національної
академії наук України
присвячується**

**КАРПАТСЬКИЙ РЕГІОН:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

МОНОГРАФІЯ

у 8 томах

ТОМ 7

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Львів – 2013

Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2013. – Том 7. Інвестиційна діяльність / відп. ред. С.О. Іщук. – 2013. – 204 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

У монографії наведено результати комплексного дослідження інвестиційної діяльності в Карпатському регіоні України за період 2005-2011 рр. Проведено аналіз інвестицій в основний капітал регіону за джерелами їх надходження і за напрямками вкладень у галузевому розрізі, тобто за видами економічної діяльності. Визначено ефективність інвестиційного процесу і основні тенденції його розвитку в чотирьох областях (Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській і Чернівецькій). Обґрунтовано напрямки оптимізації капіталовкладень, а відтак – трансформацій у структурі економіки регіону, на підставі обраних критеріїв ефективності використання інвестиційних ресурсів.

Визначено результативність впливу залучених інвестицій на показники соціально-економічного розвитку областей Карпатського регіону, на підставі чого окреслено перспективні напрямки активізації інвестиційної діяльності в регіоні і обґрунтовано важелі підвищення її ефективності.

Розраховано на наукових працівників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, державних службовців, підприємців.

Науковий редактор:

Кравців В.С. – доктор економічних наук, професор

Рецензенти:

Дучинська Н.І. – доктор економічних наук, професор

Мельник О.Г. – доктор економічних наук, професор

Козоріз М.А. – доктор економічних наук, професор

ISBN 978-966-02-4252-4 (серія)

ISBN 978-966-02-6900-2 (загальний)

ISBN 978-966-02-6907-1 (т. 7)

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту регіональних досліджень НАН України (протокол № 10 від 27.12.2012 р.).

© Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретико-методичні та правові засади оцінювання і регулювання інвестиційної діяльності	7
1.1. Методологічні аспекти дослідження інвестиційної діяльності.....	7
1.2. Методичне забезпечення оцінки інвестиційної діяльності в регіоні	20
1.3. Нормативно-правова база регулювання інвестиційної діяльності в Україні.....	39
Розділ 2. Фінансові механізми регулювання соціально-економічного розвитку регіону.....	56
2.1. Прогнозна оцінка джерел надходження інвестицій у регіоні	56
2.2. Аналіз напрямків інвестування в областях Карпатського регіону.....	64
2.3. Оптимізація структури капіталовкладень в економіку регіону за критеріями ефективності інвестицій.....	79
Розділ 3. Бюджетне забезпечення збалансованого розвитку карпатського регіону.....	100
3.1. Рейтингова оцінка інвестиційної діяльності в регіоні	100
3.2. Результативність впливу залучених інвестицій на показники соціально-економічного розвитку регіону ...	115
3.3. Важелі підвищення ефективності інвестиційної діяльності в Карпатському регіоні України.....	134
Висновки	148
Список використаних джерел	150
Додатки.....	161

ВСТУП

Досягнення високих темпів соціально-економічного розвитку вимагає значних капіталовкладень. Саме інвестиції є визначальним чинником зростання економіки, а механізм інвестування – це одна з найважливіших структурних складових ринкових відносин. Як доводить світова практика, існує досить висока кореляційна залежність між структурою і темпами збільшення обсягів інвестиційних вкладень, а також між обсягами і тенденцією зростання валового внутрішнього продукту та національного доходу країни в майбутньому. Відповідно недостатні обсяги залучення інвестиційних ресурсів у національне господарство є однією з найважливіших проблем, що гальмує розвиток української економіки в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи. Вирішення цієї актуальної проблеми лежить у площині пошуку надійних джерел фінансування інвестиційної сфери з їх подальшим ефективним структуруванням у напрямку поживавлення ділової активності в усіх регіонах України. Важливість досліджень проблематики інвестування зростає в контексті планів Уряду щодо проведення адміністративно-територіальної реформи, а також щодо нарощування темпів нового будівництва, зокрема в інфраструктурній сфері, що супроводжується значними капіталовкладеннями. Фінансування робіт здійснюється переважно з державного бюджету, а тому вимагає своєчасної комплексної і об'єктивної оцінки ефективності цих капіталовкладень.

Оскільки інвестування є “вічною” темою в економічній науці і світовій господарській практиці, інвестиційна діяльність і питання, пов'язані з ефективністю інвестиційних процесів, протягом тривалого часу досліджувалися багатьма вченими. Найбільший внесок у розвиток теорій інвестування та ефективності зробили такі вчені як І. Бланк, В. Геєць, М. Герасимчук, О. Ланге, В. Лівшиц, А. Лур'є, В. Новожилов, А. Пересада, В. Трапезніков, В. Федоренко, Т. Хачатуров та інші. Ці дослідники значною мірою вирішили основні проблеми визначення ефективності капітальних вкладень та інвестиційного процесу загалом. Однак, незважаючи на порівняно велику кількість наукових розробок у сфері інвестування, відсутніми залишаються цілісні дослідження прикладного спрямування (із позиції практичного застосування результатів), спрямовані на розробку рекомендацій щодо вдосконалення управління

інвестиційною діяльністю з метою підвищення її ефективності, передусім на регіональному рівні.

З огляду на незаперечну актуальність і практичну значимість результатів дослідження інвестиційної діяльності, зокрема для регіональної економіки, відділом моніторингу регіонального розвитку Інституту регіональних досліджень НАН України проведено оцінку стану, тенденцій та динаміки розвитку інвестиційного процесу як на рівні областей Карпатського регіону, так і України загалом. У цьому контексті запропоновано новий методологічний підхід до комплексної оцінки ефективності інвестиційної діяльності в регіоні, згідно з яким досліджено як структуру напрямків вкладень (у галузевому і територіальному розрізах), так і структуру інвестицій у розрізі джерел їх фінансування. Цей підхід апробовано на прикладі чотирьох областей (Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської і Чернівецької), які входять до Карпатського регіону України шляхом побудови фактичних структур інвестицій в основний капітал, відповідно, за напрямками вкладень і джерелами надходження методом усереднення показників за ряд років (2005-2011 рр.), а також прогнозних структур капіталовкладень (за видами економічної діяльності) – методом середньої ковзної з урахуванням коефіцієнта апроксимації тренду.

На підставі застосування методу факторного індексного аналізу сформовано математичний апарат (систему багатофакторних індексних моделей) для визначення ефективності інвестиційної діяльності в регіоні через призму відносних показників віддачі від інвестицій в основний капітал суб'єктів усіх видів економічної діяльності. За допомогою розробленого методичного інструментарію проведено багатоваріантну оцінку впливу структурних трансформацій на галузево-територіальному рівні на ефективність інвестиційної діяльності в регіоні, за результатами якої побудовано оптимізовану структуру інвестицій (за напрямками вкладень) в основний капітал областей Карпатського регіону України.

На основі запропонованого методичного підходу до полікритеріальної рейтингової оцінки інвестиційної діяльності на мезорівні проведено групову диференціацію адміністративно-територіальних одиниць Львівської області (20 адміністративних районів і 9 міст обласного значення) за множинами абсолютних і відносних індикаторів соціально-економічної ефективності капіталовкладень.

Сформовано методичний інструментарій (систему кореляційно-регресійних моделей) для визначення результативності впливу інвестицій на економіку регіону за такими критеріями: а) детермінованості зміни основних показників, що характеризують рівень регіонального розвитку, від обсягів капіталовкладень; б) еластичності цих показників до інвестиційного забезпечення. За підсумками комплексної ретроспективної оцінки впливу інвестицій в основний капітал на показники соціально-економічного розвитку областей Карпатського регіону визначено тенденції та перспективи змін відповідних процесів у цьому регіоні і обґрунтовано основні напрямки активізації інвестиційної діяльності та важелі підвищення її ефективності.

Розроблено і апробовано методичний підхід до оптимізації структури інвестицій в основний капітал регіону за джерелами їх фінансування на основі використання методу елімінування, зокрема способу ланцюгових підстановок, який дозволяє визначати силу впливу кожного із джерел інвестиційних ресурсів на рентабельність капіталовкладень.

Запропоновано методичний інструментарій для оптимізації розподілу інвестиційних ресурсів у часі і просторі. Окреслено перспективні напрямки використання інструментарію інвестиційного маркетингу в контексті формування позитивного іміджу Карпатського регіону для потенційних інвесторів.

Використання запропонованих методичних рекомендацій та обґрунтованих пропозицій в управлінській діяльності державних і регіональних органів влади дозволить підвищити ефективність інвестиційного процесу, зокрема в Карпатському регіоні України, що, своєю чергою, сприятиме збільшенню обсягів залучення капіталовкладень в економіку областей цього регіону, а в підсумку – зростанню ділової активності та рівня життя населення.

Авторський колектив: д.е.н., проф. С. О. Ішук – вступ, розділи 1-3, к.е.н., доц. Т. В. Кулініч – підрозділи 1.2, 2.2, 2.3, 3.2, к.е.н. О. М. Кушнірчук-Ставнича – розділ 2, підрозділи 3.1, 3.3, Л. Й. Ситар – підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.2, Л. В. Сотнікова – підрозділи 2.1, 2.2, Г. С. Стефанишин – 1.3, С. М. Ткач – підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2.

Участь в обробці статистичної інформації брали: к.е.н. І. В. Андел, Г. В. Горин, М. В. Деркач, О. І. Лиса.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ І РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Методологічні аспекти дослідження інвестиційної діяльності

Термін “інвестиції” походить від англійського слова “to invest”, що означає “вкладати”. Загалом існує багато трактувань категорії “інвестиції”, тлумачення яких обумовлені специфікою та традиціями різних економічних шкіл і течій. Загалом поняття “інвестицій” розглядається як сукупність благ і цінностей, які з метою отримання прибутку вкладаються у діяльність суб’єктів господарювання. Так, відповідно до вчення австрійської школи “граничної корисності”, інвестиції трактуються як обмін задоволення потреб сьогодні на задоволення їх у майбутньому. Аналогічних переконань дотримувався французький економіст П. Массе¹. Подібне трактування інвестицій дав і нобелівський лауреат В. Шарп: “у найбільш широкому розумінні термін “інвестування” означає витрату коштів сьогодні з метою отримання їх більшої суми у майбутньому”².

Представники класичної школи (В. Петті, Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рікардо) основним джерелом формування інвестицій визначили прибуток. Зокрема визначення категорії “прибуток” англійським економістом В. Петті базувалось на твердженні про залежність його величини від заробітної плати та реальної ренти. Він вважав, що розширення виробництва можливе лише за умов наявності високих прибутків, здатних забезпечити значні обсяги інвестицій³. Близькою до цього визначення є точка зору А. Сміта, який у своїй праці “Дослідження про природу та причини багатства народів” зазначив, що основою процесу інвестування є надлишок доходів⁴.

Вагомішого значення інвестиціям і їх ролі в забезпеченні розвитку економіки почали надавати у 30-х роках ХХ ст. У цей період представники неокласичної концепції І. Фішер, А. Пігу,

---

¹ Массе Пьер. Критерии и методы оптимального определения капитальных вложений / пер. с франц. Ф.р. Окуновой и А. И. Гладышевского ; науч. ред. и вступ, статья А. В. Жданко. – М. : Статистика, 1971.

² Sharpe W. Investment, – New York: Prentice Hall, 1985.

³ Ринок / упорядковано А. А. Чухно. – К. : Україна, 1995. – 448 с. – С. 15.

⁴ Антология экономической классики : пред. / И. А. Столярова. – М. : МП “Эконов”, “Ключ”, 1993. – 475 с.

Р. Хутрі акцентували увагу на тому, що економічний розвиток неможливий без залучення інвестиційних коштів, оскільки інвестиції є складовою сукупного попиту і обсягів національного виробництва⁵. Зміни обсягів інвестування перебувають у прямій залежності від темпів національного виробництва, зайнятості та сукупного попиту. Відтак у короткотерміновому періоді інвестиції через вплив на сукупний попит визначають обсяг національного виробництва, а в довготерміновому періоді – забезпечують економічне зростання і впливають на сукупну пропозицію завдяки збільшенню вартості основного капіталу.

Найбільш чітко суть поняття “інвестиції” та його дуалістичне значення відображено у працях Дж. Кейнса: з одного боку, він бачив в інвестиціях обсяг акумульованого доходу з метою накопичення і обсяг ресурсів, тобто потенційний інвестиційний попит. З іншого боку, інвестиції мають форму вкладень (витрат), які визначають приріст вартості капітального майна, тобто як реалізовані попит та пропозиція. Окрім того, Дж. Кейнс трактував інвестиції як “поточний приріст цінностей капітального майна внаслідок виробничої діяльності певного періоду та частини доходу за певний період, яка не була використана для споживання”⁶. Він був прихильником активної інвестиційної політики. Розширення обсягів інвестування, на його думку, повинно забезпечуватись за рахунок державних коштів без обмежень споживчого попиту.

І. А. Бланк вважає, що пізнання економічної природи інвестицій неможливе без дослідження основних характеристик цієї категорії⁷. Відтак він розглядає інвестиції системно, тобто як об’єкт економічного управління, найбільш активну форму задіяння нагромадженого капіталу в економічний процес, можливість використання нагромадженого капіталу в усіх його формах, альтернативну можливість вкладення капіталу в будь-які об’єкти господарської діяльності, джерело генерування ефекту підприємницької діяльності, об’єкт ринкових відносин, об’єкт власності і розпорядження, носій факторів ризику та ліквідності.

---

⁵ Макконнелл К. Р. Аналітична економія : принципи, проблеми і політика / К. р. Макконнелл, С. Л. Брю. – Ч. 1. Макроекономіка / пер. з англ. – Львів : Просвіта, 1997. – 671 с.

⁶ Keynes J. M. General Theory of Employment, Interest and Money. Collected Writings of John Maynard Keynes, vol. VII, London: Macmillan, 1973.

⁷ Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.

Теоретичне обґрунтування категорії інвестицій визначено і в законодавчих актах. Однак у Законах України “Про інвестиційну діяльність” та “Про оподаткування прибутку підприємств” у визначення “інвестиція” вкладається різне тлумачення. Так, в Законі “Про інвестиційну діяльність”⁸ визначено, що інвестиціями є усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект. Таке визначення повноцінно характеризує названу категорію, оскільки враховує динамізм інвестицій, тобто розкриває процес перетворення інвестиційних ресурсів у вкладення. У цьому Законі також наведена широка класифікація інвестицій.

Натомість у Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств” інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно⁹. Таке трактування інвестицій є дуже спрощеним, оскільки вони розглядаються як обмін активів на кошти або майно, проте не визначає їх як вкладення коштів у фінансові, матеріальні та нематеріальні активи. Також у цьому визначенні не вказана основна мета освоєння капітальних вкладень у ході інвестиційної діяльності.

Загалом інвестиційна діяльність – це послідовна сукупність дій її суб’єктів (або інвесторів і учасників) щодо інвестування з метою отримання прибутку, як зазначено в Законі України “Про інвестиційну діяльність”. При звуженому трактуванні інвестиційної діяльності вживається термін “інвестиційний процес”, однак це поняття переважно пов’язується з реальними інвестиціями, тобто з реалізацією конкретних інвестиційних проектів, і відображає послідовні зміни стану капіталу внаслідок інвестиційної діяльності.

Існує широка наукова дискусія щодо визначення категорій “інвестиційна діяльність” та “інвестиційний процес”. Зокрема А. А. Пересада ототожнює ці поняття, виділяючи такі основні стадії і складові інвестиційного процесу як мотивацію та прогнозування інвестиційної діяльності, обґрунтування доцільності, планування,

⁸ Закон України “Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.

⁹ Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” № 335/94-ВР від 28.12.94 : Законодавство України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

страхування інвестицій, державне регулювання і фінансування, проектування, забезпечення матеріально-технічними ресурсами, освоєння інвестицій, передача об'єкта в експлуатацію¹⁰.

Ототожнення понять “інвестиційна діяльність” та “інвестиційний процес” присутнє і у А. В. Мернтеса. У його працях зміст діяльності інституційного інвестора охарактеризовано поняттям “інвестиційний процес”, до основних складових якого віднесено: формування інвестиційної стратегії на основі цілей та обмежень діяльності організацій і можливостей, які надаються ринком; аналіз інвестицій, під яким розуміється аналіз ринку загалом, а також його сегментів і окремих цінних паперів; формування інвестиційного портфеля; управління портфелем; оцінка ефективності інвестиційної діяльності¹¹.

Серед вчених, які наблизились до розмежування понять “інвестиційної діяльності” та “інвестиційного процесу” варто виділити О. М. Підхомного¹². Зосереджуючи увагу на інвестиційній діяльності, він характеризує її як діяльність із вироблення та реалізації інвестиційних рішень, спрямованих на відновлення, збереження і приріст вартості капіталу. А інвестиційний процес, за його визначенням, – це послідовні зміни стану капіталу внаслідок інвестиційної діяльності. Своєю чергою, стан капіталу визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними характеристиками. До перших належать фізичні властивості об'єктів капіталу, а до других – їх вартісна оцінка і правовий статус. Водночас інвестиційна діяльність (яка переважно спрямована на збільшення вартості капіталу, хоча певні її аспекти мають протилежний вплив) – це не єдиний чинник, що впливає на стан капіталу. До чинників, які зменшують вартість капіталу, відносяться фізичний знос, стихійні лиха, аварії та ін.

Система управління інвестиційним процесом, за визначенням О. М. Підхомного, базується на єдності інтересів усіх учасників процесу інвестування і передбачає¹³: моніторинг інвестиційного клімату в країні; оцінку інвестиційної привабливості видів економічної діяльності, регіонів та суб'єктів господарювання;

---

¹⁰ Пересада А. А. Основы инвестиционной деятельности / А. А. Пересада. – К. : Либра, 1996. – 344 с.

¹¹ Мернтес А. В. Ринок цінних паперів / А. В. Мернтес. – К. : Киевское Инвестиционное агенство. – 1997. – 415 с.

¹² Підхомний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансовому ринку. – К. : Кондор, 2003. – 184 с.

¹³ Підхомний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансовому ринку / О. М. Підхомний. – К. : Кондор, 2003. – 184 с.

формування стратегії інвестиційної діяльності; визначення ступеня впливу інвестицій на кінцеві результати функціонування господарської системи; аналіз масштабності інвестиційних ризиків та визначення напрямів і способів їх мінімізації.

М. П. Бутко під “інвестиційною діяльністю” розуміє процес поєднання інвестиційних потреб з інвестиційними можливостями та подальше управління функціонуванням і прибутковістю створеного капітального майна з урахуванням регіональної та галузевої специфіки під час реалізації інвестиційного процесу. Відтак реалізація капіталовкладень повинна бути спрямована на пошук регіональних резервів активізації інвестиційного процесу в Україні, підвищення його ефективності при взаємодії і взаємозв’язку регіонального та економічного аспектів інвестиційної діяльності за наявних обмежень, які задаються зовнішнім і внутрішнім середовищем¹⁴.

І. А. Бланк розглядає інвестиційну діяльність як цілеспрямований пошук необхідних інвестиційних ресурсів, вибір ефективних об’єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) за обраними параметрами та забезпечення її реалізації¹⁵.

Цікавими є трактування поняття “інвестиційної діяльності” за Г. М. Калетніком, який поділяє інвестиційну діяльність на три види¹⁶:

- реальні інвестиції (або капіталовкладення), що передбачають вкладення коштів, причому як в основний капітал, зокрема в будівництво, придбання машин і обладнання та інші його елементи, так і в оборотний капітал (на поповнення товарно-матеріальних запасів);
- фінансові інвестиції, тобто вкладення коштів у цінні папери (акції, облігації, сертифікати, векселі та ін.), валюту та інші фінансові активи, а також розміщення капіталу в банках;
- інтелектуальні інвестиції, що передбачають вкладення коштів у науку, людський капітал (освіту, охорону здоров’я та ін.), на купівлю патентів, ліцензій, ноу-хау.

¹⁴ Бутко М. П. Інвестиційна домінанта сталого розвитку регіону в умовах інтеграції / М. П. Бутко, О. Ю. Акименко // Ніжин : Аспект-Поліграф, 2009. – 231 с. – С. 14.

¹⁵ Бланк І. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.

¹⁶ Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки / Г. М. Калетнік, А. Г. Мазур, О. Г. Кубай ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во аграр. політики і продовольства України, ВНАУ. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 427 с.

Для опису інвестиційного процесу дослідниками запропоновано декілька емпіричних моделей, серед яких *модель акселератора* – одна із найпростіших і найпоширеніших. Вона базується на припущенні про існування стабільного зв'язку між бажаною величиною основного капіталу і обсягом виробництва. За такого підходу інвестиції пропорційні зміні обсягу виробництва, тобто вони зростають із збільшенням останнього. Однак ця теорія, як зазначають Дж. Сакс і Ф. Ларрен¹⁷, містить два дискусійні моменти:

- по-перше, вона передбачає, що відношення бажаної величини капіталу до обсягу виробництва є постійним, хоча воно повинно змінюватися зі зміною технології і вартості капіталу;
- по-друге, названа теорія передбачає, що інвестиції завжди вистачає для досягнення рівності між бажаною і фактичною величинами капіталу, хоча на практиці такого не буває.

Але, незважаючи на ці спрощення і очевидні обмеження, теорія акселератора інвестиційного процесу пояснює фактичну структуру інвестицій.

Модель витрат регулювання виходить із того, що переважно бажана і фактична величини основного капіталу не співпадають. Будь-якому підприємству потрібен час для того, щоб запланувати інвестиції, збудувати нові приміщення, встановити обладнання і навчити персонал його експлуатувати. При цьому сукупні інвестиційні витрати, як правило, зростають, коли підприємство прагне завершити інвестиційний проект за якомога коротший термін. Таким чином, доповнюючи об'єктивні технічні обмеження, прагнення до максимізації прибутку також обумовлює поступове скорочення відриву між фактичним і бажаним рівнем інвестицій.

Неявно базується на моделі витрат регулювання і *q-теорія динаміки інвестицій* Тобіна¹⁸, основна ідея якої полягає в тому, що вартість підприємства на фондовому ринку, порівняно з відносною вартістю його основного капіталу, допомагає визначити різницю між фактичною і бажаною величинами капіталу.

Динаміка ринку загострює також фактор ризику, оскільки інвестиційна діяльність переважно здійснюється в умовах невизначеності, ступінь якої може суттєво коливатися. До прикладу,

---

¹⁷ Сакс Дж. Д. Макроэкономика. Глобальный подход: Пер. с англ. / Дж. Д. Сакс, Ф. Б. Ларрен. – М. : Дело, 1996. – 848 с.

¹⁸ Джеймс Тобін, професор Йельського університету (США) – лауреат Нобелівської премії у 1982 р.

на момент придбання нових засобів виробництва підприємство ніколи не може точно передбачити величину економічного ефекту від такої операції. Цей прогноз ще більше ускладнюється, коли мова йде про інвестиції, пов'язані з розширенням основної діяльності, оскільки в цьому разі необхідно враховувати ряд нових чинників, передусім можливість зміни ринкових позицій підприємства, доступність додаткових обсягів матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, можливість освоєння нових ринків збуту продукції та ін.

Загалом фінансові джерела капіталовкладень поділяються (щодо суб'єкта інвестиційної діяльності) на внутрішні і зовнішні. Внутрішніми джерелами інвестиційних ресурсів (для суб'єктів господарювання) є капіталізована частина прибутку і кошти амортизаційного фонду. До зовнішніх джерел відносяться кошти з Державного та місцевих бюджетів, а також усі запозичені кошти: кредити банків та інших фінансових організацій, ресурси інвестиційних страхових, пенсійних фондів, кредитних спілок та інших організацій, приватні та іноземні інвестиції.

У науково-практичній літературі найпоширенішими є два підходи до трактування та класифікації внутрішніх джерел фінансування. Перший зорієнтований на фінансові результати, а другий підхід – на рух грошових потоків¹⁹. Це зумовлено тим, що не завжди доходи та витрати підприємства, відображені у звіті про фінансові результати, збігаються з грошовими надходженнями (видатками) в рамках операційної та інвестиційної діяльності відповідного періоду.

За умов внутрішнього фінансування, капітал, вкладений в необоротні та оборотні активи (за винятком грошових еквівалентів), вивільняється і трансформується в ліквідні засоби, у вигляді виручки від реалізації та інших доходів, які залишаються на підприємстві після сплати всіх податків. За рахунок цих коштів покривається потреба підприємства в додатковому капіталі, без залучення зовнішніх фінансових джерел. Тому позиція окремих науковців щодо доцільності віднесення грошових надходжень від реалізації необоротних активів до внутрішніх джерел фінансування є виправданою.

В Україні серед усіх джерел фінансування інвестицій найбільшу частку становлять власні кошти підприємств та організацій. Це може свідчити про складність у залученні коштів із зовнішніх фінансових джерел та про недостатнє кредитне забезпечення, а відтак низьку

---

¹⁹ Perridon L. Finanzwirtschaft der Unternehmen. 10. Aufl. – München: Vahlen, 1999.

кредитоспроможність позичальників. За таких умов виникає проблема оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів. Від того, наскільки об'єктивно здійснена ця оцінка і наскільки правильно визначені подальші дії щодо вибору інвестиційного проекту, залежать терміни повернення вкладених коштів.

Методи оцінки ефективності капіталовкладень умовно поділяються на статичні та динамічні²⁰. Статичні методи застосовуються при оцінці інвестиційних проектів, які реалізуються в межах одного року і передбачають розрахунок показників на основі недисконтованих грошових потоків, тобто не враховують зміну вартості грошей у часі. Натомість динамічні методи переважно застосовуються для оцінки інвестиційних проектів, термін реалізації яких перевищує рік. Ці методи враховують зміну вартості грошей в часі і передбачають приведення оцінки усіх грошових потоків до одного періоду шляхом їх дисконтування чи компаундингу (нарощування). Важливим етапом є визначення за наявними методиками ставки дисконту.

Залежно від кінцевої мети, застосовуються різні методологічні підходи при оцінці ефективності інвестицій. Одним із найпоширеніших є підхід, що передбачає порівняння результатів інвестиційної діяльності і витрат за проектом. Ефективність капіталовкладень, згідно з цим підходом, розглядається через показники, що відображають співвідношення витрат і доходів, відповідно до інтересів учасників інвестиційного ринку. Відповідно використовується декілька показників, що базуються на різних варіантах співвідношення між доходами й витратами при інвестуванні. Вибір того чи іншого показника для оцінювання інвестиційних проектів залежить від намірів інвестора, стану нормативно-правового регулювання, виду економічної діяльності, можливих ризиків, способів фінансування, грошових потоків та ін.²¹

На сьогоднішній день існують суттєві розбіжності у виборі підходів до оцінювання ефективності інвестиційної діяльності.

---

²⁰ Інвестиційний проект – методи оцінки ефективності інвестиційного процесу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://verscespasrelaxants.com/pidruchinki-po-investitsijnij-dijalnosti/11-invest/472-nvesticinii_proekt_-_metodi_ocnki_efektivnost_nvesticinogo_proektu.html.

²¹ Остапенко О. Особливості оцінки економічної ефективності інвестицій в ринкових умовах / О. Остапенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_3_2011_11_15_16/osoblivosti_ocinki_ekonomichnoji_efektivnosti_investicij_v_rinkovikh_umovakh/5-1-0-88.

Оцінюючи ефективність інвестицій, різні автори, зокрема Є. Шилов і А. Гойко, зосереджували свою увагу на показниках дисконтних оцінок: чиста теперішня вартість, індекс прибутковості, внутрішня норма дохідності, модифікована внутрішня норма дохідності та дисконтований термін окупності інвестицій²².

А. Пересада у своїх працях виділяє показники чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми дохідності, індексу рентабельності, періоду окупності, дисконтованого періоду окупності, дохідності (прибутковості) залученого капіталу та дохідності на акції²³. У своїх дослідженнях ефективності інвестицій Д. Черваньов зосереджується на таких показниках: чиста теперішня вартість, внутрішня норма дохідності, модифікована внутрішня норма дохідності, індекс дохідності, дисконтований період окупності, індекс рентабельності та коефіцієнт ефективності інвестицій²⁴. У роботах В. Р. Кігеля акцентується увага на використанні методу розрахунку чистої приведеної вартості²⁵. В. Шевчук і П. Рогожин виділяють: чистий приведений дохід, внутрішню норму дохідності, індекс рентабельності та період окупності²⁶. На показниках чистого приведенного доходу, внутрішньої норми дохідності та індексу рентабельності акцентують увагу Г. Бірман і С. Шмідт²⁷.

Таким чином, науковці по-різному підійшли до вибору критеріїв економічної ефективності інвестицій, проте всі вони дійшли до спільного висновку про включення дисконтованого доходу, внутрішньої норми дохідності, індексу дохідності та періоду окупності інвестицій до загальної системи критеріїв оцінювання ефективності інвестицій. Названі критерії базуються на дисконтуванні грошових потоків і визнані світовою практикою як

²² Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А. Ф. Гойко. – К. : ВІРА-Р. – 1999. – 320 с. – С. 286.

²³ Пересада А. А. Основы инвестиционной деятельности / А. А. Пересада. – К. : Либра, 1996. – 344 с.

²⁴ Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств / Д. М. Черваньов. – К. : Знання – Прес, – 2003. – 622 с.

²⁵ Кігель В. Р. Оцінювання економічної ефективності ризикових проектів реального інвестування / В. Р. Кігель // Держава та регіони. – 2008. – № 3. – С. 118–124. – Серія: Економіка та підприємництво.

²⁶ Шевчук В. Я. Основы инвестиционной деятельности / В. Я. Шевчук, П. С. Рогожин. – К. : Генеза, – 1997. – 384 с.

²⁷ Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт; [пер. с англ. под ред. Л. П. Белых]. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 631 с.

основні показники, що характеризують доцільність впровадження того чи іншого інвестиційного проекту.

Система показників ефективності інвестицій та методологічний інструментарій її оцінювання постійно вдосконалюються і доповнюються новими пропозиціями. Так, І. А. Бланк запропонував узагальнену формулу для розрахунку чистої теперішньої вартості проекту²⁸. А. А. Пересада і Т. В. Майорова визначили критерії оцінювання інвестиційних проектів (кількісні та якісні) для малих, середніх та великих інвестиційних проектів і навели приклади розрахунку показників ефективності реальних інвестиційних проектів²⁹.

Д. Е. Старик, досліджуючи ефективність інвестицій, спирається як на статичні, так і динамічні методи оцінки. У своїх працях вчений подає аналіз проектів, за якими неможливо або недоцільно здійснювати вартісну оцінку результатів, і таких, які включають вартісну оцінку. Зокрема він пропонує підхід до визначення індексу прибутковості, виходячи із співвідношення між сумою дисконтованих грошових потоків проекту (за весь період його реалізації) і сумою інвестиційних витрат³⁰. Окрім того, Д. Е. Старик виділяє методи, що дозволяють визначити економічну ефективність інвестиційних проектів з урахуванням ступеня їх ризику, зокрема метод еквівалента певності і метод поправки на ризик норми дисконтування.

А. Ф. Гойко при оцінці економічної ефективності капітальних вкладень враховує чинник часу, тобто пропонує здійснювати розрахунки впливу неодноразовості капітальних витрат на їх ефективність³¹. Раціональною видається позиція В. М. Гриньової щодо необхідності аналізу впливу на проект певних ризиків та його безпеки³². Розраховані індекси безпеки проекту дозволяють встановити зміну обсягу виробництва, ціни продажу, змінних та

---

²⁸ Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.

²⁹ Пересада А. А. Инвестиційне кредитування / А. А. Пересада, Т. В. Майорова. – К. : КНЕУ, 2002. – 271 с.

³⁰ Старик Д. Э. Расчеты эффективности инвестиционных проектов / Д. Э. Старик. – М. : ЗАО “Финстатинформ”, 2001. – 131 с.

³¹ Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А. Ф. Гойко. – К. : ВІРА-Р. – 1999. – 320 с. – С. 286.

³² Гриньова В. М. Інвестування / В. М. Гриньова, В. О. Корда, Т. І. Лепейко, О. П. Корда. – Х. : ВД “Інжек”, 2004. – 404 с.

постійних витрат при інших незмінних параметрах проекту. Відповідно до цього підходу, проводиться аналіз безбитковості, який дає змогу виявити показники, що впливають на життєздатність проекту, розробити заходи, які знижують ступінь цього впливу, тобто спрямовані на зменшення ризику інвестиційного проекту.

Широко апробованою і повністю достовірною (максимально адаптованою) в умовах ринкової економіки є методика дисконтування чистого доходу (з урахуванням амортизації). Суть цієї методики відображена у гіпотезі про різницю в цінності грошей, яка є нижчою у теперішньому часі, порівняно з майбутнім. А методологічний зміст такої оцінки полягає у врахуванні чинника часу, розрахунку грошових потоків, обчисленні складних процентів і дисконтуванні, а також у визначенні анuitету.

Усі названі методики оцінювання ефективності капітальних вкладень стосуються винятково мікрорівня, тобто дозволяють визначати результативність (доцільність) залучення інвестиційних вкладень за певним інвестиційним проектом лише для підприємства, на якому цей проект впроваджується.

У сучасній науково-практичній літературі немає загальноприйнятої методики оцінювання ефективності інвестиційної діяльності на мезорівні, тобто на рівні регіону. В окремих методичних розробках у цьому напрямку пропонується визначення економічного, соціального та екологічного ефектів від капіталовкладень, однак через призму діяльності суб'єктів господарювання в регіоні, а також обґрунтовується необхідність акцентування уваги на державному регулюванні інвестиційного процесу.

В Україні чинні форми організації інвестиційних процесів мають суттєві недоліки, основними з яких є:

- по-перше, використання капітальних вкладень переважно відірване від формування ресурсів для їх відтворення і, в кінцевому підсумку, – від фондovіддачі;
- по-друге, замість кінцевих цілей інвестування визначаються переважно проміжні цілі – проектування, будівництво, освоєння потужностей;
- по-третє, зв'язок між процесами відтворення і прийняттям інвестиційних рішень практично відсутній.

Останнє зумовило такі негативні явища в національній економіці як перевищення попиту на інвестиційні ресурси над їх пропозицією, розрив між номінальним і реальним нагромадженням,

нерациональне витрачання коштів (передусім бюджетних) та ін. Окреслені недоліки організації інвестиційних процесів вимагають трансформації “традиційної” оцінки ефективності капіталовкладень у напрямку проведення оцінки ефективності сукупної інвестиційної діяльності, яка об’єднує формування ресурсів відтворення, їх розподіл і використання.

З огляду на це, необхідно розмежувати поняття “ефективність інвестиційної діяльності” та “ефективність інвестиційного процесу”. Останній характеризує доцільність і раціональність використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів при здійсненні інвестиційної діяльності. Тобто ефективність інвестиційного процесу пов’язана з діяльністю суб’єктів господарювання, а тому розглядається нами як мікрорівнева характеристика результативності інвестиційної діяльності у формі віддачі від капіталовкладень.

Натомість ефективність інвестиційної діяльності – це узагальнене поняття, яке комплексно відображає наслідки інвестування на мікро-, мезо- і макрорівнях. Вона характеризує результати діяльності учасників інвестиційного процесу в усіх сферах економіки (виробництва, розподілу, обміну та споживання) і, таким чином, формує соціально-економічний ефект. Окрім того, важливим результатом інвестиційної діяльності є і виключно соціальні ефекти, які пов’язані з підвищенням рівня та якості життя населення і відображаються через сукупність показників стану навколишнього природного та культурно-освітнього середовища.

У підсумку, ефективність інвестиційного процесу можна визначити як отримання економічного результату на одиницю інвестиційних витрат, а ефективність інвестиційної діяльності – як досягнення певних показників, що характеризують рівень розвитку економіки і суспільства. Загалом показник – це формальна модель кількісного прояву ефективності, яка відображає, що, де, коли і яким чином підлягає вимірюванню. Натомість критерій ефективності інвестування – це міра, що визначає ступінь результативності інвестиційної діяльності або інвестиційного процесу. Тобто критерій ефективності характеризує отриманий результат, порівняно з обсягами, формами, напрямками і рівнем ризику інвестування. А тому він може мати однаковий рівень за різних обсягів капіталовкладень і відрізнятися при однакових інвестиціях. Звідси, підвищення ефективності інвестування передбачає досягнення

оптимального співвідношення між результатом інвестування і необхідних для його отримання інвестиційних ресурсів.

Узагальнено ефективність інвестиційної діяльності визначається шляхом порівняння обсягу вкладених коштів з обсягом доходів, отриманих внаслідок інвестування. Оскільки порівнювані показники належать до різних часових періодів, ключовою проблемою є їх співмірність. Ступінь цієї проблеми залежить від багатьох чинників: темпу інфляції, обсягів інвестицій і генерованих ними доходів, горизонту прогнозування та ін. Відповідно різними є і критерії, за якими можна оцінити ефективність того чи іншого рішення щодо інвестування.

Необхідність удосконалення методичного інструментарію оцінки інвестиційної діяльності передбачає поєднання двох груп методів (тих, що базуються на дисконтованих оцінках, і тих, що базуються на балансових оцінках) шляхом системного охоплення визначальних факторів розвитку інвестиційних процесів і їх впливу на економіку регіону. Такий інструментарій має включати розрахунок множини показників, які, з одного боку, характеризують ефективність інвестицій за обраними критеріями (економічними та соціальними), а з іншого – відображають реальні тенденції і зміни, що відбуваються в Україні та її регіонах унаслідок інвестування.

Обсяги, терміни і умови залучення інвестиційних ресурсів значною мірою детермінуються ефективністю вкладених коштів у відповідні проекти. Інвестори при ухваленні рішень щодо вкладення коштів керуються переважно “золотим правилом інвестування”: капіталовкладення мають бути довгостроковими і давати якомога більший дохід якомога триваліший період. Тобто центральною проблемою в інвестуванні є забезпечення високого рівня ефективності вкладених коштів. З боку інвесторів ця ефективність розглядається крізь призму фінансових результатів (доходу, прибутку), а з боку держави (регіону, територіальних громад) – крізь призму соціально-економічних результатів. А відтак результати об’єктивної комплексної оцінки інвестиційної діяльності є аналітичною основою для прийняття виважених управлінських рішень щодо подальшого інвестування в економіку того чи іншого регіону, зокрема з боку приватних (включно з іноземними) компаній і банків.

У цьому контексті нами розроблено новий методологічний підхід до комплексного оцінювання динаміки і тенденцій розвитку інвестиційного процесу на мезорівні, що передбачає системне дослідження напрямків капіталовкладень та джерел їх фінансування за обраними критеріями ефективності інвестицій.

1.2. Методичне забезпечення оцінки інвестиційної діяльності в регіоні

Центральне місце серед показників ефективності використання капіталовкладень, що дозволяють встановити вплив фактора залучених інвестицій на розвиток економіки регіону, який виражений у прирості величини доходів і прибутків суб'єктів усіх видів економічної діяльності, є показники *рентабельності інвестицій в основний капітал*, а також *інвестовіддачі* і *інвестомісткості економіки регіону*. Назви двох останніх показників прийнято нами у даній методиці для відображення різнобічного (неоднозначного) трактування результатів інвестиційної діяльності в регіоні як за критерієм віддачі від вкладень капіталу, так і за рівнем накопичення цього капіталу на відповідних територіях і видах економічної діяльності з урахуванням впливу цього рівня на забезпечення подальшого функціонування економіки регіону.

Для показника *рентабельності інвестицій в основний капітал регіону* вихідна модель факторного аналізу в загальному вигляді є кратною і зосереджена на вивченні впливу двох основних чинників – інвестованого капіталу і отриманого прибутку:

$$R = \frac{P}{I}, \quad (1.1)$$

- де R – рентабельність інвестицій в основний капітал регіону, грн./грн.;
- P – підсумковий фінансовий результат від звичайної діяльності усіх видів економічної діяльності (ВЕДів) регіону, млн. грн.;
- I – сума інвестицій в основний капітал усіх ВЕДів регіону, млн. грн.

Рентабельність інвестицій в основний капітал регіону передбачає встановлення величини прибутку (збитку) або сальдованого результату певного ВЕДу (або їх сукупності), що припадає на одиницю середньорічної вартості інвестицій, внесених в основний капітал відповідних ВЕДів.

Під *інвестовіддачею* розуміємо сукупну валову додану вартість, створену суб'єктами усіх видів економічної діяльності регіону, що припадає на капітал, інвестований у ці ВЕДи, тобто:

$$K_I = \frac{V}{I}, \quad (1.2)$$

де K_I – інвестовіддача в регіоні, грн./грн.;
 V – сукупна валова додана вартість, отримана за певний аналізований період всіма видами економічної діяльності регіону, млн. грн.

Інвестомісткість економіки регіону є показником, оберненим до інвестовіддачі, і характеризує частку інвестицій в основний капітал регіону в валовій доданій вартості всіх ВЕДів цього регіону.

Обидва показники (інвестовіддача і інвестомісткість) мають високу значимість при оцінюванні ефективності використання інвестицій в основний капітал регіону, оскільки відображають взаємопов'язані процеси: перший із них (інвестовіддача) характеризує інтенсифікацію використання інвестицій, а другий (інвестомісткість) – екстенсивний варіант нагромадження і використання інвестицій у регіоні. Причому для останнього з цих двох показників (частці інвестицій у ВДВ) у світовій практиці визначене порогове (або критичне мінімальне) значення на рівні 25%, що відповідає забезпеченню адекватного відтворення господарських процесів у регіоні завдяки залученим капітальним інвестиціям.

За допомогою інструментарію багатофакторного індексного аналізу на базі моделі (1.1) визначимо вплив варіації значень основних чинників (суми інвестицій в основний капітал і підсумкового фінансового результату суб'єктів усіх видів економічної діяльності в регіоні) на зміну ефективності інвестиційної діяльності.

Модель (1.1) передусім дозволяє розглянути два підходи до оцінки ефективності використання інвестицій в основний капітал регіону: з одного боку, для отримання певної суми прибутку необхідно вкласти певний обсяг інвестицій в основний капітал; з іншого – для виходу на певний рівень рентабельності кожній гривні, вкладений в основний капітал сукупності підприємств регіону, має відповідати прибуток, отриманий за результатами роботи цих підприємств, у тому числі і внаслідок вкладеного (інвестованого) капіталу. Отже, має відбуватися паралельне дослідження двох процесів – нагромадження інвестованого

капіталу і його використання, що супроводжується виділенням ролі інтенсивних і екстенсивних факторів у загальному збільшенні рентабельності інвестованого капіталу на поточний момент, порівняно із попередніми періодами.

На першому етапі аналізу модель (1.1) представимо як мультиплікативну:

$$R = P \times \frac{1}{I}, \quad (1.3)$$

Такий максимально спрощений вигляд моделі рентабельності інвестицій в основний капітал можливий у разі сприйняття результатів вкладення інвестицій у регіон та їх використання за умови, що останній розглядається як єдиний господарський комплекс.

Зміну загальної рентабельності будемо розглядати у двох площинах: 1) під впливом зміни прибутку, отриманого усіма суб'єктами господарювання ($\Delta R(P)$), що формують економічну систему регіону (при базовому обсязі інвестицій в основний капітал (I^0)); 2) під впливом зміни обсягу інвестицій ($\Delta R(I)$), отриманих цими суб'єктами (при базовому або поточному рівні прибутку (P^1)))³³.

Тоді отримаємо:

1) величину зміни рентабельності інвестицій в основний капітал внаслідок зміни загальної для регіону суми прибутку:

$$\Delta R(P) = \frac{P^1}{I^0} - \frac{P^0}{I^0} = \frac{P^1 - P^0}{I^0}; \quad (1.4)$$

2) величину зміни рентабельності інвестицій в основний капітал внаслідок зміни сукупного для регіону середнього річного обсягу цих інвестицій:

$$\Delta R(I) = \frac{P^1}{I^1} - \frac{P^1}{I^0} = P^1 \left(\frac{1}{I^1} - \frac{1}{I^0} \right). \quad (1.5)$$

---

³³ Така послідовність розгляду впливу факторів на рентабельність інвестицій в основний капітал регіону рекомендується через існування певного часового лагу між вкладенням інвестицій і отриманням від них віддачі у вигляді фінансового результату, досягнутого на кінець аналізованого періоду.

На другому етапі аналізу представимо чисельник і знаменник (тобто суму прибутку і обсяг інвестицій в основний капітал регіону) як такі, що сформовані зі складових, відмінних за економічним змістом і роллю у функціонуванні економіки регіону.

Спочатку проаналізуємо загальний варіант впливу різних чинників на рівень рентабельності інвестицій в основний капітал регіону для того випадку, коли регіон розглядається як сукупність ВЕДів, які формують його економічну систему. Для цього побудуємо змішану адитивно-кратну модель:

$$R = \frac{\sum_{j=1}^n P_j}{\sum_{j=1}^n I_j}; \quad (1.6)$$

де P_j – прибуток (збиток) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) j -го ВЕДу регіону, млн. грн.;

j – порядковий номер ВЕДу регіону; $j = \overline{1, n}$;

n – кількість аналізованих ВЕДів у регіоні;

P – підсумковий фінансовий результат від звичайної діяльності усіх ВЕДів регіону, млн. грн.;

$$P = \sum_{j=1}^n P_j;$$

I_j – інвестиції в основний капітал j -го ВЕДу регіону, млн. грн.;

I – сума інвестицій в основний капітал усіх ВЕДів регіону, млн. грн.; $I = \sum_{j=1}^n I_j$.

Адитивний характер чисельника моделі (1.6) передбачає, що сума відхилень від базового (попереднього) рівня за окремими складовими прибутку (сальдованого фінансового результату за ВЕДами регіону) дорівнює його загальній зміні за аналізований період. Саме тому можна безпосередньо визначити вплив зміни кожного з елементів, що утворюють підсумковий фінансовий результат (прибуток або збиток), одержаний суб'єктами усіх ВЕДів регіону, на зміну рентабельності інвестицій в основний капітал.

$$\Delta R (P_j) = \frac{P_j^1 - P_j^0}{I^0} . \quad (1.7)$$

Для аналізу впливу на зміну досліджуваного показника рентабельності тих обсягів інвестицій в основний капітал, що були вкладені у кожний ВЕД регіону, спочатку введемо додаткові позначення: h – аналізований ВЕД регіону; $h = \{j\}$, де j – порядковий номер певного ВЕДу регіону; $j = \overline{1; n}$. Звідси можна побудувати n моделей для визначення відповідних факторних індексів:

$$\Delta R (I_h) = P^1 \left(\frac{1}{\sum_{j=1}^{h-1} I_j^0 + \sum_{j=h}^n I_j^1} - \frac{1}{\sum_{j=1}^h I_j^0 + \sum_{j=h+1}^n I_j^1} \right) \quad (1.8)$$

Додатково покажемо розрахунок приростів рентабельності інвестицій в основний капітал під впливом фактора інвестицій в окремі ВЕДи регіону для двох часткових випадків:

а) $h=1$:

$$\Delta R (I_1) = P^1 \left(\frac{1}{\sum_{j=1}^n I_j^1} - \frac{1}{I_1^0 + \sum_{j=h+1}^n I_j^1} \right) ; \quad (1.9)$$

б) $h=n$:

$$\Delta R (I_n) = P^1 \left(\frac{1}{\sum_{j=1}^{n-1} I_j^0 + I_n^1} - \frac{1}{I_1^0 + \sum_{j=1}^n I_j^0} \right) . \quad (1.10)$$

Відповідно при перевірці загальна зміна рентабельності інвестицій має дорівнювати сумі її часткових змін під впливом виділених факторних індексів (1.7)-(1.8):

$$\Delta R = R^1 - R^0 = \sum_{j=1}^n [\Delta R(P_j) + \Delta R(I_j)] \quad (1.11)$$

Тепер розглянемо частковий варіант дослідження впливу інвестицій на результати функціонування економіки регіону як такого, в якому укрупнено можна виділити дві основні сфери, які узагальнено назовемо виробничо-господарською сферою і сферою соціальної інфраструктури. Потреба у виділенні цих двох сфер при оцінці результатів інвестування економіки регіону можна пояснити проявами різних ефектів, передусім економічного і соціального, а також розподілом потенційних джерел фінансування інвестиційної діяльності в цих сферах (бюджетного або інших).

До *виробничо-господарської сфери* господарського комплексу регіону пропонуємо віднести: сільське господарство; промисловість; будівництво; торгівлю; діяльність готелів та ресторанів; діяльність зв'язку та транспорту (останнього – без функціонування транспортної інфраструктури³⁴), фінансову діяльність; операції з нерухомим майном (включно з орендою та інжинірингом).

До *сфери соціальної інфраструктури* (з огляду на основний критерій – отриманий соціальний ефект від їх діяльності), можна віднести такі ВЕД: функціонування транспортної інфраструктури (включно із шляховим господарством); житлове будівництво; освіту; охорону здоров'я та надання соціальної допомоги; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту.

За умови виділення названих сфер у економіці регіону отримаємо змішану адитивно-кратну модель, що дозволяє визначити вплив різних чинників на рівень рентабельності інвестицій в основний капітал:

$$R = \frac{P_k + P_s}{I_k + I_s}, \quad (1.12)$$

де P_k – прибуток (збиток) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ВЕДів, що належать до виробничо-господарської сфери регіону, млн. грн.;

³⁴ Потреба в окремому розгляді діяльності об'єктів транспортної інфраструктури пояснюється тим, що джерела інвестування цієї діяльності на 90% формуються з державного та місцевих бюджетів, тоді як джерелом інвестицій в інші складові ВЕДу “Діяльність транспорту та зв'язку” є інші кошти.

- P_s – прибуток (збиток) або сальдований результат від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ВЕДів, що належать до сфери соціальної інфраструктури регіону, млн. грн.;
- P – підсумковий фінансовий результат від звичайної діяльності всіх ВЕДів регіону, млн. грн.;
- $$P = P_k + P_s ;$$
- I_k – інвестиції в основний капітал ВЕДів, що належать до виробничо-господарської сфери регіону, млн. грн.;
- I_s – інвестиції в основний капітал ВЕДів, що належать до сфери соціальної інфраструктури регіону, млн. грн.;
- I – сума інвестицій в основний капітал всіх ВЕДів регіону, млн. грн.; $I = I_k + I_s$.

Оскільки чисельник моделі (1.12) має суто адитивний характер, сума відхилень від базового (попереднього) рівня за окремими складовими прибутку (сальдованого фінансового результату за окремими сферами діяльності регіону) дорівнює його загальній зміні за аналізований період. Тому можна безпосередньо визначити вплив зміни кожного з елементів, що утворюють підсумковий фінансовий результат, одержаний підприємствами всіх ВЕДів регіону, на зміну рентабельності інвестицій в основний капітал:

1) вплив зміни суми прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ВЕДів, що належать до виробничо-господарської сфери регіону:

$$\Delta R (P_k) = \frac{P_k^1 - P_k^0}{I^0} ; \quad (1.13)$$

2) вплив зміни суми сальдованого результату (прибутку або збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ВЕДів, що належать до сфери соціальної інфраструктури регіону:

$$\Delta R (P_s) = \frac{P_s^1 - P_s^0}{I^0} . \quad (1.14)$$

Відзначимо, що через переважання для більшості випадків суми прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ВЕДів, що належать до виробничо-господарської сфери регіону, над

сальдованим результатом (прибутком або збитком) ВЕДів, що належать до його сфери соціальної інфраструктури, саме першій складовій прибутку (від діяльності виробничо-господарської сфери) у формулі (1.12) належатиме більша роль у загальній зміні фінансового результату регіону і, відповідно, у зміні рентабельності інвестицій, вкладених в основний капітал регіону. Тому подальший аналіз слід спрямувати на поглиблене вивчення причин, які викликали відхилення поточного рівня прибутку (збитку) виробничо-господарської сфери від його попереднього (базового) рівня.

Для аналізу факторів, які впливають на зміну досліджуваного показника рентабельності через зміну знаменника або окремих його складових, що формують загальний обсяг інвестицій, вкладених в основний капітал окремих сфер господарського комплексу регіону, можна побудувати такі факторні індекси:

1) вплив зміни обсягу інвестицій у виробничо-господарську сферу регіону:

$$\Delta R(I_k) = P^1 \left(\frac{1}{I_k^1 + I_s^1} - \frac{1}{I_k^0 + I_s^1} \right); \quad (1.15)$$

2) вплив зміни обсягу інвестицій у сферу соціальної інфраструктури регіону:

$$\Delta R(I_s) = P^1 \left(\frac{1}{I_k^0 + I_s^1} - \frac{1}{I_k^0 + I_s^0} \right). \quad (1.16)$$

Відповідно при перевірці загальна зміна рентабельності інвестицій має дорівнювати сумі її часткових змін під впливом виділених факторних індексів (1.11)-(1.14):

$$\Delta R = R^1 - R^0 = \Delta R(P_k) + \Delta R(P_s) + \Delta R(I_k) + \Delta R(I_s). \quad (1.17)$$

Така факторна модель дозволяє окремо встановити і провести порівняльну оцінку ефективності інвестування регіону за прибутковою віддачею від інвестицій у сукупність тих ВЕДів регіону, що належать до виробничо-господарської сфери, і в сукупність тих ВЕДів, що входять до сфери соціальної інфраструктури.

За аналогічними схемами можна провести факторний аналіз інших показників ефективності інвестування в економіку країни або регіону, зокрема інвестовіддачі та інвестомісткості.

Ефективність інвестиційної діяльності в регіоні значною мірою залежить від структури джерел інвестиційних ресурсів і напрямків інвестування. Останні розглядаються у двох площинах: на рівні окремих видів економічної діяльності в регіоні і на територіальному рівні (у розрізі або областей, до прикладу, Карпатського регіону України, або адміністративних районів окремої області). Вплив структурних трансформацій (галузових і територіальних) на показники рівня віддачі інвестицій у регіоні можна визначити за допомогою індексного методу факторного аналізу, який передбачає побудову індексів середніх величин (зокрема індексів змінного складу) і їх розкладання на індекси фіксованого складу і на індекси структурних зрушень.

При побудові індексів середніх величин враховується, що динаміка будь-якої середньої величини визначається зміною таких факторів: значень досліджуваної ознаки і її структурними зрушеннями. При цьому саме за допомогою відповідної системи індексів (змінного й фіксованого складу, а також структурних зрушень) оцінюється вплив кожного із зазначених факторів на динаміку аналізованої середньої величини.

Індексом змінного складу називають такий індекс *середньої величини*, який відображає не лише прирости (зменшення) значень ознаки, а й зміни в структурі сукупності.

Величина **індексу фіксованого складу** показує, як *у середньому* змінилися значення ознаки при незмінній, фіксованій структурі. При його розрахунку вплив структурних зрушень на динаміку середньої величини усувається шляхом уведення постійних вагомостей (незмінного складу оцінюваного об'єкта).

Індекс структурних зрушень, навпаки, показує, як змінилася середня величина під впливом певних структурних змін. Водночас значення досліджуваної ознаки фіксуються на постійному рівні.

При оцінці зміни рівня показників віддачі інвестицій виключно у територіальному розрізі врахуємо те, що регіон – це сукупність окремих областей, а область – це сукупність районів. Відповідно для аналізу ефективності інвестування економіки окремого регіону (як багаторівневого територіального об'єкта), зокрема за показником інвестовіддачі, вихідною буде така модель:

$$\overline{K_R^t} = \sum_{r=1}^m \overline{K_r^t} d_r^t, \quad (1.18)$$

- де $\overline{K_R^t}$ – середня для R -го регіону (як сукупності областей цього регіону) інвестовіддача, грн./грн.;
- $\overline{K_r^t}$ – середня інвестовіддача для r -ї області регіону, грн./грн.; $r = \overline{1, m}$;
- m – кількість областей у певному регіоні; до прикладу, для Карпатського регіону України $m=4$;
- d_r^t – частка інвестицій в основний капітал певної області регіону в загальному обсязі таких інвестицій у регіон, частка від одиниці ($\sum_{r=1}^m d_r^t = 1$).

Якщо при оцінці ефективності інвестування економіки області врахувати територіальний розподіл цієї області на райони, то отримаємо таку вихідну модель:

$$\overline{K_r^t} = \sum_{a=1}^l \overline{K_a^t} d_a^t, \quad (1.19)$$

- де $\overline{K_r^t}$ – середня інвестовіддача для r -ї області (для сукупності всіх районів цієї області), грн./грн.;
- $\overline{K_a^t}$ – середня інвестовіддача для a -го району області, грн./грн.; $a = \overline{1, l}$;
- l – кількість районів (і великих міст) у певній області ($l = 5 \div 15$);
- d_a^t – частка інвестицій в основний капітал певного району області в загальному обсязі таких інвестицій в область, частка від одиниці ($\sum_{a=1}^l d_a^t = 1$).

Якщо в формулу (1.18) замість середньої по області підставити її розгорнутий вираз із формули (1.19), то отримаємо модель, у якій враховано вплив структурних факторів на двох територіальних рівнях управління:

$$\overline{K_R^t} = \sum_{r=1}^m \left(\sum_{a=1}^l \overline{K_a^t d_a^t} \right) d_r^t = \sum \overline{K_a^t d_a^t d_r^t}, \quad (1.20)$$

Динаміку середньої інвестовіддачі по регіону (при оцінці регіону як сукупності областей), виходячи з формули (1.18), можна оцінити за такою системою індексів:

$$\frac{\overline{K_R^t}^1}{\overline{K_R^t}^0} = \frac{\sum \overline{K_r^t}^1 d_r^t}{\sum \overline{K_r^t}^0 d_r^0} = \frac{\sum \overline{K_r^t}^1 d_r^t}{\sum \overline{K_r^t}^0 d_r^1} \times \frac{\sum \overline{K_r^t}^0 d_r^1}{\sum \overline{K_r^t}^0 d_r^0}, \quad (1.21)$$

а динаміку цієї середньої інвестовіддачі в регіоні з урахуванням двох рівнів структурного (тут – територіального) фактора (рівень областей і районів цих областей), спираючись на формулу (1.20), за такою системою індексів:

$$\frac{\overline{K_R^t}^1}{\overline{K_R^t}^0} = \frac{\sum \overline{K_a^t}^1 d_a^t d_r^t}{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^0 d_r^0} = \frac{\sum \overline{K_a^t}^1 d_a^t d_r^t}{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^1 d_r^1} \times \frac{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^1 d_r^1}{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^0 d_r^1} \times \frac{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^0 d_r^1}{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^0 d_r^0}. \quad (1.22)$$

Для практичних цілей модель (1.22) зручніше представити в спрощеній формі, щоб уникнути громіздких розрахунків. Ця форма отримується після заміни для ряду індексів розгорнутих виразів відповідними середніми:

$$\frac{\overline{K_R^t}^1}{\overline{K_R^t}^0} = \frac{\overline{K_R^t}^1}{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^1 d_r^1} \times \frac{\sum \overline{K_a^t}^0 d_a^1 d_r^1}{\sum \overline{K_r^t}^0 d_r^1} \times \frac{\sum \overline{K_r^t}^0 d_r^1}{\overline{K_R^t}^0} \quad (1.23)$$

На основі моделей (1.22) або (1.23) можна оцінити вплив на абсолютну зміну середньої інвестовіддачі в регіоні зміни таких трьох факторів:

1) *середньої інвестовіддачі у кожному районі областей досліджуваного регіону:*

$$\Delta \overline{K_R^t}(\overline{K_a^t}) = \sum \overline{K_a^t}^1 d_a^1 d_r^1 - \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^1 d_r^1 = \Delta \overline{K_R^t} - \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^1 d_r^1; \quad (1.24)$$

2) *структури інвестицій в основний капітал у межах областей регіону* (зміни часток районів в областях за обсягом вкладених у них інвестицій):

$$\Delta \overline{K_R^t}(d_a^t) = \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^{t0} d_r^{t1} - \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^{t0} d_r^{t0} = \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^{t1} d_r^{t1} - \sum \overline{K_r^t}^0 d_r^{t1}; \quad (1.25)$$

3) *структури інвестицій в основний капітал регіону* (зміни часток областей у регіоні за обсягом вкладених у них інвестицій):

$$\Delta \overline{K_R^t}(d_r^t) = \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^{t0} d_r^{t1} - \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^{t0} d_r^{t0} = \sum \overline{K_a^t}^0 d_a^{t0} d_r^{t1} - \overline{K_R^t}^0, \quad (1.26)$$

що при перевірці в підсумку дозволяє отримати:

$$\Delta \overline{K_R^t} = \Delta \overline{K_R^t}(\overline{K_a^t}) + \Delta \overline{K_R^t}(d_a^t) + \Delta \overline{K_R^t}(d_r^t). \quad (1.27)$$

Паралельно можна розглянути схему галузевого розподілу і використання інвестицій у регіоні. У такому разі для вивчення динаміки середніх показників інвестовіддачі в регіоні необхідно поєднати інформацію про два чинники: зміну інвестовіддачі кожного із ВЕДів регіону і зміну частки кожного ВЕДу в загальному обсязі інвестицій в основний капітал регіону. Вплив змін кожного з цих факторів на динаміку середнього значення інвестовіддачі в регіоні можна оцінити за звичайними індексами фіксованого складу і впливу структурних зрушень.

Для аналізу ефективності інвестування сукупності ВЕДів регіону за показником інвестовіддачі вихідною буде така модель:

$$\overline{K_R^g} = \sum_{v=1}^n \overline{K_v^{gR}} d_v^{gR}, \quad (1.28)$$

де $\overline{K_R^g}$ – середня для R -го регіону (як сукупності областей цього регіону) інвестовіддача³⁵, грн./грн.;

³⁵ У формулі (1.28) взято інше позначення середньої по регіону інвестовіддачі, аніж у формулі (1.18), для того, щоб підкреслити різну структурну наповненість цих показників; хоча при розрахунку їх значення мають співпасти ($\overline{K_R^g} = \overline{K_R^t}$), що дозволяє в подальшому використовувати єдине спрощене позначення $\overline{K_R}$.

$\overline{K}_v^{gR}$ – середня інвестовіддача для v -го ВЕДу регіону, грн./грн.; $v = 1, n$;
 n – кількість оцінюваних ВЕДів у регіоні;
 d_v^{gR} – частка інвестицій в основний капітал певного ВЕДу регіону в загальному обсязі таких інвестицій у цей регіон, частка від одиниці ($\sum_{v=1}^n d_v^{gR} = 1$).

Оцінку динаміки середньої по регіону інвестовіддачі (при розгляді регіону як сукупності ВЕДів), виходячи з (1.28), можна провести за такою системою індексів:

$$\frac{\overline{K}_R^{gR-1}}{\overline{K}_R^{gR-0}} = \frac{\sum \overline{K}_v^{gR-1} d_v^{gR-1}}{\sum \overline{K}_v^{gR-0} d_v^{gR-0}} = \frac{\sum \overline{K}_v^{gR-1} d_v^{gR-1}}{\sum \overline{K}_v^{gR-0} d_v^{gR-1}} \times \frac{\sum \overline{K}_v^{gR-0} d_v^{gR-1}}{\sum \overline{K}_v^{gR-0} d_v^{gR-0}}, \quad (1.29)$$

у якій послідовність розгляду впливу факторів, тобто вибір вагомостей факторних індексів, визначається логікою побудови моделі. У моделі (1.29) співвідношення середніх значень інвестовіддачі по регіону, взятої за різні періоди (до прикладу, за поточний і за попередній), дозволяє встановити рівень коефіцієнта зростання цієї інвестовіддачі ($k_{p(\overline{K}_R^{gR})} = \overline{K}_R^{gR-1} / \overline{K}_R^{gR-0}$).

Різниці чисельників і знаменників факторних індексів моделі (1.29) дозволяють зробити висновки про вплив зміни відповідних галузових факторів на абсолютну зміну середньої інвестовіддачі в регіоні, а саме:

1) загальна зміна середньої інвестовіддачі по регіону під впливом всіх галузових факторів становить:

$$\Delta \overline{K}_R^{gR} = \overline{K}_R^{gR-1} - \overline{K}_R^{gR-0}; \quad (1.30)$$

2) вплив на результат зміни середньої по регіону інвестовіддачі у кожному ВЕДі визначається таким чином:

$$\Delta \overline{K}_R^{gR} (\overline{K}_v^{gR}) = \sum \overline{K}_v^{gR-1} d_v^{gR-1} - \sum \overline{K}_v^{gR-0} d_v^{gR-1} = \overline{K}_R^{gR-1} - \sum \overline{K}_v^{gR-0} d_v^{gR-1}; \quad (1.31)$$

3) вплив на результат зміни структури інвестицій в основний капітал регіону за ВЕДами (зміни часток ВЕДів у регіоні за обсягом вкладених в них інвестицій) можна оцінити за таким рівнянням:

$$\Delta \overline{K_R^g} (d_v^{gR}) = \sum \overline{K_v^{gR-0}} d_v^{gR-1} - \sum \overline{K_v^{gR-0}} d_v^{gR-0} = \sum \overline{K_v^{gR-0}} d_v^{gR-1} - \overline{K_R^g}^0, \quad (1.32)$$

що при перевірці у підсумку дозволяє отримати:

$$\Delta \overline{K_R^g} = \Delta \overline{K_R^g} (\overline{K_v^{gR}}) + \Delta \overline{K_R^g} (d_v^{gR}). \quad (1.33)$$

Аналогічно можна вирішити завдання виявлення впливу на динаміку результативного показника ефективності використання інвестицій у регіоні (тут – середньої інвестовіддачі регіону) одночасно і територіальних, і галузевих структурних зрушень. До прикладу, можна розглянути схему інвестування економіки регіону, за якою кожна область цього регіону досягає певного усередненого рівня інвестовіддачі. Цей рівень залежить від того, який саме обсяг інвестицій було вкладено у ті види діяльності аналізованої області, що формують її економічну систему, а також від обсягу валової доданої вартості, одержаного цими ВЕДами області внаслідок залучення капіталовкладень. При цьому регіон виходить на певний середній рівень інвестовіддачі, враховуючи структурний розподіл інвестицій в основний капітал його областей і синергетичне поєднання внесків цих областей при формуванні валового регіонального продукту.

Для оцінки інвестовіддачі на рівні *областей регіону* (якщо результати діяльності господарського комплексу області розглядати як результати діяльності всіх ВЕДів, із яких формується цей комплекс), тобто для вивчення галузевого аспекту вкладень інвестованого капіталу, використаємо вихідну модель, аналогічну до (1.28), а саме:

$$\overline{K_r^g} = \sum_{f=1}^c \overline{K_f^{gR}} d_f^{gR}, \quad (1.34)$$

де $\overline{K_r^g}$ – середня для r -ї області (для сукупності всіх ВЕДів цієї області) інвестовіддача³⁶, грн./грн.;

³⁶ У формулі (1.34) взято інше позначення середньої по області інвестовіддачі, аніж у формулі (1.19), для того, щоб наголосити на різній структурній наповненості цих показників; хоча при розрахунку їх значення мають співпасти ($\overline{K_r^g} = \overline{K_r^t}$), що дозволяє в подальшому використовувати єдине спрощене позначення $\overline{K_r}$ (див. аналогічну зноску (4)).

- $\overline{K_f^{gR}}$ – середня інвестовіддача для f -го ВЕДу області, грн./грн.; $f = \overline{1, c}$;
- c – кількість оцінюваних ВЕДів у господарському комплексі області (як правило, приймається $c=n$);
- d_f^{gR} – частка інвестицій в основний капітал для f -го ВЕДу області в загальному обсязі таких інвестицій в область, частка від одиниці ($\sum_{f=1}^c d_f^{gR} = 1$).

Поєднання вихідних моделей (1.18) і (1.34) дозволяє сформулювати ще одну модель комплексної оцінки ефективності інвестування економіки регіону (1.35), яка враховує як його територіальну, так і галузеву структуру.

Ця узагальнююча вихідна модель має такий вигляд:

$$\overline{K_R} = \sum_{r=1}^m \overline{K_r} d_r^t = \sum_{r=1}^m \left(\sum_{f=1}^c \overline{K_f^{gR}} d_f^{gR} \right) d_r^t = \sum \overline{K_f^{gR}} d_f^{gR} d_r^t \quad (1.35)$$

Необхідно наголосити, що внесення до моделі (1.35) складової у вигляді формули (1.18) дозволяє врахувати територіальний аспект інвестиційної діяльності в регіоні, а саме: середня інвестовіддача по регіону буде залежати від рівня середньої інвестовіддачі для кожної області цього регіону і від структури інвестицій, вкладених в основний капітал регіону (у розрізі його областей). А доповнення моделі (1.18) моделлю (1.34) шляхом заміни $\overline{K_r^t} = \overline{K_r^g}$ дасть змогу додати до територіального ще й галузевий аспект оцінки.

Таким чином, сформована модель (1.35) дозволяє:

1) встановити величину впливу на зміну середньої інвестовіддачі по регіону зміни інвестовіддачі за окремими видами економічної діяльності в межах областей цього регіону ($\Delta \overline{K_f^{gR}}$);

2) оцінити вплив на результат інвестовіддачі по регіону зміни галузевої (видової) структури інвестицій в основний капітал у кожній області цього регіону (Δd_f^{gR});

3) включити до результатів оцінки фактор зміни територіальної (обласної) структури інвестицій в основний капітал аналізованого регіону (Δd_r^t).

З урахуванням зазначених вище трьох складових моделі (1.35), система факторних індексів для вивчення динаміки інвестовіддачі регіону в територіально-галузевому розрізі буде мати такий вигляд:

$$\begin{aligned} \frac{\overline{K_R}^{-1}}{\overline{K_R}^{-0}} &= \frac{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-1} d_f^{gR} d_r^{t1}}{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t0}} = \\ &= \frac{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-1} d_f^{gR} d_r^{t1}}{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1}} \times \frac{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1}}{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1}} \times \frac{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1}}{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t0}} \end{aligned} \quad (1.36)$$

або в скороченому вигляді:

$$\frac{\overline{K_R}^{-1}}{\overline{K_R}^{-0}} = \frac{\overline{K_R}^{-1}}{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1}} \times \frac{\sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1}}{\sum \overline{K_r^{gR}}^{-0} d_r^{t1}} \times \frac{\sum \overline{K_r^{gR}}^{-0} d_r^{t1}}{\overline{K_R}^{-0}}. \quad (1.37)$$

На основі (1.36) або (1.37) можна оцінити вплив на абсолютну зміну величини середньої інвестовіддачі в регіоні змін таких трьох факторів:

1) середньої інвестовіддачі у кожному ВЕДі областей досліджуваного регіону:

$$\begin{aligned} \Delta \overline{K_R}(\overline{K_f^{gR}}) &= \sum \overline{K_f^{gR}}^{-1} d_f^{gR} d_r^{t1} - \sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1} = \\ &= \overline{K_R}^{-1} - \sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1}; \end{aligned} \quad (1.38)$$

2) структури інвестицій в основний капітал у межах областей регіону (зміни часток ВЕДів в областях):

$$\begin{aligned} \Delta \overline{K_R}(d_f^{gR}) &= \sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1} - \sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t0} = \\ &= \sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1} - \sum \overline{K_r^{gR}}^{-0} d_r^{t1}; \end{aligned} \quad (1.39)$$

3) структури інвестицій в основний капітал регіону (зміни часток областей у регіоні):

$$\Delta \overline{K_R}(d_r^{t1}) = \sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t1} - \sum \overline{K_f^{gR}}^{-0} d_f^{gR} d_r^{t0} = \sum \overline{K_r^{gR}}^{-0} d_r^{t1} - \overline{K_R}^{-0}, \quad (1.40)$$

що при перевірці у підсумку дозволяє отримати величину приросту (або зменшення середньої інвестовіддачі в регіоні):

$$\Delta \overline{K_R} = \Delta \overline{K_R} (\overline{K_f^{gR}}) + \Delta \overline{K_R} (\overline{d_f^{gR}}) + \Delta \overline{K_R} (\overline{d_r^t}) . \quad (1.41)$$

Поряд із наведеною схемою територіально-галузевого розрізу регіону можливі й інші, побудова яких спричинить іншу постановку вихідних завдань і, відповідно, побудову інших моделей дослідження впливу факторів на зміну ефективності використання інвестицій у регіоні.

До прикладу, можна запропонувати ще одну схему дослідження зміни середньої по регіону інвестовіддачі під впливом зокрема зміни таких факторів:

1) інвестовіддачі в межах кожної області, яка спеціалізується на певних ВЕДах;

2) територіальної структури інвестування певного ВЕДу регіону, тобто розподілу інвестицій в основний капітал між областями, які спеціалізуються на цьому ВЕДі;

3) галузевої (видової) структури інвестицій в основний капітал регіону в цілому.

Для побудови *узагальнюючої галузево-територіальної моделі*, яка дозволить врахувати вплив на зміну величини інвестовіддачі в регіоні окреслених чинників за основу слід взяти формулу (1.28), основним призначенням якої є оцінка сумарної віддачі окремих ВЕДів регіону в результаті вкладених у них інвестицій.

Водночас для врахування *територіального аспекту* необхідно розглянути внесок суб'єктів певного ВЕДу кожної з областей регіону в результати функціонування цього ВЕДу, що порівнюються з внесеними у його (ВЕД) розвиток інвестиціями. Для врахування впливу територіальної приналежності певного ВЕДу потрібно провести додаткову побудову такої проміжної моделі:

$$\overline{K_v^{gR}} = \sum_{r=1}^m \overline{K_r^G} \overline{d_r^G} , \quad (1.42)$$

де $\overline{K_v^{gR}}$ – середня для v -го ВЕДу регіону (для сукупності всіх областей, що займаються даним ВЕДом³⁷ у цьому регіоні) інвестиційна капіталовіддача, грн./грн.;

³⁷ Для загального випадку розглянуто варіант, коли певний ВЕД є розвинутим в усіх без винятку m областях регіону ($r = \overline{1, m}$).

- $\overline{K}_r^G$ – середня інвестиційна капіталовіддача r -ї області регіону за v -м ВЕДом (оцінена за результатами діяльності сукупності тих підприємств і організацій області, що займаються аналізованим v -м видом економічної діяльності), грн./грн.;
- d_r^G – частка інвестицій в основний капітал, вкладених для розвитку v -го ВЕДу в r -й області регіону, до загального обсягу таких інвестицій у v -й ВЕД цього регіону, частка від одиниці ($\sum_{r=1}^m d_r^G = 1$).

Поєднання галузевих аспектів моделі (1.28) із територіальними аспектами, представленими в моделі (1.42), дозволяє створити таку узагальнюючу вихідну галузево-територіальну модель для вивчення ефективності використання інвестицій у регіоні:

$$\overline{K}_R = \sum_{v=1}^n \overline{K}_v^{GR} d_v^{GR} = \sum_{v=1}^n \left(\sum_{r=1}^m \overline{K}_r^G d_r^G \right) d_v^{GR} = \sum \overline{K}_r^G d_r^G d_v^{GR} \quad (1.43)$$

Сформована узагальнююча галузево-територіальна модель (1.43) інвестовіддачі в регіоні дозволить провести додаткову оцінку таких факторів: територіального розповсюдження певного ВЕДу (до прикладу, промисловості) в областях регіону, рівня забезпеченості функціонування цього ВЕДу відповідним обсягом інвестицій у її основний капітал, а також рівня капіталовіддачі від використання цих інвестицій.

Система факторних індексів для вивчення динаміки інвестовіддачі регіону в галузево-територіальному розрізі, відповідно до моделі (1.43), буде мати такий вигляд:

$$\begin{aligned} \frac{\overline{K}_R^{-1}}{\overline{K}_R^{-0}} &= \frac{\sum \overline{K}_r^{G-1} d_r^{G-1} d_v^{GR-1}}{\sum \overline{K}_r^{G-0} d_r^{G-0} d_v^{GR-0}} = \\ &= \frac{\sum \overline{K}_r^{G-1} d_r^{G-1} d_v^{GR-1}}{\sum \overline{K}_r^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{GR-1}} \times \frac{\sum \overline{K}_r^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{GR-1}}{\sum \overline{K}_r^{G-0} d_r^{G-0} d_v^{GR-1}} \times \frac{\sum \overline{K}_r^{G-0} d_r^{G-0} d_v^{GR-1}}{\sum \overline{K}_r^{G-0} d_r^{G-0} d_v^{GR-0}} \end{aligned} \quad (1.44)$$

або в скороченому записі:

$$\frac{\overline{K_R}^{-1}}{\overline{K_R}^0} = \frac{\overline{K_R}^{-1}}{\sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{gR-1}} \times \frac{\sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{gR-1}}{\sum \overline{K_v}^{gR-0} d_v^{gR-1}} \times \frac{\sum \overline{K_v}^{gR-0} d_v^{gR-1}}{\overline{K_R}^0} \quad (1.45)$$

Відповідно можна оцінити вплив на абсолютну зміну середньої інвестовіддачі в регіоні, згідно із моделлю (1.44) або (1.45), таких змін трьох факторів:

1) рівня використання отриманих інвестицій і реалізації господарської діяльності підприємствами і організаціями за певним ВЕДом у кожній із областей регіону:

$$\Delta \overline{K_R} (\overline{K_r}^G) = \sum \overline{K_r}^{G-1} d_r^{G-1} d_v^{gR-1} - \sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{gR-1} = ; \quad (1.46)$$

$$= \overline{K_R}^{g-1} - \sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{gR-1}$$

2) територіальної структури інвестування певного ВЕДу регіону, виходячи із розподілу інвестицій в основний капітал між областями, які спеціалізуються на цьому ВЕДі (або, у загальному випадку, – між усіма областями регіону):

$$\Delta \overline{K_R} (d_r^G) = \sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{gR-1} - \sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-0} d_v^{gR-1} = ; \quad (1.47)$$

$$= \sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-1} d_v^{gR-1} - \sum \overline{K_v}^{gR-0} d_v^{gR-1}$$

3) галузевої (видової) структури інвестицій в основний капітал регіону в цілому:

$$\Delta \overline{K_R} (d_v^{gR}) = \sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-0} d_v^{gR-1} - \sum \overline{K_r}^{G-0} d_r^{G-0} d_v^{gR-0} = \sum \overline{K_v}^{gR-0} d_v^{gR-1} - \overline{K_R}^{g-0}, \quad (1.48)$$

що при перевірці у підсумку дозволяє отримати узагальнюючу оцінку динаміки середньої інвестовіддачі по регіону:

$$\Delta \overline{K_R} = \Delta \overline{K_R} (\overline{K_r}^G) + \Delta \overline{K_R} (d_r^G) + \Delta \overline{K_R} (d_v^{gR}) \quad (1.49)$$

Загалом рівень глибини вивчення інвестовіддачі в регіоні визначає вибір для проведення дослідження простих територіальних (1.23), простих галузевих (1.29) або комбінованих (змішаних) факторних індексних моделей (до прикладу, (1.37) і (1.45).

Розроблені факторні індексні моделі оцінки зміни ефективності інвестиційної діяльності в регіоні для різних територіально-

галузових розрізів не вичерпують різноманіття схем та варіантів порівняння результативності вкладених і використаних інвестиційних ресурсів з урахуванням можливих структур розподілу капіталовкладень за областями, районами і видами економічної діяльності цього регіону, а лише окреслюють окремі шляхи реалізації досліджень, спрямованих на поліпшення результатів впровадження стратегічних планів інвестування системи національної економіки.

1.3. Нормативно-правова база регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Нормативною основою інвестиційної діяльності в Україні є інвестиційне законодавство. Останнє, як форма реалізації інвестиційного права, містить широке коло нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Створена в Україні правова база для здійснення інвестиційної діяльності охоплює понад 100 правових і нормативних документів (законів, постанов, указів, положень, інструкцій). Така сукупність правових актів пояснюється специфікою державного регулювання інвестування в Україні, яка полягає у тому, що функції по його здійсненню розподілені між кількома центральними органами виконавчої влади як функціональної, так і галузевої компетенції.

Закон України “Про інвестиційну діяльність” – перший нормативний акт, у якому викладено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Даний Закон закріплює форми державного регулювання інвестиційної діяльності, передбачає регулювання інвестиційної діяльності не лише в масштабі країни, але й окремих регіонів шляхом надання відповідних повноважень Верховній Раді Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування³⁸. Закон України “Про інвестиційну діяльність” заклав підґрунтя для залучення інвестиційних ресурсів в економіку України, став опорою для подальшого розвитку і вдосконалення інвестиційного законодавства. У даному Законі зазначено, що інвестиційна діяльність в Україні, поряд з іншим, здійснюється на основі іноземного інвестування, без якого немислиме ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурне

---

³⁸ Закон України “Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.

перетворення з якісним оновленням виробництва, ринкової та соціальної інфраструктури, і держава гарантує стабільність прав суб'єктів цієї діяльності.

Законодавчою базою діяльності іноземних інвесторів є Закон України “Про захист іноземних інвестицій в Україні” – перший законодавчий акт у сфері правового регулювання іноземних інвестицій, у якому прописані засади щодо гарантій та захисту іноземних інвестицій³⁹. Для збільшення надходжень іноземних інвестицій в економіку нашої держави у 1992-1993 рр. Верховною Радою України були прийняті важливі закони, а саме: Закон України “Про іноземні інвестиції”⁴⁰; “Про державну програму заохочення іноземних інвестицій”⁴¹, Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування”⁴², прийняття яких дало значний поштовх до збільшення надходжень іноземних інвестицій.

Регулювання інвестиційної діяльності на території України має певні особливості. По-перше, деякі аспекти в інвестиційній сфері регулюються також нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного й земельного законодавства, правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії, які здебільшого на практиці не забезпечують інвесторам сприятливих умов для ведення бізнесу, а навпаки – створюють певну перешкоду через необхідність опрацювання великої кількості правових документів. Також значну частину вітчизняного законодавства становлять міжнародні правові акти. Окрім того, в інвестиційній сфері діє велика кількість міжурядових угод про сприяння та взаємний захист інвестицій.

По-друге, законодавча база з року в рік змінюється, впливаючи на притік (відтік) іноземних інвестицій та на варіацію рівня

---

³⁹ Закон України “Про захист іноземних інвестицій” № 1540а-ХІІ від 10.09.1991. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>.

⁴⁰ Закон України “Про іноземні інвестиції” № 2198 від 13.03.1992. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2198-12>.

⁴¹ Закон України “Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні” № 3744-ХІІ від 17.12.93. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3744-12>.

⁴² Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування” № 55-93 від 20.05.1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-93>.

ефективності їх використання. Зокрема це стосується: ускладнення (спрощення) процедури внесення іноземних інвестицій; дозвільної системи; надання (або скасування) податкових пільг для іноземних інвесторів; конкретизації напрямків вкладень інвестицій та обмежень (заборони) діяльності іноземних інвесторів в окремих сферах економіки; гарантій та захисту інвестицій.

Так, відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування”⁴³, державна реєстрація іноземних інвестицій могла здійснюватись і до моменту внесення іноземної інвестиції, тобто фактично реєструвалися наміри здійснення іноземного інвестування. Ці недоліки були спростовані Законом України “Про режим іноземного інвестування”⁴⁴, згідно з яким державна реєстрація іноземних інвестицій могла здійснюватись лише після їх внесення. Проте, фактично внесені іноземні інвестиції, а також договори (контракти) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора підлягають реєстрації у порядку, визначеному у постановах КМ України “Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій”⁴⁵ і “Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора”⁴⁶. Цими документами визначено процедуру реєстрації, державні органи, що її здійснюють, перелік необхідних для реєстрації документів, терміни видачі реєстраційних посвідчень.

Однак прийняття у 2009 р. внесених змін до Закону України “Про режим іноземного інвестування”, викладених у Законі України “Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання

⁴³ Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування” № 55-93 від 20.05.1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-93>.

⁴⁴ Закон України “Про режим іноземного інвестування” № 93/96-ВР від 19.03.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/anot/93/96-%D0%B2%D1%80>.

⁴⁵ Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій” № 928 від 7.08.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-96-%D0%BF>.

⁴⁶ Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора” № 112 від 30.01.1997. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/112-97-%D0%BF>.

негативних наслідків фінансової кризи”⁴⁷, стало значною перешкодою для залучення іноземних інвестицій. Зазначені зміни не узгоджувались із чинним порядком реєстрації іноземних інвестицій, окрім того, потребували прийняття Національним банком України окремого порядку державної реєстрації іноземних інвестицій у вигляді валютних цінностей, що взагалі унеможливлювало внесення прямих іноземних інвестицій в економіку України в грошовій формі. Цю, встановлену адміністративну перешкоду для входження іноземного капіталу в Україну було усунуто Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування”⁴⁸. Закон про стимулювання іноземних інвестицій формально відмінив ряд вимог, що раніше застосовувались до іноземних інвестицій, а саме вимоги щодо: обов’язкової державної реєстрації іноземних інвестицій; реєстрації іноземних інвестицій, які здійснюються у вигляді валютних цінностей, відповідно до порядку визначеного Національним банком України; необхідності здійснювати інвестиційну діяльність в грошовій формі виключно через інвестиційні рахунки.

Гальмівним чинником при залученні інвестицій є система надання дозволів, яка регламентується Законом України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”⁴⁹. Система надання дозволів в Україні є найбільш суперечливою, громіздкою (донедавна нараховувалось 227 видів дозвільного характеру та безліч дозволів, запроваджених органами виконавчої влади різних рівнів) і такою, що потребує скорочення та визначення вичерпного переліку документів дозвільного характеру. Як свідчить аналіз чинного законодавства⁵⁰, досвід інших країн та експертні висновки

---

⁴⁷ Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи” № 1533 від 24.11.2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-17>.

⁴⁸ Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування” № 2155-VI від 27.04.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2155-17>.

⁴⁹ Закон України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” № 2806-IV від 06.09.2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>.

⁵⁰ Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” № 1869-VI від 11.02.2010. –

відповідних державних органів, створити належно функціонуючу систему надання дозволів можливо лише на основі її системної реформи. Суть такої реформи зводиться до того, що необхідно: завершити інвентаризацію усіх документів дозвільного характеру, що видаються суб'єктам господарювання, за результатами якої підготувати пропозиції щодо скасування окремих документів дозвільного характеру та забезпечити розробку відповідних проектів нормативно-правових актів; узагальнити перелік документів дозвільного характеру та визначити недоцільні та непередбачені законами України дозвільні документи. Ініціювати законодавче визначення переліку видів діяльності, для яких слід отримувати дозволи та ініціювати законодавчий розподіл цих дозволів на дві групи: 1) дозволи на діяльність, пов'язану з високим ступенем ризику для здоров'я громадян, безпеки суспільства чи навколишнього середовища; 2) дозволи, необхідні для здійснення більшості видів діяльності.

У цьому напрямі вже зроблено перші кроки. У 2010 р. прийнято Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”⁵¹, яким передбачено удосконалення процедури видачі юридичним та фізичним особам документів дозвільного характеру. Згідно з цим Законом, суб'єкт господарювання має право провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі подання декларації без отримання документа дозвільного характеру, за винятком тих видів господарської діяльності, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства”⁵² передбачено, що усі дії щодо здійснення

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3993-17>.

⁵¹ Закон України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” № 2806-IV від 06.09.2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>.

⁵² Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі

господарської діяльності, які не було включено до Переліку, отримують право на провадження діяльності на підставі декларації.

З 1 січня 2012 р. набрав чинності, прийнятий у 2011 р. Закон України “Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності”⁵³, яким встановлено перелік із 143 документів, що відносяться до документів дозвільного характеру – тобто до документів, які дозвільний орган зобов’язаний видати суб’єкту господарювання у разі надання останньому права провадження певних дій, видів діяльності, і без яких ці дії і діяльність здійснюватися не можуть. Згідно з цим Законом: забороняється вимагати від суб’єктів господарювання отримання документів дозвільного характеру, які не внесені до Переліку, затвердженого цим Законом, а також документів дозвільного характеру, що також не внесені до затвердженого цим Законом Переліку, але необхідність видачі яких встановлюється міжнародними договорами. Відповідно до міжнародних договорів, у сферах державного експортного контролю, державного регулювання ринків фінансових послуг, охорони державної таємниці, захисту економічної конкуренції та використання ядерної енергії видача документів дозвільного характеру здійснюється згідно з законами, що регулюють відносини у цих сферах.

Сприятливість інвестиційного клімату для інвестування характеризується системою гарантій передбачених законодавством. Гарантії прав власності і захисту інвестицій встановлено Законом України “Про інвестиційну діяльність”⁵⁴, у якому зазначено, що з метою забезпечення сприятливого та стабільного інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій, які не можуть бути скасовані або звужені. У законодавстві про інвестиційну діяльність держава гарантує стабільність прав суб’єктів цієї діяльності, проте, майже в кожному пункті проголошених гарантій прав і захисту інвестицій присутні застереження щодо їх порушення державою в межах її компетенції

подання декларації відповідності матеріально-технічної бази суб’єкта господарювання вимогам законодавства” № 725 від 25.08.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/725-2010-%D0%BF>.

⁵³ Закон України “Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності” № 3677-VI від 8.07.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3392-17>.

⁵⁴ Закон України “Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.

або шляхом прийняття обмежувальних законодавчих актів. Зокрема це стосується одного з видів державних гарантій захисту іноземних інвестицій – гарантії їх захисту від зміни законодавства.

Так, Закон “Про захист іноземних інвестицій в Україні”⁵⁵ надавав іноземним інвесторам гарантії на випадок реквізиції іноземних інвестицій, а також гарантував репатріацію їх прибутку та реінвестування цих прибутків на території держави. Згідно положень Декрету Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування”⁵⁶, у разі зміни законодавства, на вимогу іноземного інвестора впродовж 10 років застосовується спеціальне законодавство, що діяло на момент реєстрації інвестицій. Прийнятий Верховною Радою Закон України “Про режим іноземного інвестування”⁵⁷, скасував дію попередньо прийнятих законів та встановив іноземним інвесторам національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами України. Проте, внесеними змінами до Постанови Верховної Ради України “Про порядок введення в дію Закону України” Про режим іноземного інвестування”⁵⁸, передбачено, що до іноземних інвестицій, які були здійснені до набуття чинності Закону України “Про іноземні інвестиції”, застосовуються державні гарантії, встановлені чинним на той час законодавством. Тобто до іноземних інвестицій, що були фактично здійснені та зареєстровані у період дії Закону України “Про іноземні інвестиції”, протягом десяти років з дня реєстрації інвестиції, на вимогу іноземного інвестора застосовуються положення зазначеного Закону, а також інші акти спеціального законодавства України, зокрема податкового, митного, інвестиційного тощо, яке

⁵⁵ Закон України “Про захист іноземних інвестицій” № 1540а-ХІІ від 10.09.1991. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>.

⁵⁶ Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування” № 55-93 від 20.05.1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-93>.

⁵⁷ Закон України “Про режим іноземного інвестування” № 93/96-ВР від 19.03.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/anot/93/96-%D0%B2%D1%80>.

⁵⁸ Постанова Верховної Ради України Про внесення зміни до Постанови Верховної Ради України Про порядок введення в дію Закону України “Про режим іноземного інвестування” № 823-ХІV від 6.07.1999. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/823-14>.

діяло на момент реєстрації інвестиції. До іноземних інвестицій здійснених та зареєстрованих у період дії Декрету “Про режим іноземного інвестування”, застосовувалися положення ст. 8 Декрету. Одночасно, згідно з офіційним роз’ясненням ДПА, Законом України “Про іноземні інвестиції” чітко розмежовано поняття національного режиму і поняття винятків та пільг, відповідно до цього режиму. Тобто, гарантії щодо зміни законодавства протягом 10 років застосовуються “тільки у разі змін спеціального законодавства України про іноземні інвестиції”.

Для захисту конкуренції між суб’єктами підприємницької діяльності створеними без залучення коштів іноземного походження та суб’єктами підприємницької діяльності, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника у 2000 р. прийнято Закон України “Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб’єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження”⁵⁹. У ст. 3 цього Закону зазначено, що спеціальне законодавство про іноземні інвестиції та державні гарантії захисту інвестицій “не регулюють питання: валютного, митного та податкового законодавства, чинного на території України, якщо інше не передбачене міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України”. Також ст. 5 Закону визначено, що цей Закон поширюється на підприємства з іноземними інвестиціями, незалежно від часу внесення іноземних інвестицій та їх реєстрації. З прийняттям цього документу іноземним інвесторам надано рівний із внутрішніми інвесторами національний режим інвестування.

Таким чином, положення ст. 9 Закону України “Про іноземні інвестиції”, ст. 8 Декрету Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування” та п. 5 Постанови Верховної Ради України “Про порядок введення в дію Закону України “Про режим іноземного інвестування”, згідно з якими на вимогу іноземного інвестора застосовувалося спеціальне законодавство, діюче на момент реєстрації інвестицій, та яке скасоване даним Законом, можуть застосовуватися лише у межах, передбачених ст. 3 цього Закону та ст. 19 Закону України “Про інвестиційну діяльність”. Такі численні

---

⁵⁹ Закон України “Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб’єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження” №1457-III від 17.02.2000. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1457-14>.

зміни у законодавстві щодо гарантій захисту інвестицій спричинили надмірну його складність і суперечливість у правозастосуванні.

Хоча ухвалення законодавчих актів на перший погляд здається дуже позитивним і таким, що сприяє встановленню стабільності правового режиму та певного правонаступництва між новим законодавчим актом та тим, що втратив юридичну вагу, тим не менше воно викликає цілий ряд питань відносно його практичного застосування. Це стосується передусім змісту таких понять як “державні гарантії захисту іноземних інвестицій” та “державний орган”, з якими потрібно узгоджувати відповідні вимоги іноземного інвестора; коло обов’язків цих державних органів відносно реалізації вказаних вимог; визначення юридичних меж строку спеціального законодавства та інше. Слід зауважити, що встановивши гарантії компенсації і відшкодування збитків іноземним інвесторам, у законодавчій базі не зазначено термін їх виплати, джерела, з яких ці виплати повинні здійснюватись, не визначено механізму повернення інвестору його інвестицій в разі припинення інвестиційної діяльності, що свідчить про недосконалість та нестабільність правового режиму.

Одним із механізмів створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвестицій є ефективна податкова політика, її якість та рівень податкового навантаження. Податкова система України є однією з найбільш ускладнених та громіздких. Чинне податкове законодавство не сприяє економічному зростанню, не виконує стимулюючої функції. Часта зміна законодавчих умов забезпечення іноземного інвестування спричинила плутанину щодо застосування податкового законодавства до підприємств з іноземними інвестиціями.

Так, відповідно до Закону України “Про систему оподаткування”⁶⁰, ставки та механізм справляння податків і зборів не можуть встановлюватись або змінюватись іншими законами України, окрім законів про оподаткування. Проте Закон України “Про іноземні інвестиції”⁶¹ встановив правові основи здійснення іноземного інвестування і надав іноземним інвесторам велике коло прав та преференцій (особливого пільгового режиму). Серед

⁶⁰ Закон України “Про систему оподаткування” № 1251-ХІІ від 25.06.1991. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.

⁶¹ Закон України “Про іноземні інвестиції” № 2198 від 13.03.1992. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2198-12>.

основних пільг для іноземних інвесторів підкреслювалися п'яти, трьох та дворічні “податкові канікули” (відносно податку на доходи) для підприємств з іноземними інвестиціями з участю українського капіталу; зменшення суми підлягаючого оподаткуванню доходу на величину фактично здійснених іноземних інвестицій для підприємств, котрі повністю належать іноземному інвестору; встановлення аналогічних пільг для дочірніх підприємств, які створені підприємствами з іноземними інвестиціями. Підприємства з іноземними інвестиціями після закінчення “податкових канікул” повинні були сплачувати 50% та 70% від ставок податку на прибуток, встановлених законами України для українських підприємств. Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування”⁶² на п'ятирічний термін звільняв від оподаткування прибутки підприємств із кваліфікованими іноземними інвестиціями. Питання відносно оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями в подальшому врегульовувались Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”⁶³, згідно якого підприємствам з іноземними інвестиціями встановлювались пільги з податку на прибуток, які вони втратили згідно внесених у 1997 р. змін до даного Закону.

Прийняття Закону України “Про режим іноземного інвестування”⁶⁴ встановлювало національний режим інвестиційного та іншого підприємництва, який не передбачав будь-яких спеціальних заохочуючих пільг для підприємств з іноземними інвестиціями, окрім суб'єктів інвестиційної діяльності, які вкладали кошти у державні програми розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і певних територій.

З метою захисту конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності, створеними без залучення коштів або майна (майнових чи немайнових прав) іноземного походження, та суб'єктами підприємницької діяльності, створеними за участю іноземного капіталу, а також для забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав і свобод громадян України,

---

⁶² Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування” № 55-93 від 20.05.1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-93>.

⁶³ Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” № 335/94-ВР від 28.12.94 : Законодавство України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

⁶⁴ Закон України “Про режим іноземного інвестування” № 93/96-ВР від 19.03.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/anot/93/96-%D0%B2%D1%80>.

у 2000 р. прийнято Закон України “Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб’єктів підприємницької діяльності, створених із використанням майна та коштів вітчизняного походження”⁶⁵, згідно з яким для усіх суб’єктів господарювання створювалися рівні умови щодо питань валютного і митного регулювання, а також справляння податків та зборів (обов’язкових платежів). З метою остаточного скасування пільг у ст. 5 зазначеного Закону, вказано, що він поширюється на підприємства з іноземними інвестиціями, незалежно від часу внесення іноземних інвестицій та їх реєстрації, у тому числі до введення в дію та протягом дії Закону України “Про іноземні інвестиції”⁶⁶, Декрету Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування”⁶⁷ і Закону України “Про режим іноземного інвестування”⁶⁸. Цей Закон підтвердив тенденцію, що державна політика у сфері залучення іноземних інвестицій в Україну йшла від надання найширших преференцій іноземним інвесторам до їх поступового скорочення та в кінцевому результаті, до повної ліквідації. Прийняття цього Закону досить негативно вплинуло на обсяги надходження інвестицій.

У 2001 р. був прийнятий Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів)”⁶⁹, у якому ст. 7 Закону України “Про усунення дискримінації в оподаткуванні

⁶⁵ Закон України “Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб’єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження” №1457-III від 17.02.2000. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1457-14>.

⁶⁶ Закон України “Про іноземні інвестиції” № 2198 від 13.03.1992. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2198-12>.

⁶⁷ Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування” № 55-93 від 20.05.1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-93>.

⁶⁸ Закон України “Про режим іноземного інвестування” № 93/96-ВР від 19.03.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/annot/93/96-%D0%B2%D1%80>.

⁶⁹ Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів)” № 2899-III від 20.12.2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2899-14>.

суб'єктів підприємницької діяльності, створених із використанням майна та коштів вітчизняного походження”, викладалася у новій редакції. Таким чином ст. 1-4 та ч. 1, ст. 3, які встановлювали національний режим для іноземних інвесторів та скасовували пільги, набували чинності не з дня опублікування даного закону, а з дня введення в дію Закону України “Про режим іноземного інвестування”, тобто фактично Закону “Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених із використанням майна та коштів вітчизняного походження” надавалася зворотна дія.

З метою забезпечення стабільності оподаткування, рівності усіх платників податків, досягнення стратегічних цілей сталого розвитку в системі державного регулювання економіки прийнято Податковий кодекс України⁷⁰. Цей Кодекс об'єднав податкові норми, які до того були прописані у декількох документах, усунувши таким чином протиріччя між ними. Серед новацій, що знайшли своє відображення у Кодексі, стало продовження терміну для сплати деяких податків, що сприятиме підвищенню ділової активності в Україні.

Для покращення інвестиційного клімату в Україні Податковим кодексом передбачається: розширення бази оподаткування при загальному зменшенні податкового тиску; вдосконалення схеми взаєморозрахунків між центральними та місцевими бюджетами, рівність усіх платників перед законом; недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, відновлення дії вексельної форми сплати ПДВ при імпорті основних фондів, що не виробляються в Україні та ввозяться вітчизняними підприємствами для використання у господарській діяльності (розділ V “Податок на додану вартість”); запровадження спеціального режиму оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти на основі енергозберігаючих, екологічно прийнятних та високих технологій, пов'язаних із модернізацією діючих та створенням нових виробництв (підприємств), спрямованих на збереження та створення робочих місць (гл. 3 розділу XIV). Такий спеціальний режим включає можливість надання органу митного контролю простого векселя на суму податкового зобов'язання з ПДВ, за умови імпорту нового устаткування, обладнання та комплектувальних до нього із строком погашення на 360-й календарний день. Із 1 січня 2014 р. передбачено зниження ставки податку на додану вартість до 17%. Передбачається запровадження автоматичного бюджетного відшкодування податку на

---

⁷⁰ Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

додану вартість платникам, які відповідають одночасно визначеним обов'язковим критеріям (сумлінним платникам) та нарахування пені за несвочасне відшкодування. Передбачено також зменшення податку на прибуток для великих підприємств та запровадження податкових канікул для новостворених компаній.

Урядом України здійснюються заходи спрямовані на вдосконалення нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності, ухвалено низку нормативно-правових актів, створено розгалужену інституційну базу, що передбачає використання нових методів державного регулювання інвестиційної діяльності. Мова йде, в першу чергу, про покращення умов оподаткування та загального законодавства. У 2010 р. прийнято Закон України “Про державно-приватне партнерство” – нормативно-правовий акт, який заклав фундамент для стимулювання розвитку співпраці між державним та приватним секторами, з метою підвищення конкурентоздатності економіки країни та залучення інвестицій, а також започаткував реформування інвестиційної сфери⁷¹. Цей Закон є рамковим та покликаний визначити такі основні принципи державно-приватного партнерства як рівність перед законом державних та приватних партнерів, заборона дискримінації та обмеження прав приватних партнерів, узгодження інтересів державного та приватного партнерів із метою досягнення взаємної вигоди, справедливий розподіл ризиків пов'язаних із виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

З метою створення сприятливих умов для збільшення обсягів залучення інвестицій в економіку України та підвищення її конкурентоспроможності, на друге півріччя 2011 р. було затверджено план заходів щодо спрощення процедури провадження іноземними підприємствами та підприємствами з іноземними інвестиціями діяльності в Україні.

В Україні продовжується процес формування нормативно-правової бази в інвестиційній сфері. На розгляд Верховної Ради України подано низку законопроектів, що спрямовані на удосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері. З метою посилення захисту інвесторів-фізичних осіб на фондовому ринку в Верховній Раді зареєстровано проект Закону України “Про Фонд

---

⁷¹ Закон України “Про державно-приватне партнерство” № 2404-VI від 01.07.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

гарантування інвестицій на фондовому ринку”⁷², яким пропонується визначити порядок здійснення компенсаційних виплат інвесторам, які втратили свої кошти та/або цінні папери.

У грудні 2011 р. прийнято Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про інвестиційну діяльність”⁷³, яким передбачено приведення термінології у відповідність із чинним законодавством, шляхів та заходів державної підтримки і стимулювання інвестиційної діяльності, а також запровадження державної реєстрації інвестиційних проєктів/проєктних (інвестиційних) пропозицій, які потребують державної підтримки у єдиному реєстрі. Зведення всіх інвестиційних проєктів, що претендують на державну підтримку у єдиному реєстрі надасть можливість проводити відповідний моніторинг та аналіз для прийняття рішень, які стосуються державного регулювання у сфері інвестиційної діяльності. Такий підхід сприятиме впровадженню інвестиційних проєктів, які є економічно ефективними, енерго-ефективними та екологічно безпечними.

На даний час особлива увага надається державним гарантіям, які повинні використовуватися для забезпечення стратегічних напрямків розвитку економіки і реалізації “Національних проєктів”. У грудні 2011 р. у Верховній Раді зареєстровано проєкт Закону України “Про національні проєкти”⁷⁴, метою якого є практична адаптація нових економічних підходів, в яких ключовими принципами є проєктне управління, персональна відповідальність, пріоритет інвестиційних коштів над бюджетними, партнерство з кращими світовими компаніями.

Державне агентство з інвестицій та управління Національними проєктами України є відповідальним за реалізацію Інвестиційної реформи в Україні, яка покликана радикально змінити процедуру адміністрування державних видатків розвитку, використовувати обмежений ресурс держави як засіб для партнерства з приватним капіталом, створити необхідну інфраструктуру для залучення

---

⁷² Проєкт Закону України “Про Фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку” № 9069 від 23.08.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc_4_2?pf3516=9069&skl=7.

⁷³ Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про інвестиційну діяльність” № 4218-VI від 22.12.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4218-17>.

⁷⁴ Проєкт Закону України “Про національні проєкти України” № 9638 22.12.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc_4_1?pf3511=42205.

інвестицій⁷⁵. Основною метою Інвестиційної реформи є активне залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, формування позитивного інвестиційного іміджу України, а також позиціонування України як фінансового, політичного та бізнес центру в Східній Європі. Одним із напрямків Інвестиційної реформи є проведення та реалізація road-show у 15 найбільших фінансових центрах світу, де відбулась презентація Національних проектів. На виконання Доручення Президента України від 22 березня 2012 р. було визначено додаткові пріоритетні напрями соціально-економічного та культурного розвитку. Перелік Національних проектів було розширено до 15, а існуючі Національні проекти було модернізовано з включенням нових складових.

Серед заходів у законодавчій сфері, що спрямовані на збільшення обсягів внутрішніх та зовнішніх інвестицій та їх ефективне використання, максимальне спрощення для суб'єкта інвестиційної діяльності порядку отримання послуг, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів є запровадження принципу “єдиного вікна”, котрий прописаний у Законі України “Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом єдиного вікна”⁷⁶. У цьому Законі визначено правові й організаційні засади відносин між суб'єктом інвестиційної діяльності та регіональним центром з інвестицій та розвитку щодо підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом “Єдине інвестиційне вікно. Invest Ukraine”. Практика “єдиного вікна” застосовується для супроводу інвестора у багатьох країнах. “Єдине інвестиційне вікно” – це спрощена система взаємодії інвесторів з органами державної та місцевої влади через єдиний орган державної виконавчої влади, механізм персонального супроводу, надання якісних послуг (інформаційних, аналітичних, юридичних), допомога у взаємодії з місцевою владою та створення комфортних умов для стратегічних інвесторів, які планують інвестувати в економіку України.

21 лютого 2012 р. Верховною Радою України прийнято у першому читанні проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної реєстрації

⁷⁵ Інвестиційна реформа в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/ru/page/%D1%96nvestitsiina-reforma-v-ukraini>.

⁷⁶ Закон України “Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом єдиного вікна” № 2623-VI від 21.10.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

іноземних інвестицій”⁷⁷, який розроблений на виконання плану заходів щодо спрощення процедури провадження іноземними підприємствами та підприємствами з іноземними інвестиціями діяльності в Україні. Метою законопроекту є встановлення чітких норм законодавства щодо здійснення державної реєстрації іноземних інвестицій органами державної реєстрації та її спрощення шляхом збільшення терміну подання інвестором документів для державної реєстрації іноземних інвестицій до 30 календарних днів після їх фактичного внесення, запровадження механізму перереєстрації іноземної інвестиції у разі, якщо інвестор-нерезидент продав або будь-яким чином передав корпоративні права українського підприємства іншій юридичній або фізичній особі-нерезиденту, встановлення порядку анулювання державної реєстрації іноземної інвестиції у випадку вилучення (репатріації) іноземних інвестицій, а також установлення семиденного терміну, протягом якого органами державної реєстрації здійснюється така реєстрація.

У березні 2012 р. Верховною Радою прийнято проект Закону України “Про індустриальні парки”⁷⁸. Даний Закон визначає правові та організаційні засади створення і функціонування індустриальних парків на території України з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури.

У червні 2012 р. Верховна Рада внесла зміни до розділу XXI “Прикінцеві та перехідні положення” Митного кодексу України щодо особливостей оподаткування суб’єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти в пріоритетних галузях економіки, та відповідні зміни до розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу.

У вересні 2012 р. Верховна Рада України ухвалила низку законопроектів (№ 11026, 11027 і 11028, які набувають чинності з 1 січня 2013 р.) спрямованих на удосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та передбачають пільги для інвесторів, котрі створюють нові робочі місця. Зокрема ухвалений Верховною

---

⁷⁷ Проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної реєстрації іноземних інвестицій” № 9676 від 10.01.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n-webproc4_2?id=&pf3516=9676&skl=7.

⁷⁸ Закон України “Про індустриальні парки” № 5018-VI від 21.06.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.

Радою України в цілому Закон “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” № 11026 визначає основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013-2032 рр. щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки⁷⁹.

Згідно з прийнятим Законопроектом № 11027, інвестори до 2018 р. звільняються від сплати ввізного мита при імпорті необхідних для реалізації проектів обладнання та комплектуючих. Законопроектом № 11028 передбачається, що ставка податку на прибуток підприємств, які реалізують інвестиційні проекти в пріоритетних галузях економіки з 1 січня 2013 р. до 31 грудня 2017 р. буде становити 0%, з 1 січня 2018 р. до 31 грудня 2022 р. – 8% , а з 2023 р. – 16%. Кошти, які повинні бути сплачені як податок на прибуток, акумулюються на спеціальному рахунку підприємства в Державній казначейській службі і направлятимуться на збільшення обсягів виробництва, оновлення матеріально-технічної бази та впровадження новітніх технологій, а також на виплату відповідних кредитів.

Таким чином, ухвалення закону “Про стимулювання інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” і внесення відповідних доповнень до Податкового і Митного кодексів України сприятиме зростанню реального сектора національної економіки, а в підсумку – забезпечить підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни.

Загалом огляд чинного законодавства показав, що в Україні існує значна кількість нормативно-правових актів, які регулюють відносини в інвестиційній сфері та є правовим фундаментом для реалізації інвестиційного процесу. Кожен із цих законодавчих актів має свій об’єкт та предмет регулювання і діє з метою створення в Україні належних умов для інвестиційної діяльності шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів і правил її здійснення.

---

⁷⁹ Закон України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” № 11026, № 11027, № 11028 від 6.09.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.

РОЗДІЛ 2. Фінансові механізми регулювання соціально-економічного розвитку регіону

2.1. Прогнозна оцінка джерел надходження інвестицій у регіоні

Інвестиційну діяльність в Україні характеризують показники капітальних інвестицій, в яких домінуючу частку (96,0%) складають інвестиції в матеріальні активи (зокрема інвестиції в основний капітал становлять 84%, інвестиції на капітальний ремонт – 10%, інвестиції в інші необоротні активи – 2%) і лише 4% відводиться інвестиціям у нематеріальні активи⁸⁰. У структурі інвестицій в основний капітал протягом 2005-2011 рр. найбільшу частку займали інвестиції у капітальне будівництво (47%) і в машини та обладнання (36%). Оскільки питома вага інвестицій в основний капітал у структурі капітальних інвестицій є найбільшою (як в Україні, так і в Карпатському регіоні (Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській і Чернівецькій областях)), то ці інвестиції стали одним із визначальних показників, які, з одного боку, характеризують, а з іншого, – визначають розвиток економіки регіону.

Карпатський регіон складається з областей, які володіють досить різним за обсягом і структурою інвестиційним потенціалом, а тому розподіл капіталовкладень між цими областями є нерівномірним. Так, сумарно за 2005-2011 рр. понад 49,0% усіх капіталовкладень регіону зосереджено у Львівській області, 22,7% – в Івано-Франківській і приблизно 14,0% – у Закарпатській, 13,3% – у Чернівецькій областях. Згідно з даними, наведеними у табл. 2.1, до 2008 р. відбувалося постійне нарощування обсягів інвестицій в основний капітал Карпатського регіону. Однак світова економічна криза 2008 р. змінила цю тенденцію і, як наслідок, у 2009 р., порівняно з попереднім роком, обсяги інвестування в Україні загалом і в Карпатському регіоні зокрема скоротилися на 41,5% і 45,0% відповідно.

У 2011 р. областям Карпатського регіону (окрім Івано-Франківської) вдалося відновити зростання капіталовкладень, які

---

⁸⁰ Офіційний сайт Державної служби статистики України : [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

спрямовувалися на розвиток їх економіки. Так, порівняно з 2005 р., у 2011 р. обсяг інвестицій в основний капітал у Карпатському регіоні зріс лише у 2,5 разу, тоді як до початку кризи в областях регіону відбувалося істотне зростання капіталовкладень, зокрема протягом 2005-2008 рр. у Чернівецькій області обсяг залучених інвестицій зріс майже у 5 разів, в Івано-Франківській – у 3,5 разу, у Закарпатській – майже в 3 рази і у Львівській – у 2,3 разу.

Таблиця 2.1

**Інвестиції в основний капітал за джерелами надходження
в областях Карпатського регіону України***

Області	Показники							Індекси						Усеред- нений індекс динаміки
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
	млн. грн.							% до попереднього року						
Україна	930660	1252540	1884860	2330810	1517770	1506670	2091300	1190	1298	974	585	994	1224	101,1
Карпатський регіон	82345	119654	172673	237851	146713	163103	201316	1268	1245	1067	550	1081	1097	101,6
у т.ч.:														
Закарпатська	11146	20185	26417	33035	24293	21700	23973	1660	1321	1255	624	672	1221	1059
Івано-Франківська	16830	26170	40080	58600	34470	42624	36836	1354	1331	1143	516	1168	743	987
Львівська	46817	58755	82873	107993	67076	80808	114156	1107	1232	1010	552	1190	1253	1021
Чернівецька	7548	14514	23320	37326	28021	27661	21951	1660	1321	1255	624	672	1049	1032

* Побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109]

Для аналізу інвестиційних процесів (зокрема за напрямками надходження інвестицій), які відбувалися протягом останніх семи років (2005-2011 рр.) у Карпатському регіоні, беремо за основу так звану *“типову” структуру інвестицій в основний капітал економіки регіону за джерелами фінансування*. Цю структуру побудовано шляхом усереднення статистичних даних із чотирьох областей регіону (Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської і Чернівецької) щодо залучення інвестицій із різних джерел для забезпечення функціонування основних видів економічної діяльності цього регіону за обраний період (рис. 2.1).

Така структура дає змогу відобразити типові для Карпатського регіону напрями надходження інвестицій у розрізі можливих джерел фінансування економіки областей цього регіону за відповідний період і порівняти їх зі структурою джерел фінансування економіки України (рис. 2.2).

Рис. 2.1. Типова структура інвестицій в основний капітал за джерелами надходження у Карпатському регіоні України, %
(побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Рис. 2.2. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами надходження в Україні, %
(побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Співвідношення питомої ваги різних джерел фінансування у типовій структурі інвестицій в основний капітал Карпатського регіону практично не відрізняється від такого співвідношення по Україні.

Так, протягом 2005-2011 рр., у структурі джерел фінансування як економіки України, так і всіх областей (без винятку) Карпатського регіону, переважають *власні кошти підприємств та організацій* (із середньою часткою у структурі: 57,3% – для України і 46,9% – для областей Карпатського регіону). За аналізований період їх частка у структурі регіону тенденційно скоротилася на 12,2%, що є негативним індикатором економічного розвитку регіону. Проте фінансова криза не є головною причиною зниження рівня самофінансування підприємств та організацій регіону. Основною причиною зменшення частки власних коштів підприємств у структурі інвестицій Карпатського регіону є підвищення рівня фінансування за рахунок коштів кредитів банків та інших позик (на 5,9% за 2005-2011 рр.), а також коштів населення на індивідуальне житлове будівництво (на 4,1% за 2005-2011 рр.).

Найбільші обсяги капіталовкладень у Карпатському регіоні мають Львівська та Івано-Франківська області, частка власних коштів підприємств та організацій у структурі інвестування яких становить понад 50% (додаток А, рис. А.2-А.3). Це свідчить про значно вищий рівень розвитку виробничо-господарського сектора економіки цих областей, порівняно з Закарпатською та Чернівецькою областями (додаток А, рис. А.1, А.4).

Кредити банків та інші позики є другим за обсягом інвестицій джерелом фінансування економіки (15,7% – для України, 16,0% – для областей Карпатського регіону). Основними причинами, що стримують реалізацію інвестиційних проектів за рахунок банківського капіталу в регіоні є недостатність довгострокових фінансових ресурсів у розпорядженні фінансових установ (в основному банківських) і висока ціна капіталу.

Третє місце серед джерел фінансування інвестицій займають *кошти населення на індивідуальне житлове будівництво*. Загалом по Україні частка цих коштів становила 5,5% від загального обсягу інвестицій в основний капітал у середньому за 2005-2011 рр. У Карпатському регіоні цей показник за аналізований період був удвічі більшим від загальноукраїнського і становив 12,4%. Найбільшою у Карпатському регіоні частка коштів населення на індивідуальне житлове будівництво є у Закарпатській області (22,9%), що обумовлено великими масштабами трудової міграції на цій території. Так, значну частину коштів, отриманих за кордоном місцеве населення спрямовує

на вирішення своїх житлових проблем. В останні роки розбудова приватного сектору на Закарпатті інтенсифікувалась завдяки розвитку на цій території зеленого туризму, що стало одним із факторів, що вплинули на збільшення обсягів туристичних потоків.

Четверте місце серед джерел інвестиційних ресурсів в областях Карпатського регіону займають *кошти з Державного та місцевих бюджетів* (порівняно з часткою, яку ці кошти займають серед джерел фінансування областей інших регіонів України), а саме: 9,3% – для України, 12,1% – для областей Карпатського регіону в середньому за 2005-2011 рр.

За аналізований період найбільша частка бюджетних інвестицій була у Чернівецькій області (21,7%), що зумовлено різким зменшенням частки власних коштів суб'єктів господарювання у 2008 р. (на 19,4%). Натомість у Львівській області за 2005-2011 рр. частка бюджетних коштів у структурі капіталовкладень становила 10,9%, із яких 7,9% – кошти з Державного бюджету і 3,0% – з місцевого. В Івано-Франківській області частка коштів із Державного і місцевого бюджетів у структурі інвестицій становила 8,6% за аналізований період.

При розгляді інвестицій в основний капітал за джерелами надходження спостерігається тенденція до зменшення частки іноземного капіталу в їх структурі. Так, за весь аналізований період (2005-2011 рр.) лише у 2007 і 2008 рр. відбувся приріст обсягів прямих іноземних інвестицій, які освоювались економікою Карпатського регіону. Критичним для регіону стало зменшення в 2011 р. частки *коштів іноземних інвесторів* у структурі інвестицій в основний капітал, яка знизилася до рівня 1,7%, тоді як у 2005 р. вона становила 7%. Однак аналогічні процеси спостерігаються і в Україні, тому цю проблему можна вважати не тільки регіональною, а й загальнонаціональною.

Серед областей Карпатського регіону найбільша частка коштів іноземних інвесторів у структурі фінансування капіталовкладень була у Львівській області (5,0%), а найменша – у Чернівецькій (1,4%). Зокрема у Чернівецькій області відбулося найбільше скорочення цієї частки у структурі фінансування за усі сім років (більш ніж у 12 разів), тоді як у Львівській області ця частка скоротилася в 5 разів, у Закарпатській області – у 2 рази, в Івано-Франківській – у 1,5 разу.

Частка *будівництва власних квартир* у структурі фінансування інвестицій як в Україні, так і в Карпатському регіоні зокрема є незначною (3,9% і 3,8% відповідно в середньому за 2005-2011 рр.). Серед областей

Карпатського регіону найбільшою є частка цього джерела у типовій структурі інвестицій Чернівецької області (5,5%), а найменшою – у Закарпатській області (1,5%). Однак через переважання інших джерел фінансування інвестицій у регіоні питома вага коштів на будівництво власних квартир, починаючи з 2007 р., постійно скорочується.

Для оцінки динаміки надходження інвестицій в основний капітал із різних джерел фінансування застосуємо методичний інструментарій знаходження усереднених динамічних індексів і коефіцієнтів випередження. Ці коефіцієнти дозволяють визначати ступінь відхилення показників надходження інвестицій у розвиток економіки областей Карпатського регіону від середніх значень аналогічних показників по Україні. Тобто *коефіцієнт випередження* – це показник інтенсивності зміни одного ряду динаміки, порівняно з іншим, за однакові проміжки часу:

$$K_v = \frac{I_r}{I_u},$$

де K_v – коефіцієнт випередження;

I_r – індекс зростання надходжень інвестицій в основний капітал у регіоні;

I_u – індекс зростання надходжень інвестицій в основний капітал в Україні.

Значення цього показника в динаміці дозволяє оцінити тенденції надходження інвестицій в основний капітал в усіх областях Карпатського регіону.

Для оцінки тенденцій залучення інвестицій в основний капітал за визначений період пропонуємо ввести ще один показник – *усереднений коефіцієнт динаміки розвитку*. Цей показник дозволяє оцінити динаміку інвестицій в основний капітал економіки областей Карпатського регіону за певний період і впорядкувати джерела інвестування областей цього регіону по випередженню загальноукраїнського показника за цей період. Середній коефіцієнт динаміки розвитку можна визначити як середнє геометричне значень коефіцієнтів випередження протягом T періодів (років):

$$K_d = \sqrt[T]{\prod_1^T K_v},$$

де K_d – усереднений коефіцієнт динаміки розвитку;

K_v – коефіцієнт випередження;

T – аналізований період оцінки (в даному випадку 5 років).

Згідно з даними, наведеними у табл. Б.1 і Б.2 (додаток Б), темпи зростання капіталовкладень у Карпатському регіоні є досить низькими. Щорічне зростання обсягів інвестування протягом 2005-2011 рр. відбувалося лише за трьома джерелами фінансування: коштами населення на індивідуальне житлове будівництво (на 12,7%), коштами з Державного бюджету (на 7,5%), кредитами банків та інших позик (на 7,1%). Найшвидше відбувалося скорочення темпів інвестування за рахунок коштів іноземних інвесторів – на 19,8%. Натомість в Україні загальні обсяги інвестицій в основний капітал щороку збільшувалися в середньому на 1,2% за аналізований період.

Для порівняльної оцінки динаміки залучення інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування використано коефіцієнт випередження. Цей коефіцієнт дозволяє визначити ступінь відхилення показників залучення інвестицій в основний капітал областей Карпатського регіону від середніх значень аналогічних показників по Україні (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Коефіцієнти випередження інвестицій в основний капітал
в областях Карпатського регіону, порівняно з Україною
(за джерелами надходження)***

Джерела інвестицій	Показники						Усереднений коефіцієнт динаміки
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
	% до попереднього року						
Всього	1,065	0,959	1,096	0,940	1,088	0,896	1,004
у т. ч.:							
кошти Державного бюджету	1,279	0,796	1,835	1,042	0,838	0,649	1,010
кошти місцевих бюджетів	1,216	1,090	1,139	1,748	0,638	0,579	0,996
власні кошти підприємств та організацій	0,995	0,985	1,005	0,906	1,147	0,805	0,968
кошти іноземних інвесторів	0,735	1,181	1,292	0,679	0,889	0,591	0,858
кошти населення на індивідуальне житлове будівництво	1,026	0,966	1,082	0,927	0,885	1,002	0,979
кошти населення на будівництво власних квартир**	...	1,227	1,147	1,039	1,063	1,238	1,140
кредити банків та інші позики	1,172	0,859	1,085	0,989	0,692	1,558	1,025
інші джерела фінансування	1,771	0,662	0,862	1,740	0,798	1,089	1,073

* Розраховано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109];

** дані за 2005 р. відсутні

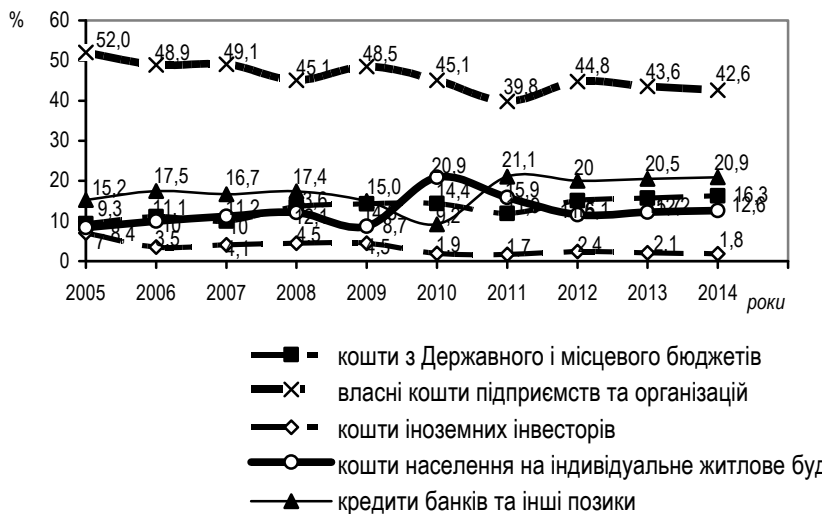
Як видно з табл. 2.2 позитивна динаміка щодо надходження інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування

у Карпатському регіоні (зі значеннями коефіцієнтів випередження, більшими від одиниці) забезпечується насамперед завдяки значному збільшенню темпів залучення коштів, порівняно з Україною, на будівництво власних квартир (у 1,140 разу), інших джерел фінансування (у 1,073 разу), кредитів банків та інших позик (у 1,025 разу), а також коштів Державного бюджету (у 1,010 разу). Однак регіон відстає від України за темпами залучення інвестицій з інших джерел фінансування, з місцевих бюджетів, за рахунок коштів іноземних інвесторів, власних коштів підприємств та організацій, а також коштів населення на індивідуальне житлове будівництво.

У Карпатському регіоні на початку аналізованого періоду (2006 р.) значно краще, ніж в Україні, відбувалося залучення інвестицій, які фінансувалися за рахунок кредитів банків, а також бюджетних коштів (коштів Державного і місцевого бюджетів). Останні також відігравали важливу роль у відновленні соціально-економічного розвитку регіону в посткризовий період (2009 р.). Однак за показником обсягу інвестицій в основний капітал, які фінансуються за рахунок коштів іноземних інвесторів, Карпатський регіон почав випереджати Україну лише у 2007-2008 рр.

Моніторинг подальших тенденцій розвитку інвестиційного процесу в Карпатському регіоні у розрізі джерел фінансування капіталовкладень повинен супроводжуватися прогнозуванням відповідних показників. Результати прогнозу, здійсненого за методом середньої ковзної (з урахуванням коефіцієнта апроксимації тренду), наведено в табл. Б.1-Б.2 (додаток Б) і на рис. 2.3.

Прогноз динаміки капіталовкладень у Карпатському регіоні, залучених із різних джерел фінансування, дозволив виявити проблему, яка гальмує розвиток інвестиційної діяльності в регіоні. Такою проблемою є постійне (але повільне) скорочення частки власних коштів підприємств та організацій у структурі джерел інвестицій, що в підсумку зумовить зниження рівня самофінансування у регіоні, а також підвищить фінансове узалежнення підприємств та організацій від зовнішніх інвестицій. Водночас однією з позитивних тенденцій у майбутньому буде перспектива збільшення банківського кредитування економіки Карпатського регіону (в основному через збільшення питомої ваги довгострокових кредитів і позик). Частка кредитів банків та інших позик у структурі джерел інвестицій у регіоні становитиме понад 20,0% у 2014 р.

Рис. 2.3. Прогноз динаміки інвестицій в основний капітал за основними джерелами фінансування у Карпатському регіоні України
(побудовано за даними [додаток Б])

Як для України загалом, так і для Карпатського регіону зокрема зростатиме значимість значимість іноземних інвестицій, однак їх частка згідно з прогнозом, не досягне значення, яке було на початку аналізованого періоду (7% у 2005 р.). Стабільно великою для більшості областей Карпатського регіону залишиться частка коштів населення на індивідуальне житлове будівництво і на будівництво власних квартир через збереження цим типом інвесторів-вкладників найбільшої довіри до спрямування заощаджень у нерухомість.

2.2. Аналіз напрямків інвестування в областях Карпатського регіону

Протягом останніх років, за винятком кризового періоду (2008-2009 рр.), в Україні загалом спостерігалася позитивна тенденція зростання обсягів інвестування в більшість сфер господарювання. Галузева структура інвестицій в основний капітал під впливом інтересів інвесторів (як вітчизняних, так і іноземних) сформувалася таким чином, що пріоритет надається тим видам економічної діяльності (ВЕДам), які:

а) є найприбутковішими і такими, що забезпечують зростання ВВП України, зокрема: переробна промисловість (22,7% у середньому за аналізований період), діяльність транспорту та зв'язку (16,4%) і сільське господарство, мисливство, лісове господарство (6,1%);

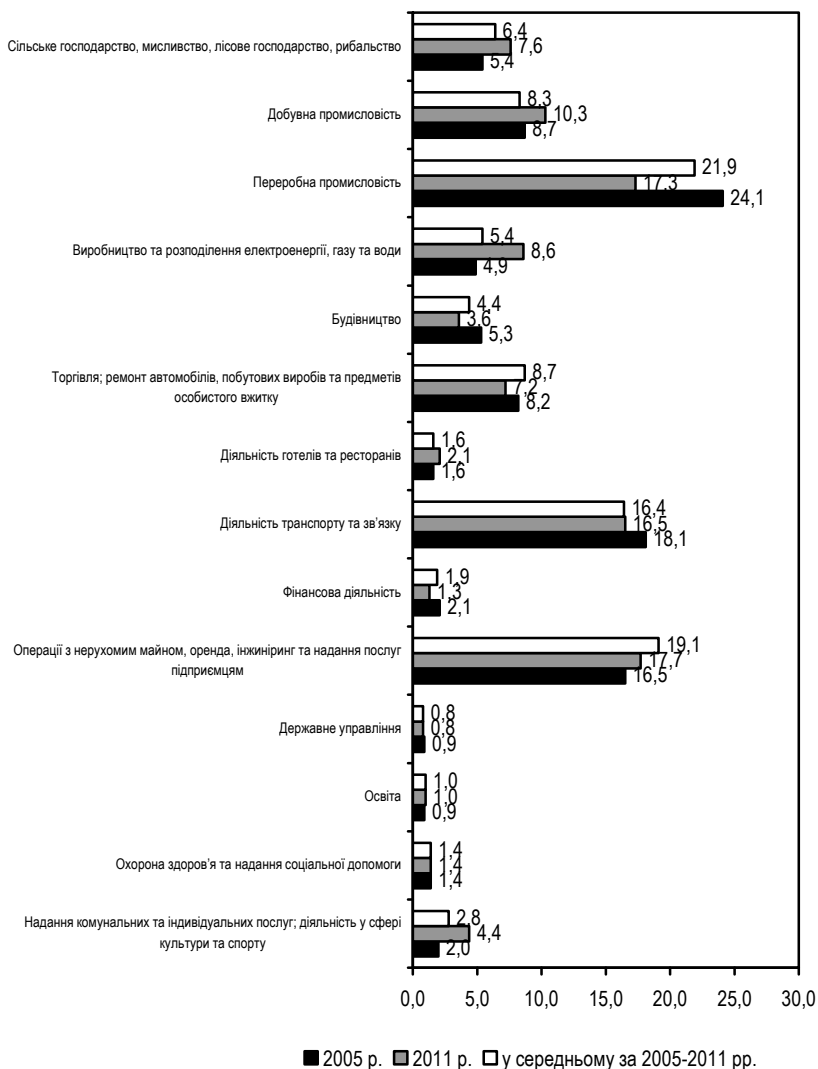
б) забезпечують швидку окупність вкладених коштів: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (у середньому 19,4% від загального обсягу інвестицій) і торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (9,0%).

Згідно з даними, наведеними на рис. 2.4, найменшу питому вагу в структурі інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в Україні займають об'єкти соціальної сфери: охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (1,4%), освіта (1,0%) і державне управління (0,8%).

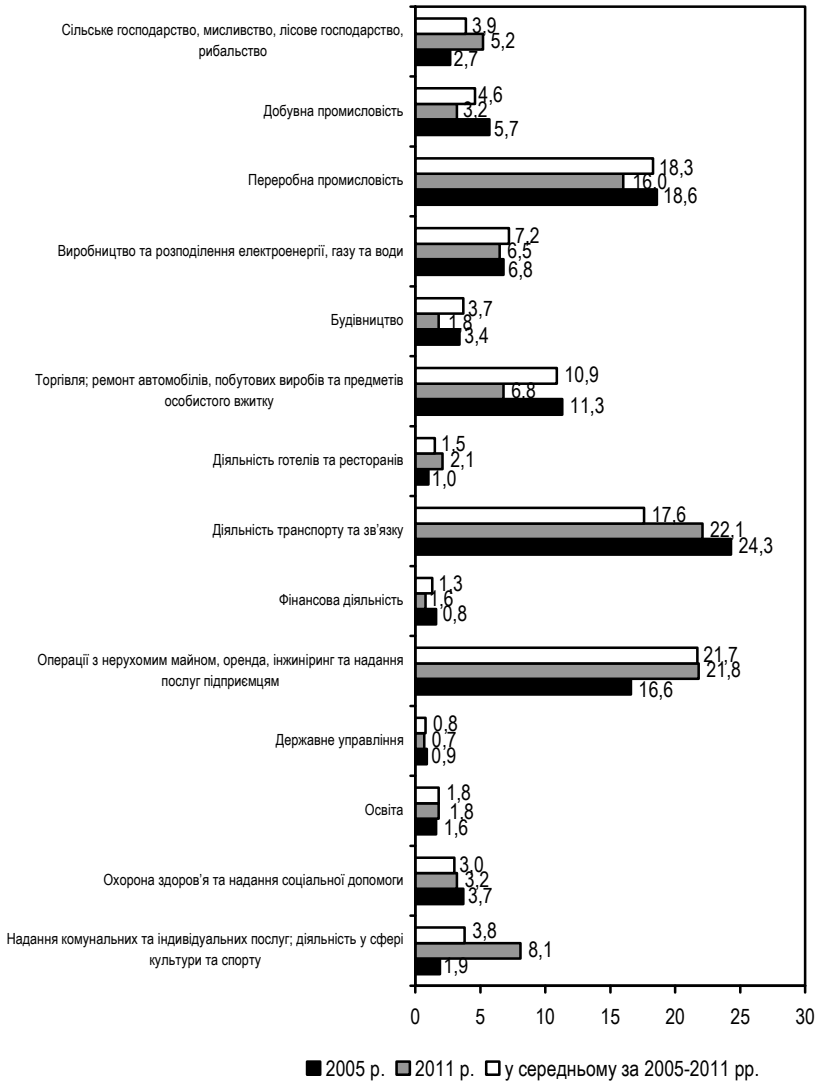
Оцінку інвестиційних процесів у Карпатському регіоні проведемо на основі типової структури інвестицій в основний капітал⁸¹ чотирьох областей цього регіону (Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської і Чернівецької) у розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2011 рр. (рис. 2.5).

У Карпатському регіоні, як і в Україні загалом, пріоритетними напрямками інвестування є такі види економічної діяльності: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (21,7% у типовій структурі в середньому за 2005-2011 рр.); переробна промисловість (18,3%); діяльність транспорту та зв'язку (17,6%); торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (10,9%); виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (7,2%). Ключова відмінність інвестиційних процесів в областях Карпатського регіону від загальноукраїнських полягає у значно кращому інвестуванні об'єктів соціальної сфери, частка яких у типовій структурі інвестування областей Карпатського регіону є удвічі вищою, ніж у структурі інвестування економіки України (охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (3,0% у типовій структурі) і освіта (1,8%)).

⁸¹ Типова структура побудована з використанням методу, аналогічного тому, що застосований у п. 2.1 при формуванні типової структури інвестицій в економіку областей Карпатського регіону за джерелами їх фінансування. Інформаційною базою для побудови цієї структури стали дані щодо обсягів інвестицій в основний капітал, залучених в області Карпатського регіону за ВЕДами.

Рис. 2.4. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в Україні, %
(побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Рис. 2.5. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в областях Карпатського регіону України, %
(побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Що стосується областей, які розташовані на території Карпатського регіону, то зображена структура інвестування в основний капітал економіки названого регіону є типовою для Львівської області, в якій превалюють інвестиції в діяльність транспорту та зв'язку (24,0% у середньому за 2005-2011 рр.) (рис. В.3 додатку В), Івано-Франківської області (найбільша частка інвестицій у цій області припадає на підприємства переробної промисловості та операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям: 24,4% та 24,5% відповідно) (рис. В.2), Закарпатської області, в якій переважають інвестиції в основний капітал в операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям (27,1%) та переробну промисловість (21,8%) (рис. В.1) і Чернівецької області (тут превалюють інвестиції в операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям (27,7%), а також на виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (25,3%)) (рис. В.4).

Натомість найістотніші відмінності у напрямках інвестування від загальних тенденцій загалом по областях Карпатського регіону виявлені у Чернівецькій та Закарпатській областях. Зокрема у Чернівецькій області понад 25,3% усіх інвестиційних коштів за період 2005-2011 рр. надходили на виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, що пов'язано з наявністю на території області Дністровського каскаду гідроелектростанцій. Порівняння фактичної структури інвестицій в основний капітал Чернівецької області за аналізований період із відповідною структурою для Карпатського регіону загалом засвідчило переважне інвестування в такі види економічної діяльності названої області як будівництво (7,4%), освіта (3,1%) і державне управління (1,4%).

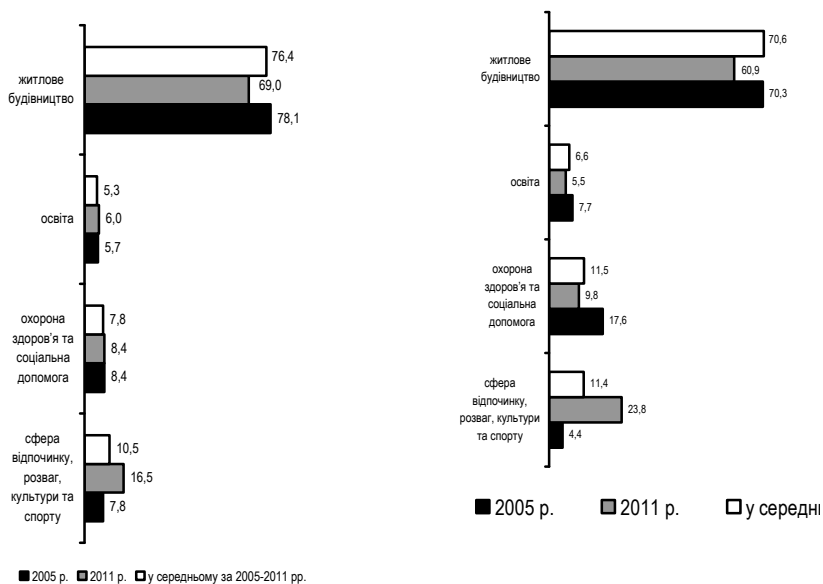
Водночас добувна промисловість (0,4%) зайняла останнє місце в усередненій структурі інвестування Чернівецької області, що пов'язано виключно з особливостями природно-ресурсного потенціалу цієї області. Дещо подібними є тенденції у Закарпатській області, в якій до пріоритетних напрямів інвестування окрім операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям; переробної промисловості; діяльності транспорту та зв'язку і торгівлі; ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, увійшли такі види

економічної діяльності: будівництво (5,7%), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (4,3%); освіта (2,3%).

Відмінності між структурою інвестицій в основний капітал за ВЕДами у Львівській області і аналогічною структурою у Карпатському регіоні полягають у низькій забезпеченості сфери державного управління інвестиційними коштами (0,5% від загального обсягу інвестицій в економіку області), яка має найменшу вагу в виробничо-господарському комплексі цієї області, і є найнижчим показником з-поміж усіх областей Карпатського регіону. Частка інвестицій в операціях з нерухомим майном, в оренді, інжинірингу та наданні послуг підприємцям у Львівській області теж є меншою порівняно з іншими областями Карпатського регіону. Частка інвестицій у цей вид економічної діяльності в області складає 17,5% від загального обсягу інвестицій, залучених економікою області, та є нижчою за аналогічний показник в інших областях Карпатського регіону.

З огляду на проведення чемпіонату Європи з футболу в 2012 р., одним із пріоритетних напрямів інвестування в Україні і в Карпатському регіоні стала сфера *діяльності транспорту та зв'язку*. Так, сумарно за 2005-2011 рр. у цей вид діяльності залучено 20 030,7 млн. грн. Суттєве зростання темпів інвестування у цій галузі відбулося протягом 2009-2011 рр., коли цей показник зріс із 58,0% до 140,7%, а частка цього ВЕДу в загальному обсязі інвестицій регіону зросла до 22,1% у 2011 р., та зайняла 2-ге, після промисловості, місце у структурі інвестицій Карпатського регіону.

Ще одним важливим напрямом інвестування в областях Карпатського регіону є соціально-орієнтовані сфери економіки, передусім з огляду на те, що частка цього регіону в загально-українському показнику капіталовкладень в *охорону здоров'я та соціальну допомогу і освіту* у 2011 р. є однією з найбільших і становить 20,9%. Як видно з рис. 2.6, 2/3 інвестиційних коштів, які надходили у соціальну сферу Карпатського регіону, спрямовувалися у житлове будівництво, а 11,5% – в охорону здоров'я та соціальну допомогу. Водночас за аналізований період виявлено тенденцію до системного зменшення частки охорони здоров'я та соціальної допомоги в структурі інвестицій в основний капітал соціальної сфери економіки областей Карпатського регіону, а натомість більше ніж у 5 разів зросла частка сфери відпочинку, розваг, культури та спорту.

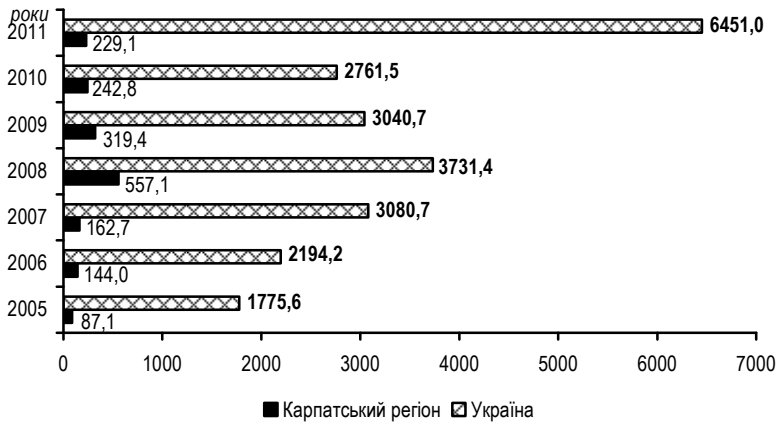

а) Україна

б) Карпатський регіон

Рис. 2.6. Структура інвестицій в основний капітал соціальної сфери, %
(побудовано за даними [66])

Оскільки Карпатський регіон володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом, який є перспективним напрямом для інвестування, посилена увага місцевих органів влади приділяється залученню капітальних інвестицій на *охорону навколишнього природного середовища* з метою заохочення інвесторів до започаткування бізнесу на екологічно чистих територіях. Так, за 2005-2011 рр. в області Карпатського регіону надійшло 1 742,2 млн. грн. або 9,7% від загальноукраїнського обсягу капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища (рис. 2.7). Зокрема максимум інвестиційних надходжень, спрямованих на потреби охорони довкілля Карпатського регіону, спостерігався в 2008 р. (557,1 млн. грн.).

Рис. 2.7. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища в областях Карпатського регіону і Україні за 2005-2011 рр., млн. грн.
(побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Комплексна економічна оцінка інвестиційної діяльності в регіоні, зокрема через призму напрямів інвестування економіки (які знайшли відображення у виділеній типовій структурі інвестицій в основний капітал областей Карпатського регіону), вимагає дослідження основних результатів інвестиційних процесів. Таке дослідження полягає у встановленні часових паралелей між зміною загального *обсягу інвестицій в основний капітал* регіону і зміною величини основного показника віддачі від використання капіталу, інвестованого в економіку регіону, – суми *валової доданої вартості* (ВДВ), створеної в цьому регіоні. Звідси, аналіз інтенсивності інвестиційної діяльності у сферах господарювання всіх областей Карпатського регіону проводимо паралельно з оцінкою зміни внесків основних видів економічної діяльності регіону в його валовий продукт (табл. 2.3)⁸².

При дослідженні інвестиційної діяльності у регіоні (взятому у галузевому розрізі) особливий акцент робимо на оцінці зміни обсягів інвестиційних ресурсів, які були залучені і в подальшому освоєні підприємствами окремих сфер регіональної економіки.

⁸² На даний час статистична інформація щодо показників валової доданої вартості, інвестовіддачі, введення в дію основних засобів та обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами доступна лише за 2010 р.

Таблиця 2.3

Індекси інвестицій в основний капітал і індекси валової доданої вартості у Карпатському регіоні України (за видами економічної діяльності) *

Види економічної діяльності	Індекси інвестицій в основний капітал, % до попереднього року							Індекси валової доданої вартості, % до попереднього року					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	усеред- нений індекс за 2006- 2011 рр.	2006	2007	2008	2009	2010	усеред- нений індекс за 2006- 2010 рр.
Всього	126,8	124,5	106,7	55,0	108,1	109,7	101,6	105,8	112,3	98,8	89,7	102,8	101,6
Сільське господарство, мислив- ство, лісове господарство	120,2	177,4	170,0	49,2	103,5	132,3	116,1	94,7	112,0	99,8	85,3	106,8	99,3
Рибальство, рибництво	101,9	191,9	43,3	174,2	94,8	113,1	108,1	72,0	82,7	120,0	111,8	79,7	91,3
Промисловість	131,7	121,5	112,9	59,0	94,7	100,9	100,3	113,5	113,5	90,1	75,4	102,2	97,8
Добувна промисловість	121,3	113,0	90,0	68,1	94,0	80,5	92,7	109,1	121,8	121,1	62,1	137,0	106,5
Переробна промисловість	144,5	128,4	107,9	48,2	105,4	110,5	102,0	116,8	114,9	84,4	75,2	101,8	97,2
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	105,5	98,5	152,1	86,2	77,6	90,1	99,2	105,7	95,8	91,8	91,7	84,1	93,6
Будівництво	162,1	126,6	179,8	34,6	67,8	84,5	94,9	128,2	124,3	90,3	70,7	112,5	102,7
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	147,4	130,2	91,3	58,7	64,0	98,8	93,1	99,3	123,1	100,5	96,4	104,5	104,4
Діяльність готелів та ресторанів	167,2	144,0	99,9	49,1	133,7	139,4	114,1	177,5	104,7	101,4	80,1	113,8	111,4
Діяльність транспорту та зв'язу	86,8	125,6	88,5	58,0	128,0	140,7	100,1	106,1	107,6	99,9	93,1	101,9	101,6
Фінансова діяльність	115,8	147,7	112,1	41,6	157,1	56,5	94,9	118,3	128,9	132,5	122,1	81,6	115,0
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	150,4	133,1	99,4	47,7	152,8	85,8	103,7	110,7	120,0	103,3	92,9	107,3	106,5
Державне управління	137,4	130,6	80,4	66,2	56,7	174,2	99,0	117,9	116,0	108,1	94,3	100,6	107,0
Освіта	146,0	122,7	97,6	58,5	103,5	106,9	102,1	109,2	110,1	98,5	102,9	102,0	104,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	90,4	120,1	106,7	76,4	88,7	120,3	99,1	107,6	104,7	106,3	107,8	113,2	107,9
Надання комунальних та інших - дуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	298,4	63,4	123,1	86,3	130,0	298,4	204,4	131,0	121,5	102,6	88,0	100,6	107,7

* Побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 98-103, 105-109]

Так, упродовж 2005-2011 рр. обсяги *інвестицій в основний капітал* найшвидше зростали у таких сферах економіки областей Карпатського регіону як надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту (132,2%), діяльність готелів та ресторанів (114,1%), сільське господарство, мисливство, лісове господарство (116,1%) і операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (103,7%).

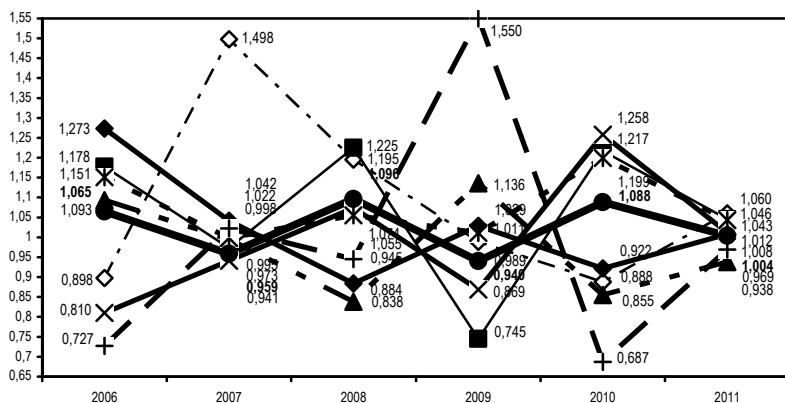
Окрім того, в окремі роки аналізованого періоду обсяги інвестицій в основний капітал у цих сферах господарювання у регіоні навіть зростали швидше, аніж в Україні загалом. Таке істотне прискорення інвестиційних процесів у Карпатському регіоні сприяло виникненню значних трансформацій у різних сферах економіки аналізованих областей, а отже може розглядатись як позитивний індикатор їх соціально-економічного розвитку.

Оцінити розбіжності в динаміці надходження інвестицій у кожний із видів економічної діяльності областей Карпатського регіону і порівняти їх із показниками інвестування аналогічних сфер економіки України можна за допомогою коефіцієнтів випередження⁸³.

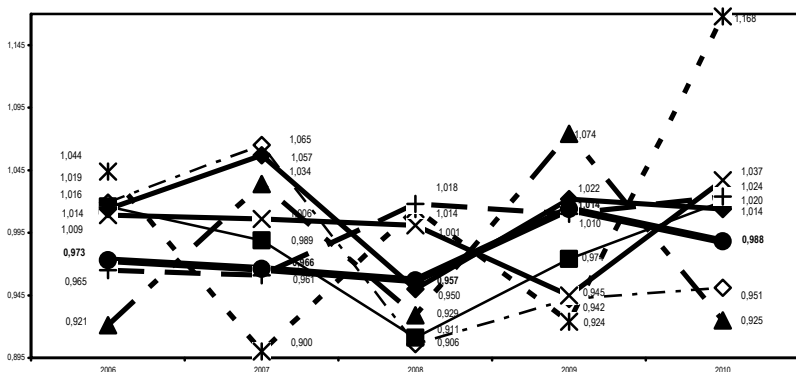
Застосування таких коефіцієнтів випередження передусім доцільне для узагальненого порівняння інтенсивності зростання обсягу інвестицій в основний капітал суб'єктів господарювання економіки областей Карпатського регіону і економіки України загалом. Водночас ці коефіцієнти випередження дозволяють оцінити зміни і виявити тенденції щодо залучення інвестицій у галузеву структуру областей Карпатського регіону України, порівняно з інвестуванням галузей на макрорівні (рис. 2.8а). Необхідно наголосити, що інвестування як економіки областей Карпатського регіону (взятої загалом), так і кожної з виділених сфер господарювання цих областей, в окремі роки аналізованого періоду відбувалось інтенсивніше, аніж аналогічних сфер економіки

⁸³ Економічний зміст таких коефіцієнтів випередження зводиться до того, щоб встановити, наскільки певний ВЕД в областях Карпатського регіону випереджає (або відстає) від України за певним вимірювальним показником (тут – за обсягом інвестицій, вкладених в основний капітал суб'єктів господарювання цього ВЕДу). Формалізований опис розрахунку коефіцієнтів випередження, які є допоміжним інструментом порівняльного динамічного оцінювання показників, та які описують зміну поведінки (стану) об'єктів дослідження у певному процесі, наведено у п. 2.1.

України, про що свідчать вищі за одиницю значення окремих коефіцієнтів випередження.

а) коефіцієнти випередження надходження інвестицій в основний капітал

- ◆ — Сільське господарство, мисливство, лісове господарство
- ■ — Переробна промисловість
- ▲ — Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку
- × — Діяльність транспорту та зв'язку
- ☆ — Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям
- ◆ — Освіта
- + — Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги
- ● — Економіка областей Карпатського регіону загалом

б) коефіцієнти випередження формування ВДВ

Рис. 2.8. Динаміка трансформацій в економіці областей Карпатського регіону, порівняно з Україною за 2006-2011 рр. (за основними ВЕДами)
(побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 98-103, 105-109])

Інтегрально оцінити і порівняти зміни в обсягах інвестування сфер господарювання областей Карпатського регіону і побудувати рейтинг цих сфер за випередженням ними швидкості інвестування аналогічних сфер економіки України дозволяє розрахунок усередненого коефіцієнта динаміки надходження інвестиційного капіталу в регіональну економіку, проведений за методом обчислення середньої геометричної із відповідних щорічних коефіцієнтів випередження, встановлених за 2005-2011 рр.

Як засвідчили результати розрахунку цього інтегрального показника (показника швидкості надходження інвестицій), у більшості видів економічної діяльності областей Карпатського регіону (у семи з п'ятнадцяти виділених ВЕДів) протягом останніх шести років спостерігався активний розвиток інвестиційної діяльності. Така підвищена активність відображалася в постійному, здебільшого з прискореними темпами, нарощуванні обсягів інвестицій в основний капітал підприємств відповідних сфер господарювання, порівняно з середніми темпами надходження капітальних інвестицій в економіку України загалом (рис. 2.8). Зокрема це стосується: сфери сільського господарства, мисливства, лісового господарства та рибальства; діяльності у сфері надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльності у сфері культури та спорту.

Рівень впливу інвестицій (як фактора) на розвиток регіональної економіки визначається не лише обсягами капіталовкладень і їх прискореним надходженням у різні сфери економіки, але передусім ефективністю використання інвестиційних ресурсів. Саме тому паралельно з вивченням інвестиційних процесів у регіоні важливо провести аналогічну динамічну оцінку одного з основних абсолютних показників, які дозволяють проаналізувати результативність проведення будь-якої діяльності (у тому числі й інвестиційної) на рівні економіки регіону, а саме: оцінити зміну *валової доданої вартості*, сформованої сукупністю видів економічної діяльності регіону.

Результати усередненої оцінки швидкості зростання валової доданої вартості для окремих видів економічної діяльності областей Карпатського регіону (табл. 2.3, останній стовпець) дозволяють насамперед виділити такі сфери економіки: фінансову діяльність (115,0%), діяльність готелів та ресторанів (111,4%); охорону

здоров'я та надання соціальної допомоги (107,9%); надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту (107,7%) та державне управління (107,0%).

Підвищені темпи розвитку цих видів діяльності, оцінені за зростанням їх внесків у валовий регіональний продукт, можуть слугувати індикаторами для вибору пріоритетних напрямів діяльності регіону, враховуючи їх вплив на майбутні трансформаційні процеси як в регіоні, так і в Україні загалом.

Для співставлення величин приростів внесків різних видів економічної діяльності у валову додану вартість областей Карпатського регіону (табл. 2.3) із тенденціями розвитку сфер економіки країни проведено розрахунок відповідних коефіцієнтів випередження (рис. 2.8б).

Приріст валової доданої вартості в областях Карпатського регіону дещо вищий, аніж в Україні (за значеннями коефіцієнтів випередження, більшими від одиниці), спостерігався зокрема у 2009 р. В інші роки аналізованого періоду приріст ВДВ в економіці областей цього регіону наближався до загальноукраїнського показника і коливався в середньому в межах від 0,957 до 0,988.

За усередненою оцінкою швидкість формування валового регіонального продукту, завдяки діяльності окремих сфер економіки областей Карпатського регіону, у 2005-2010 рр. наближається до рівня швидкості формування ВВП за аналогічними ВЕДами України. Відтак для п'яти ВЕДів (будівництва; операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям; державного управління; освіти; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльності у сфері культури та спорту) зростання їх внесків у ВДВ випереджає швидкість формування ВВП аналогічними сферами економіки, взятими на рівні України.

Як видно з рис. 2.8 серед ключових сфер економіки Карпатського регіону високими темпами розвитку (високими коефіцієнтами випередження за рівнем внеску у ВДВ регіону), порівняно з Україною, вирізняються такі ВЕДи: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям; діяльність транспорту та зв'язку, а також надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту, коефіцієнти випередження яких становлять відповідно 1,17, 1,04 і 1,03 до загальноукраїнського рівня.

Такі сфери господарювання як діяльність готелів та ресторанів, а також сільське господарство, мисливство, лісове господарство, які не були виділені як основні учасники формування ВДВ регіону

характеризуються значними приростами інвестицій в основний капітал – значення коефіцієнтів випередження приросту інвестицій до попереднього року в ці види економічної діяльності становить 1,10 і 1,06 у 2011 р., порівняно з коефіцієнтом випередження інвестиційного забезпечення економіки України 1,004. Водночас будівництво, фінансова діяльність, добувна промисловість, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води за швидкістю нарощування обсягів інвестицій у 2011 р. значно відстали від інших ВЕДів регіону, зокрема від переробної промисловості; діяльності транспорту та зв'язку; діяльності готелів та ресторанів; державного управління; охорони здоров'я та надання соціальної допомоги; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльності у сфері культури та спорту (рис. 2.8а).

Зіставлення динамічних рядів, що відображають інвестиційні та загальноекономічні процеси в Карпатському регіоні в окремі роки аналізованого періоду, дозволяє зробити попередні висновки щодо ефективності вкладень інвестованого капіталу в окремі ВЕДи цього регіону. Так, до прикладу, високою ефективністю інвестицій характеризуються насамперед ті ВЕДи регіону, для яких при повільнішому надходженні інвестицій в основний капітал за певний період, порівняно з Україною (коефіцієнт випередження менший за одиницю) відповідає швидше формування ВДВ (коефіцієнт випередження більший за одиницю), а саме: у 2009 р. – будівництво, фінансова діяльність і діяльність готелів та ресторанів, а в 2010 р. більшою ефективністю характеризувалися тільки соціальні сфери (державне управління; освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги).

Таким чином, найбільш затратними (за швидкістю приросту інвестицій), а відтак найменш ефективними (за швидкістю приросту ВДВ (за усередненою оцінкою)) в Карпатському регіоні виявилися: сільське господарство, мисливство, лісове господарство (приріст інвестицій за 2005-2010 рр. склав 1,07, а приріст ВДВ – 0,98); промисловість (відношення приросту інвестицій до приросту ВДВ складає 1,04 до 0,96) і діяльність готелів та ресторанів (1,12 приросту інвестицій до 0,98 приросту ВДВ), виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (1,04 приросту інвестицій до 0,93 приросту ВДВ), будівництво (1,16 приросту інвестицій до 1,03 приросту ВДВ).

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що побудова типової структури інвестицій в основний капітал областей Карпатського регіону за видами економічної діяльності дала змогу дослідити

характерні напрями вкладень у територіальному і галузевому розрізі за 2005-2011 рр. Проведене порівняння з загальноукраїнськими особливостями розвитку інвестиційної діяльності виявило, що як на макро-, так і на мезорівні за пріоритетністю обираються здебільшого ідентичні напрями інвестування, основними з яких є: операції з нерухомим майном; оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям; промисловість (передусім переробна); діяльність транспорту та зв'язку; торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку. Виняток становлять лише об'єкти соціальної сфери, частка яких у типовій структурі інвестування економіки областей Карпатського регіону є удвічі більшою, ніж в усередненій структурі інвестування економіки України.

Інвестиційні процеси в економіці областей Карпатського регіону в деяких видах економічної діяльності відбуваються швидшими темпами, порівняно з економікою України. Такий висновок випливає зі значення усередненого коефіцієнта випередження надходження інвестицій в основний капітал усіх сфер економіки областей Карпатського регіону, який за період 2005-2011 рр. становив 1,004 (іншими словами, був на 0,4% вищим, ніж в Україні).

Дев'ять із п'ятнадцяти досліджуваних видів економічної діяльності в областях Карпатського регіону освоюють інвестиції в основний капітал суб'єктів господарювання швидше, ніж аналогічні ВЕД в Україні. Винятком є лише такі сфери: добувна промисловість; виробництво та розподілення електроенергії, газу та води; фінансова діяльність; торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; державне управління; фінансова діяльність; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги. Водночас усереднені коефіцієнти випередження надходження інвестицій у названі види економічної діяльності регіону також є досить високими і коливаються в межах 0,88÷0,98 від загальноукраїнських показників.

Найшвидшими темпами відбувається залучення інвестицій в основний капітал у таких ВЕДах Карпатського регіону як: надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту; сільське господарство, мисливство, лісове господарство; діяльність готелів та ресторанів; переробна промисловість (із усередненими коефіцієнтами випередження надходження інвестицій на рівні 1,14; 1,10; 1,06 і 1,05, порівняно з ВЕДами на рівні України відповідно). Таке зростання інвестицій у виділених сферах пояснюється активізацією залучення фінансових посередників

до підтримки соціально-економічного розвитку Карпатського регіону, а також спрямуванням значних інвестиційних потоків у розвиток туристичної інфраструктури в регіоні, підставою для яких передусім було проведення чемпіонату Європи з футболу в 2012 р.

Економіка областей Карпатського регіону повільніше, порівняно з економікою інших регіонів і України загалом, пододала наслідки фінансово-економічної кризи (у період між 2008 і 2010 рр.), що відобразилося в сповільненому нарощуванні ВДВ, сформованого сукупністю сфер господарювання аналізованих областей – інтегральний коефіцієнт випередження формування ВДВ економікою Карпатського регіону за названий період склав 0,98.

У кінці аналізованого періоду найбільшими приростами формування внесків у створення ВДВ областей Карпатського регіону, порівняно з Україною, характеризуються такі ВЕД: як переробна промисловість (1,02); діяльність транспорту та зв'язку (1,04); операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (1,17); надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту (1,03).

Проведена оцінка динамічних рядів надходження інвестицій в основний капітал ключових ВЕДів чотирьох областей Карпатського регіону і зміни внесків зазначених ВЕДів у ВДВ відповідних областей дозволяє не тільки зіставити у часі окремі рівні цих динамічних рядів, але й порівняти їх із інвестиційними процесами і формуванням ВВП на рівні ВЕДів і національної економіки загалом. Результати такої порівняльної динамічної оцінки можуть бути використані при прийнятті економічно обґрунтованих рішень щодо вибору пріоритетних напрямків вкладення інвестованого капіталу для забезпечення подальшого розвитку економіки цих областей.

2.3. Оптимізація структури капіталовкладень в економіку регіону за критеріями ефективності інвестицій

Послідовність етапів інвестиційного процесу в регіоні відображають показники *оновлення основних засобів, інвестовіддачі та рентабельності інвестицій в основний капітал*. Цей процес розпочинається з залучення інвестицій із різних джерел із подальшим їх освоєнням в основному капіталі суб'єктів господарювання економіки регіону. Відтак одним із основних напрямків використання цих інвестицій є, передусім, введення в дію

основних засобів на підприємствах і організаціях, що належать до відповідних видів економічної діяльності областей Карпатського регіону. До важливих фінансово-господарських результатів діяльності регіональних підприємств, у які були вкладені капітальні інвестиції і на яких були введені в дію основні засоби, належать отримання доходів, прибутку, збільшення активів, підвищення ділової активності тощо. Зазначені результати, своєю чергою, можуть бути оцінені через забезпечення рентабельної діяльності цих підприємств (у т.ч. через приріст інвестиційної рентабельності) і через нарощування валового регіонального продукту.

Показник приросту введення в дію основних засобів характеризує інтенсивність оновлення основних засобів і використовується для оцінки процесу розширення виробництва, введення в дію нових об'єктів і т.д. Саме тому цей показник може розглядатися як один із основних при оцінці ефективності використання інвестицій у регіоні. На основі даних щодо обсягу внесених в дію основних засобів обчислюється коефіцієнт оновлення цих засобів (діленням вартості внесених в експлуатацію нових основних виробничих фондів за звітний період на початкову вартість усіх основних виробничих фондів підприємств станом на кінець звітного періоду). Приріст величини внесених в дію основних засобів на суб'єктах господарювання регіону, який відбувся внаслідок освоєння інвестицій в основний капітал цих суб'єктів є, окрім того, індикатором цільового використання капітальних інвестицій у регіоні (за їх прямим призначенням).

Важливим фінансовим показником ефективності використання інвестиційних вкладень у регіоні є показник *рентабельності інвестицій в основний капітал*. Цей показник, якщо його оцінювати за фінансовим результатом суб'єктів усіх видів економічної діяльності, дозволяє встановити вплив фактора залучених інвестицій на розвиток економіки регіону.

Узагальненим показником ефективності капіталовкладень може також слугувати *інвестовіддача*, яка відображає результати інвестиційної діяльності в регіоні за критерієм віддачі від вкладень капіталу у відповідні види економічної діяльності. Інвестовіддача відображає вплив накопиченого капіталу різних сфер економіки регіону на її подальше функціонування.

Отже, під *інвестовіддачею* розуміємо сукупну валову додану вартість, створену суб'єктами усіх видів економічної діяльності регіону, що припадає на капітал, інвестований у ці види діяльності.

При проведенні поетапної оцінки результатів реалізації інвестиційних процесів у регіоні за допомогою зазначених показників, на першому етапі (*вкладення інвестицій*) пріоритетним є аналіз зміни темпів **введених в дію нових основних засобів** на підприємствах усіх сфер економіки регіону. Так, у табл. 2.4 показано зміну даного показника у розрізі областей Карпатського регіону в контексті їх порівняння з Україною.

Зокрема оцінено усереднені прирости обсягу введених в дію основних засобів в областях регіону (взятого у розрізі ВЕДів) за останні шість років. Зіставлення усереднених приростів введених в дію основних засобів на підприємствах чотирьох областей Карпатського регіону з Україною може бути більш наочно проведено за допомогою відповідних коефіцієнтів випередження⁸⁴. Результати цих розрахунків дозволяють зробити висновок про те, що швидкість оновлення основних засобів в усіх областях Карпатського регіону є швидшою, аніж в Україні (усереднені коефіцієнти випередження введення в дію основних засобів становлять від 1,05 у Чернівецькій області до 1,09 в Івано-Франківській області, при узагальненій оцінці для економіки всіх областей Карпатського регіону – 1,07). Таке досить пришвидшене використання інвестицій в основний капітал на підприємствах областей Карпатського регіону (порівняно з Україною), відображено у приростах обсягів введених в дію основних засобів на цих підприємствах, слугує непрямым доказом порівняно вищої ефективності використання капітальних інвестицій у цьому регіоні.

Результативність та ефективність протікання інвестиційного процесу в економіці регіону може бути встановлена за допомогою проведення статичних і динамічних оцінок зміни рівня показників, що оцінюють фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання, що належать до різних сфер економіки. Зокрема при оцінці фінансових результатів використання інвестицій, вкладених в основний капітал господарюючих суб'єктів різних ВЕДів областей Карпатського регіону, на найбільшу увагу заслуговують рівень і динаміка значень показника **рентабельності інвестицій в основний капітал** таких суб'єктів.

⁸⁴ Методичний інструментарій (формалізоване представлення) проведення розрахунку коефіцієнтів випередження наведений у п. 2.1.

Таблиця 2.4

Рівень і динаміка введення в дію основних засобів у Карпатському регіоні України за 2005 -2010 рр.*

	Середньорічний обсяг введення в дію ОЗ, млн. грн.				Усереднені індекси введення в дію ОЗ, % до попереднього року			
	У т.ч. в області Карпатського регіону		У т.ч. з області Карпатського регіону		Україна	Карпатський регіон загалом	У т.ч. з області Карпатського регіону	
	Карпатський регіон загалом	Закарпатська область	Івано-Франківська область	Львівська область			Закарпатська область	Івано-Франківська область
Види економічної діяльності								
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	1110,5	1807	2527	5097	1670	96,3	102,8	101,8
Добувна промисловість	659	65	228	243	122	89,3	99,7	104,7
Переробна промисловість	446	5	118	322	2	98,3	96,6	96,3
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1780	270	537	826	148	97,6	103,6	96,1
Будівництво	534	71	152	242	70	103,3	108,6	112,7
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	828	79	74	144	531	88,4	94,6	113,4
Діяльність готелів та ресторанів	818	77	138	491	112	96,9	94,3	101,2
Діяльність транспорту та зв'язу	108	9	41	51	8	87,0	103,5	73,4
Фінансова діяльність	1634	322	293	918	100	89,5	85,8	85,6
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	284	44	57	159	25	98,0	103,5	89,2
Державне управління	2594	632	622	975	365	100,8	113,1	110,6
Освіта	276	65	75	67	69	91,0	94,6	92,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	308	62	82	110	54	94,2	103,4	105,8
Надання комунальних та індивідуальних послуг	398	66	81	212	39	104,1	97,6	114,2
Діяльність у сфері культури та спорту	164	29	28	83	25	96,3	112,4	118,2

* Побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109]

Показник рентабельності інвестицій належить до важливих ресурсних показників, оскільки відображає ефективність використання капітальних інвестицій відповідних об'єктів. Іншими словами, він показує, яку віддачу у вигляді фінансового результату до оподаткування отримано на кожную гривню витрат на капітальне будівництво (нове будівництво, включно з розширенням діючих підприємств, будівель і споруд, їх технічне переоснащення та реконструкцію; підтримання діючих потужностей), а також витрат на придбання машин та обладнання без здійснення капітального будівництва.

Аналіз динаміки показника рентабельності інвестицій в основний капітал регіону повинен враховувати такі дві умови: з одного боку, для отримання певного обсягу фінансового результату необхідно вкласти відповідний обсяг інвестицій в основний капітал підприємств; з іншого – для виходу на рентабельний рівень діяльності, кожній гривні, вкладеній в основний капітал підприємств регіону, має відповідати фінансовий результат, отриманий за результатами роботи цих підприємств, у тому числі і внаслідок інвестованого капіталу.

Отже, має відбуватися паралельне дослідження двох процесів – нагромадження інвестованого капіталу і його використання регіональними підприємствами, що супроводжується виділенням ролі інтенсивних і екстенсивних факторів у загальному збільшенні рентабельності інвестованого капіталу на поточний момент.

Показник середньої рентабельності інвестицій в основний капітал регіону оцінено з урахуванням внесених поправок⁸⁵. Цей показник розраховується як відношення фінансового результату підприємств певних ВЕДів до оподаткування до загального обсягу інвестицій в основний капітал цих ВЕДів, тобто:

- у чисельнику пропонованого показника рентабельності взято фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств до оподаткування в різних сферах економіки регіону, млн. грн.;

- у знаменнику взято суму інвестицій в основний капітал у різних ВЕДах регіону, млн. грн.

⁸⁵ Сутність такого методичного підходу щодо оцінювання рентабельності інвестицій в основний капітал регіону полягає у тому, що при розрахунку беремо за основу середнє арифметичне значення показника за досліджуваний період. Від'ємні значення показника рентабельності для деяких ВЕДів виключають можливість використання прийому усереднення, оскільки це може спотворити кінцевий результат розрахунків.

Оцінка динаміки фінансового результату підприємств у Карпатському регіоні дозволяє зробити висновок, що світова фінансово-економічна криза суттєво позначилась на динаміці цього показника та зумовила зміну його значень на від'ємні після 2007 р.

Протягом 2005-2007 рр. фінансовий результат підприємств до оподаткування для ВЕДів Карпатського регіону (взятих загалом) зменшився на 76,8%, тоді як обсяг інвестицій в основний капітал у цьому регіоні отримав значний приріст (протягом 2005-2011 рр. він зріс на 275,2%).

Результати оцінки динаміки показника рентабельності інвестицій в основний капітал для суб'єктів господарювання різних ВЕДів Карпатського регіону за 2005-2011 рр., отримані виходячи із значень відповідних показників (фінансового результату підприємств до оподаткування), зведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка рентабельності інвестицій в основний капітал у Карпатському регіоні України за 2005-2011 рр. (за видами економічної діяльності)*
(коефіцієнт, грн./грн.)

Види економічної діяльності	Роки							Середнє значення
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	0,612	0,781	0,733	0,162	0,291	1,268	1,671	0,788
Промисловість	0,126	0,109	0,169	-0,335	-0,282	-0,217	-0,125	-0,079
Будівництво	0,283	0,366	0,406	0,070	-0,341	-0,461	0,376	0,100
Торівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,353	0,120	0,037	-0,449	-0,430	0,105	0,306	0,006
Діяльність готелів та ресторанів	-0,010	-0,258	-0,142	-0,300	-0,506	-0,224	-1,043	-0,355
Діяльність транспорту та зв'язу	0,207	0,160	0,093	-0,030	0,058	0,086	0,840	0,202
Фінансова діяльність	1,571	1,265	0,807	0,439	-8,823	-1,476	6,111	-1,036
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	-0,009	-0,010	-0,016	-0,200	-0,227	-0,132	-0,072	-0,095
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	0,093	0,051	0,145	-0,041	-0,166	-0,152	-0,182	-0,032
Інші види економічної діяльності	0,054	0,096	0,018	0,027	0,050	0,041	0,013	0,039
Загалом для економіки Карпатського регіону	0,184	0,128	0,120	-0,192	-0,289	-0,065	0,125	0,002

* Розраховано за даними [70-71]

Для сільського господарства, мисливства, лісового господарства віддача від інвестованого капіталу є більшою, порівняно з іншими ВЕДами Карпатського регіону (з коефіцієнтом

рентабельності інвестицій у середньому за 2005-2011 рр. на рівні 0,788 грн.), проте недостатньою для виходу підприємств цього ВЕДу на рентабельну основу.

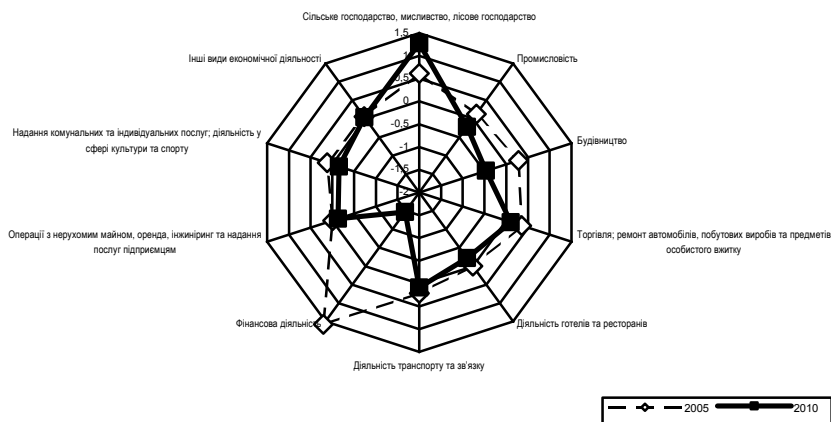
Чотири ВЕДи (*будівництво, торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльність транспорту та зв'язку, а також інші види економічної діяльності*) характеризуються вищим від середнього для всіх сфер економіки Карпатського регіону рівнем рентабельності інвестицій в основний капітал (відповідно 0,100; 0,006; 0,202; 0,039 при середньому значенні показника рентабельності інвестицій рівному 0,002) (рис. 2.9а).

Водночас від'ємною є рентабельність інвестицій в основний капітал таких ВЕДів Карпатського регіону: *промисловості; діяльності готелів та ресторанів; фінансової діяльності; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльності у сфері культури та спорту; операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям*.

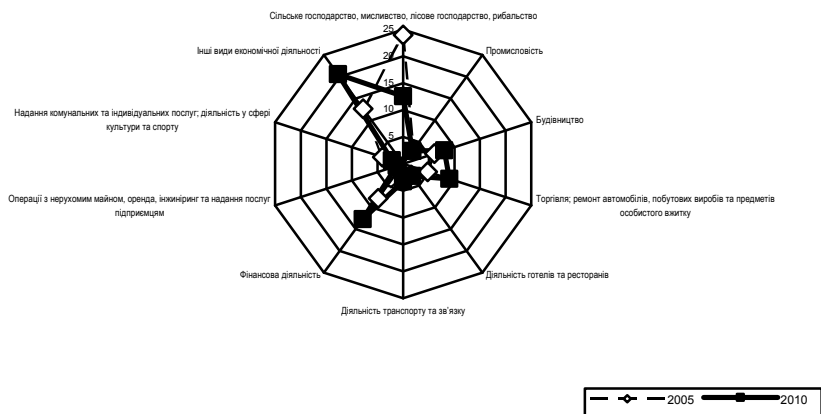
За узагальненням результатів оцінки рентабельності інвестицій в областях Карпатського регіону за обраний період виявлено, що для Львівської та Чернівецької областей порівняно вищу віддачу отримано від використання капіталу, інвестованого у сферу *сільського господарства, мисливства, лісового господарства*.

Закарпатська область відрізняється високорентабельною інвестиційною діяльністю у сфері *торгівлі; ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку*. Водночас в Івано-Франківській області найбільш перспективним видом діяльності за аналізований період стала *фінансова діяльність*, інвестування якої дозволило підприємствам цього ВЕДу досягти досить високих фінансових результатів на кожну гривню капіталу, вкладеного в основні засоби.

Отже, за результатами проведеного аналізу (табл. 2.6) можна зробити висновки про позитивний вплив нарощування фінансового результату на рентабельність інвестицій в основний капітал підприємств Карпатського регіону: в 2011 р. приріст фінансового результату підприємств регіону на 2 364,00 млн. грн. зумовив приріст рентабельності інвестицій на 0,13%.

а) рентабельність

б) інвестовідача

Рис. 2.9. Ефективність інвестицій в основний капітал у Карпатському регіоні України
(побудовано за даними [43-47, 70-71, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Таблиця 2.6

Результати факторного індексного аналізу рентабельності інвестицій в основний капітал у Карпатському регіоні України за 2010-2011 рр.*

Види економічної діяльності	Загальна зміна рентабельності інвестицій в основний капітал під впливом усіх факторів (ΔR), %	У т.ч. зміна рентабельності під впливом факторів	
		зміни обсягу фінансового результату ($\Delta R(P)$), %	зміни обсягу інвестицій в основний капітал ($\Delta R(I)$), %
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	0,403	-0,184	0,587
Промисловість	0,092	0,136	-0,044
Будівництво	0,837	0,724	0,113
Торівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,201	0,053	0,148
Діяльність готелів та ресторанів	-0,819	-0,467	-0,353
Діяльність транспорту та зв'язу	0,754	0,095	0,659
Фінансова діяльність	7,587	2,649	4,938
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	0,060	0,090	-0,031
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	-0,030	0,111	-0,141
Інші види економічної діяльності	-0,053	-0,051	-0,002
Всі ВЕД Карпатського регіону	0,190	0,131	0,059

* Розраховано за даними [70-71]

Водночас внаслідок зменшення приросту інвестицій в основний капітал підприємств Карпатського регіону на 8 492,8 млн. грн. за 2009-2011 рр. рентабельність інвестицій в основний капітал цих підприємств збільшилася на 0,059%. У підсумку загальна зміна рентабельності інвестицій на підприємствах Карпатського регіону під впливом обох аналізованих факторів склала 0,190%.

Поглиблення факторного аналізу рентабельності інвестицій в основний капітал підприємств Карпатського регіону до рівня окремих ВЕДів цього регіону дозволяє зробити такий ключовий висновок: найбільший позитивний вплив на зміну результативного показника рентабельності мав у 2011 р. фінансовий результат підприємств сфери *фінансової діяльності*, внаслідок чого рентабельність інвестицій в основний капітал регіону збільшилася на 2,649%. Вплив обох чинників (фінансового результату підприємств сфери фінансової діяльності та інвестицій у них) дозволив загалом підвищити рентабельність інвестування в основний капітал підприємств регіону на 7,587%.

Пропорційно до приросту інвестицій у *сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві* відбулося підвищення фінансового результату, отриманого цим видом економічної

діяльності, що, своєю чергою, зумовило його вихід на вищий рівень ефективності інвестицій в основний капітал у 2011 р. (рентабельність інвестицій підвищилася на 0,403%).

Діяльність підприємств *торгівлі; ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку* в Карпатському регіоні за 2011 р. охарактеризувалася приростом фінансового результату (що зумовило підвищення рентабельності інвестицій в основний капітал на +0,053%) і незначним приростом інвестицій в основний капітал (що посилює позитивний ефект на показник рентабельності – +0,148%). У кінцевому підсумку це обумовило зростання рентабельності інвестицій на +0,201%.

Діяльність *готелів та ресторанів* у Карпатському регіоні при суттєвому прирості інвестицій в основний капітал супроводжувалася значним скороченням фінансового результату в 2011 р., тому в підсумку рентабельність інвестицій знизилася на 0,819%.

Третім важливим показником, включеним нами до методичного інструментарію оцінки ефективності інвестиційної діяльності в регіоні, є показник *інвестовіддачі*. Для оцінки зміни інвестовіддачі Карпатського регіону використано дані щодо рівня і структурного складу (в галузевому розрізі) загального обсягу інвестицій в основний капітал та суми валової доданої вартості цього регіону (табл. 2.7).

Зіставлення переліків видів економічної діяльності Карпатського регіону, проранжованих за обсягом залучених інвестицій і за сумою отриманої валової доданої вартості (за умови, що обидва проранжованих ряди даних взяті за аналогічний період), дозволяє дійти висновку про існування певних диспропорцій між залученням і віддачею від використання інвестицій в економіці цього регіону.

Необхідно відзначити той негативний аспект, що не зважаючи на досить високі темпи інвестування всіх суб'єктів господарювання Карпатського регіону в 2010 р., сума нарощеної ВДВ у них залишилась майже незмінною (темп зміни ВДВ за вказаний період складає лише 102,80%, а темпи інвестування – 108,10% до попереднього року). Накладання змін ключових факторів (суми інвестицій в основний капітал і ВДВ) призвело до зниження рівня інвестовіддачі у Карпатському регіоні в кінці аналізованого періоду (95,15% до попереднього року). Водночас є і позитивні аспекти у використанні залучених інвестицій в економіці Карпатського регіону. За всіма напрямками інвестиційних вкладень, як на початку,

так і в кінці аналізованого періоду забезпечено порівняно високі значення інвестовіддачі (вищі від одиниці). А відтак, отримана віддача від залучених інвестицій при оптимальній їх структурі може бути спрямована на формування основи економічного зростання Карпатського регіону.

У кінці аналізованого періоду найбільша інвестовіддача спостерігалася в *державному управлінні; освіті; охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги; фінансовій діяльності; сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві* (табл. 2.7). Такий високий рівень інвестовіддачі названих видів економічної діяльності пояснюється вищими обсягами валової доданої вартості у них порівняно з незначними обсягами їх інвестування. Очевидно, що капіталовкладення в освіту, охорону здоров'я і в оптимізацію державного управління, хоча й не передбачають суттєвого прямого комерційного ефекту від капіталовкладень, однак містять у собі потенційний соціальний ефект для регіону.

Найвища ефективність інвестицій (за показником інвестовіддачі) у 2010 р. спостерігалася в *сфері державного управління* та становила 72,23 грн. отриманих коштів на кожну гривню залучених інвестицій.

Порівняно високим рівнем інвестовіддачі характеризуються такі види економічної діяльності Карпатського регіону як сільське господарство, мисливство, лісове господарство і торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку. Так, домінування *сільського господарства, мисливства, лісового господарства* серед виробничих сфер господарювання регіону за рівнем інвестиційної ефективності пов'язано з його істотним внеском у створення валового регіонального продукту, що досягається при помірному залученні інвестицій в основний капітал (у 2010 р. цей вид діяльності займає 12,04% у загальному обсязі ВДВ регіону та 4,3% у загальному обсязі залучених у регіоні інвестицій).

Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку характеризується одним із найвищих серед ВЕДів регіону рівнем отриманої валової доданої вартості (при помірному інвестуванні цієї сфери), а тому також відзначається порівняно високою ефективністю використання вкладених інвестицій (із рівнем інвестовіддачі 12,5 грн. у 2010 р.) і може бути віднесена до найстабільніших за своїм розвитком сфер господарювання в цьому регіоні.

Таблиця 2.7

Аналіз зміни ефективності капіталовкладень у Карпатському регіоні
України за 2009-2010 рр.*

Види економічної діяльності	Базовий період					Звітний період					Темп зміни рівня показників, % до попереднього року		
	Валова додана вартість		Інвестиції в основний капітал		Інвесто-віддача (коэф.)	Валова додана вартість		Інвестиції в основний капітал		Інвесто-віддача (коэф.)	валова додана вартість	інвестиції в основний капітал	інвесто-віддача
	млн. грн.	у % до під-сумку	млн. грн.	у % до під-сумку		млн. грн.	у % до під-сумку	млн. грн.	у % до під-сумку				
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	8051,0	11,6	664,7	4,5	12,11	9821,0	12,06	785,7	4,3	12,50	105,4	102,2	103,22
Добувна промисловість	1724,0	2,5	720,1	4,9	2,39	2589,0	3,2	741,7	4,1	3,49	137,0	94,0	146,03
Переробна промисловість	8605,0	12,4	2505,4	17,1	3,43	9777,0	12,00	2946,6	16,3	3,32	101,8	105,4	96,79
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	2733,0	3,9	1624,0	11,1	1,68	2769,0	3,4	1518,6	8,4	1,82	84,1	77,6	108,33
Будівництво	2739,0	3,9	565,5	3,9	4,84	3404,0	4,2	423,4	2,3	8,04	112,5	67,8	166,12
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	10091,0	14,5	1830,6	12,5	5,51	12006,0	14,74	1333,0	7,4	9,01	104,5	64,0	163,52
Діяльність готелів та ресторанів	652,0	0,9	197,5	1,3	3,30	840,0	1,0	299,0	1,7	2,81	113,8	133,7	85,15
Діяльність транспорту та зв'язу	8653,0	12,4	2089,1	14,2	4,14	10170,0	12,49	3084,3	17,1	3,30	101,9	128,0	79,71
Фінансова діяльність	3922,0	5,6	159,9	1,1	24,52	3753,0	4,6	294,7	1,6	12,74	81,6	157,1	51,96
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	5029,0	7,2	2857,7	19,5	1,76	6104,0	7,5	4942,2	27,4	1,24	107,3	152,8	70,45
Державне управління	5262,0	7,6	129,3	0,9	40,71	6091,0	7,5	84,3	0,5	72,23	100,6	56,7	177,43
Освіта	6261,0	9,0	274,7	1,9	22,79	7051,0	8,66	314,0	1,7	22,45	102,0	103,5	98,51
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3841,0	5,5	508,5	3,5	7,55	4793,0	5,9	497,1	2,8	9,64	113,2	88,7	127,68
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	1568,0	2,3	544,2	3,7	2,88	1783,0	2,2	799,5	4,4	2,23	100,6	130,0	77,43
Сфери економіки регіону загалом	69542,0	100,0	14671,3	100,0	4,74	81449,0	100,0	18064,1	100,0	4,51	102,8	108,1	95,15

* Побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109]

Аналіз результатів інвестиційної та господарської діяльності двох названих сфер (сільського господарства, мисливства, лісового господарства і торгівлі; ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку) свідчить про раціональне

використання ними залучених інвестиційних коштів і про позитивну динаміку розвитку цих видів діяльності в майбутньому.

Загалом половина видів економічної діяльності в Карпатському регіоні характеризується порівняно високими темпами зміни інвестовіддачі (вищими від середнього для регіону рівня – 95,15% до попереднього року). До них належать (у порядку зниження темпу зміни інвестовіддачі) такі ВЕД: *державне управління* (177,43%); *будівництво* (166,12%); *торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку* (163,52%); *добувна промисловість* (146,03%); *охорона здоров'я та надання соціальної допомоги* (127,68%); *виробництво та розподілення електроенергії, газу та води* (108,33%). Проведені розрахунки підтверджують, що зазначені сфери економіки мають більший потенціал щодо використання залучених інвестицій, а отже претендують на їх розгляд як прогресивних напрямків капіталовкладень для цього регіону.

Згідно з даними табл. 2.7, інвестовіддача для решти видів економічної діяльності у Карпатському регіоні знизилася на кінець аналізованого періоду. Причому для кожної із таких сфер причинами негативної динаміки стало поєднання різних факторів. Так, для двох ВЕДів Карпатського регіону (*операцій з нерухомим майном; оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям і фінансової діяльності*) до причин зниження ефективності інвестиційної діяльності можна віднести: зменшення приросту ВДВ за аналізований період, обсяги якого не змогли перевищити високі темпи інвестування цих двох ВЕДів.

Оцінка ефективності інвестицій у Карпатському регіоні дає підстави для висновку, що активність оновлення основних засобів у цьому регіоні є вищою, аніж в Україні загалом. Натомість усереднений рівень інвестовіддачі в областях Карпатського регіону є нижчим від загальноукраїнського (4,37 грн./грн. – в Україні при 3,76 грн./грн. – у Карпатському регіоні). Аналогічною є ситуацію стосовно рентабельності залучених інвестицій, за якою регіон також суттєво відстає від України (показник рентабельності інвестицій становить -0,019 у Карпатському регіоні та 0,35 – в Україні).

Аналіз ефективності інвестиційної діяльності на рівні регіону вимагає доповнення результатів оцінки інвестовіддачі розрахунком *інвестомісткості* (показника, оберненого до інвестовіддачі). Результати оцінки інвестомісткості як частки інвестицій в основний капітал у ВВП країни, проведеної за

даними 2010 р. для 151 країни світу⁸⁶, дають підстави для твердження, що висока забезпеченість економіки країни інвестиціями не є критерієм її розвитку (відображеного в нарощуванні ВВП). Такий висновок впливає передусім з огляду на те, що найбільш розвинені країни світу (США, Об'єднане Королівство, Канада та ін.) у нинішніх умовах не прагнуть підвищити відсоток інвестицій у ВВП (табл. Л.1, додаток Л). Україна теж дотримується досить консервативної інвестиційної політики – інвестомісткість національної економіки перебуває на рівні 16,1% (на кінець 2010 р.). Натомість центральною проблемою для вітчизняної економічної системи (як і світової) стає ефективніше використання уже залучених інвестицій.

Таким чином, з огляду на сучасний стан економіки Карпатського регіону, рівень її інвестування та соціально-економічну віддачу від діяльності підприємств та організацій, виникає необхідність вибору сукупності пріоритетних напрямків капіталовкладень, а отже – *оптимізації галузевої структури інвестицій регіону*. Для того, щоб інвестиції не були “помилковими”, тобто не спрямовувалися у малоперспективні сфери, їх варто залучати у найбільш ефективні види економічної діяльності, в яких раціонально використовуються обмежені інвестиційні ресурси і які забезпечують максимальний соціально-економічний ефект.

Звідси, *критеріями оптимізації галузевої структури інвестицій* в основний капітал регіону обрано:

- 1) збільшення внеску кожного з видів економічної діяльності у валову додану вартість регіону;
- 2) нарощування обсягів введених в дію нових основних засобів на підприємствах регіону;
- 3) зростання обсягів фінансового результату в усіх видах економічної діяльності.

Виходячи з названих критеріїв, *основними умовами оптимізації структури інвестицій* із метою позитивних зрушень в економіці регіону приймаються:

---

⁸⁶ Инвестиции в собственную экономику – 2010 : [Електронний ресурс] / Інформаційний сайт “Статистика стран мира”. – Режим доступу : <http://informatsiya.ru/tab1/570-investicii-v-sobstvennuyu-yekonomiku-2010.html>.

- *наторощування валової доданої вартості* регіону (сформованої економікою всіх його чотирьох областей), або вихід на такі відносні прирости ВДВ за ВЕДами регіону, що будуть рівними або більшими за відносний приріст обсягу інвестицій, вкладених у їх основний капітал;

- *достатнє оновлення основних засобів*, або забезпечення таких відносних приростів обсягів введених в дію нових основних засобів на підприємствах регіону, що будуть рівними або більшими за відносний приріст обсягу вкладених інвестицій у їх основний капітал;

- *збільшення рівня прибутковості і рентабельності* підприємств регіону або формування таких відносних приростів суми фінансових результатів, отриманих підприємствами відповідних ВЕДів регіону, що будуть рівними або більшими за відносний приріст обсягу інвестицій, вкладених в основний капітал цих підприємств.

Інформаційною базою для побудови оптимізованої галузевої структури інвестицій в основний капітал регіону, виходячи з обраних критеріїв, є:

- 1) із урахуванням першого і другого критеріїв – структура інвестицій в основний капітал усіх підприємств регіону за останній рік аналізованого періоду або за звітний рік (табл. 2.8, стовпець (2));

- 2) із урахуванням третього критерію – скоригована структура інвестицій в основний капітал за звітний рік, у якій до розгляду взято фінансовий результат підприємств регіону до оподаткування (табл. 2.8, стовпець (9)).

Таким чином, побудова оптимізованої галузевої структури інвестицій в основний капітал регіону (з урахуванням трьох основних критеріїв оптимізації) передбачає усереднення результатів розподілу залучених у регіон інвестицій за умови поліпшення їх використання в окремих сферах економіки (ВЕДах) цього регіону. Відтак необхідним є формування трьох проміжних галузевих структур інвестування (*оптимістичний прогноз*) у регіоні, а саме:

- 1-ї проміжної галузевої структури інвестицій в основний капітал регіону (табл. 2.8, стовпець (4)) – із урахуванням рівня оновлення основних засобів на підприємствах регіону шляхом коригування частки кожного ВЕДу в 1-й базовій структурі інвестицій в основний капітал на рівень середньорічного коефіцієнта

приросту введених нових основних засобів на підприємствах відповідних ВЕДів;

- 2-ї проміжної галузевої структури інвестицій в основний капітал у регіоні (табл. 2.8, стовпець (7)) – із урахуванням зміни ВДВ у регіоні шляхом коригування частки кожного ВЕДу в 1-й базовій структурі інвестицій в основний капітал на рівень середньорічного коефіцієнта приросту ВДВ за цими ВЕДами;

- 3-ї проміжної скоригованої галузевої структури інвестицій в основний капітал у регіоні (табл. 2.8, стовпець (10)) – із урахуванням зміни обсягу фінансового результату шляхом коригування частки кожного ВЕДу в 1-й базовій структурі інвестицій в основний капітал за відповідними ВЕДами на рівень середньорічного коефіцієнта приросту фінансового результату підприємств регіону до оподаткування (табл. 2.8).

Побудова 1-ї проміжної галузевої структури інвестицій в основний капітал у регіоні ґрунтується на виявленій для областей Карпатського регіону тенденції більш швидкого оновлення основних засобів порівняно з Україною загалом. Таку тенденцію, зокрема було враховано через розрахунок усередненого коефіцієнта приросту введених в дію основних засобів для економіки регіону загалом на рівні 1,22 (табл. 2.8, стовпець (3)).

При побудові 2-ї проміжної галузевої структури інвестицій в основний капітал у регіоні головною умовою оптимізації приймається повна відповідність між величинами приростів інвестицій і приростів ВДВ для кожного з ВЕДів Карпатського регіону. Виконання цієї умови має важливе значення, зокрема з огляду на те, що, дотепер результати інвестиційної діяльності у регіоні переважно не перевищували одиниці (результати інвестиційної діяльності оцінені за співвідношенням середньорічних приростів за певний аналізований період величини ВДВ, отриманого ВЕДами цього регіону, і величини інвестицій, вкладених в основний капітал цих ВЕДів).

Перевищення усереднених приростів обсягу ВДВ над приростами суми інвестицій у ВЕДи Карпатського регіону є характерним лише для 3-х ВЕДів цього регіону, зокрема для державного управління (1,107), охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (1,055), діяльності транспорту та зв'язку (1,022). Така ситуація з недостатньою віддачею від вкладених інвестицій для більшості ВЕДів цього регіону за весь аналізований період є одним із ключових індикаторів незадовільного використання капіталовкладень економікою регіону.

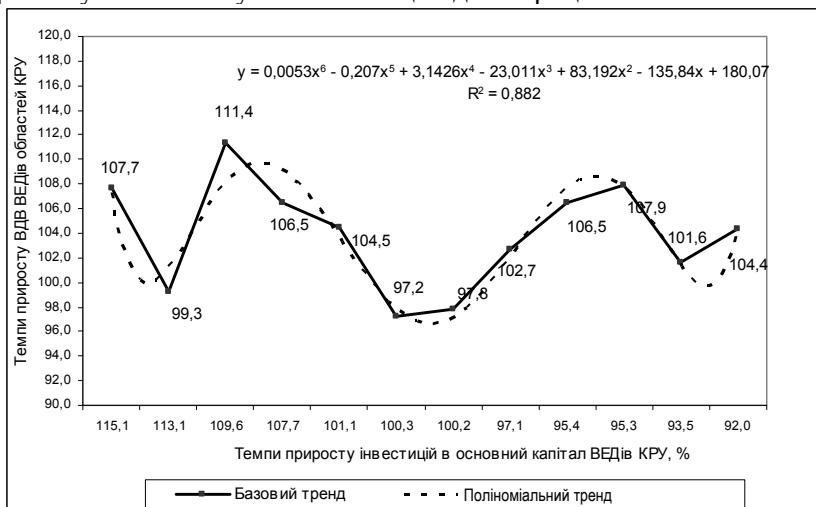
Таблиця 2.8

**Структура інвестицій в основний капітал Карпатського регіону України
(за видами економічної діяльності)***

Види економічної діяльності	Фактична структура інвестицій в основний капітал, %	Середньорічний коефіцієнт приросту введених в дію основних засобів (Вдоз)		Прогнозна структура інвестицій в основний капітал з урахуванням середньорічного коефіцієнта приросту Вдоз		Середньорічний коефіцієнт приросту ВДВ		Прогнозна структура інвестицій в основний капітал з урахуванням середньорічного коефіцієнта приросту ВДВ		Середньорічний коефіцієнт приросту фінансового результату підприємств		Прогнозна структура інвестицій в основний капітал з урахуванням середньорічного коефіцієнта приросту фінансового результату підприємств у регіоні		Оптимізована структура інвестицій в основний капітал	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Економіка регіону загалом	100	1,22	100	-	1,19	100	-	-	100	-	100	-	-	100	-
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	4,35	1,18	4,07	7	1,13	4,08	7	1,36	5,90	6	4,61	6		4,61	6
Промисловість	28,82	1,24	28,25	2	1,13	27,06	2	0,93	26,92	1	27,40	2		27,40	2
Будівництво	2,34	1,43	2,66	8	1,16	2,25	8	1,08	2,53	8	2,47	8		2,47	8
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	7,38	1,13	6,59	4	1,22	7,48	4	1,00	7,36	4	7,13	4		7,13	4
Діяльність готелів та ресторанів	1,66	1,40	1,83	9	1,35	1,85	9	0,98	1,62	9	1,76	9		1,76	9
Діяльність транспорту та зв'язу	17,07	1,03	13,89	3	1,19	16,79	3	1,22	20,89	3	16,95	3		16,95	3
Фінансова діяльність	1,63	1,22	1,58	10	1,30	1,76	10	0,96	1,57	10	1,63	10		1,63	10
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	27,36	1,43	31,03	1	1,28	29,08	1	0,84	22,85	2	27,42	1		27,42	1
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	4,43	1,36	4,78	6	1,24	4,56	6	1,00	4,43	7	4,59	7		4,59	7
Інші	4,96	1,36	5,33	5	1,24	5,08	5	1,02	5,94	5	6,02	5		6,02	5

* Побудовано за даними [43-47, 70-71, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109]

Іншою проблемою, виявленою за підсумками дослідження трансформацій в економіці чотирьох областей Карпатського регіону, є істотність кореляційного зв'язку між усередненими приростами обсягів ВДВ та інвестицій в основний капітал ВЕДів цього регіону (рис. 2.10). Результати такої оцінки засвідчують, що розрахунковий коефіцієнт детермінації ($R_{\text{розн}}^2 = 0,88$), є набагато вищим від допустимого порогового значення ($R_{\text{розн}}^2 > R_{\text{табл}}^2$ при $R_{\text{оцін}}^2 = R_{0,95}^2(1; 13) = 0,265$), що дозволяє констатувати істотний зв'язок між цими змінними. Допустиму щільність зв'язку між досліджуваними темпами приростів (ВДВ та інвестицій в основний капітал підприємств усіх ВЕДів Карпатського регіону), згідно з побудованою нелінійною регресією, зображеною на рис. 2.10, можна представити у вигляді поліноміальної функції 6-го порядку (для якої $R_{\text{розн}}^2 = 0,88 \rightarrow 1$). Але нелінійний характер ускладнює застосування такої регресійної функції для прогнозування майбутньої зміни цих двох процесів.

Рис. 2.10. Кореляція між усередненими приростами обсягів ВДВ та інвестиціями в основний капітал ВЕДів Карпатського регіону України за 2005-2011 рр.
(побудовано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Отже, з урахуванням прийнятої відповідності між приростами інвестицій в основний капітал ВЕДів регіону і приростами ВДВ, отриманими від кожного з цих ВЕДів, у 2-й проміжній

оптимізованій структурі рекомендується скоригувати поточну частку кожного з ВЕДів регіону за обсягом вкладених інвестицій (табл. 2.8, стовпець (2)) на величину відповідного коефіцієнта динаміки (табл. 2.8, стовпець (6)), який відображає зміну ВДВ регіону завдяки функціонуванню окремих ВЕДів.

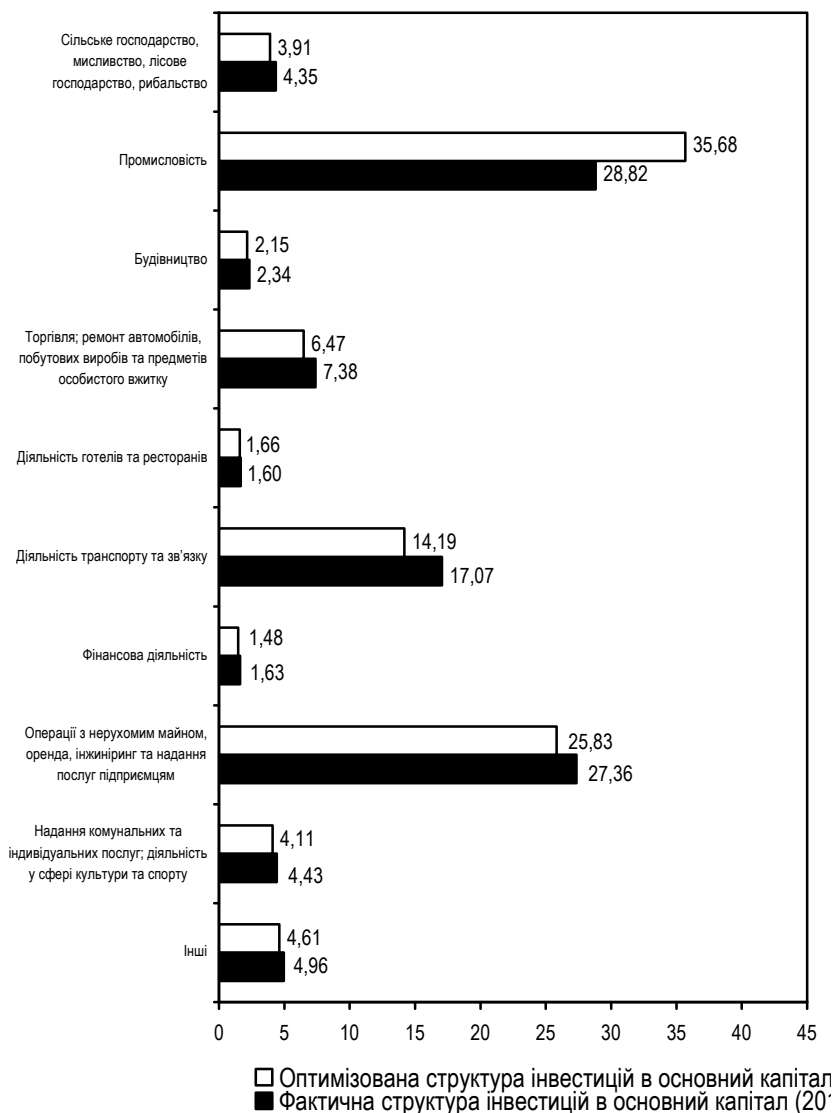
При формуванні 3-ї проміжної галузевої структури інвестицій в основний капітал, яка сприятиме більш ефективному використанню цих інвестицій в економіці регіону, необхідним є введення поправочного коефіцієнта, а саме – *середньорічного коефіцієнта приросту фінансового результату підприємств регіону до оподаткування*. Такий коефіцієнт дозволяє закласти обґрунтовані (згідно з оптимістичним прогнозом) прирости часток ВЕДів у поточній галузевій структурі інвестицій в основний капітал (табл. 2.8, стовпець (10)).

Результативна оптимізована галузева структура інвестицій в основний капітал суб'єктів господарювання Карпатського регіону України, побудована за трьома критеріями, представлена у стовпці (12) табл. 2.8, а її графічне порівняння із фактичною структурою, чинною на кінець 2011 р. зображено на рис. 2.11.

Поєднання результатів побудови трьох проміжних галузевих структур інвестицій в основний капітал у результативній структурі проведено за допомогою методу усереднення, тобто шляхом розрахунку середніх арифметичних зважених.

Оптимізована *галузева структура інвестицій в основний капітал* суб'єктів господарювання Карпатського регіону виявила потребу в зростанні частки інвестицій за 6-ма ВЕДами, а саме – за *сільським господарством, мисливством, лісовим господарством* (із 4,35 до 4,61%); *будівництвом* (із 2,34 до 2,47%); *діяльністю готелів та ресторанів* (із 1,66 до 1,76%); *операціями з нерухомим майном; орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям* (із 27,36 до 27,42%); *наданням комунальних та індивідуальних послуг; діяльністю у сфері культури та спорту* (із 4,43 до 4,59%), а також за *іншими видами економічної діяльності* (із 4,96 до 6,02%). Частка решти ВЕДів у цій структурі повинна зменшитися, оскільки вони виявились недостатньо ефективними за обраними критеріями оптимізації.

Виділення саме названих ВЕДів як потенційно найбільш результативних у контексті реалізації ефективної інвестиційної політики в Карпатському регіоні обумовлено активним введенням в дію нових основних засобів на підприємствах регіону, зростанням фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, раціональним використанням ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових та ін.) і примноженням валової доданої вартості регіону.

Рис. 2.11. Структура інвестицій в основний капітал Карпатського регіону України за видами економічної діяльності, %
(побудовано за даними [43-47, 70-71, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109])

Результати проведеної нами комплексної оцінки ефективності інвестиційної діяльності в Карпатському регіоні України дають підстави для висновку, що економіка областей цього регіону (Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Чернівецької) має значний потенціал, перспективи розвитку якого підтверджені такими виявленими в ході дослідження тенденціями:

- по-перше, порівняно з Україною, у Карпатському регіоні значно активніше вводяться в дію нові основні засоби;
- по-друге, частка прибуткових підприємств у цьому регіоні є вищою, аніж в Україні;
- по-третє, рівень інвестовіддачі в областях Карпатського регіону (3,76 грн./грн.) наближається до загальноукраїнського (4,37 грн./грн.).

РОЗДІЛ 3. Бюджетне забезпечення збалансованого розвитку карпатського регіону

3.1. Рейтингова оцінка інвестиційної діяльності в регіоні

Дослідження ефективності інвестиційної діяльності в регіоні обласного рівня проведено на прикладі Львівської області, яка є незаперечним економічним лідером серед областей Карпатського регіону України. Оцінювання здійснено за обраною множиною показників соціально-економічного розвитку (індикаторів ефективності інвестування) області, до яких віднесено: дохід від операційної діяльності підприємств, прибуток підприємств, кількість суб'єктів ЄДРПОУ, кількість найманих працівників, заробітна плата працівників, обсяг податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Як видно з рис. 3.1, збільшення інвестицій в основний капітал Львівської області (протягом 2006-2011 рр.) мало істотний вплив на рівень доходів від операційної діяльності та на рівень прибутку підприємств. Натомість за аналізований період не відбулося зростання кількості суб'єктів ЄДРПОУ, а кількість найманих працівників відчутно зменшилася.

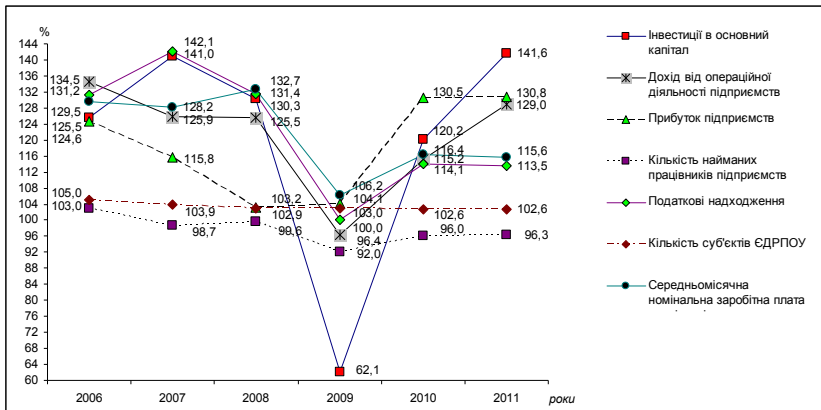

Рис. 3.1. Індекси обсягів інвестицій в основний капітал і темпи зростання соціально-економічних показників у Львівській області за 2006-2011 рр. (у % до попереднього року)
(побудовано за даними [додаток К, табл. К.1-К.7])

Для дослідження інвестиційної діяльності у 20-и адміністративних районах і в 9-и містах обласного значення Львівщини (за обраною множиною індикаторів ефективності інвестування) застосовано метод рівномірного розподілу одиниць статистичної сукупності на 4 групи з різними усередненими темпами зростання за 2011 р. значень певних індикаторів (“прискореним” – у 1-й групі, “помірним” – у 2-й, “уповільненим” – у 3-й і “спадним” у 4-й групі) і відповідними проявами тенденцій зміни певної ознаки, що відображено у табл. 3.1.

Найбільші обсяги інвестицій освоєно у містах Львові (26 458,2 млн. грн.) і Трускавці (1 494,9 млн. грн.), а також у Пустомитівському (3 777,4 млн. грн.), Стрийському (1 832,7 млн. грн.) і Яворівському (1 714,1 млн. грн.) районах. Натомість найменші обсяги капіталовкладень залучено у м. Новий Розділ (97,4 млн. грн.) і Перемишлянський район (141,2 млн. грн.). Темпи зростання інвестицій в основний капітал (у % до попереднього року) в адміністративно-територіальних одиницях Львівської області у 2011 р. перебувають у межах від 51,4% у м. Бориславі – до 439,5% у Кам’янка-Бузькому районі. Найвищий приріст інвестицій за цей період був у Бродівському, Турківському та Буському районах, а також у містах Новий Розділ і Трускавець.

Інвестиційна діяльність на мезорівні супроводжується низкою ланцюгових наслідків, котрі торкаються всіх сфер життя в області. Зокрема завдяки інвестуванню зростає рівень дохідності підприємств, а також кількість працівників і заробітна плата. У Львівській області інвестиційна діяльність сприяла зростанню доходів підприємств від операційної діяльності, максимальне значення яких у 2011 р. спостерігалось в Жидачівському, Кам’янка-Бузькому, Перемишлянському, Мостиському районах і у м. Червоноград. Найвищими темпами прибутку підприємств характеризувалися Жидачівський, Мостиський, Старосамбірський, Городоцький та Дрогобицький райони.

Нарощування обсягів інвестицій у попередні роки у Львівській області сприяло розвитку підприємництва та тривалому збільшенню кількості суб’єктів ЄДРПОУ. В розрізі районів темпи зростання кількості суб’єктів ЄДРПОУ за 2011 р. коливаються в межах від 97,9% до 103,5% (у Сокальському і Городоцькому районах відповідно).

Таблиця 3.1

Групування адміністративно-територіальних одиниць Львівської області
за індикаторами ефективності інвестування у 2011 р.*

Групи (за темпами зростання показників)	Інвестиції в основний капітал		Дохід від операційної діяльності		Прибуток прибуткових підприємств	
	межі інтервалів у групах, % до по- переднього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до по- переднього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до по- переднього року	адміністративно-територіальні одиниці області
1 група	більше 120	Львів, Новий Розділ, Трускавець, Бродівський, Буський, Дрогобицький, Жидачівський, Кам'янка-Бузький, Перемішлянський, Радеківський, Старосамбірський, Турківський, Яворівський	більше 120	Львів, Борислав, Дрогобич, Новий Розділ, Червоноград, Буський, Дрогобицький, Жидачівський, Золочів- ський, Кам'янка-Бузький, Миколаївський, Мостись- кий, Перемішлянський, Радеківський, Сокальсь- кий, Старосамбірський, Стрийський, Турківський	більше 120	Львів, Борислав, Стрий райони: Городоцький, Дрогобицький, Жидачівський, Золочівський, Кам'янка-Бузький, Мостиський, Перемішлянський, Радеківський, Старосамбірський, Стрийський
2 група	110-120	Дрогобич, Самбір, Стрий Городоцький	110-120	Моршин, Самбір Городоцький, Жовківський, Скопівський	110-120	Червоноград райони: Миколаївський, Яворівський
3 група	100-110	Пустомитівський, Сокальський	100-110	Стрий райони: Бродівський, Яворівський	100-110	Самбір район: Жовківський
4 група	менше 100	Борислав, Моршин, Червоноград райони: Жовківський, Золочівський, Миколаївський, Мостиський, Самбірський, Скопівський, Стрийський	менше 100	Трускавець район: Самбірський	менше 100	Дрогобич, Моршин, Новий Розділ, Трускавець райони: Бродівський, Буський, Пустомитівський, Самбірський, Скопівський, Сокальський, Турківський

Продовження табл. 3.1

Групи (за темпами зростання показників)	Кількість суб'єктів ЄДРПОУ		Кількість найманих працівників підприємств, установ та організацій		Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників		Податкові надходження до місцевих бюджетів	
	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області
1 група	більше 120	-	більше 120	-	більше 120	міста: Новий Розділ, Червоноград райони: Бродівський, Городоцький, Жидачівський, Золочівський, Радохівський, Сокальський	більше 120	райони: Городоцький, Жидачівський, Кам'янка-Бузький, Миколаївський, Скопівський
2 група	110-120	-	110-120	-	110-120	міста: Львів, Дрогобич, Стрий, Трускавець райони: Буський, Дрогобицький, Жовківський, Кам'янка-Бузький, Миколаївський, Перемішлянський, Пустомитівський, Самбірський, Стрийський, Яворівський	110-120	міста: Львів, Борислав, Дрогобич, Стрий, Трускавець, Червоноград райони: Бродівський, Дрогобицький, Жовківський, Золочівський, Пустомитівський, Радохівський, Сокальський, Яворівський

Продовження табл. 3.1

Групи (за темпами зростання показників)	Кількість суб'єктів ЄДРПОУ		Кількість найманих працівників підприємств, установ та організацій		Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників		Податкові надходження до місцевих бюджетів	
	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області
3 група	100-110	міста: Львів, Борислав, Дрогобич, Моршин, Самбір, Стрий, Трускавець, Червоноград райони: Бродівський, Буський, Городоцький, Дрогобицький, Жидачівський, Золочівський, Жовківський, Кам'янка-Бузький, Миколаївський, Мостиський, Перемішлянський, Пустомитівський, Самбірський, Сколівський, Старосамбірський, Стрийський, Турківський, Яворівський	100-110	райони: Буський, Турківський, Яворівський	100-110	міста: Борислав, Моршин, Самбір райони: Мостиський, Сколівський, Старосамбірський, Турківський	100-110	міста: Моршин, Новий Розділ, Самбір райони: Буський, Мостиський, Перемішлянський, Самбірський, Старосамбірський, Стрийський, Турківський

Продовження табл. 3.1

Групи (за темпами зростання показників)	Кількість суб'єктів ЄДРПОУ		Кількість найманих працівників підприємств, установ та організацій		Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників		Податкові надходження до місцевих бюджетів	
	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області	межі інтервалів у групах, % до поперед- нього року	адміністративно- територіальні одиниці області
4 група				міста: Львів, Борислав, Дрогобич, Моршин, Новий Розділ, Самбір, Стрий, Трусавець, Червоноград райони: Бродівський, Буський, Городоцький, Дрогобицький, Жидачівський, Жовківський, Золочівський, Кам'янка-Бузький, Миколаївський, Мостиський, Перемішлянський, Пустомитівський, Рахівський, Самбірський, Сколівський, Сокальський, Старосамбірський, Стрийський, Яворівський				
	менше 100	місто: Новий Розділ райони: Рахівський, Сокальський	менше 100		менше 100	-	менше 100	-

* Побудовано за даними [додаток К, табл. К.1–К.7]

Проте зростання кількості суб'єктів ЄДРПОУ не вплинуло на зайнятість в області (протягом 2010-2011 рр. у більшості міст та районів Львівської області кількість найманих працівників зменшилася, незначний їх приріст спостерігався лише у Буському, Турківському та Яворівському районах) і не сприяло відповідному приросту інвестицій в основний капітал. Це зумовлено перш за все тим, що зареєстровані нещодавно підприємства освоюють мінімальні обсяги інвестицій. Максимальна частка інвестицій припадає на підприємства, які вже віддавна зареєстровані.

Зростання інвестицій в основний капітал у Львівській області завдяки дії “ефекту мультиплікатора” викликало підвищення рівня заробітної плати, яка у 2011 р. зросла в усіх адміністративно-територіальних одиницях області, найвищі прирости якої зареєстровано у Бродівському, Золочівському, Сокальському, Жидачівському районах і місті Червонограді. Відповідно приріст інвестицій у попередні роки дозволив отримати збільшення податкових надходжень у 2011 р. в усіх адміністративно-територіальних одиницях Львівщини. Прирости цих надходжень склали: від 6,3% у Турківському районі – до 45,0% у Кам'янка-Бузькому районі (високі їх значення були у Жидачівському, Городецькому, Сколівському та Миколаївському районах).

Групування адміністративно-територіальних одиниць Львівської області за відносними критеріями ефективності інвестиційної діяльності в регіоні, тобто *інвестовіддачі* та *інвестомісткості*, здійснено методом рівномірного розподілу з урахуванням середнього значення показників⁸⁷ (інвестовіддачі та інвестомісткості). Адміністративно-територіальні одиниці області, які отримали вищі за середнє в області розрахункові значення відповідних показників, увійшли до 1-ї і 2-ї груп, а ті, що отримали нижчі значення цих показників, потрапили, відповідно, до 3-ї і 4-ї груп (табл. 3.2).

---

⁸⁷ Через відсутність статистичних даних за показником ВРП у розрізі адміністративно-територіальних одиниць Львівщини за основу для розрахунків обраних показників узято показник доходу від операційної діяльності до оподаткування;

Таблиця 3.2

**Розподіл адміністративно-територіальних одиниць
Львівської області за рівнем показників інвестовіддачі та
інвестомісткості (у середньому за 2006-2011 рр.) □ ***

Інвестовіддача				
Назви груп	Група 1 "Високий рівень"	Група 2 "Середній рівень"	Група 3 "Нижчий від середнього рівень"	Група 4 "Низький рівень"
Межі інтервалів показника, грн./грн.	14 і більше	від 8 до 14	від 4 до 8	від 0 до 4
Склад груп (адміні- стративно- терито- ріальних одиниць області)	<i>місто:</i> Дрогобич	<i>міста:</i> Львів, Моршин, Новий Розділ, Стрий <i>райони:</i> Жидачівський, Кам'янка-Бузький, Радехівський, Сокальський	<i>міста:</i> Самбір, Трускавець, Червоноград <i>райони:</i> Бродівський, Буський, Жовківський, Миколаївський, Перемишлянський, Пустомитівський, Яворівський	<i>місто:</i> Борислав <i>райони:</i> Городоцький, Дрогобицький, Золочівський, Мостиський, Самбірський, Сколівський, Старосамбірський, Стрийський, Турківський
Інвестомісткість				
Назви груп	Група 1 "Високий рівень"	Група 2 "Середній рівень"	Група 3 "Нижчий від середнього рівень"	Група 4 "Низький рівень"
Межі інтервалів показника, грн./грн.	0,80 і більше	від 0,14 до 0,80	від 0,10 до 0,13	менше від 0,10
Склад груп (адміні- стративно- терито- ріальних одиниць області)	<i>райони:</i> Дрогобицький, Турківський	<i>міста:</i> Борислав, Самбір, Моршин, Трускавець, Червоноград <i>райони:</i> Бродівський, Буський, Городоцький, Жовківський, Золочівський, Миколаївський, Мостиський, Перемишлянський, Пустомитівський, Самбірський, Сколівський, Старосамбірський, Стрийський, Яворівський	<i>міста:</i> Львів Стрий, <i>райони:</i> Жидачівський, Кам'янка-Бузький, Радехівський, Сокальський	<i>міста:</i> Дрогобич, Новий Розділ

* Побудовано за даними [додаток И, табл. И.1, И.2]

Як видно з рис. 3.2, рівень інвестовіддачі⁸⁸ на Львівщині у середньому за 2006-2011 рр. становить 7,35 грн./грн., а інвестомісткості⁸⁹ – 0,14 грн./грн.

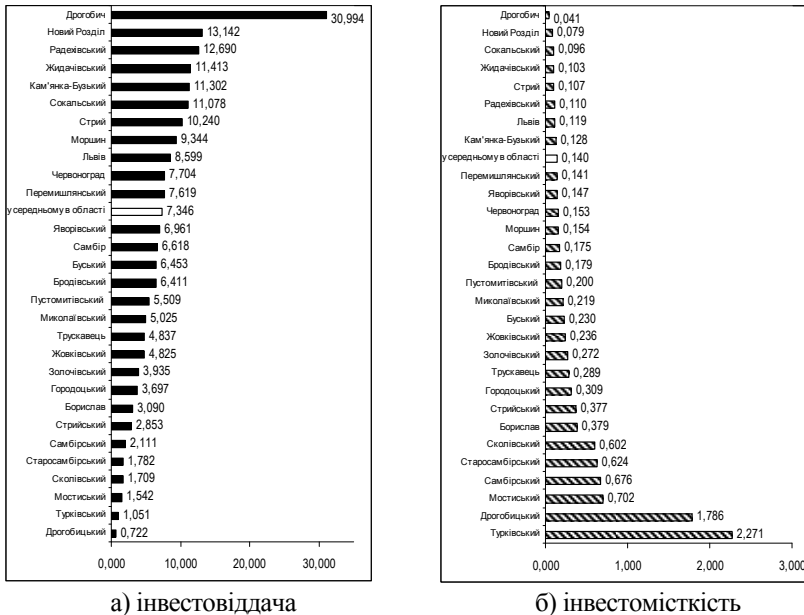

Рис. 3.2. Ранжування адміністративно-територіальних одиниць Львівської області за показниками інвестовіддачі та інвестомісткості (у середньому за 2006-2011 рр.)
(побудовано за даними [додаток И, табл. И.1, И.2])

Групування адміністративно-територіальних одиниць області за обраними показниками показало, що лише у третини з них ефективність освоєння капіталовкладень є вищою за середньо-обласний рівень. Зокрема у м. Львові збільшення обсягів інвестування

⁸⁸ Показник інвестовіддачі демонструє скільки гривень, отриманих доходів від операційної діяльності підприємств регіону, припадає на 1 гривню вкладених інвестицій і розраховується як співвідношення між сумою доходів підприємств від операційної діяльності підприємств області і сумою інвестицій в основний капітал;

⁸⁹ Показник інвестомісткості відображає вартість інвестицій в основний капітал, що припадає на одиницю отриманого доходу від операційної діяльності підприємств регіону.

в його економіку на 63,7% у 2011 р. створило передумови для приросту кількості суб'єктів господарювання (на 3,4%), зростання заробітних плат (на 14,5%) і, як наслідок, – збільшило обсяги податкових надходжень до місцевого бюджету (на 16,0%) (табл. 3.1).

Окрім того, за аналізований період рівень розвитку міста істотно покращився за рахунок реалізації інфраструктурних проектів, що здійснювалися в рамках підготовки до чемпіонату Європи з футболу у 2012 р., вагома частка фінансування яких отримана за рахунок державних інвестицій.

Ключовим чинником формування низького рівня інвестовіддачі у Львівській області є висока вартість товарів та послуг, придбаних для перепродажу (їх питома вага у структурі операційних витрат із реалізації продукції (робіт, послуг) склала понад 46,0% у 2011 р.), яка знижує обсяги доходів від операційної діяльності.

Загалом за аналізований період (2006–2011 рр.) найефективніше освоєння інвестицій в основний капітал підприємств та організацій відбувалося в м. Дрогобичі, яке володіє значним промисловим потенціалом. Завдяки отриманим інвестиціям суб'єктам господарювання міста вдалося наростити обсяги реалізації продукції (робіт, послуг) і, як наслідок, підвищити рівень отриманих доходів від операційної діяльності. Варто відмітити, що економіка міста досить чутливо реагує на зміни в інвестиційній сфері. Зокрема у 2011 р. збільшення інвестицій в основний капітал на 19,4% зумовило підвищення доходу від операційної діяльності на 36,9%, що є одним із найкращих показників в області (група 1 у табл. 3.1).

Незважаючи на зниження темпів інвестування в більшості районів та міст, що увійшли до 1-ї та 2-ї групи, рівень їх інвестовіддачі у 2011 р. залишився високим. Зокрема вдале освоєння інвестицій у м. Новий Розділ протягом попереднього періоду дозволило йому в 2011 р. отримати на 25,2% вищий дохід від операційної діяльності порівняно з попереднім роком.

Позитивна динаміка рівня ефективності освоєння інвестицій протягом аналізованого періоду спостерігалась у місті Червоноград і Жидачівському, Мостиському, Стрийському районах. Найвищим в області за аналізований період було зростання показника інвестовіддачі у м. Моршин – у 3,8 разу. Така позитивна динаміка інвестовіддачі забезпечена тривалим нарощуванням доходів від операційної діяльності підприємств, яке супроводжувалося скороченням обсягів освоєних інвестицій у місті (з 74,3 млн. грн. капіталовкладень у 2006 р. – до 56,0 млн. грн. у 2011 р.).

Наявний рівень інвестовіддачі в адміністративно-територіальних одиницях області, які входять до 2-ї групи, зумовлений недостатнім обсягом доходів від операційної діяльності, ріст яких гальмується через зростання операційних витрат). Зокрема у 2011 р. у містах Моршин і Стрий, а також у Радохівському і Жидачівському районах близько 60% операційних витрат складають матеріальні витрати (проти 29,9% загалом по області). Окрім того, у містах Новому Роздолі і Трускавці питома вага амортизаційних витрат у структурі операційних витрат від реалізації продукції (робіт, послуг) перевищує загальнообласний показник майже удвічі і становить 6,4% і 7,6% відповідно.

До 3-ї групи з нижчим від середнього рівнем ефективності освоєння інвестицій (табл. 3.2) потрапили 34,5% адміністративно-територіальних одиниць Львівщини, серед яких є ті, котрі отримали значні обсяги інвестицій протягом аналізованого періоду (Пустомитівський, Яворівський, Миколаївський і Жовківський райони та м. Трускавець), а також ті, інвестування яких було незначним (Перемишлянський, Бродівський райони, міста Самбір і Моршин).

Таким чином, міста обласного значення та райони, що увійшли до 3-ї групи, за різних умов інвестування досягнули однакового рівня віддачі інвестицій (4-8 грн. доходу від операційної діяльності на 1 грн. капіталовкладень). Це пояснюється довгостроковим терміном віддачі залучених інвестицій у цих адміністративно-територіальних одиницях, ефект від реалізації яких настане у майбутньому або має виключно соціальне спрямування. Так, у м. Трускавці в 2011 р. темпи інвестування були одними з найвищих в області (в 2,4 разу більше проти їх обсягу в 2010 р.), однак це не зумовило відповідного зростання доходу від операційної діяльності у цьому році, оскільки ефект від цих інвестицій не можна досягнути синхронно з їх освоєнням, а потребує певного часового проміжку, тривалість якого залежить від терміну окупності, виду економічної діяльності та інших факторів. У середньому за 2006-2011 рр. у м. Трускавець 69,1% інвестицій освоювалися за рахунок власних коштів підприємств.

Найнижчий рівень ефективності освоєння інвестицій характерний для адміністративно-територіальних одиниць Львівщини, які увійшли до 4-ї групи, особливо для Дрогобицького і Турківського районів. Міста та райони цієї

групи мають високий соціально-економічний потенціал, розвиток якого може активізувати подальше залучення інвестицій, проте віддача від уже освоєних інвестицій є надзвичайно низькою. Зокрема у Дрогобицькому районі реалізується 12 інвестиційних проєктів, три з яких фінансуються за рахунок іноземних коштів. Серед головних причин низького рівня віддачі інвестицій у місті є орієнтація його інвестиційних проєктів на досягнення соціально-екологічного ефекту, які мають тривалий термін окупності (від 7 років) (наприклад, проєкт із будівництва сміттєпереробного заводу і створення парку на місці колишнього сміттєзвалища; проєкт із використання вітрової енергії для реального сектора і для споживчих цілей населення; довгострокові проєкти, котрі стосуються розвитку сільськогосподарської сфери, зокрема вівчарства).

Низький рівень інвестовіддачі у Турківському районі також зумовлений реалізацією здебільшого соціальних інвестиційних проєктів, спрямованих на розвиток таких видів економічної діяльності: *охорони здоров'я та надання соціальної допомоги; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту*. Окрім того було здійснено електрифікацію сільських поселень району (зокрема на територіях Ісаївської та Ластівківської сільських рад). Необхідно зазначити, що у 2008-2009 рр. у Турківському районі частка коштів іноземних інвесторів у інвестиціях в основний капітал за аналізований період є найвищою після м. Львова серед усіх адміністративно-територіальних одиниць області, що у майбутньому може зумовити зростання інвестовіддачі.

Найвищою у Львівській області (внаслідок високого рівня доходу від операційної діяльності) є інвестовіддача у містах Дрогобичі і Новому Роздолі, а також у Радохівському, Жидачівському, Кам'янка-Бузькому районах. Своєю чергою, найвищий рівень інвестомісткості за аналізований період характерний для Дрогобицького і Турківського районів.

Визначальним критерієм ефективності інвестиційної діяльності є *рентабельність інвестицій*. Протягом 2006-2011 рр. у Львівській області спостерігався низький рівень рентабельності інвестицій в основний капітал, що спричинено від'ємним фінансовим результатом суб'єктів господарювання майже половини адміністративно-територіальних одиниць регіону (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Рентабельність інвестицій у
Львівській області (у середньому за
2006-2011 рр.)* □**

Адміністративно-територіальні одиниці області	
Від'ємна рентабельність, грн./грн.	Додатня рентабельність, грн./грн.
<p><i>міста:</i> Борислав, Дрогобич, Новий Розділ, Самбір, Стрий, Трускавець, Червоноград</p> <p><i>райони:</i> Буський, Дрогобицький, Кам'янка-Бузький, Перемишлянський, Сколівський, Сокальський, Старосамбірський, Яворівський</p>	<p><i>міста:</i> Львів, Моршин</p> <p><i>райони:</i> Бродівський, Городоцький, Жидачівський, Жовківський, Золочівський, Миколаївський, Мостиський, Пустомитівський, Радехівський, Самбірський, Стрийський, Турківський</p>

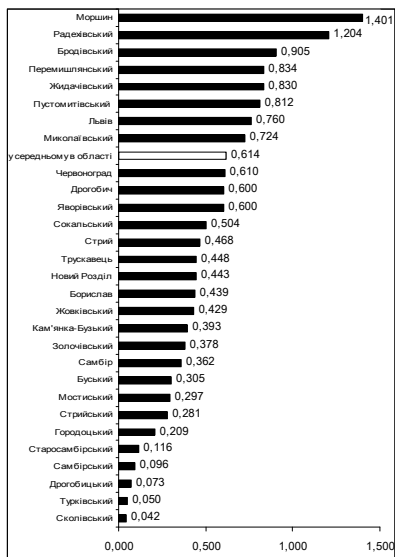
* Побудовано за даними [додаток И, табл. И.1, И.8]

З огляду на наявність значної кількості збиткових підприємств у Львівській області (рис. 3.3б), оцінку рентабельності інвестицій доцільно здійснювати на підставі результатів діяльності саме прибуткових підприємств регіону (рис. 3.3а).

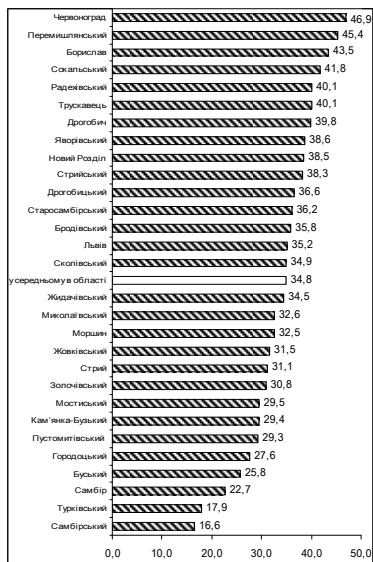
Групування адміністративно-територіальних одиниць Львівської області за критерієм *рентабельності інвестицій в основний капітал прибуткових підприємств*⁹⁰ здійснено методом рівномірного розподілу з урахуванням середнього значення показника (рентабельності інвестицій). Адміністративно-територіальні одиниці області, які отримали вищі за середнє по області розрахункові значення показників рентабельності інвестицій, увійшли до 1-ї і 2-ї груп, а ті, що отримали нижчі значення показників рентабельності потрапили, відповідно до 3-ї і 4-ї груп (табл. 3.4).

⁹⁰ Показник рентабельності інвестицій розраховується як відношення прибутків підприємств до інвестицій в основний капітал (скорегованих на коефіцієнт частки збиткових підприємств).

а) рентабельність інвестицій
у містах та районах Львівської області,
грн./грн.

б) частка збиткових
підприємств у містах та районах
Львівської області, %

Рис. 3.3. Ранжування адміністративно-територіальних одиниць
Львівської області за показниками рентабельності інвестицій і
часткою збиткових підприємств (у середньому за 2006-2011 рр.)
(побудовано за даними [додаток II, табл. II.1, II.8, II.9])

Варто відмітити таку особливість інвестиційної діяльності у Львівській області, яка пов'язана з невідповідністю між рівнем інвестовіддачі і рівнем рентабельності інвестицій. Іншими словами, райони з високим і середнім рівнем рентабельності інвестицій рідко характеризуються таким самим рівнем інвестовіддачі (високим і середнім). Про це свідчить співставлення значень груп районів та міст Львівської області у табл. 3.2 і 3.4. Так, протягом аналізованого періоду (2006-2011 рр.) лише у Пустомитівському районі підприємствами та організаціями було отримано прибуток. Окрім того, цей район якісно виділяється серед інших адміністративно-територіальних одиниць відповідністю між залученими інвестиціями та ефективністю їх використання.

Таблиця 3.4

**Розподіл адміністративно-територіальних
одиниць Львівської області за рівнем
показника рентабельності інвестицій
(у середньому за 2006-2011 рр.)***

Назви груп	Група 1 "Високий рівень"	Група 2 "Середній рівень"	Група 3 "Нижчий від середнього рівень"	Група 4 "Низький рівень"
Межі інтервалів показника, грн./грн.	0,9 і більше	від 0,6 до 0,9	від 0,3 до 0,6	менше 0,3
Склад груп (адміні- стративно- терито- ріальних одиниць області)	<i>місто:</i> Моршин <i>райони:</i> Радехівський, Бродівський	<i>міста:</i> Львів, Дрогобич, Червоноград <i>райони:</i> Жидачівський, Перемишлянський, Миколаївський, Пустомитівський, Яворівський	<i>міста:</i> Борислав Самбір, Стрий, Новий Розділ, Трускавець <i>райони:</i> Золочівський, Буський, Кам'янка-Бузький, Жовківський, Сокальський	<i>райони:</i> Сколівський, Турківський, Дрогобицький, Самбірський, Старосамбірський, Городоцький, Мостиський, Стрийський

* Побудовано за даними [додаток И, табл. И.1, И.8]

Більшість адміністративно-територіальних одиниць 3-ї групи характеризуються рівнем рентабельності, який є нижчим від середнього по області, та середнім рівнем інвестовіддачі. Це обумовлено незадовільним освоєнням інвестицій, що в кінцевому підсумку вплинуло на їх фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування. Зокрема йдеться про міста Новий Розділ і Трускавець, а також Сокальський і Буський райони.

В адміністративно-територіальних одиницях Львівської області, які ввійшли до 4-ї групи в табл. 3.4, спостерігається низька ефективність інвестиційної діяльності, причому не лише за критерієм рентабельності інвестицій, але й за показником інвестовіддачі.

Загалом невисокий рівень економічної віддачі від освоєних капіталовкладень у більшості адміністративно-територіальних одиниць Львівської області обумовлений:

- значними операційними витратами підприємств та організацій, порівняно з отриманими доходами – найвищі операційні витрати на одиницю реалізованої продукції (понад 1,1 грн.) виявлено у м. Новому Роздолі та Сокальському районі;

- високим ступенем зносу основних засобів, стан яких впливає на рівень витрат суб'єктів господарювання (зокрема у Кам'янка-Бузькому районі амортизаційні витрати складають більше 8% усіх операційних витрат);

- низьким фінансовим результатом діяльності підприємств та організацій (зокрема у містах Дрогобичі, Трускавці, а також у Буському і Сокальському районах);

- освоєнням капіталовкладень, пріоритетом яких є досягнення соціального ефекту, зокрема у таких сферах: охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги; освіті; діяльності у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг та ін.;

- реалізацією довготермінових інвестиційних проектів, економічної віддачі від яких ще не було в аналізованому періоді.

3.2. Результативність впливу залучених інвестицій на показники соціально-економічного розвитку регіону

Системний підхід до дослідження інвестиційної діяльності передбачає не лише оцінку рівня інвестиційного забезпечення економіки певного регіону, але й визначення впливу капіталовкладень (як фактора розвитку) на соціально-економічний стан цього регіону. А відтак ефективність інвестування, що кількісно відображається щільністю та істотністю зв'язку між вихідними факторами (у даному разі – інвестиціями в основний капітал) і результативними показниками, які характеризують рівень розвитку економіки регіону, можна оцінити за допомогою об'єктивного статистичного інструменту – методу кореляційно-регресійного аналізу.

Для побудови відповідних моделей факторними ознаками (або вихідними показниками) обрано інвестиції в основний капітал і окремі сфери господарювання, а результативними – основні показники соціально-економічного розвитку регіону (табл. 3.5).

Одним із ключових показників, який відображає реальний стан економіки регіону, є *валова додана вартість (ВДВ)*, що сформована сукупністю видів економічної діяльності в цьому регіоні.

Таблиця 3.5

**Пари показників для кореляційно-регресійного аналізу
результатів інвестиційної діяльності в регіоні***

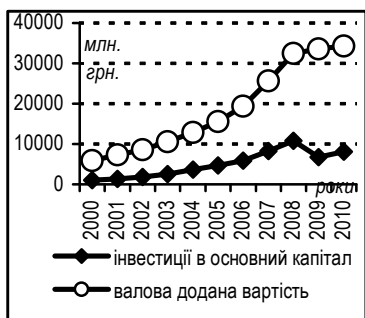
№ з/п	Вихідні показники (фактори)	Результативні показники
1	<i>Економічні показники</i>	
1.1	Інвестиції в основний капітал, <i>млн. грн.</i>	Валова додана вартість, <i>млн. грн.</i>
1.2	Інвестиції в основний капітал, <i>млн. грн.</i>	Фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств регіону, <i>млн. грн.</i>
1.3	Інвестиції в основний капітал, <i>млн. грн.</i>	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами, <i>млн. грн.</i>
1.4	Інвестиції в основний капітал, <i>млн. грн.</i>	Сумарна вартість активів, <i>млн. грн.</i>
1.5	Інвестиції в основний капітал, <i>млн. грн.</i>	Введення в дію нових основних засобів, <i>млн. грн.</i>
1.6	Інвестиції в основний капітал у діяльність транспорту, <i>млн. грн.</i>	Вантажооборот, <i>млн. ткм</i>
1.7	Інвестиції в основний капітал у формі власних коштів підприємств і організацій регіону, <i>млн. грн.</i>	Обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств і організацій регіону, <i>млн. грн.</i>
2	<i>Соціальні показники</i>	
2.1	Інвестиції в основний капітал, <i>млн. грн.</i>	Кількість зайнятого економічно активного населення, <i>тис. осіб</i>
2.2	Інвестиції в основний капітал, <i>млн. грн.</i>	Доходи населення, <i>млн. грн.</i>
2.3	Інвестиції в основний капітал у житлове будівництво, <i>млн. грн.</i>	Введення в експлуатацію житла, <i>тис. м² загальної площі</i>
2.4	Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища, <i>млн. грн.</i>	Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, <i>тис. тонн</i>
2.5	Інвестиції у сферу охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, <i>млн. грн.</i>	Середня тривалість життя населення у регіоні, <i>роки</i>
2.6	Інвестиції в освіту, <i>млн. грн.</i>	Доходи населення регіону, <i>млн. грн.</i>

* Побудовано за даними [додаток Л]

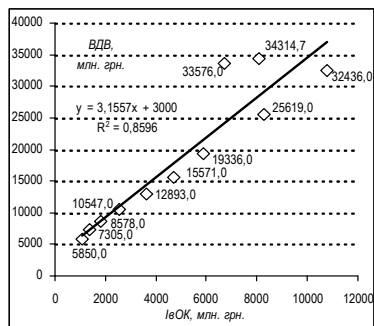
Динаміка показника валової доданої вартості у Львівській області демонструє його стабільне щорічне зростання (рис. 3.4а). Спрямування кореляційного поля вказує на наявність прямого лінійного зв'язку між інвестиціями в основний капітал (*ІвОК*) і ВДВ у Львівській області (рис. 3.4б). Коефіцієнт кореляції між цими показниками становить +0,927.

Для перевірки значимості коефіцієнта кореляції нами розраховано t-критерій Стюдента. Для досліджуваних ознак (інвестицій в основний капітал і ВДВ) його розрахункове значення становить 1,897, а порогове (критичне) значення функції розподілу Стюдента для ймовірності 0,950 і $V=11$ ступенів вільності оцінюється рівнем $t_{0.95,11}=1,83$. Відтак це підтверджує наявність кореляційного зв'язку між досліджуваними показниками.

Також для оцінки адекватності лінійної регресійної моделі ($\hat{y} = 3,1557x + 3000$), яка відображає тенденції зміни і взаємного впливу емпіричних даних застосовано F-критерій Фішера, розрахункове значення якого становить 55,088. При рівні значимості 5% для $V_1=1$ і $V_2=11-2=9$ ступенів вільності з таблиці розподілу Фішера критичне значення F-критерію становить 5,12, що підтверджує достовірність отриманого рівняння регресії.

а) динаміка показників
валової доданої вартості та
інвестицій

б) вплив рівня інвестицій
в основний капітал на ВДВ області

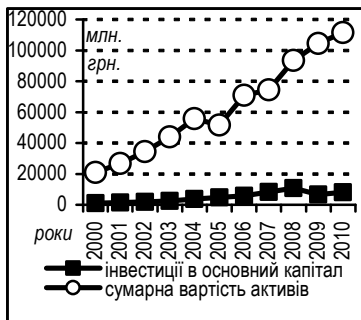
Рис. 3.4. Залежність між інвестиціями в основний капітал і валовою доданою вартістю у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Оцінка взаємовпливу між ВДВ та інвестиціями в основний капітал області проведена із використанням коефіцієнта еластичності. Результати цієї оцінки засвідчили, що при збільшенні інвестицій в основний капітал області на 1%, ВДВ зростає в середньому на 0,84%.

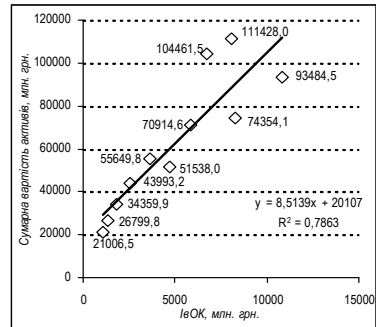
За аналізований період у Львівській області відбулось збільшення *сумарної вартості активів*, обсяг яких зріс на 90 421,5 млн. грн., а обсяги інвестицій в основний капітал – на 7 000,2 млн. грн. (рис. 3.5а). Графічно залежність сумарної вартості активів Львівської області від капіталовкладень та відповідну лінійну функцію регресії відображено на рис. 3.5б.

Розрахований коефіцієнт кореляції ($r=+0,887$) свідчить про досить високий зв'язок між капіталовкладеннями і сумарною вартістю активів у Львівській області. Відповідно коефіцієнт

детермінації ($R^2=0,786$) вказує на те, що зміна рівня сумарної вартості активів у Львівській області на 78,6% зумовлена зміною обсягів інвестицій в основний капітал регіону. Коефіцієнт залишкової детермінації ($1-0,786$) засвідчує, що вплив інших неврахованих факторів на сумарну вартість активів області становить 22,4%. Таким чином, приріст інвестицій в основний капітал на 1% супроводжується збільшенням активів підприємств області на 0,678%.

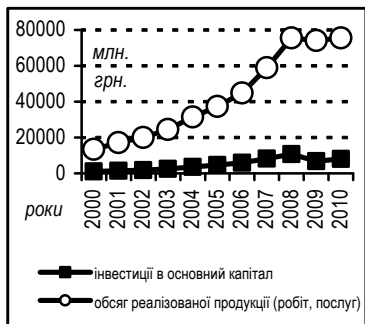
а) динаміка показників сумарної вартості активів та інвестицій в основний капітал

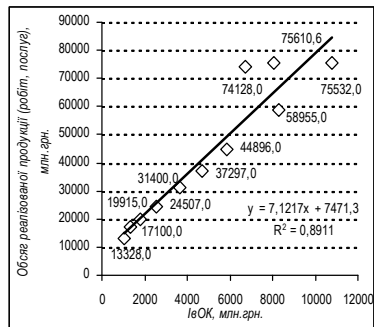
б) вплив рівня інвестицій в основний капітал на сумарну вартість активів області

Рис. 3.5. Залежність між інвестиціями в основний капітал і сумарною вартістю активів у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Результатом дослідження взаємозалежності між *обсягом реалізованої продукції (робіт, послуг)* у Львівській області та надходженням *інвестицій в основний капітал* стало виявлення певних тенденцій у характері зміни цих показників (рис. 3.6а). Побудова кореляційного поля (рис. 3.6б) підтвердила наявність прямого лінійного зв'язку між капіталовкладеннями та обсягом реалізованої продукції (робіт, послуг). Більше того, коефіцієнти кореляції ($r=+0,944$) і детермінації ($R^2=0,891$) демонструють високу щільність цього зв'язку. Своєю чергою, розрахунок t-критерію Стьюдента (8,58) і F-критерію Фішера (73,63) підтвердили гіпотезу про значущість рівняння регресії для характеристики зв'язку між аналізованими ознаками.

а) динаміка показників обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) та інвестицій в основний капітал

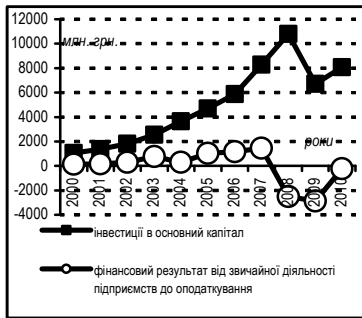
б) вплив рівня інвестицій в основний капітал на обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) області

Рис. 3.6. Залежність між інвестиціями в основний капітал і обсягом реалізованої продукції (робіт, послуг) у Львівській області за 2000-2010 рр.
(побудовано за даними [додаток Л])

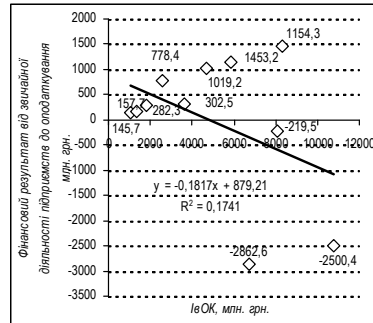
Виявлено, що зміна обсягу реалізованої продукції у Львівській області на 89,1% лінійно пов'язана з надходженнями інвестицій в основний капітал. Оцінка довірчих меж коефіцієнта лінійної регресії дозволяє стверджувати, що збільшення суми інвестицій в основний капітал області на 1 грн. зумовить зростання реалізованої продукції у середньому на 5,6-8,6 грн.

Динаміка показника *фінансового результату від звичайної діяльності підприємств до оподаткування* у Львівській області є відмінною від показника капіталовкладень (рис. 3.7а). Більше того, починаючи з 2008 р., фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств області до оподаткування загалом є від'ємним. Графічне зображення зв'язку між інвестиціями і фінансовим результатом (рис. 3.7б) показує відсутність лінійної залежності між цими показниками. Коефіцієнт кореляції становить -0,417, що може свідчити про існування слабкої оберненої залежності між показниками. Однак F-критерій Фішера і t-критерій Стьюдента вказують на низьку значущість коефіцієнта кореляції і неможливість використання лінійного рівняння регресії для оцінки взаємозв'язку між цією парою показників.

Отримані результати дають підстави для твердження, що залучений обсяг інвестицій в економіку Львівської області (попри його істотний вплив на обсяг реалізованої продукції і загальну вартість активів) не зумовив зростання доходів підприємств. А відтак виявлені тенденції є однозначно негативними, оскільки протягом 2008-2010 рр. діяльність більшості ВЕДів Львівської області характеризувалася збитковим фінансовим результатом (частка збиткових підприємств в області зросла до 38,3% – у 2010 р., порівняно з 33,9% – у 2000 р.).

а) динаміка показників фінансового результату від звичайної діяльності підприємств до оподаткування та інвестицій в основний капітал

б) вплив рівня інвестицій в основний капітал на фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств до оподаткування в області

Рис. 3.7. Залежність між інвестиціями в основний капітал і фінансовим результатом від звичайної діяльності підприємств до оподаткування у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Серед основних причин збиткової діяльності підприємств Львівщини є:

- уповільнення зростання обсягів випуску і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) області (84,8% – у 2010 р. при 108,4% – у 2000 р., виходячи з результатів оцінки індексу фізичного обсягу випуску);

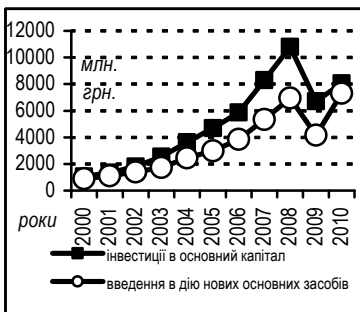

- зростання операційних витрат на підприємствах всіх ВЕДів області (до 98,3% у кожній гривні реалізованої продукції – в кінці 2010 р.), викликано підвищенням цін на сировину і значними витратами на енергоносії;

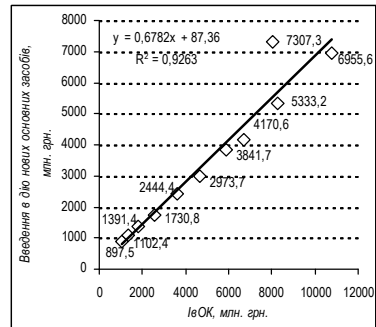
- зростання цін на готову продукцію зумовлено впливом попередніх чинників (середній індекс споживчих цін за 2000-2010 рр. – 112,2%, індекс цін виробників промислової продукції – 114,5%), що стало, своєю чергою, додатковим стимулом до зростання попиту на імпорتنі товари в регіоні;

- перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською (усереднено на 26,3% за 2005-2010 рр.).

Важливим показником економічного розвитку регіону є стан основних засобів, зокрема показник *введення в дію нових основних засобів*. За аналізований період динаміка обсягу капіталовкладень і введення в дію нових основних засобів у Львівській області характеризувалась синхронним розвитком (рис. 3.8а), а побудова кореляційного поля підтверджує наявність прямої лінійної залежності між цими явищами (рис. 3.8б).

а) динаміка показників введення в дію нових основних засобів та інвестицій в основний капітал

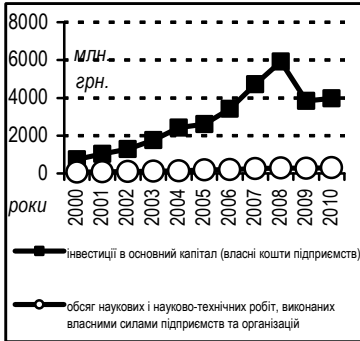
б) вплив рівня інвестицій в основний капітал на введення в дію нових основних засобів області

Рис. 3.8. Залежність між інвестиціями в основний капітал і введенням в дію нових основних засобів у Львівській області (побудовано за даними [додаток Л])

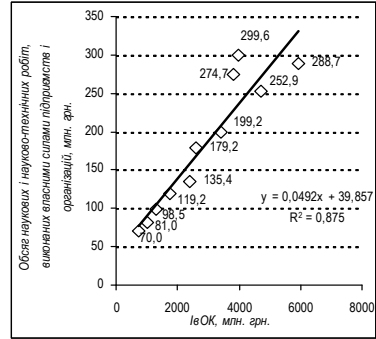
Коефіцієнт кореляції ($r=+0,962$) свідчить про істотну щільність зв'язку між залученими інвестиціями і введенням в дію нових основних засобів у Львівській області. Коефіцієнт детермінації ($R^2=0,926$) вказує на те, що 92,6% зміни вартості введених в дію основних засобів пов'язано із зміною обсягів інвестицій в основний капітал. Висока еластичність цього зв'язку проявляється в тому, що приріст суми інвестицій в основний капітал на 1% викликає збільшення вартості введених в дію основних засобів на 0,975%. Коефіцієнт залишкової детермінації ($1-0,926$) засвідчив, що варіація рівня введення в дію нових основних засобів на 7,4% зумовлена дією інших факторів (окрім інвестицій).

Якість і швидкість відтворення активної частини основного капіталу у регіоні визначається передусім рівнем інноваційної активності підприємств. У Львівській області спостерігається певне уповільнене зростання інвестиційних витрат на інновації (зокрема у промисловості): якщо у 2002 р. індекс *обсягу наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств і організацій області*, становив 121,7% (до попереднього періоду, у фактичних цінах), то в 2010 р. – лише 109,1% (рис. 3.9а). Окрім того, необхідно відзначити зміни в структурі джерел фінансування таких робіт протягом 2000-2010 рр., а саме: зростання частки коштів держбюджету (з 40,3% до 59,1%) і збільшення частки власних коштів підприємств (із 1,5% до 4,3%) при одночасному зменшенні частки коштів вітчизняних (із 47,6% до 31,9%) та іноземних замовників (із 9,0% до 2,1%).

Між інвестиціями в основний капітал у формі власних коштів підприємств і організацій у Львівській області і обсягом наукових і науково-технічних робіт, виконаних їх власними силами, існує тісний кореляційний зв'язок ($r=+0,935$) (рис. 3.9б). Зокрема 87,5% зміни обсягу цих робіт на підприємствах області можна пояснити зміною обсягу інвестицій, власними коштами підприємств і організацій. Розрахований коефіцієнт еластичності засвідчив, що при зміні власних коштів підприємств і організацій регіону на 1%, ймовірним є збільшення обсягу наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами останніх, на 0,781%.

а) динаміка показників інвестицій в основний капітал (власні кошти підприємств) і обсягу наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств та організацій

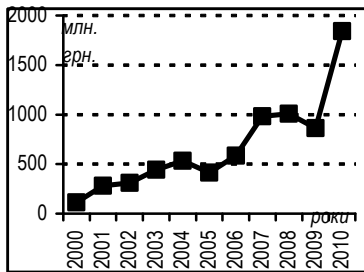
б) вплив рівня інвестицій в основний капітал (власні кошти підприємств) на обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств та організацій області

Рис. 3.9. Залежність між інвестиціями в основний капітал (власними коштами підприємств) і обсягом наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств та організацій у Львівській області за 2000-2010 рр.
(побудовано за даними [додаток Л])

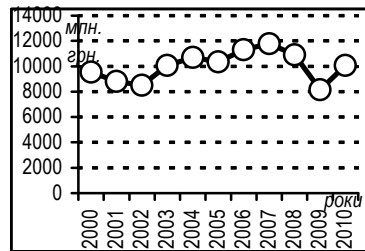
Рівень розвитку будь-якого регіону значною мірою визначається станом його інфраструктури, зокрема транспортної. Обсяги *інвестування у діяльність транспорту* на Львівщині за останнє десятиліття (2000-2010 рр.) щорічно зростають (за винятком 2005 і 2009 рр.). (рис. 3.10а). Натомість динаміка показника *вантажообороту*⁹¹ в Львівській області за 2000-2010 рр. (як одного з індикаторів розвитку транспортної інфраструктури) мала дещо інші тенденції (рис. 3.10б). Так, найбільший вантажооборот спостерігався в 2007 р., а найменший – у 2009 р., тоді як

⁹¹ Вантажооборот розглядаємо як загальний обсяг вантажної транспортної роботи, обчислений через суму добутків перевезеного вантажу на відстань перевезення по кожній партії вантажу.

найбільше інвестицій у діяльність транспорту вкладено в 2010 р., а найменше – в 2000 р.

а) інвестиції в основний капітал у діяльність транспорту

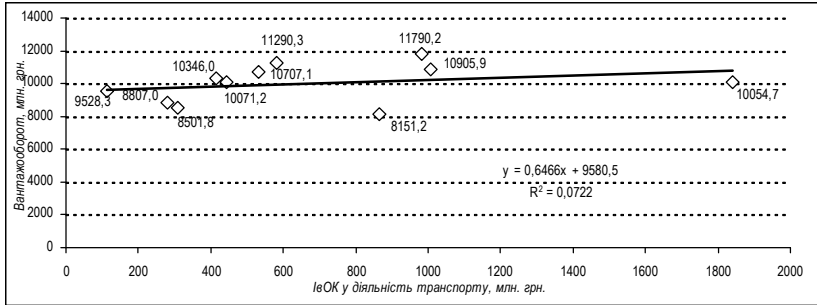

б) вантажооборот

Рис. 3.10. Динаміка показників інвестицій в основний капітал у діяльність транспорту і вантажообороту у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

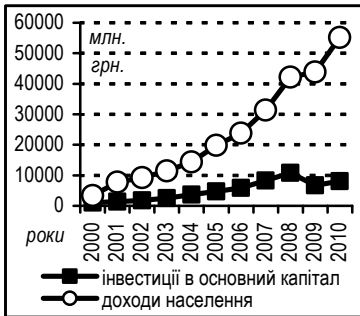
Аналіз лінійної регресійної моделі між інвестиціями в основний капітал у діяльність транспорту і вантажооборотом Львівщини дозволяє зробити висновок про неефективність освоєння вкладених інвестицій, обсяг яких був істотним і зростав. Так, лише 7,2% збільшення вантажообороту області зумовлено зростанням обсягу інвестицій. Оцінка довірчих меж коефіцієнта регресії у сформованій лінійній однофакторній регресійній моделі “інвестиції у транспорт області – вантажооборот” дозволяє встановити, що при збільшенні інвестицій в основних капітал на 1 грн. можуть бути отримані коливання значень вантажообороту від -0,6 до 2,2 ткм, що, своєю чергою, доводить неістотність зв’язку між ознаками у цій моделі.

Ці висновки підтверджує кореляційне поле і лінія тренду (рис. 3.11). Коефіцієнт кореляції (+0,27) вказує на відсутність кореляційного зв’язку між досліджуваними ознаками, що також підтверджують t-критерій Стюдента (0,837) і F-критерій Фішера (0,701).

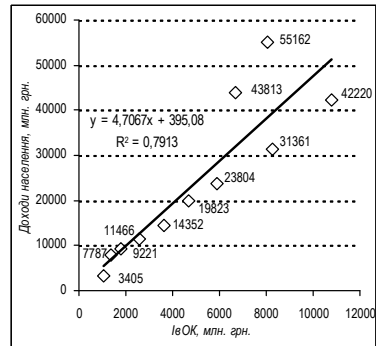

Рис. 3.11. Залежність між інвестиціями в основний капітал у діяльність транспорту і вантажооборотом у Львівській області за 2000-2010 рр.
(побудовано за даними [додаток Л])

Важливою складовою інвестиційного процесу в регіоні (поряд із розвитком економіки) є забезпечення функціонування соціальної сфери. Ключовим індикатором соціального розвитку регіону є рівень доходів населення. За останні 11 років динаміка цього показника у Львівській області продемонструвала тенденційне зростання (рис. 3.12а). За цей період доходи населення зросли на 51 757 млн. грн.

а) динаміка показників доходів населення та інвестицій в основний капітал області

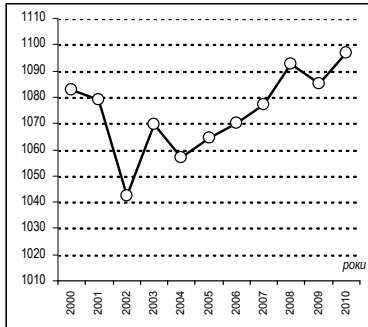

б) вплив рівня інвестицій в основний капітал на доходи населення області

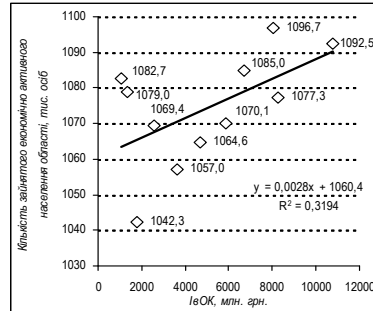
Рис. 3.12. Залежність між інвестиціями в основний капітал і доходами населення у Львівській області за 2000-2010 рр.
(побудовано за даними [додаток Л])

Як видно з рис. 3.12б, між досліджуваною парою показників існує пряма лінійна кореляційна залежність. Коефіцієнт кореляції ($r=+0,890$) засвідчив досить високу щільність зв'язку між інвестиціями в основний капітал і доходами населення. Це означає, що варіація рівня доходів населення значною мірою визначається обсягами інвестування економіки Львівщини.

Динаміка показника *кількості зайнятого економічно активного населення* Львівської області характеризується значними перепадами (рис. 3.13а). Водночас, як видно з рис. 3.13б, між інвестиціями в основний капітал і кількістю зайнятого економічно активного населення існує лінійний кореляційний зв'язок. Однак, як свідчить коефіцієнт кореляції ($r=+0,565$), цей зв'язок має середню щільність. Тобто приріст інвестицій в економіку регіону безперечно впливає на збільшення кількості зайнятих в області, проте цей вплив не є істотним. Як показує коефіцієнт детермінації ($R^2=0,319$), лише 31,9% варіації кількості зайнятого економічно активного населення в досліджуваному регіоні зумовлено варіацією інвестицій в основний капітал. Натомість дія інших чинників визначає зміну кількості зайнятого економічно активного населення області на 68,1%.

а) динаміка показників кількості зайнятого економічно активного населення області

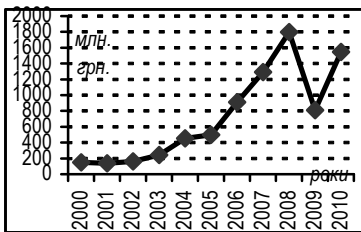
б) вплив рівня інвестицій в основний капітал на кількість зайнятого економічно активного населення області

Рис. 3.13. Залежність між інвестиціями в основний капітал і кількістю зайнятого економічно активного населення у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

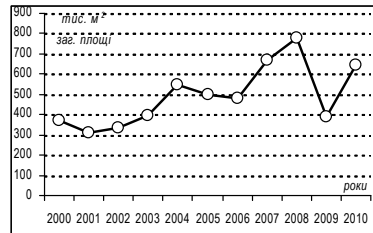
Критерій Стьюдента (2,055) підтверджує значущість коефіцієнта кореляції. Однак F-критерій Фішера вказує на неадекватність лінійної регресійної моделі у даному контексті ($\hat{y} = 0,0028x + 1060,4$). За оцінкою еластичності зв'язку між зазначеними показниками, при збільшенні інвестицій в основний капітал області на 1%, кількість зайнятого економічно активного населення у середньому змінилася лише на 0,013%.

Таким чином, обсяги і напрями залучення інвестиції в основний капітал у Львівській області не дозволяють забезпечити високий рівень працевлаштування населення. Це свідчить про те, що у Львівській області превалює інвестування у вже існуючі об'єкти господарювання зі сформованим штатом працівників. Відповідно частка нових підприємств області, в яких освоюються інвестиції, або підприємств, які передбачають створення нових додаткових робочих місць є незначною і суттєво не впливає на загальний рівень зайнятості населення в області.

Важливим індикатором розвитку соціальної інфраструктури є показник *введення в експлуатацію житла*. У Львівській області, порівняно з динамікою обсягу інвестицій в основний капітал у житлове будівництво (рис. 3.14), показник введення в експлуатацію житла характеризується неоднорідною динамікою, що пов'язано із загальною нестабільністю функціонування сфери будівництва області, яка є досить вразливою до дії зовнішніх негативних чинників.

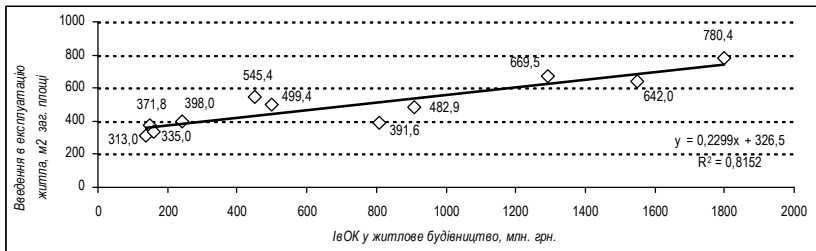
а) інвестиції в основний капітал у житлове будівництво

б) введення в експлуатацію житла

Рис. 3.14. Динаміка показників інвестицій в основний капітал у житлове будівництво і введення в експлуатацію житла у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Спрямовання кореляційного поля (рис. 3.15) вказує на наявність прямого лінійного зв'язку між інвестиціями в основний капітал у житлове будівництво і введенням в експлуатацію житла у Львівській області. Більше того, коефіцієнт кореляції ($r=+0,903$) свідчить про досить щільний зв'язок між цими показниками. Еластичність зв'язку між названими показниками за аналізований період є помірною: при зміні інвестицій у житлове будівництво на 1%, обсяги введеного в експлуатацію житла в області зростають у середньому на 0,338%.

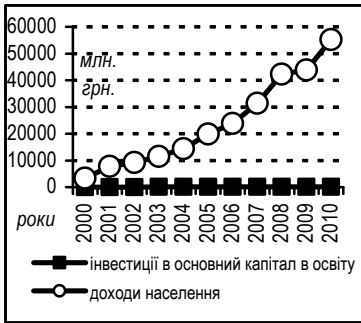
Рис. 3.15. Вплив рівня інвестицій в основний капітал у житлове будівництво на введення в експлуатацію житла у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Для Львівської області, як осередку культурного і освітнього життя в Україні, доцільним є розгляд впливу інвестицій, які спрямовуються в освіту, на загальний рівень доходів населення області. Загалом інвестування в освіту у Львівській області щорічно зростало (за винятком 2005 і 2008 рр.), як і рівень доходів населення області загалом (рис. 3.16а).

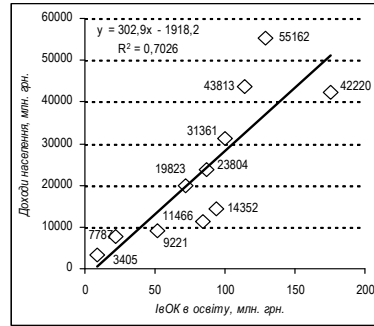
Як видно з рис. 3.16б, між досліджуваними ознаками існує пряма кореляційна залежність, а коефіцієнт кореляції ($r=+0,838$) вказує на високу щільність зв'язку між доходами населення та інвестиціями в освіту.

Ступінь взаємовпливу між *інвестиціями в охорону здоров'я та наданням соціальних послуг* (зокрема на покращення здоров'я населення і, відповідно, продовження тривалості його життя) та демографічними параметрами області може бути оцінено за допомогою показника *середньої тривалості життя населення* в області.

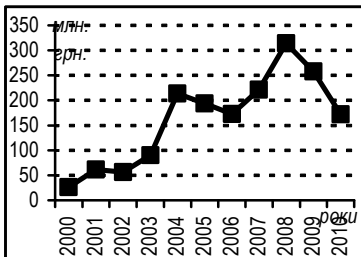
а) динаміка показників доходів населення та інвестицій в основний капітал в освіту

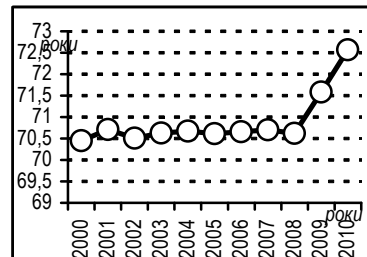
б) вплив рівня інвестицій в основний капітал в освіту на доходи населення

Рис. 3.16. Залежність між інвестиціями в основний капітал в освіту і доходами населення у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Згідно з рис. 3.17, фінансування сфери охорони здоров'я характеризується хвилюподібною динамікою. Тоді як середня тривалість життя населення у Львівській області до 2008 р. зберігалась на одному рівні з незначним щорічним покращенням, а потім із 2008 р. різко піднялась на 1,95 роки.

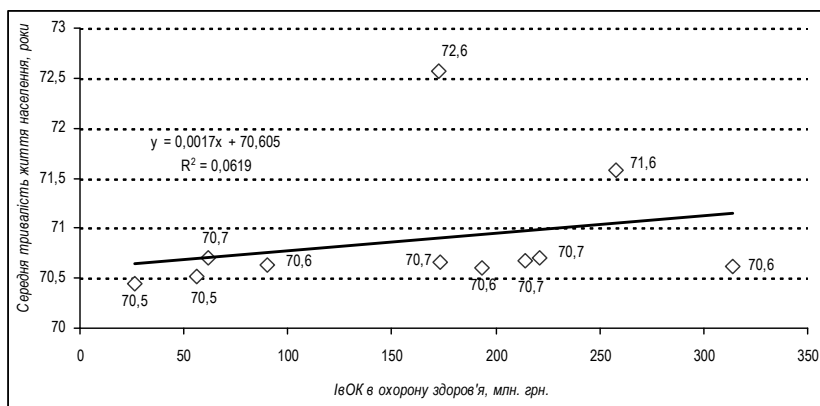
а) інвестиції в основний капітал в охорону здоров'я

б) середня тривалість життя населення в області

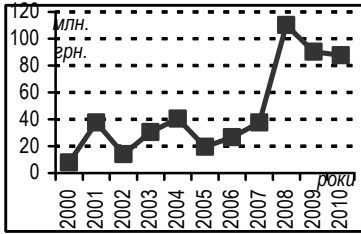
Рис. 3.17. Динаміка показників інвестицій в основний капітал в охорону здоров'я і середньої тривалості життя населення у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Побудова кореляційного поля і лінії тренду (рис. 3.18) вказує на лінійну залежність між інвестиціями в основний капітал на охорону здоров'я та середньою тривалістю життя. Однак значення коефіцієнта кореляції ($r=+0,249$) показало відсутність (або неістотність) зв'язку між досліджуваними ознаками, що може розглядатися як прояв неефективного використання отриманих сферою охорони здоров'я інвестицій, а також як відсутність забезпечення належного рівня медичного обслуговування і соціального захисту в області. Встановлено, що одержані названою сферою інвестиції лише на 6,2% можуть впливати на подовження тривалості життя населення в області.

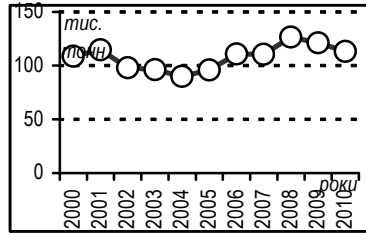

Рис. 3.18. Вплив рівня інвестицій в основний капітал в охорону здоров'я на середню тривалість життя населення
(побудовано за даними [додаток Л])

Стратегічно важливим напрямом в інвестуванні економіки області є природоохоронна сфера. Аналіз динаміки показників капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища і кількості викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у Львівській області (рис. 3.19) свідчить про нестабільність (за винятком стрімкого зростання у 2008 р.) значень першого з них. Натомість рівень викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря залишається майже постійним протягом аналізованого періоду (коливається в межах від 90 до 130 тис. тонн).

а) капітальні інвестиції
на охорону навколишнього
природного середовища

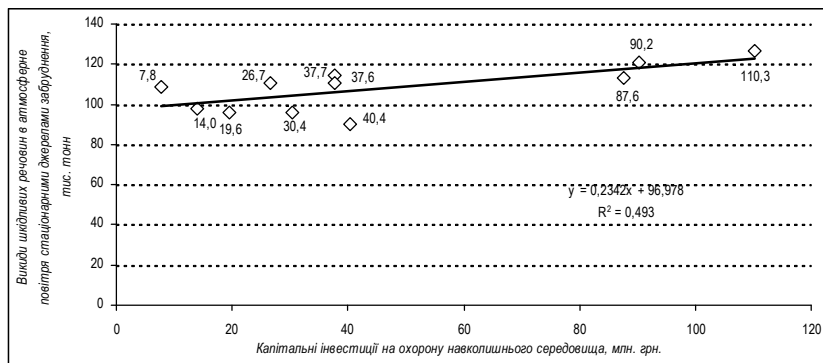
б) викиди шкідливих речовин
в атмосферне повітря
стаціонарними
джерелами забруднення

Рис. 3.19. Динаміка показників капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища і викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Як видно з рис. 3.20, між досліджуваними ознаками існує пряма лінійна залежність, проте коефіцієнт детермінації ($R=0,493$) свідчить про середній рівень щільності зв'язку між ними. Однак інтерпретація кореляційної залежності між капітальними інвестиціями на охорону навколишнього природного середовища і зміною впливу промислових підприємств на екологію (виражену через викиди шкідливих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами забруднення) є неоднозначною. Водночас дослідження супутніх процесів, таких як збільшення обсягів промислового виробництва у регіоні, загальне зростання інвестицій в основний капітал та ін., дозволяє виявити ключові закономірності та проблеми у розвитку регіону і його вплив на навколишнє природне середовище.

Так, позитивним для Львівської області є передусім те, що за аналізований період середній *індекс зростання промислового виробництва* був досить високим (118,7%) і випереджав *середнє зростання викидів шкідливих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами забруднення* (100,4%). Оцінка еластичності зв'язку між названими показниками за аналізований період вказує на зростання викидів промислових підприємств у середньому на 0,11% при збільшенні промислового виробництва області на 1%. Між цими процесами спостерігається істотний лінійний кореляційний зв'язок помірної щільності, коли 37,2% зростання

викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення лінійно пов'язано з нарощуванням обсягів промислового виробництва.

Рис. 3.20. Залежність між викидами шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення і капітальними інвестиціями на охорону навколишнього природного середовища у Львівській області
(побудовано за даними [додаток Л])

Зіставлення трендів середньої швидкості зростання інвестицій в основний капітал Львівської області (122,5%) і швидкості збільшення обсягів капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища (127,4%) у середньому виявило перевагу другого індексу над першим, що свідчить про збереження екологічного балансу в регіоні. Еластичність зв'язку між названими обсягами інвестицій в економіку області є високою: збільшення загального обсягу інвестицій в основний капітал на 1% супроводжується приростом капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища на 0,91%.

Водночас, незважаючи на відзначені позитивні тенденції, зв'язок між капітальними інвестиціями на охорону навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів у регіоні і тиском на навколишнє природне середовище, відображеним через *викиди промислових підприємств*, залишається прямим і має середню щільність: 49,3% зміни викидів шкідливих

речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у Львівській області лінійно пов'язані з варіацією обсягів капітальних інвестицій на зменшення таких забруднень.

З іншого боку, еластичність такого зв'язку є низькою і оцінюється як 0,099% приросту викидів промислових підприємств від стаціонарних джерел забруднення на кожний відсоток приросту капітальних інвестицій на регулювання їх впливу на екологію регіону. Натомість у майбутньому варто перейти до оберненого зв'язку між цими процесами: коли збільшенню капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища і раціональному використанню природних ресурсів у регіоні відповідатиме скорочення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення.

Загалом результати кореляційно-регресійного аналізу засвідчили, що найбільший вплив освоєні інвестиції мали на 5 економічних показників розвитку Львівської області, зокрема: введення в дію нових основних засобів, валову додану вартість, обсяг реалізованої продукції, виконання наукових і науково-технічних робіт власними силами підприємств, сумарну вартість активів підприємств області.

У соціальній сфері Львівщини найістотніший зв'язок між досліджуваними показниками простежується у двох напрямках: 1) між інвестиціями в основний капітал регіону загалом та сферою освіти зокрема і доходами населення області; 2) між інвестиціями у житлове будівництво і обсягами введеного в експлуатацію житла, тобто покращенням житлових умов населення, а відтак – забезпеченням підтримки розвитку людського капіталу в області.

Водночас оцінка решти кореляційно-регресійних залежностей дає підстави для твердження про відсутність належного зв'язку між нарощуванням обсягів інвестицій в основний капітал Львівської області і такими економічними показниками як *фінансові результати діяльності підприємств і вантажооборот*. У площині соціальних показників інвестиції в основний капітал у сферу охорони здоров'я та надання соціальної допомоги не сприяли зростанню середньої тривалості життя населення регіону і рівню його зайнятості у Львівській області.

3.3. Важелі підвищення ефективності інвестиційної діяльності в Карпатському регіоні України

Комплексна оцінка інвестиційної діяльності у Карпатському регіоні України протягом аналізованого періоду виявила ключові тенденції у розвитку інвестиційного процесу в областях цього регіону за незаперечного домінування Львівської області. До таких тенденцій (характерних одночасно і для Карпатського регіону, і для Львівської області) віднесено:

- зміну структури джерел фінансування капіталовкладень, зокрема відчутне підвищення рівня кредитного забезпечення інвестиційної діяльності у регіоні – в 2011 р. частка кредитів банків та інших позик у структурі джерел капіталовкладень збільшилася до 21,1% після різкого її (частки) зменшення у 2010 р. до 9,2% (проти 15,2% у 2005 р.), а також зростання ролі Державного бюджету в формуванні інвестиційних ресурсів у регіоні і активізація індивідуального житлового будівництва, але, водночас, скорочення в структурі інвестицій в основний капітал таких джерел як власні кошти підприємств та організацій і кошти іноземних вкладників;

- трансформацію структури напрямків капіталовкладень – протягом 2005-2011 рр. зменшилась частка інвестицій, освоєних у таких ВЕдах: діяльності транспорту та зв'язку; торгівлі; ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; будівництві; добувній, переробній промисловості; виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води; фінансовій діяльності, державному управлінні; охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги, а натомість суттєво збільшилася частка інвестування сільського господарства, мисливства, лісового господарства; операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям; діяльності готелів та ресторанів; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту;

- зниження ефективності інвестиційної діяльності через низькі темпи введення в дію основних засобів і уповільнене зростання інвестовіддачі, яке, своєю чергою, не забезпечує рентабельності капіталовкладень.

Серед основних причин зниження результативності інвестиційної діяльності в Карпатському регіоні можна виділити:

- сповільнення активності іноземних інвесторів – частка іноземного капіталу в структурі джерел інвестиційних ресурсів у

регіоні опустилась до 1,7% у 2011 р. проти 7,0% у 2005 р., причому найбільше зниження частки іноземних інвестицій за цей період відбулось у Львівській області (у понад 5 разів);

- тенденційне зниження частки власних коштів підприємств та організацій регіону в структурі джерел інвестицій (46,94% у середньому за 2005-2011 рр.), зокрема у Закарпатській області ця частка становить лише 32,60%, а в Чернівецькій – 34,90%;

- сповільнення темпів створення валової доданої вартості у провідних видах економічної діяльності регіону, зокрема це стосується сільського господарства, мисливства, лісового господарства та промисловості (переробної промисловості, виробництва та розподілення електроенергії, газу та води);

- від'ємну рентабельність інвестицій у більшості ВЕДів регіону, а саме: у промисловості; торгівлі; ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльності готелів та ресторанів; фінансовій діяльності; операціях з нерухомим майном, оренді та інжинірингу та наданні послуг підприємцям; наданні комунальних та індивідуальних послуг; діяльності у сфері культури та спорту;

- зниження рентабельності інвестиційної діяльності у Карпатському регіоні загалом і передусім у Чернівецькій та Івано-Франківській областях;

- спрямування значних обсягів інвестиційних ресурсів у види економічної діяльності, що характеризуються низькою ефективністю, зокрема у діяльність транспорту та зв'язку (у якій темпи введення в дію основних засобів та їх оновлення є найнижчими), а також в операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям і торгівлю; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (в яких темпи нарощування фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування є найповільнішими);

- високі відсоткові ставки за кредитами, які, власне, і зумовили зниження частки банківських кредитів у структурі інвестицій в основний капітал регіону.

За таких умов підвищити ефективність інвестиційної діяльності в областях Карпатського регіону України можна лише шляхом застосування відповідних організаційно-економічних важелів. Такими важелями є оптимізація напрямів інвестування (за видами економічної діяльності) і оптимізація структури джерел інвестиційних ресурсів (рис. 3.21).

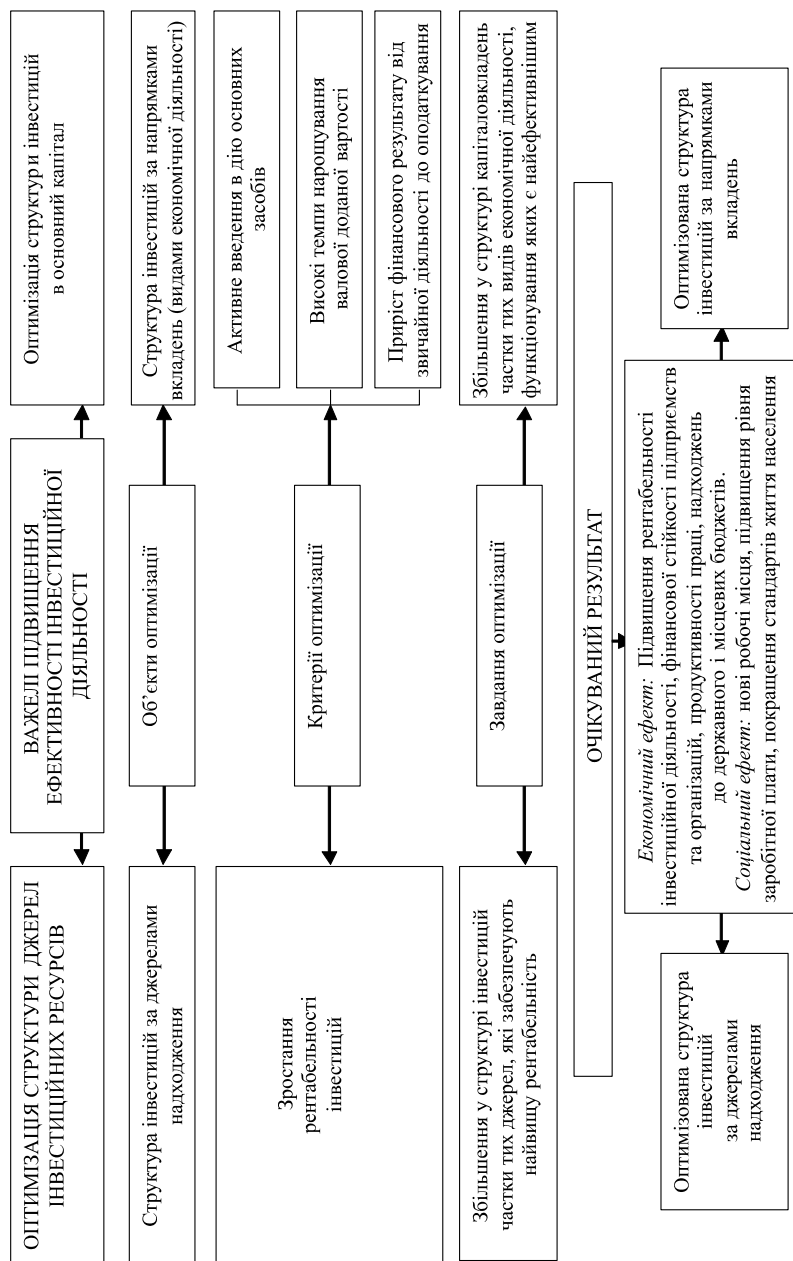

Рис. 3.21. Важелі підвищення ефективності інвестиційної діяльності

Багатовекторна оптимізація структури інвестицій в основний капітал Карпатського регіону, проведена за критеріями високого рівня оновлення основних засобів і збільшення частки прибуткових підприємств у регіоні (з одночасним нарощуванням обсягу їх прибутку), а також збільшення внеску найперспективніших ВЕДів у валову додану вартість регіону детально описана у параграфі 2.3.

Формування такої оптимальної структури інвестицій в областях Карпатського регіону (з огляду на обрані критерії ефективності капіталовкладень) вимагає суттєвого збільшення інвестування у промисловість, зокрема у переробну як один із пріоритетних видів економічної діяльності в регіоні.

Натомість у Львівській області структура інвестицій наближена до оптимальної і потребує лише незначного корегування. Відтак для підвищення ефективності капіталовкладень у цьому регіоні основну увагу необхідно приділити оптимізації структури інвестицій в основний капітал за джерелами їх надходження.

Оскільки рентабельність інвестицій є ключовим індикатором їх ефективності, що проявляється в отриманому фінансовому результаті на кожен гривню капіталовкладень, можна стверджувати, що саме цей показник і повинен визначати структуру інвестицій в основний капітал. Тобто найбільша частка у структурі інвестиційних ресурсів має припадати на ті джерела, залучення яких забезпечує максимальну рентабельність інвестиційної діяльності. Тому для оптимізації структури джерел капіталовкладень доцільно використати метод елімінування, зокрема спосіб ланцюгових підстановок, який дозволяє визначати силу впливу кожного із джерел інвестиційних ресурсів на рентабельність останніх.

Загальний обсяг інвестицій в основний капітал регіону (I) є сумою коштів із усіх джерел фінансування капіталовкладень, а саме: бюджетних коштів, власних коштів підприємств та організацій, коштів іноземних інвесторів, коштів банків та інших позик, коштів населення на індивідуальне житлове будівництво, а також інших джерел. Вплив кожного з цих факторів (джерел ресурсів) на рентабельність інвестицій (R) визначається за формулою:

$$R = \frac{P}{\sum_1^n I_b, I_p, I_z, I_g, I_k, I_f}, \quad (3.1)$$

- де P – фінансовий результат діяльності підприємств та організацій регіону до оподаткування;
 I_b – кошти місцевого та державного бюджетів;
 I_p – власні кошти підприємств та організацій;
 I_z – кошти іноземних інвесторів;
 I_g – кошти населення на індивідуальне житлове будівництво;
 I_k – кредити банків та інші позики;
 I_f – інші джерела фінансування;
 n – кількість джерел фінансування.

Для того, щоб визначити, на скільки зміниться рентабельність інвестицій у Карпатському регіоні при зміні частки кожного із джерел фінансування капіталовкладень у їх загальній структурі, підставляємо у знаменник рівняння (3.1) значення обсягів інвестицій з одного джерела (до прикладу, власних коштів підприємств та організацій) за 2011 р., залишаючи при цьому усі інші складники рівняння на рівні базового (2010 р.) періоду.

Наведені у табл. 3.6 результати розрахунку зміни показника рентабельності під дією кожного з джерел капіталовкладень (при переведенні їх у відсотковий вимір) дають інформацію про коливання рівня рентабельності інвестицій внаслідок зміни обсягів фінансування з того чи іншого джерела на 10%.

Таблиця 3.6

Вплив структурних змін у джерелах інвестицій на рентабельність капіталовкладень у Карпатському регіоні України і Львівській області*

Показники	R_1	$R_1 - R_0$
Карпатський регіон		
Загальна рентабельність інвестицій у регіоні	-0,0600	0,12000
Рентабельність при зміні обсягу освоєних бюджетних коштів	-0,1160	0,00010
Рентабельність при зміні обсягу власних коштів	-0,0560	0,00200
Рентабельність при зміні обсягу коштів іноземних інвесторів	-0,0580	0,00003
Рентабельність при зміні обсягу коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	-0,0590	0,00080
Рентабельність при зміні обсягу банківських кредитів та інших позик	-0,0490	0,00830
Рентабельність при зміні обсягу інших коштів	0,0560	0,00170
Львівська область		
Загальна рентабельність інвестицій у регіоні	0,00050	0,190000
Рентабельність при зміні обсягу освоєних бюджетних коштів	0,00098	0,000007
Рентабельність при зміні обсягу власних коштів	0,00046	0,000040
Рентабельність при зміні обсягу коштів іноземних інвесторів	0,00049	0,000008
Рентабельність при зміні обсягу коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	0,00049	0,000007
Рентабельність при зміні обсягу банківських кредитів та інших позик	0,00038	0,000121
Рентабельність при зміні обсягу інших коштів	0,00049	0,000011

* R_1 – рентабельність інвестицій у звітному (2011 р.) періоді; R_0 – рентабельність інвестицій у базовому (2010 р.) періоді.

Таким чином, ми отримали значення сили впливу кожного з джерел інвестування на показник рентабельності інвестицій при однаковій зміні обсягів фінансування. У сукупності свого впливу сума цих складових становить 100%. Відтак структура джерел капіталовкладень повинна оптимізуватись пропорційно до сили впливу на показник рентабельності інвестицій: що більший вплив того чи іншого джерела на результуючий показник рентабельності, то більшою повинна бути його частка у структурі інвестицій.

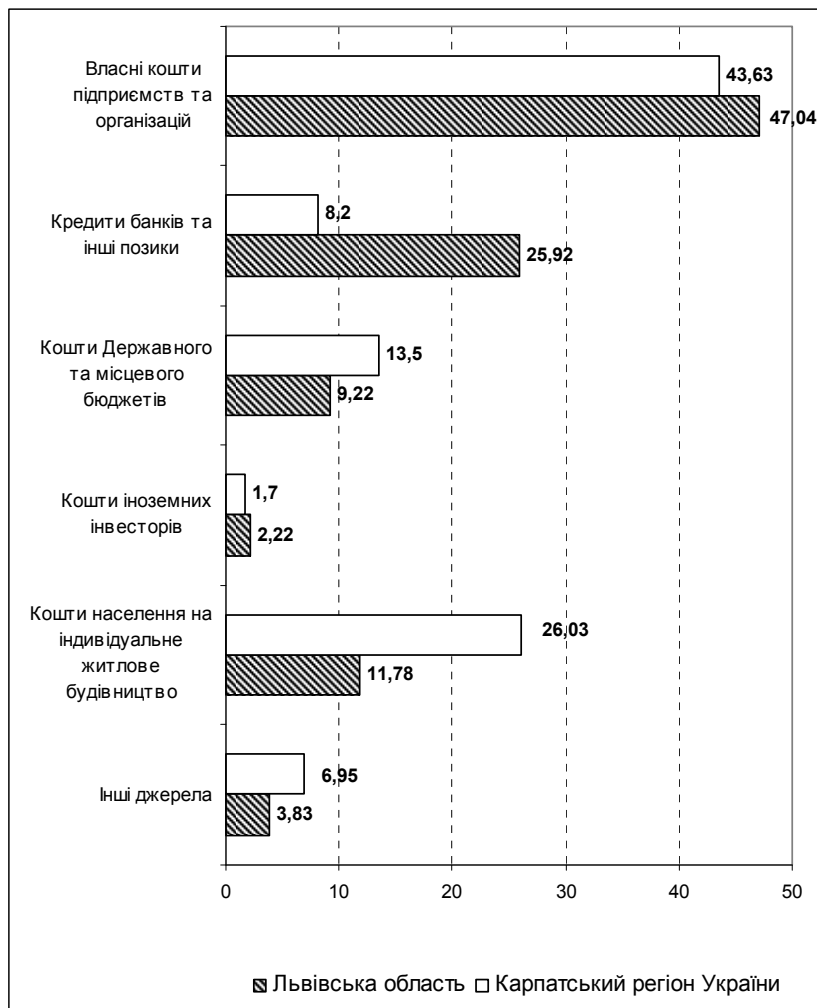
Результати розрахунків виявили, що для приведення структури джерел фінансування інвестицій в основний капітал регіону до оптимального стану (за критерієм рентабельності інвестицій) необхідно зберегти в ній частку кредитів банків та позик на рівні, не нижчому за 8,20% у Карпатському регіоні і 25,90% у Львівській області, а також збільшити частки (рис. 3.22):

- власних коштів підприємств та організацій (на 3,85% у Карпатському регіоні і на 6,6% у Львівській області);
- коштів населення на індивідуальне житлове будівництво (на 10,10% у Карпатському регіоні і на 1,30% у Львівській області);
- коштів Державного і місцевого бюджетів (на 1,60% у Карпатському регіоні);
- коштів іноземних інвесторів (на 0,22% у Львівській області).

Водночас зменшення частки бюджетних коштів у Львівській області не є основною метою інвестиційної політики регіону, а лише супутнім ефектом від підвищення фінансової незалежності підприємств та організацій, а також збільшення рівня кредитування інвестиційної діяльності.

Оптимізована таким чином структура джерел інвестицій в основний капітал сприятиме підвищенню рівня рентабельності капіталовкладень в областях Карпатського регіону на 0,01 щороку, тобто дозволить досягти докризового позитивного значення цього показника (0,13) у 2018 р.

Достовірність змодельованої структури джерел капіталовкладень підтверджується реальними фактичними даними за 2005 р. – у цьому році спостерігався найвищий показник рентабельності інвестицій за досліджуваний період (2005-2011 рр.), а частка власних коштів підприємств та організацій у структурі інвестицій в основний капітал за цей період досягла значення, більшого за 50,0% (52,0%).

Рис. 3.22. Оптимізована структура інвестицій (за джерелами надходження) у Карпатському регіоні України і Львівській області

Однак у Карпатському регіоні, згідно з прогнозом, у 2014 р. (за незмінних тенденцій) у структурі джерел інвестицій може зменшитись частка власних коштів підприємств та організацій і частка іноземного капіталу, що зумовить подальше розходження між її (структури) фактичним і оптимальним (за критерієм зростання

рентабельності) варіантом. Водночас прогнозоване збільшення рівня банківського кредитування інвестиційної діяльності до 20,9% у 2014 р. в регіоні сприятиме наближенню фактичної структури джерел капіталовкладень до оптимального стану.

Основними причинами недостатності внутрішнього капіталу в регіоні для фінансування інвестицій у соціально-економічний розвиток є:

- неповне фінансування інвестиційних проектів і програм діючими інститутами фондового ринку;
- низька здатність до самофінансування суб'єктів господарювання регіону, передусім через високий рівень їх збитковості;
- зниження продуктивності підприємств ключових ВЕДів регіону внаслідок морального старіння та фізичної зношеності основних виробничих фондів, зумовлене нестачею коштів для своєчасного оновлення виробничого потенціалу;
- низька адаптованість більшості суб'єктів господарювання регіону до нестабільності зовнішнього середовища, яка відобразилася у неможливості прийняття ними своєчасних і ефективних маркетингових і збутових стратегічних рішень у період світової фінансової кризи.

З іншого боку, нерентабельність багатьох підприємств окремих ВЕДів Карпатського регіону стала бар'єром при залученні інвестиційних ресурсів у формі банківських кредитів. Оскільки вартість кредитних ресурсів є дуже високою та існує ризик їх неповернення, банківські установи не проявляють активності в інвестуванні реального сектора економіки регіону.

Відтак одним із пріоритетних завдань для підприємств регіону є пошук оптимальних (надійних і доступних) джерел інвестицій та вибір стратегії фінансування потреб виробництва, зокрема з огляду на те, що навіть отримання банківських кредитів для інвестиційних потреб лише частково дозволяє вирішити проблему поповнення недостатніх за обсягом фінансових ресурсів підприємств.

Оптимізація розподілу інвестиційних ресурсів у регіоні може відбуватися як у часі, так і в просторі, а визначають її такі умови:

- 1) ліміт загальної суми фінансових ресурсів на конкретний період (до прикладу, рік);

2) існування декількох взаємно незалежних проектів із сумарним обсягом необхідних інвестицій, який перевищує наявні в регіоні ресурси;

3) доступні для регіону проекти внаслідок обмеженості інвестиційних ресурсів не розпочинаються одночасно, однак вони можуть бути реалізовані (повністю або частково) у подальшому;

4) необхідність формування такої інвестиційної програми, яка максимізує сумарний економічний ефект.

Отже, інвестиційна програма регіонального розвитку повинна передбачати формування множини сумісних проектів, реалізація яких може відбуватися як за рахунок власних коштів підприємств, так і за рахунок залучених інвестицій (коштів національних чи іноземних інвестиційних фондів), якщо їх використання є технічно виправданим і економічно доцільним. Водночас необхідно враховувати такі чинники: ефективність окремих інвестиційних проектів; рівень кредитних ставок; терміни окупності інвестицій; соціально-економічні наслідки відтермінування реалізації інвестиційних проектів до моменту нагромадження необхідної суми власних коштів.

Оптимізація інвестиційної програми може ускладнитися, якщо власні кошти підприємств регіону розглядати як величину не одноразову, а розподілену в деякому інтервалі часу, що значно більше відповідає реальним умовам господарювання. Тоді в загальному вигляді розв'язок цієї задачі можна відобразити таким чином:

$$\sum_{n=1}^{N^*} I_{pn}^* = \sum_{t=1}^T I_t (1+r)^{-t}, \quad (3.2)$$

- де I_{pn}^* — дисконтовані початкові інвестиції n -го проекту;
- n — порядковий номер інвестиційного проекту в їх загальній сукупності (при відборі до сукупності розглядаються лише проекти з позитивними значеннями дисконтованого економічного ефекту від інвестицій);
- N^* — порядковий номер проекту, завершення якого повністю вичерпує наявні інвестиційні ресурси (для реалізації наступного їх вже не вистачає);
- I_t — наявні інвестиційні ресурси в поточному році t загального періоду їх формування тривалістю T років;
- r — коефіцієнт дисконтування.

Розподіл протягом певного періоду інвестиційних ресурсів для фінансування інвестиційної програми допускає послідовну реалізацію окремих проектів у межах обраної регіоном стратегії розвитку. Початок кожного з інвестиційних проектів визначається моментом, коли сума нагромаджених коштів стає достатньою для безперервного його фінансування. Однак послідовність початкових моментів не означає, що в аналогічному порядку повинна відбуватися і реалізація проектів, тобто здійснення кожного наступного із них можливе не лише після завершення попереднього. В окремих випадках не виключається і одночасний початок деяких проектів за умови наявності необхідних обсягів інвестицій. Водночас необхідно враховувати корективи, які можуть бути внесені у формально встановлені терміни реалізації інвестиційної програми з врахуванням взаємодії деяких із проектів, передусім міжгалузевих, а також проектів за участю іноземних інвестицій.

Ранжування інвестиційних проектів за їх ефективністю та, відповідно, послідовне втілення цих проектів і є способом оптимізації інвестиційної програми регіонального розвитку. З огляду на те, що дисконтування величин чистих приведених ефектів від інвестицій – E_I (відповідно до віддалення початку здійснення окремих проектів від початкового моменту в реалізації усієї програми) є коректною операцією, економічний ефект від реалізації інвестиційної програми (E_{IP}) можна визначити таким чином:

$$E_{IP} = \sum_{n=1}^N E_{I_n} (1+r)^{-t_n} \rightarrow \max, \quad (3.3)$$

- де E_{I_n} – економічний ефект від n -го проекту;
 t_n – період відтермінування реалізації n -го проекту від початкового моменту втілення інвестиційної програми;
 N – загальна кількість інвестиційних проектів у межах програми.

У разі послідовної реалізації проектів їх загальна кількість N , що входить у програму, може виявитися більшою від N^* , яка визначається з (3.2).

Після повного використання власних інвестиційних ресурсів можна розглянути доцільність залучення кредитних ресурсів. При цьому необхідно враховувати не лише рівень кредитних ставок і ефективність проектів, але й наслідки відтермінування реалізації останніх до моменту нагромадження необхідної суми інвестицій

за рахунок власних коштів (якщо така перспектива існує). Ці наслідки можуть бути як негативними для регіону – моральне старіння проєктів, потенційне збільшення витрат внаслідок зростання інфляції, загроза навколишньому середовищу та ін.; так і позитивними – перспектива появи альтернативних проєктів і нових технологій, тенденції до підвищення цін на деякі види продукції та ін.

З огляду на багатогранність проблем, які підлягають вирішенню в ході реалізації інвестиційної програми, їх можна виділити в окремі групи, що в сукупності формують основу комплексного розвитку економіки регіону, а саме:

- задоволення ринкового попиту на певні види продукції;
- ефективне використання наявного господарського потенціалу і розширення можливостей для його розвитку;
- удосконалення виробничої, ринкової та соціальної інфраструктури регіону;
- підвищення зайнятості населення і його платоспроможності та ін.

Загалом використання на практиці запропонованих методичних підходів (при прийнятті відповідних управлінських рішень щодо формування і реалізації певних інвестиційних проєктів та програм регіональними органами управління) дозволить підвищити ефективність інвестиційної діяльності, зокрема в областях Карпатського регіону України, що сприятиме збільшенню обсягів залучення інвестиційних ресурсів в економіку областей, а в підсумку – зростанню ділової активності і рівня життя населення в цьому регіоні.

Отже, подальший розвиток економіки Карпатського регіону потребує якісних змін у її структурі, передусім у напрямку підтримки реального сектора, оскільки саме він, за словами Президента України, є тим фундаментом, на якому тримається, зокрема бюджетна система держави. Ключовим чинником зростання реального сектора економіки є поступове підвищення ефективності виробництва, а це сприятиме заміщенню цінової конкурентоспроможності регіональних суб'єктів господарювання неціновою.

На сучасному етапі серед нецінових засобів набуття конкурентних переваг підприємствами регіону і збереження ними завойованих сегментів на внутрішньому і зовнішньому ринках є:

- своєчасне оновлення виробництва при одночасному зниженні його матеріало- та енергомісткості;
- диверсифікація та створення нових видів продукції і послуг;
- проведення технічного переоснащення, передусім експорт-орієнтованих виробництв;

- запровадження технологічних та управлінських інновацій.

Тобто використання інвестиційних ресурсів на підприємствах регіону насамперед має бути спрямовано на активізацію інноваційного і, зокрема науково-технологічного потенціалу останніх. Повноцінне розкриття такого потенціалу потребує активної бюджетної підтримки шляхом узгодження державних і місцевих програм розвитку регіону з урядовою політикою інвестування реального сектора економіки. Державна політика в напрямку розвитку реального сектора національної економіки повинна бути спрямована на досягнення стратегічних цілей країни: підвищення рівня і якості життя населення, а також рівня національної безпеки, забезпечення високих темпів соціально-економічного зростання і створення потенціалу для майбутнього розвитку.

За умов гострого дефіциту інвестиційних ресурсів, спричиненого світовою фінансовою кризою, ефективним механізмом залучення інвестицій, зокрема іноземних, у національну економіку є державно-приватне партнерство, практична форма реалізації якого – це створення системи потужних індустріальних та інноваційних технологічних парків у регіонах України. Індустріальні парки стають невід’ємною частиною економічної системи країни, оскільки вони є інструментом стимулювання розвитку промислового виробництва, передусім на інноваційній основі, а також сприяють зростанню зайнятості населення і вирівнюванню економічного розвитку регіонів.

Створення індустріальних парків – це не лише доцільна, але й необхідна форма залучення інвестицій у промислове виробництво і, водночас, механізм покращення його галузевої структури. Індустріальні парки сприяють входженню до регіонів потужних інвесторів, передових технологій, завдяки чому створюються нові робочі місця і зростають надходження до бюджетів усіх рівнів. Парки дозволяють залучити іноземних інвесторів із їх капіталом та інноваціями в економіку країни шляхом надання певних субсидій у спосіб, що не суперечить міжнародним нормам. Завдяки створенню індустріальних парків держава отримує легітимну можливість (виходячи з позиції норм і правил СОТ) “субсидувати” інвестиційну діяльність, знижуючи реальні витрати бізнесу, що створює інвестиційний клімат, привабливий для іноземних інвесторів.

Індустріальні парки стимулюють підвищення інвестиційної активності у країні, оскільки сама суть їх функціонування полягає в залученні інвестицій, причому зазвичай у виробництво

високотехнологічної продукції. Окрім того, для держави окреслюються перспективні напрямки фінансування розвитку інфраструктури в регіонах. Розвиток індустріальних парків дозволяє економічно, екологічно та естетично структурувати населені пункти, “очистивши” міста від промислового виробництва. Концентрація промислового виробництва на обмежених площах за межами житлових, історико-культурних та рекреаційних територій не лише робить економіку регіону більш ефективною через зниження трансакційних витрат, але й дозволяє покращити якість життя і стан навколишнього природного середовища у відповідному населеному пункті. Для України, міста якої є переважно конгломератами із житлових масивів і екологічно шкідливих підприємств, цей аспект є вкрай важливим.

Задля підтримки розвитку інших пріоритетних ВЕДів в областях Карпатського регіону (торгівлі, сільського господарства і діяльності транспорту та зв'язку) пропонується продовжити реалізацію державних ініціатив у цих напрямках, ефективність яких доведена на прикладі розширення (шляхом нового будівництва) виробничих площ ТзОВ “Оптовий ринок “Шувар”. Відтак у межах чинної Державної цільової програми створення оптових ринків сільськогосподарської продукції передусім вбачається доцільною розбудова складів, призначених для тривалого зберігання продукції агропромислового комплексу, а також тих проектів, що пов'язані з запуском у дію високоефективних логістичних ланцюгів, зокрема з огляду на прикордонне розташування всіх без винятку областей Карпатського регіону.

Реалізація цих та інших перспективних для регіону проектів вимагає значних капіталовкладень, передусім зовнішніх, залучити які в умовах жорсткої конкуренції і посткризового дефіциту ресурсів неможливо без застосування усього спектру інструментів *інвестиційного маркетингу*. Успішна маркетингова кампанія в будь-якому регіоні передбачає вибір цільових інвесторів, зацікавлених у розвитку пріоритетних (за критеріями економічної ефективності) видів економічної діяльності. Відтак для задоволення потреби регіональної економіки в інвестиціях необхідна активна промоційна діяльність, спрямована на утримання і посилення конкурентних переваг кожної області в середовищі потенційних інвесторів, зокрема іноземних. У підсумку ці зусилля мають сприяти становленню позитивного іміджу Карпатського регіону (з огляду на його значний інвестиційний потенціал) серед міжнародного економічного співтовариства.

Оптимальним варіантом інформування потенційних вкладників про інвестиційну привабливість областей Карпатського регіону є формат інвестиційного паспорта. Цей паспорт має надавати об'єктивну, всебічну і вичерпну інформацію про інвестиційні пропозиції в регіоні, а також містити комплексну характеристику соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону і прогностичну оцінку перспектив його розвитку.

На даний час інвестиційний паспорт розроблено лише в Івано-Франківській і Чернівецькій областях. Однак в останній області він є застарілим (станом на 2005 р.), а тому потребує оновлення. Залишається актуальною потреба в розробці такого документа для Львівської і Закарпатської областей. Перспективним є формування інвестиційного паспорта для Карпатського регіону загалом.

Окрім того, кожна область повинна володіти інвестиційним порталом, який містить:

- інтерактивну інвестиційну карту в розрізі адміністративно-територіальних одиниць області (районів та міст обласного значення) із детальною інформацією про потенційні об'єкти інвестування;
- систематизовану інформацію про реалізовані інвестиційні проекти та програми;
- базу даних про актуальні інвестиційні пропозиції (земельні ділянки, вільні виробничі приміщення);
- нормативно-правове забезпечення підготовки, реєстрації та реалізації інвестиційних проектів;
- можливість вільної реєстрації нових пропозицій суб'єктами інвестиційної діяльності.

Практичне втілення окреслених заходів сприятиме не лише підвищенню інвестиційної привабливості регіону та ефективності використання інвестиційних ресурсів (передусім бюджетних), але й стане реальним підґрунтям для активізації інвестиційного процесу і досягнення прогностичних темпів соціально-економічного розвитку як Карпатського регіону, так і інших регіонів України.

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведене на підставі розробленого методологічного підходу до оцінки інвестиційної діяльності на мезорівні, дозволило визначити стан, динаміку і ключові тенденції розвитку інвестиційного процесу в чотирьох областях (Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській і Чернівецькій) Карпатського регіону України протягом 2001-2011 рр. і на період до 2014 р. у двох структурних зрізах: за джерелами надходження інвестиційних ресурсів і за напрямками їх вкладень у види економічної діяльності.

Серед джерел інвестицій у Карпатському регіоні, як і в Україні, домінують власні кошти підприємств та організацій, кредити банків та інші позики, кошти Державного і місцевого бюджетів. Результати прогнозової оцінки можливих змін у структурі джерел капіталовкладень засвідчили негативну тенденцію щодо продовження поступового скорочення частки власних коштів підприємств та організацій у цій структурі і, водночас, позитивну тенденцію активізації банківського кредитування економіки регіону, передусім збільшення питомої ваги довгострокових кредитів і позик.

За рівнем використання інвестиційних ресурсів у Карпатському регіоні найефективнішими є такі види економічної діяльності:

- за обсягом введених в дію основних засобів – операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям; переробна промисловість; діяльність транспорту та зв'язку;
- за рівнем рентабельності інвестицій в основний капітал – сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство; торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку;
- за рівнем інвестовіддачі – фінансова діяльність, сільське господарство; мисливство, лісове господарство, рибальство, а також інші види економічної діяльності.

Результати комплексної оцінки інвестиційної діяльності у Львівській області (в розрізі її адміністративно-територіальних одиниць), проведеної за абсолютними і відносними індикаторами ефективності, засвідчили, що найвищого рівня віддачі капіталовкладень досягнуто у містах Львів і Моршин, а також у Бродівському і Радехівському районах, а найнижчого – у Дрогобицькому, Турківському, Старосамбірському і Мостиському районах.

Дослідження результативності впливу капіталовкладень на соціально-економічний стан регіону, проведене за допомогою сформованого методичного інструментарію (системи кореляційно-регресійних моделей), виявило, що найбільший вплив освоєні інвестиції мали на такі ключові показники як введення в дію нових основних засобів, валова додана вартість, обсяг реалізованої продукції, виконання наукових і науково-технічних робіт власними силами підприємств, сумарна вартість активів підприємств та організацій. У соціальній сфері найістотніший зв'язок між досліджуваними показниками простежується у двох напрямках: 1) між інвестиціями в основний капітал регіону загалом та сферою освіти зокрема і доходами населення області; 2) між інвестиціями у житлове будівництво і обсягами введеного в експлуатацію житла.

Основною економічною проблемою в Карпатському регіоні і Україні загалом є відсутність залежності між обсягами інвестицій в основний капітал і фінансовими результатами діяльності підприємств та організацій, а також високий рівень збитковості (понад 35%) останніх. За таких умов необхідним є задіяння відповідних організаційно-економічних важелів, серед яких нами виділено оптимізацію структури капіталовкладень за джерелами і напрямками вкладень. Така оптимізація, проведена за критеріями високого рівня оновлення основного капіталу, інвестовіддачі та рентабельності інвестицій, забезпечить суттєве підвищення ефективності інвестиційної діяльності в регіоні.

Реалізація перспективних для регіону інноваційних проєктів вимагає значних капіталовкладень, передусім зовнішніх, залучити які в умовах жорсткої конкуренції і посткризового дефіциту ресурсів неможливо без застосування усього спектру інструментів інвестиційного маркетингу. Відтак для задоволення потреби регіональної економіки в інвестиціях необхідна активна промоційна діяльність, спрямована на утримання і посилення конкурентних переваг кожної області в середовищі потенційних інвесторів. У підсумку ці зусилля мають сприяти становленню позитивного іміджу Карпатського регіону України (з огляду на його значний інвестиційний потенціал) серед міжнародного економічного співтовариства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антология экономической классики : пред. / И. А. Столярова. – М. : МП “Эконов”, “Ключ”, 1993. – 475 с.
2. Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт; [пер. с англ. под ред. Л. П. Белых]. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 631 с.
3. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
4. Бутко М. П. Інвестиційна домінанта сталого розвитку регіону в умовах інтеграції / М. П. Бутко, О. Ю. Акименко // Ніжин Аспект-Поліграф, 2009. – 231 с.
5. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А. Ф. Гойко. – К. : ВІРА-Р, 1999. – 320 с.
6. Гриньова В. М. Інвестування / В. М. Гриньова, В. О. Корда, Т. І. Лепейко, О. П. Корда. – Х. : ВД “Інжек”, 2004. – 404 с.
7. Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування” № 55-93 від 20.05.1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-93>.
8. Довкілля Львівщини : [стат. зб.] / Держ. служба статистики України. Головне управління статистики у Львів. обл. – Львів, 2012. – 114 с.
9. Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи” № 1533 від 24.11.2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-17>.
10. Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів)” № 2899-III від 20.12.2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2899-14>.
11. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кре-

- дитування” № 2155-VI від 27.04.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2155-17>.
12. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” № 1869-VI від 11.02.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3993-17>.
  13. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про інвестиційну діяльність” № 4218-VI від 22.12.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4218-17>.
  14. Закон України “Про державно-приватне партнерство” № 2404-VI від 01.07.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
  15. Закон України “Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні” № 3744-XII від 17.12.93. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3744-12>.
  16. Закон України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” № 2806-IV від 06.09.2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>.
  17. Закон України “Про захист іноземних інвестицій” № 1540a-XII від 10.09.1991. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>.
  18. Закон України “Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.
  19. Закон України “Про індустриальні парки” № 5018-VI від 21.06.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.
  20. Закон України “Про іноземні інвестиції” № 2198 від 13.03.1992. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2198-12>.
  21. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” № 335/94-ВР від 28.12.94 : Законодавство України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
  22. Закон України “Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності” № 3677-VI від 8.07.2011. –

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3392-17>.
23. Закон України “Про підготовку та реалізацію інвестиційних проєктів за принципом єдиного вікна” № 2623-VI від 21.10.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
  24. Закон України “Про режим іноземного інвестування” № 93/96-ВР від 19.03.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/annot/93/96-%D0%B2%D1%80>.
  25. Закон України “Про систему оподаткування” № 1251-XII від 25.06.1991. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.
  26. Закон України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” № 11026, № 11027, № 11028 від 6.09.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.
  27. Закон України “Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб’єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження” №1457-III від 17.02.2000. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1457-14>.
  28. Инвестиции в собственную экономику – 2010 : [Електронний ресурс] / Інформаційний сайт “Статистика стран мира”. – Режим доступу : <http://informatsiya.ru/tab1/570-investicii-v-sobstvennuuyu-ekonomiku-2010.html>.
  29. Інвестиційна реформа в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua/ru/page/%D1%96nvestitsiina-reforma-v-ukraini>.
  30. Інвестиційний проєкт – методи оцінки ефективності інвестиційного процесу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://verscespasrelaxants.com/pidruchinki-po-investitsijnij-dijalnosti/11-invest/472-nvesticijniy_proekt_-_metodi_ocenki_efektivnost_investicijnogo_proektu.html.
  31. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності Львівської області у 2011 році : [стат. зб.] / Держкомстат України. Головне управління статистики у Львів. обл. – Львів, 2012. – 84 с.
  32. Ішук С. О. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності в регіоні (методичні рекомендації) / С. О. Ішук, Т. В. Кулініч /

- НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2011. – 25 с.
33. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки / Г. М. Калетнік, А. Г. Мазур, О. Г. Кубай ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во аграр. політики і продовольства України, ВНАУ. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 427 с.
  34. Капітальні інвестиції у Львівській області у 2011 році : [стат. зб.] / Держкомстат України. Головне управління статистики у Львів. обл. – Львів, 2012. – 95 с.
  35. Кігель В. Р. Оцінювання економічної ефективності ризикових проєктів реального інвестування / В. Р. Кігель // Держава та регіони. – 2008. – № 3. – С. 118–124. – Серія : Економіка та підприємництво.
  36. Макконнелл К. Р. Аналітична економія : принципи, проблеми і політика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – Ч. 1. Макроекономіка / пер. з англ. – Львів : Просвіта, 1997. – 671 с.
  37. Массе Пьер. Критерии и методы оптимального определения капитальных вложений / пер. с франц. Ф. Р. Окуновой, А. И. Гладышевского ; науч. ред. и вступ. статья А. В. Жданко. – М. : Статистика, 1971.
  38. Мернтес А. В. Ринок цінних паперів / А. В. Мернтес. – К. : Киевское инвестиционное агентство, 1997. – 415 с.
  39. Наказ Міністерства економіки України “Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України” № 60 від 02.03.2007. – [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=98200&cat_id=32854.
  40. Однорог М. А. Методика визначення ефективності інвестиційного забезпечення на сучасному етапі / М. А. Однорог // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 11. – С. 7-11.
  41. Основные показатели экономической статистики (темпы роста) стран СНГ : [Електронний ресурс] / Информационный сайт Международного Статистического комитета Содружества независимых государств. – Режим доступу : <http://www.cisstat.com>.

42. Остапенко О. Особливості оцінки економічної ефективності інвестицій в ринкових умовах / О. Остапенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_3_2011_11_15_16/osoblivosti_ocinki_ekonomichnoji_efektivnosti_investicij_v_rinkovikh_umovakh/5-1-0-88.
43. Офіційний сайт Головного управління статистики у Закарпатській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.stat.uz.ua>.
44. Офіційний сайт Головного управління статистики у Івано-Франківській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://stat.if.ukrtel.net>.
45. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.stat.lviv.ua>.
46. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернівецькій області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.oblstat.cv.ukrtel.net>.
47. Офіційний сайт Державної служби статистики України : [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
48. Офіційний сайт Міністерства фінансів України : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>.
49. Оцінка тенденцій розвитку промислових територіальних систем регіону : [монографія] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; [наук. ред. С. О. Ішук]. – Львів, 2008. – 188 с.
50. Пересада А. А. Інвестиційне кредитування / А. А. Пересада, Т. В. Майорова. – К. : КНЕУ, 2002. – 271 с.
51. Пересада А. А. Інвестування / А. А. Пересада, О. О. Смірнова, С. В. Онікієнко, О. О. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2001. – 251 с.
52. Пересада А. А. Основы инвестиционной деятельности / А. А. Пересада. – К. : Либра, 1996. – 344 с.
53. Підхормний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансовому ринку. – К. : Кондор, 2003. – 184 с.
54. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

55. Постанова Верховної Ради України Про внесення зміни до Постанови Верховної Ради України Про порядок введення в дію Закону України “Про режим іноземного інвестування” № 823-XIV від 6.07.1999. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/823-14>.
56. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації відповідності матеріально-технічної бази суб’єкта господарювання вимогам законодавства” № 725 від 25.08.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/725-2010-%D0%BF>.
57. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій” № 928 від 7.08.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-96-%D0%BF>.
58. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора” № 112 від 30.01.1997. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/112-97-%D0%BF>.
59. Потенціал Львівщини в Україні : [стат. зб.] / Держкомстат України. Головне управління статистики у Львів. обл. – Львів, 2011. – 40 с.
60. Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” № 26 від 27.04.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2156-17>.
61. Проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної реєстрації іноземних інвестицій” № 9676 від 10.01.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=9676&skl=7.
62. Проект Закону України “Про національні проекти України” № 9638 22.12.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=42205

63. Проект Закону України “Про Фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку” №9069 від 23.08.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?pf3516=9069&skl=7.
64. Ринок / упорядковано А. А. Чухно. – К. : Україна, 1995. – 448 с.
65. Сакс Дж. Д. Макроэкономика. Глобальный подход: Пер. с англ. / Дж. Д. Сакс, Ф. Б. Ларрен. – М. : Дело, 1996. – 848 с.
66. Соціальні індикатори рівня життя населення : [стат. зб.] / Держкомстат України. Головне управління статистики у Львів. обл. – Львів, 2011. – 170 с.
67. Старик Д. Э. Как рассчитать эффективность инвестиций / Д. Э. Старик. – М. : Финстатинформ. 1996. – 94 с.
68. Старик Д. Э. Расчеты эффективности инвестиционных проектов / Д. Э. Старик. – М. : ЗАО “Финстатинформ”, 2001. – 131 с.
69. Статистичний збірник “Регіони України” / ред. О. Г. Осауленко. – К. : Державний комітет статистики України, 2006. – Ч. 2. – 808 с.
70. Статистичний збірник “Регіони України” / ред. О. Г. Осауленко. – К. : Державний комітет статистики України, 2009. – Ч. 2. – 758 с.
71. Статистичний збірник “Регіони України” / ред. О. Г. Осауленко. – К. : Державний комітет статистики України, 2011. – Ч. 2. – 783 с.
72. Статистичний щорічник Закарпаття за 2004 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник]. – Ужгород, 2005 . – 640 с.
73. Статистичний щорічник Закарпаття за 2005 рік/ Держкомстат України. Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник]. – Ужгород, 2006 . – 582 с.
74. Статистичний щорічник Закарпаття за 2006 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник]. – Ужгород, 2007 . – 592 с.
75. Статистичний щорічник Закарпаття за 2007 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник]. – Ужгород, 2008 . – 601 с.
76. Статистичний щорічник Закарпаття за 2008 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник]. – Ужгород, 2009 . – 590 с.

77. Статистичний щорічник Закарпаття за 2009 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник]. – Ужгород, 2010 . – 559 с.
78. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2004 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Колімбровського]. – Івано-Франківськ , 2005 . – 584 с.
79. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2005 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Колімбровського]. – Івано-Франківськ , 2006 . – 614 с.
80. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2006 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Колімбровського]. – Івано-Франківськ , 2007 . – 502 с.
81. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2007 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Колімбровського]. – Івано-Франківськ , 2008 . – 523 с.
82. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2008 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Колімбровського]. – Івано-Франківськ , 2009 . – 534 с.
83. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2009 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Колімбровського]. – Івано-Франківськ , 2010 . – 533 с.
84. Статистичний щорічник Львівської області за 2000 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2001. – 440 с.
85. Статистичний щорічник Львівської області за 2001 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2002. – Ч. 1. – 363 с., Ч. 2. – 369 с.

86. Статистичний щорічник Львівської області за 2002 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2003 . – Ч. 1. – 422 с., Ч. 2. – 382 с.
87. Статистичний щорічник Львівської області за 2003 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2004 . – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 370 с.
88. Статистичний щорічник Львівської області за 2004 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2005 . – Ч. 1. – 392 с., Ч. 2. – 352 с.
89. Статистичний щорічник Львівської області за 2005 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2006 . – Ч. 1. – 366 с., Ч. 2. – 358 с.
90. Статистичний щорічник Львівської області за 2006 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2007 . – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 342 с.
91. Статистичний щорічник Львівської області за 2007 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2008 . – Ч. 1 – 368 с., Ч. 2. – 314 с.
92. Статистичний щорічник Львівської області за 2008 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2009 . – Ч. 1. – 364 с., Ч. 2. – 276 с.
93. Статистичний щорічник Львівської області за 2009 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2010 . – Ч. 1. – 366 с., Ч. 2. – 278 с.
94. Статистичний щорічник Львівської області за 2010 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2011 . – Ч. 1. – 362 с., Ч. 2. – 280 с.

95. Статистичний щорічник Львівської області за 2011 рік : [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2012 . – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 288 с.
96. Статистичний щорічник України за 2001 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : Технік, 2002. – 644 с.
97. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : Консультант, 2006 . – 575 с.
98. Статистичний щорічник України за 2006 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : Консультант, 2007 . – 552 с.
99. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : Консультант, 2008 . – 552 с.
100. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : Консультант, 2009 . – 556 с.
101. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : Консультант, 2010 . – 563 с.
102. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : ТОВ “Август-Трейд”, 2011. – 577 с.
103. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : ТОВ “Август-Трейд”, 2012. – 559 с.
104. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2004 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Чернівецькій області; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2005 . – 460 с.
105. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2005 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Чернівецькій області; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2006 . – 480 с.

106. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2006 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Чернівецькій області; [за ред. А. В. Ротаря]. – Чернівці, 2007. – 484 с.
107. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2007 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Чернівецькій області; [за ред. А. В. Ротаря]. – Чернівці, 2008. – 481 с.
108. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2008 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Чернівецькій області; [за ред. А. В. Ротаря]. – Чернівці, 2009. – 492 с.
109. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2009 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Чернівецькій області; [за ред. А. В. Ротаря]. – Чернівці, 2010. – 527 с.
110. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
111. Фінанси Львівщини 2010 р. : [стат. зб.] / Держкомстат України. Головне управління статистики у Львів. обл. – Львів, 2011. – 76 с.
112. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств / Д. М. Черваньов. – К. : Знання – Прес, – 2003. – 622 с.
113. Шевчук В. Я. Основи інвестиційної діяльності / В. Я. Шевчук, П. С. Рогожин. – К. : Генеза, – 1997. – 384 с.
114. Keynes J. M. General Theory of Employment, Interest and Money. Collected Writings of John Maynard Keynes, vol. VII, London: Macmillan, 1973.
115. Perridon L. Finanzwirtschaft der Unternehmen. 10. Aufl. – München: Vahlen, 1999.
116. Sharpe W. Investment, – New York: Prentice Hall, 1985.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структура інвестицій в основний капітал за джерелами надходження в областях Карпатського регіону України

Рис. А.1. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами надходження у Закарпатській області, %
(побудовано за даними [43, 73-77])

Рис. А.2. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами надходження в Івано-Франківській області, %
(побудовано за даними [44, 79-83])

Рис. А.3. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами надходження у Львівській області, %
(побудовано за даними [45, 89-94])

Рис. А.4. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами надходження у Чернівецькій області, %
(побудовано за даними [46, 105-109])

Додаток Б
Динаміка інвестицій в основний капітал за джерелами
фінансування

Таблиця Б.1

Індекси інвестицій в основний капітал за джерелами
фінансування в областях Карпатського регіону України*

Джерела фінансування	Індекси						Усереднений індекс
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
	% до попереднього року						
Всього	126,8	124,5	106,7	55,0	108,1	109,7	101,6
у тому числі:							
кошти Державного бюджету	152,5	104,9	160,0	54,1	118,9	93,8	107,5
кошти місцевих бюджетів	149,6	126,4	121,5	65,9	66,9	71,4	94,7
власні кошти підприємств та організацій	119,1	125,1	98,1	59,1	100,5	95,2	96,9
кошти іноземних інвесторів	63,5	148,0	116,0	55,1	44,5	99,1	80,16
кошти населення на індивідуальне житлове будівництво	-	148,9	86,8	47,1	103,4	82,2	112,7
будівництво власних квартир	150,0	139,4	115,5	39,5	260,5	104,5	91,9
кредити банків та інші позики	146,4	119,0	110,8	47,4	66,1	248,8	107,05
інші джерела фінансування	77,1	100,3	88,5	93,5	103,1	130,7	97,6

*Розраховано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109]

Таблиця Б.2

Індекси інвестицій в основний капітал за джерелами
фінансування в Україні*

Джерела фінансування	Індекси					Усереднени й індекс
	2006	2007	2008	2009	2010	
	% до попереднього року					
Всього	119,0	129,8	97,4	58,5	99,4	101,2
у тому числі:						
кошти Державного бюджету	119,3	131,8	87,2	51,9	141,9	106,5
кошти місцевих бюджетів	123,0	116,0	106,7	37,7	104,8	95,2
власні кошти підприємств та організацій	119,8	127,0	97,7	65,3	87,6	100,1
кошти іноземних інвесторів	86,5	125,3	89,8	81,2	50,1	93,4
кошти населення на індивідуальне житлове будівництво	146,2	144,3	106,8	42,7	294,4	115,1
будівництво власних квартир	-	121,4	75,7	45,3	97,2	80,7
кредити банків та інші позики	124,9	138,6	102,2	47,9	95,6	104,4
інші джерела фінансування	43,5	151,5	102,7	53,7	129,1	90,9

*Розраховано за даними [98-103]

Таблиця Б.3

Прогноз динаміки інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування в областях Карпатського регіону, млн. грн.*

Джерела фінансування	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Всього	14 672,0	16 310,0	10 073,3	10 665,1	11 256,9
у т. ч.:					
кошти Державного бюджету	1 829,3	1 964,2	1 400,5	1 585,5	1 770,5
кошти місцевих бюджетів	516,9	421,3	297,3	312,8	328,3
власні кошти підприємств та організацій	7 361,1	8 009,3	5 045,7	5 268,9	5 492,2
кошти іноземних інвесторів	303,6	343,6	272,9	249,2	225,4
кошти населення на індивідуальне житлове будівництво	3 402,9	3 204,9	2 43,9	218,9	193,9
кредити банків та інші позики	1 493,6	4 251,4	2 255,1	2 474,4	2 693,7
інші джерела фінансування	1 402,7	1 937,3	557,9	555,4	552,9

*Розраховано на підставі даних табл. 1.2 за методом середньої ковзної (із урахуванням коефіцієнта апроксимації тренду) [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109].

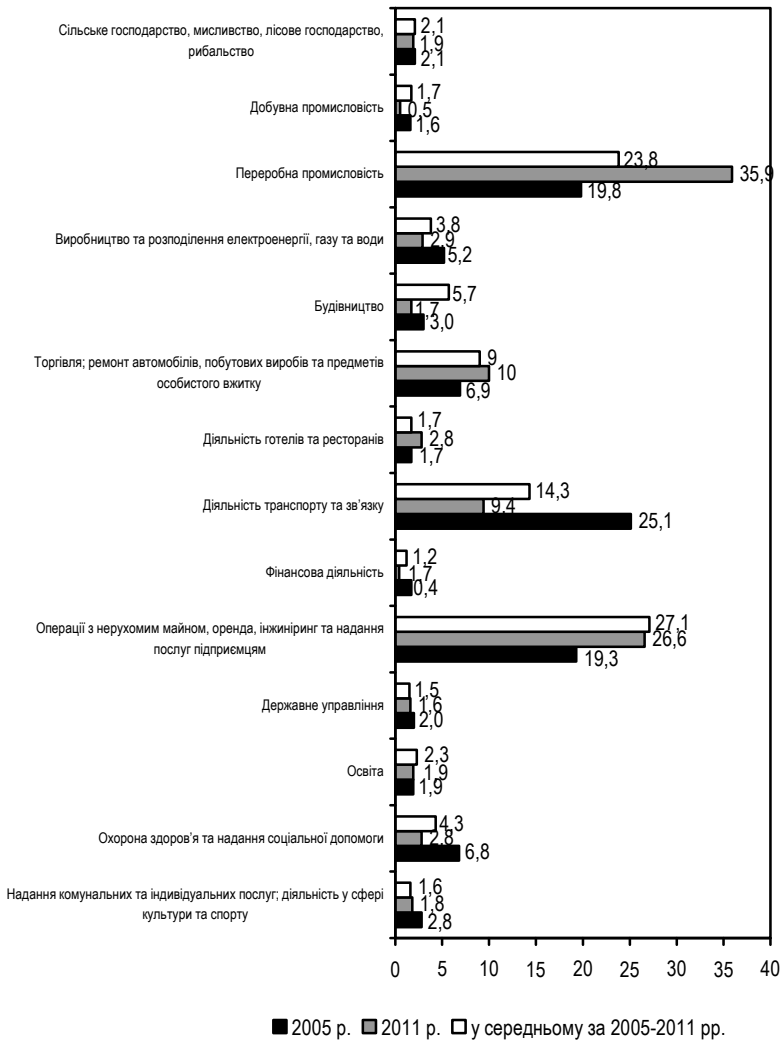
Таблиця Б.4

Прогноз динаміки інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування в областях Карпатського регіону, %*

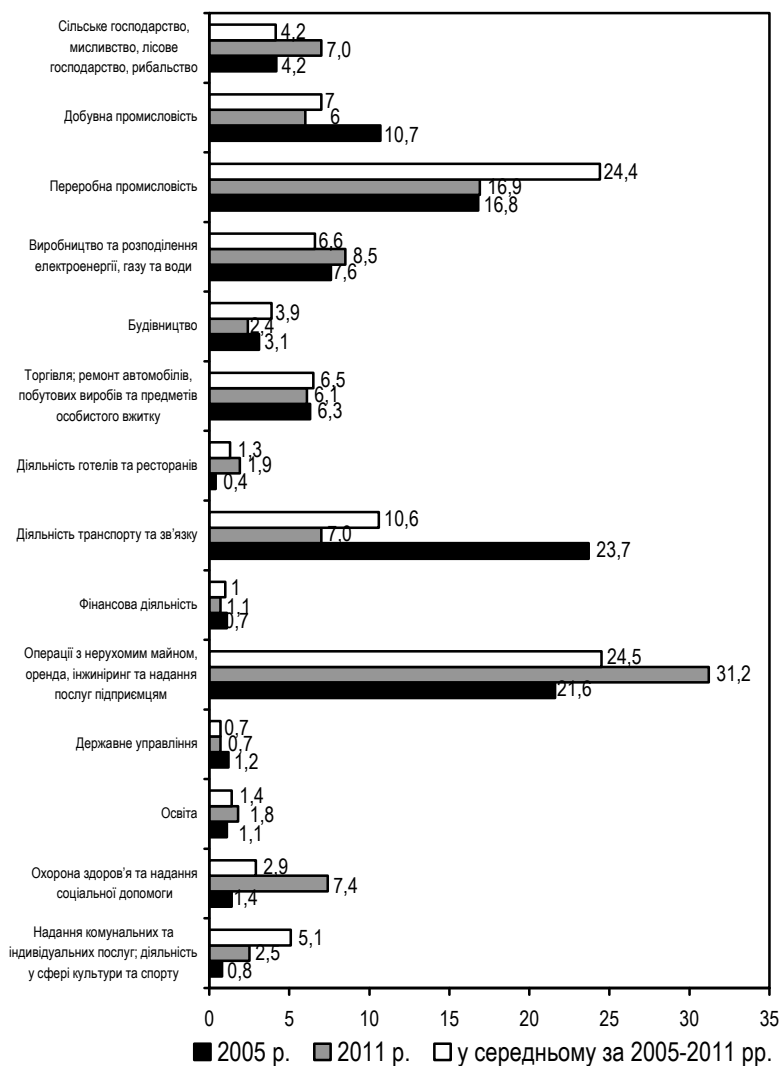
Джерела фінансування	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у т. ч.:					
кошти Державного бюджету	11,2	9,8	12,4	13,1	13,7
кошти місцевих бюджетів	3,2	2,1	2,6	2,6	2,5
власні кошти підприємств та організацій	45,1	39,8	44,8	43,6	42,6
кошти іноземних інвесторів	1,9	1,7	2,4	2,1	1,8
кошти населення на індивідуальне житлове будівництво	20,9	15,9	11,6	12,6	12,6
кредити банків та інші позики	9,2	21,1	20,0	20,5	20,9
інші джерела фінансування	8,6	9,6	4,9	4,6	4,3

*Розраховано на підставі даних табл. 1.2 за методом середньої ковзної (із урахуванням коефіцієнта апроксимації тренду) [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109].

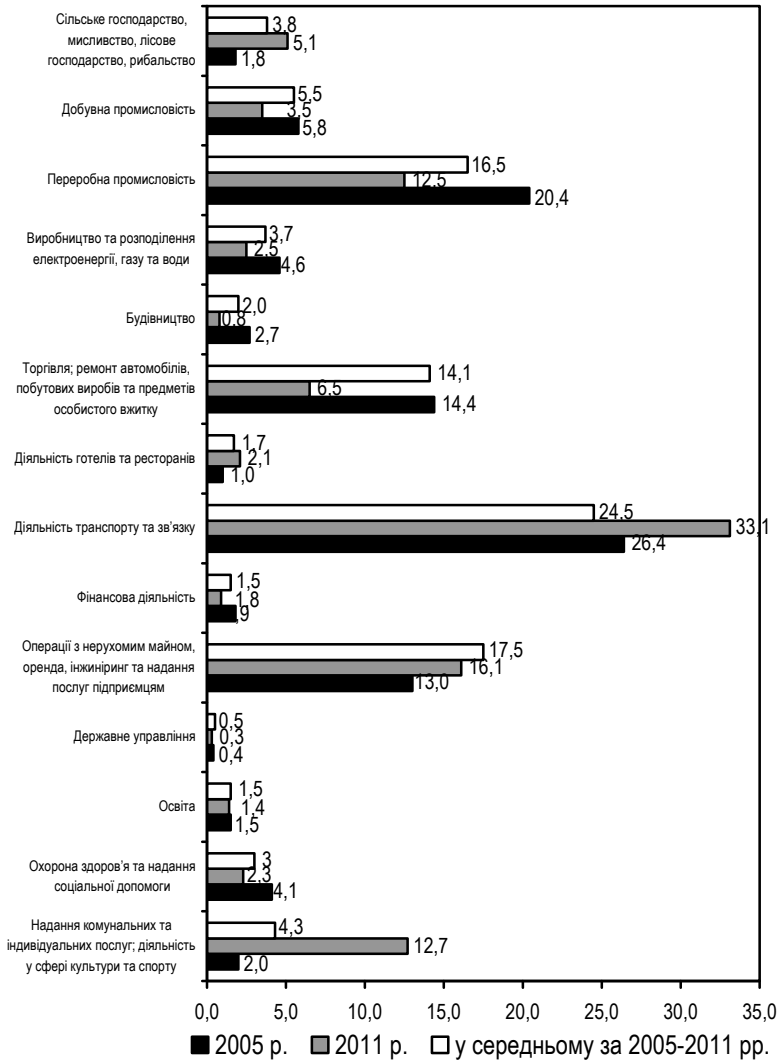
Додаток В

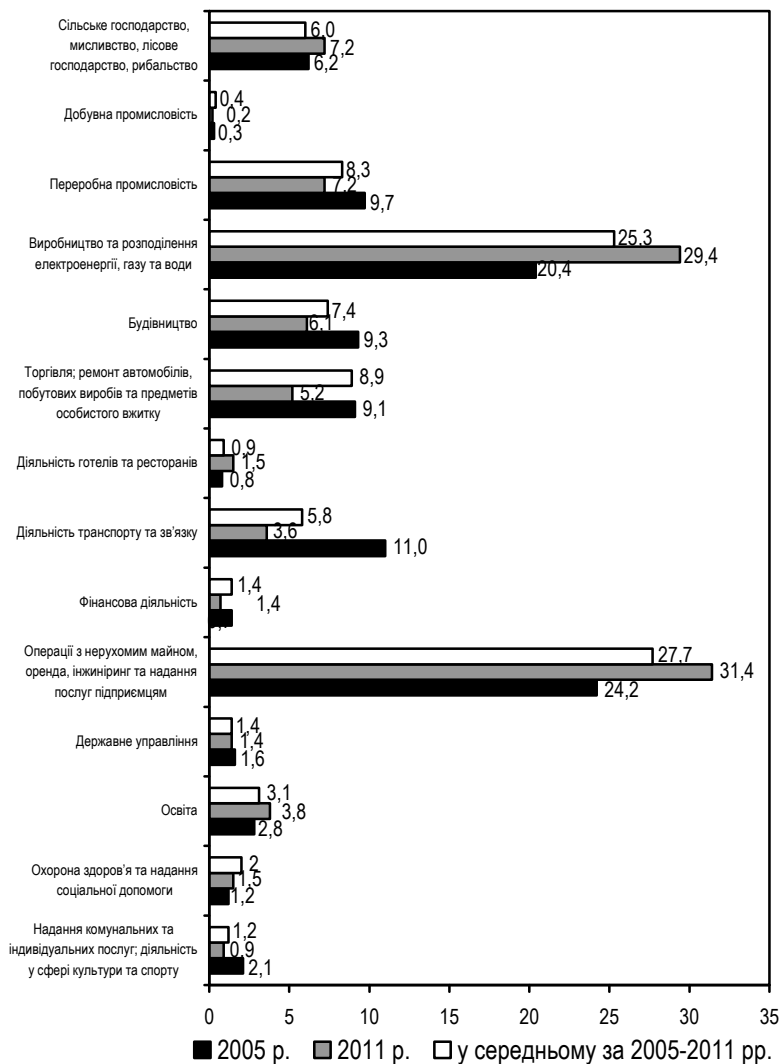
Рис. В.1. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності у Закарпатській області, %
(побудовано за даними [43, 73-77])

Рис. В.2. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в Івано-Франківській області, % (побудовано за даними [44, 79-83])

Рис. В.3. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності у Львівській області, %
(побудовано за даними [45, 89-94])

Рис. В.4. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності у Чернівецькій області, %
(побудовано за даними [46, 105-109])

Додаток Г

Показники інвестицій в основний капітал і валової доданої вартості

Таблиця Г.1

Індекси інвестицій в основний капітал економіки України
(% до поперед. року)*

Види економічної діяльності	Індекси						Усереднений індекс
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Всього	119,0	129,8	97,4	58,5	99,4	122,4	101,2
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	133,9	118,4	142,3	49,8	116,5	132,0	109,5
Рибальство, рибництво	185,8	57,9	105,8	34,3	239,3	54,6	89,4
Промисловість	115,3	127,0	94,7	67,6	90,5	130,9	101,8
Добувна промисловість	93,7	125,1	109,0	74,9	99,8	137,5	104,6
Переробна промисловість	122,7	132,0	88,1	64,7	86,6	107,5	97,5
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	114,8	103,2	115,4	69,8	91,5	214,7	111,0
Будівництво	115,5	128,6	106,0	37,8	82,2	146,3	94,6
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	134,9	130,8	109,0	51,7	74,8	128,2	99,2
Діяльність готелів та ресторанів	83,1	145,3	96,1	72,1	105,1	139,3	103,4
Діяльність транспорту та зв'язку	107,2	133,5	82,4	66,7	101,8	117,3	99,0
Фінансова діяльність	112,5	159,5	88,2	64,6	78,7	100,1	96,5
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	130,7	133,4	94,2	47,2	127,5	98,1	99,5
Державне управління	119,6	128,9	94,1	44,4	130,2	127,3	101,1
Освіта	114,7	117,8	110,3	56,9	112,3	113,0	101,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	124,3	117,5	113,0	49,3	129,2	108,3	102,2
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	138,3	125,9	102,5	81,6	98,0	172,0	116,1

*Розраховано за даними [47, 98-103]

Таблиця Г.2

Коефіцієнти випередження інвестицій в основний капітал економіки областей Карпатського регіону*

Види економічної діяльності	Індекси						Усереднений індекс	Рейтинг за усередненим коефіцієнтом
	2006	2007	2008	2009	2010	2011		
Всього	1,065	0,959	1,096	0,940	1,088	0,896	1,004	
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	0,898	1,498	1,195	0,989	0,888	1,003	1,060	4
Рибальство, рибництво	0,548	3,315	0,410	5,080	0,396	2,072	1,208	1
Добувна промисловість	1,294	0,903	0,826	0,910	0,942	0,586	0,886	15
Переробна промисловість	1,178	0,973	1,225	0,745	1,217	1,028	1,046	5
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	0,919	0,954	1,318	1,235	0,848	0,420	0,893	14
Будівництво	1,403	0,985	1,696	0,915	0,825	0,578	1,004	9
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	1,093	0,995	0,838	1,136	0,855	0,770	0,938	13
Діяльність готелів та ресторанів	2,012	0,991	1,040	0,681	1,272	1,001	1,103	3
Діяльність транспорту та зв'язку	0,810	0,941	1,074	0,869	1,258	1,200	1,012	7
Фінансова діяльність	1,029	0,926	1,271	0,644	1,996	0,565	0,979	11
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	1,151	0,998	1,055	1,011	1,199	0,874	1,043	6
Державне управління	1,149	1,013	0,854	1,491	0,435	1,369	0,979	10
Освіта	1,273	1,042	0,884	1,029	0,922	0,946	1,008	8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,727	1,022	0,945	1,550	0,687	1,111	0,969	12
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	2,158	0,503	1,201	1,058	1,326	1,188	1,138	2

*Розраховано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109, 98-103]

Таблиця Г.3

**Індекси внесків видів економічної діяльності у валовий
внутрішній продукт України
(% до поперед. року)***

Види економічної діяльності	Коефіцієнти					Усереднений індекс
	2006	2007	2008	2009	2010	
Всього	108,8	116,3	103,2	88,4	104,1	103,7
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	92,9	105,1	110,2	90,5	112,3	101,8
Рибальство, рибництво	83,5	94,3	79,5	121,5	76,4	89,7
Промисловість	112,8	116,9	99,4	77,7	107,7	101,8
Добувна промисловість	108,7	127,2	135,3	67,6	143,3	112,6
Переробна промисловість	115,0	116,2	92,6	77,3	99,8	99,1
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	104,5	106,6	97,0	99,5	97,3	100,9
Будівництво	116,9	128,0	74,2	65,3	133,1	99,3
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	107,8	119,1	108,2	89,7	113,0	107,1
Діяльність готелів та ресторанів	192,1	104,4	110,7	74,5	113,4	113,4
Діяльність транспорту та зв'язку	105,2	107,0	99,7	98,6	98,3	101,7
Фінансова діяльність	118,9	152,6	128,9	86,2	97,7	114,5
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	106,1	133,3	101,9	100,5	91,8	105,9
Державне управління	115,1	110,5	109,3	94,2	100,1	105,5
Освіта	107,7	104,1	103,7	100,7	100,6	103,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	111,5	108,9	104,4	106,6	110,6	108,4
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	122,2	114,7	104,8	87,4	97,7	104,6

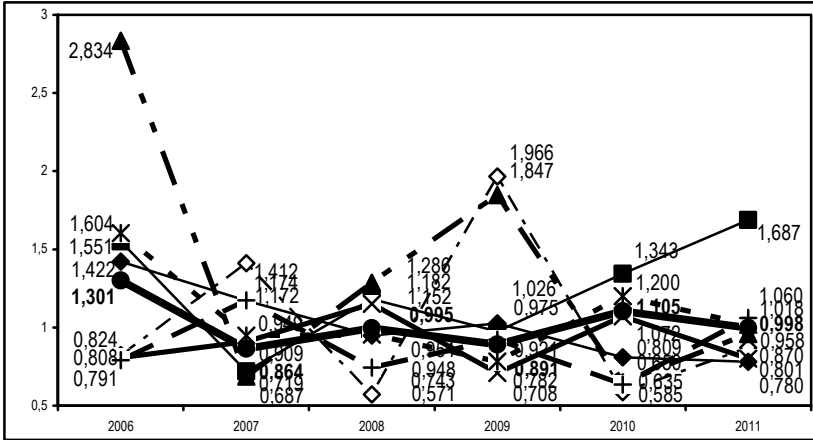
* Розраховано за даними [47, 98-103]

Таблиця Г.4

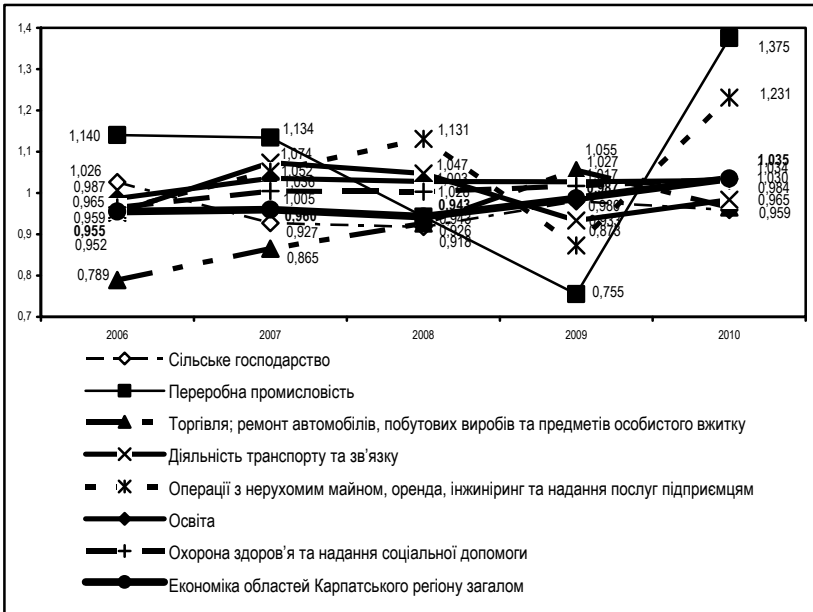
Коефіцієнти випередження зміни внесків видів економічної діяльності у валову додану вартість областей Карпатського регіону (% до поперед. року)*

Види економічної діяльності	Коефіцієнти					Усереднений коефіцієнт	Рейтинг за усередненим коефіцієнтом
	2006	2007	2008	2009	2010		
Області Карпатського регіону загалом	0,973	0,966	0,957	1,014	0,988	0,979	-
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	1,019	1,065	0,906	0,942	0,951	0,975	12
Рибальство, рибицтво	0,863	0,877	1,509	0,920	1,043	1,018	3
Добувна промисловість	1,004	0,958	0,895	0,919	0,956	0,945	14
Переробна промисловість	1,016	0,989	0,911	0,974	1,020	0,981	11
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1,011	0,899	0,947	0,921	0,864	0,927	15
Будівництво	1,097	0,971	1,217	1,083	0,845	1,035	1
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,921	1,034	0,929	1,074	0,925	0,975	13
Діяльність готелів та ресторанів	0,924	1,003	0,916	1,075	1,003	0,983	10
Діяльність транспорту та зв'язку	1,009	1,006	1,001	0,945	1,037	0,999	8
Фінансова діяльність	0,995	0,845	1,028	1,416	0,835	1,004	7
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	1,044	0,900	1,014	0,924	1,168	1,005	6
Державне управління	1,024	1,050	0,989	1,001	1,005	1,014	4
Освіта	1,014	1,057	0,950	1,022	1,014	1,011	5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,965	0,961	1,018	1,010	1,024	0,995	9
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	1,072	1,060	0,979	1,008	1,030	1,029	2

* Розраховано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109]

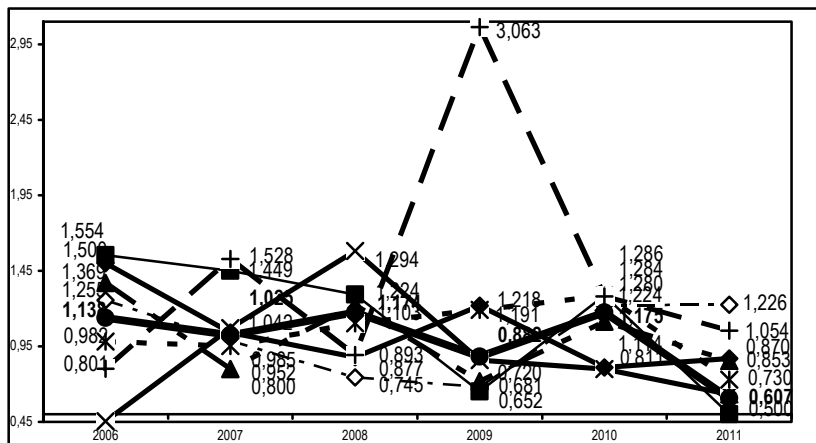

а) коефіцієнти випередження надходження інвестицій в основний капітал

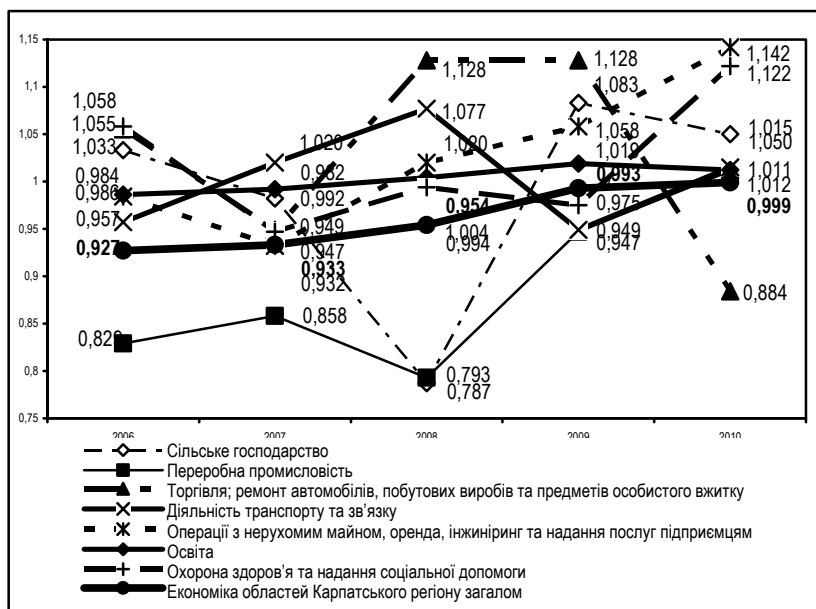

б) коефіцієнти випередження формування ВДВ

Рис. Г.1. Оцінка трансформацій в економіці Закарпатської області порівняно з Україною за 2006-2011 рр. (за основними ВЕдами)
(побудовано за даними [43, 47, 73-77, 98-103])

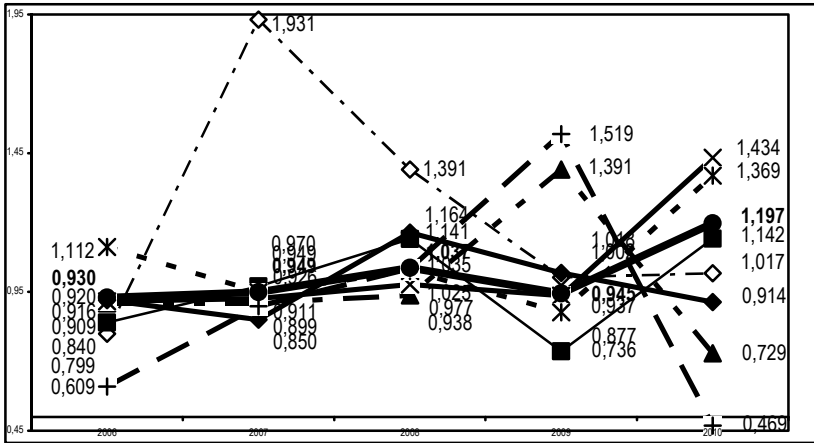

а) коефіцієнти випередження надходження інвестицій в основний капітал

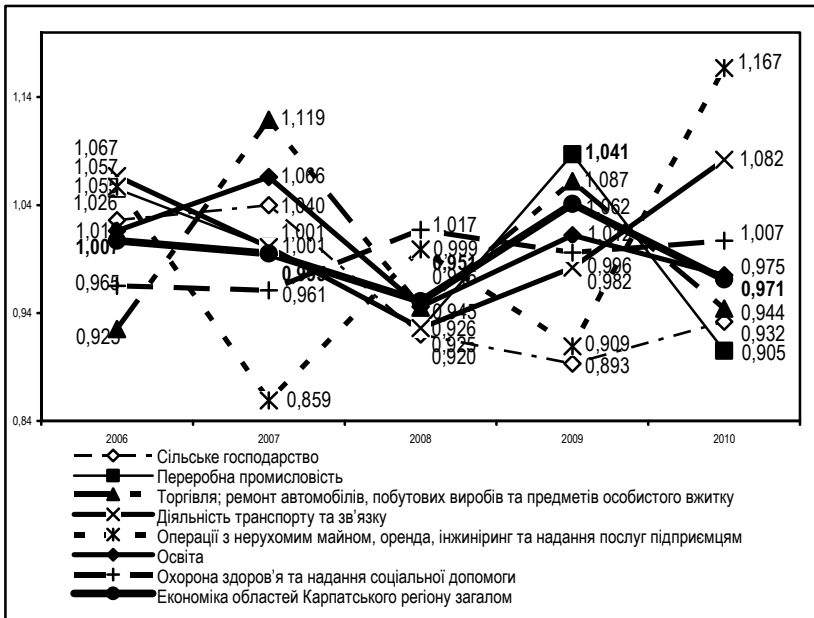

б) коефіцієнти випередження формування ВДВ

Рис. Г.2. Оцінка трансформацій в економіці Івано-Франківської області порівняно з Україною за 2006-2011 рр. (за основними ВЕДами)
(побудовано за даними [44, 47, 79-83, 98-103])

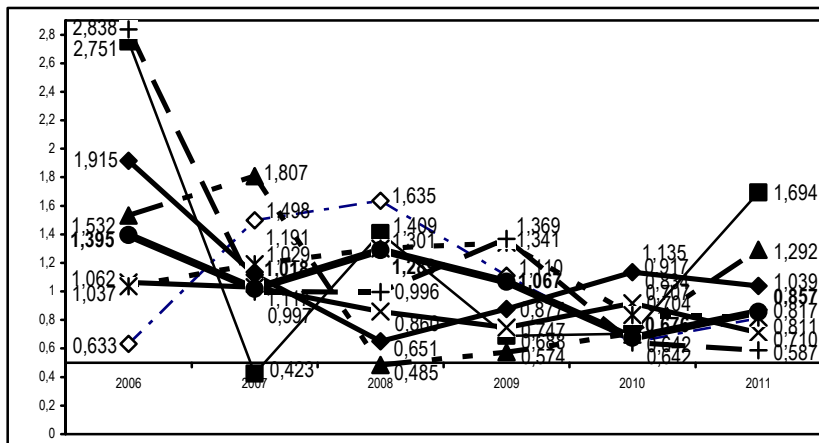

а) коефіцієнти випередження надходження інвестицій в основний капітал

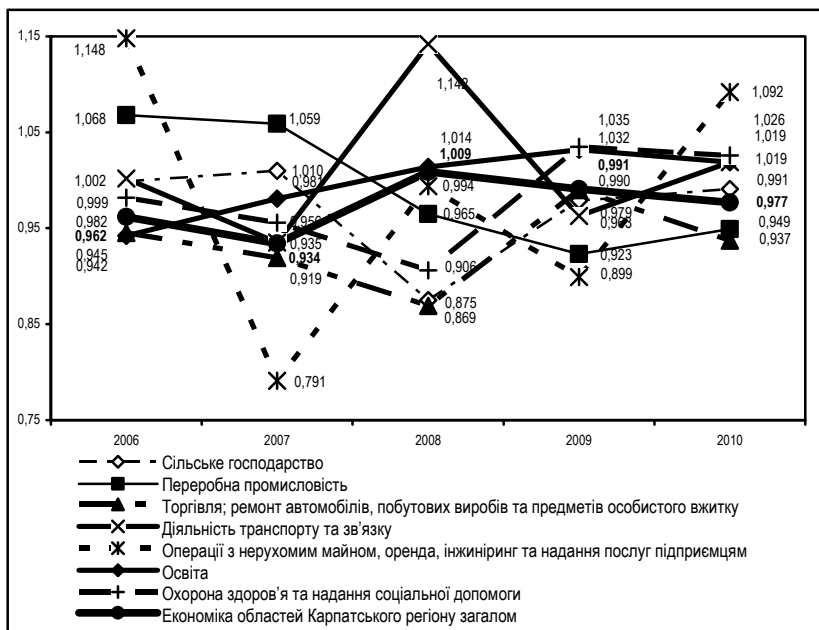

б) коефіцієнти випередження формування ВДВ

Рис. Г.3. Оцінка трансформацій в економіці Львівської області порівняно з Україною за 2006-2011 рр. (за основними ВЕДами)
(побудовано за даними [45, 47, 89-94, 98-103])

а) коефіцієнти випередження надходження інвестицій в основний капітал

б) коефіцієнти випередження формування ВДВ

Рис. Г.4. Оцінка трансформацій в економіці Чернівецької області порівняно з Україною за 2006-2011 рр. (за основними ВЕДами) (побудовано за даними [46, 47, 98-103, 105-109])

Додаток Д

Динаміка введення в дію основних засобів

Таблиця Д.1

Індекси введення в дію основних засобів
в Україні (% до поперед. року)*

Види економічної діяльності	Індекси					Усереднений індекс
	2006	2007	2008	2009	2010	
Україна загалом	103,3	133,5	92,5	66,8	97,1	96,3
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	70,7	113,4	115,2	65,5	93,6	89,3
Добувна промисловість	90,8	109,0	100,6	93,9	98,1	98,3
Переробна промисловість	122,1	133,4	98,2	60,9	90,9	97,6
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	130,8	81,9	104,3	82,8	127,1	103,3
Будівництво	122,3	159,0	86,3	72,2	44,7	88,4
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	116,4	145,1	90,6	66,2	84,4	96,9
Діяльність готелів та ресторанів	86,1	91,0	88,7	85,5	83,9	87,0
Діяльність транспорту та зв'язку	93,3	130,7	78,2	67,3	89,3	89,5
Фінансова діяльність	123,1	138,6	107,4	46,2	106,8	98,0
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	107,7	165,7	76,1	62,2	122,9	100,8
Державне управління	78,9	128,6	118,3	56,0	92,5	91,0
Освіта	99,5	112,4	89,7	82,0	90,0	94,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	85,5	131,4	111,1	67,9	144,4	104,1
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	89,2	145,7	117,4	101,7	53,5	96,3

* Розраховано за даними [47, 98-103]

Таблиця Д.2

Усереднені коефіцієнти випередження введення в дію основних засобів в областях Карпатського регіону України (за 2005-2010 рр.)*

Види економічної діяльності	Карпатський регіон України загалом	Області Карпатського регіону України			
		Закарпатська	Івано-Франківська	Львівська	Чернівецька
Всі ВЕДІ загалом	1,067	1,057	1,086	1,066	1,046
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	1,117	1,038	1,173	1,124	1,045
Добувна промисловість	0,983	0,883	0,980	0,971	0,939
Переробна промисловість	1,061	0,985	1,237	0,964	1,007
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1,051	1,091	0,698	1,094	0,933
Будівництво	1,070	1,282	0,782	1,095	0,785
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,973	1,044	0,975	0,969	0,921
Діяльність готелів та ресторанів	1,190	0,843	1,469	1,073	1,068
Діяльність транспорту та зв'язку	0,959	0,957	0,853	1,019	0,939
Фінансова діяльність	1,056	0,910	0,992	1,088	1,125
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	1,123	1,098	1,129	1,115	1,143
Державне управління	1,040	1,013	1,122	0,954	1,173
Освіта	1,098	1,123	1,181	1,048	0,979
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,937	1,097	1,221	0,856	1,016
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	1,167	1,226	0,969	1,224	1,171

*Розраховано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 98-103, 105-109]

Додаток Ж
Динаміка значень показників, що визначають рівень
рентабельності інвестицій в основний капітал
Карпатського регіону України

Таблиця Ж.1

Фінансові результати від звичайної діяльності підприємств
Карпатського регіону за 2005-2011 рр. (млн. грн.)*

Види економічної діяльності	Роки							Середнє значення
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Всього	1517,3	1534,1	2079,5	-4572,1	-4237,1	-1166,3	1198,0	-489,5
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	135,9	225,5	405,7	186,6	192,5	992,0	847,8	423,8
Промисловість	321,3	403,0	873,7	-2485,0	-1368,5	-1129,6	-423,4	-508,0
Будівництво	80,2	176,7	278,5	103,1	-193,1	-195,3	111,3	58,8
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	327,4	188,6	84,6	-1265,4	-786,5	139,7	210,5	-147,5
Діяльність готелів та ресторанів	-0,8	-39,0	-37,2	-109,4	-100,0	-66,9	-206,5	-96,4
Діяльність транспорту та зв'язку	413,2	315,8	261,2	-93,7	121,9	266,5	560,3	263,7
Фінансова діяльність	206,8	200,5	210,1	151,9	-1411,0	-435,1	345,6	-104,4
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	-12,7	-25,4	-64,5	-1069,1	-647,4	-652,5	-205,0	-391,4
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	18,5	25,6	50,6	-23,7	-90,3	-121,4	-42,8	-22,8
Інші види діяльності	27,5	62,8	16,8	32,6	45,3	36,3	0,6	25,7

*Розраховано за даними [73-71]

Таблиця Ж.2

Обсяг інвестицій в основний капітал підприємств Карпатського регіону України за 2005-2011 рр. (млн. грн.)*

Види економічної діяльності	Роки							Середнє значення
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Всього	8234,5	11965,4	17267,3	23785,1	14671,3	18064,1	22661,20	16664,12
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	223,3	289,9	557,1	1151,1	664,6	785,6	1173,71	692,20
Промисловість	2556,8	3703,8	5161,2	7423,6	4849,6	5206,9	5818,39	4960,02
Добувна промисловість	469,8	647,0	831,4	922,6	720,1	741,7	714,58	721,02
Переробна промисловість	1529,6	2378,7	3491,0	4757,0	2505,4	2946,6	3632,60	3034,42
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	557,4	678,1	838,8	1744,0	1624,0	1518,6	1471,20	1204,58
Будівництво	283,8	482,3	685,6	1467,3	565,5	423,4	400,10	615,44
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	928,6	1570,3	2277,3	2815,6	1830,6	1333,0	1544,15	1757,07
Діяльність готелів та ресторанів	79,0	151,5	262,0	365,0	197,5	299,0	471,26	260,77
Діяльність транспорту та зв'язку	1999,0	1969,2	2801,9	3084,4	2089,1	3084,3	5002,76	2861,53
Фінансова діяльність	131,7	158,5	260,4	346,0	159,9	294,7	173,88	217,87
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	1370,9	2485,7	3967,0	5353,6	2857,7	4942,2	4944,74	3703,13
Державне управління	73,8	112,5	163,9	179,1	129,3	84,3	160,25	129,01
Освіта	132,5	222,1	314,7	418,2	274,7	314,0	407,93	297,73
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	301,6	321,6	467,6	606,2	508,5	497,1	720,38	489,00
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	153,6	498,0	348,7	574,8	544,2	799,5	1843,68	680,35

* Розраховано за даними [43-47, 73-77, 79-83, 89-94, 105-109]

Таблиця Ж.3

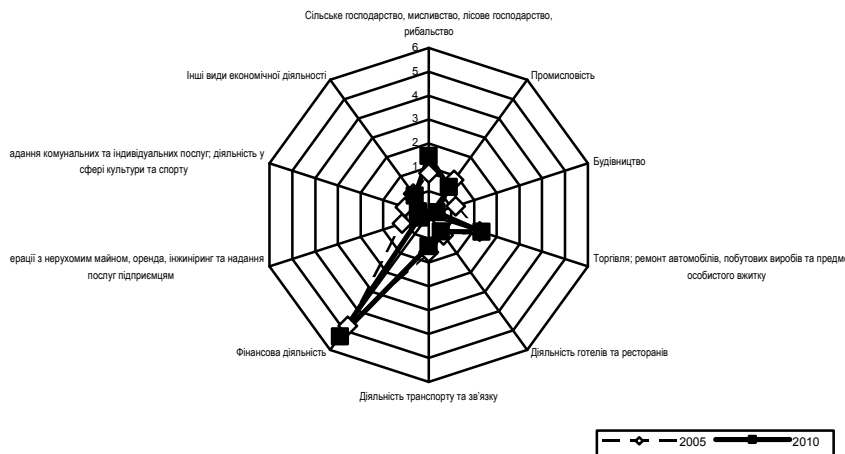
Середній рівень рентабельності інвестицій в основний капітал підприємств Карпатського регіону України за 2005-2011 рр. (грн./грн.)*

Види економічної діяльності	Області				Карпатський регіон	Україна загалом
	Закарпатська	Івано-Франківська	Львівська	Чернівецька		
Всього	0,0167	-0,105	0,014	-0,001	0,788	0,376
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	0,2158	0,962	0,730	0,659	-0,079	0,862
Промисловість	0,0074	-0,301	0,037	-0,047	0,100	0,515
Будівництво	0,1831	0,056	-0,193	0,172	0,006	-0,211
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,3452	-0,692	0,097	-0,566	-0,355	0,514
Діяльність готелів та ресторанів	0,0439	-0,085	-0,374	-0,899	0,202	-0,140
Діяльність транспорту та зв'язку	-0,0384	-0,109	0,168	-0,085	-0,015	0,371
Фінансова діяльність	0,1223	3,029	-2,498	0,202	-0,095	3,019
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	-0,0840	-0,076	-0,165	-0,005	-0,036	0,012
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	-0,0597	-0,051	0,035	-0,165	0,043	-0,222
Інші види економічної діяльності	2,820	0,013	0,050	0,039	0,002	0,062

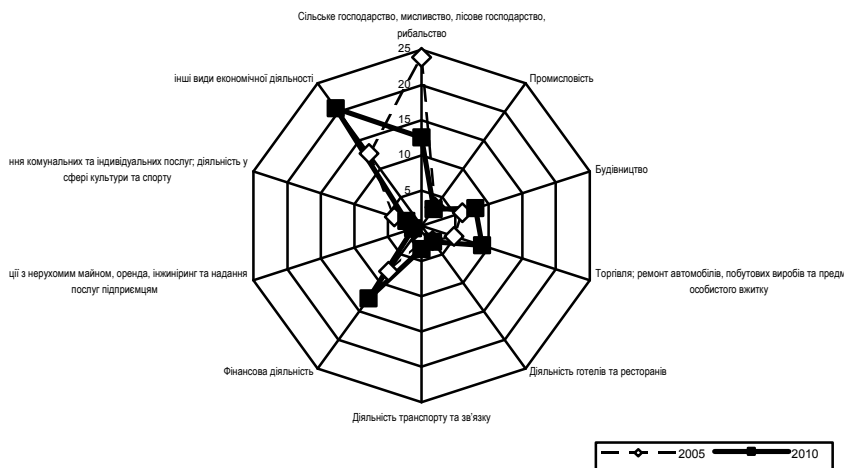
* Розраховано за даними [71-72]

Додаток 3

Ефективність інвестицій в основний капітал

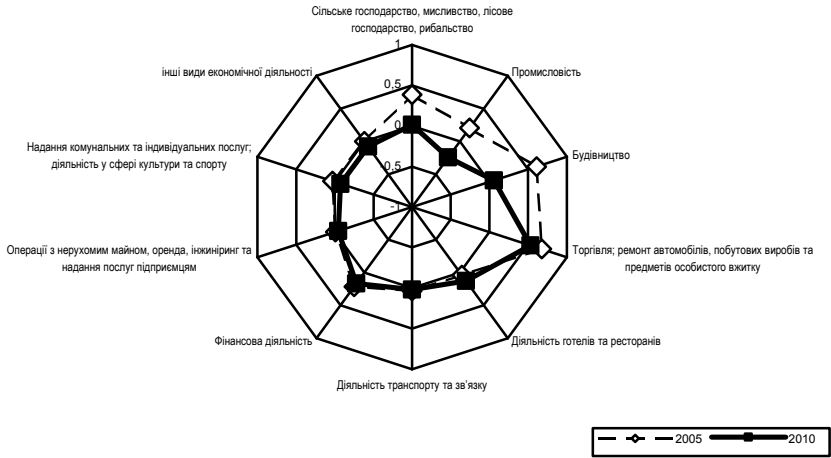

а) рентабельність

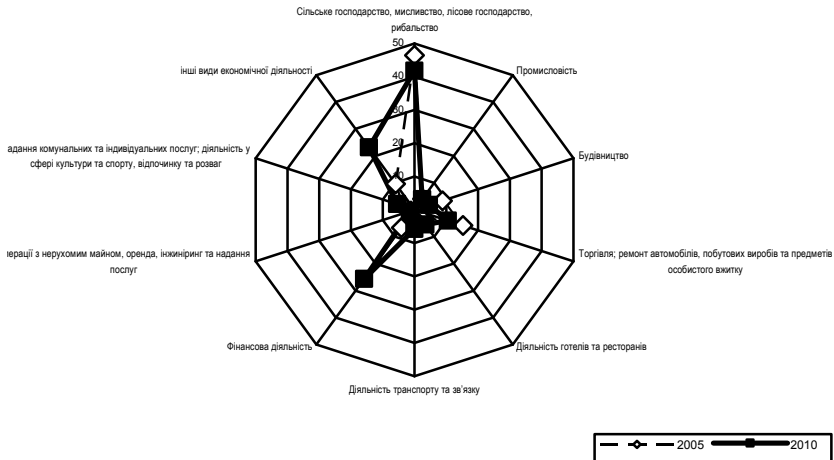

б) інвестовіддача

Рис. 3.1. Ефективність інвестицій в основний капітал в Україні
(побудовано за даними [71-72])

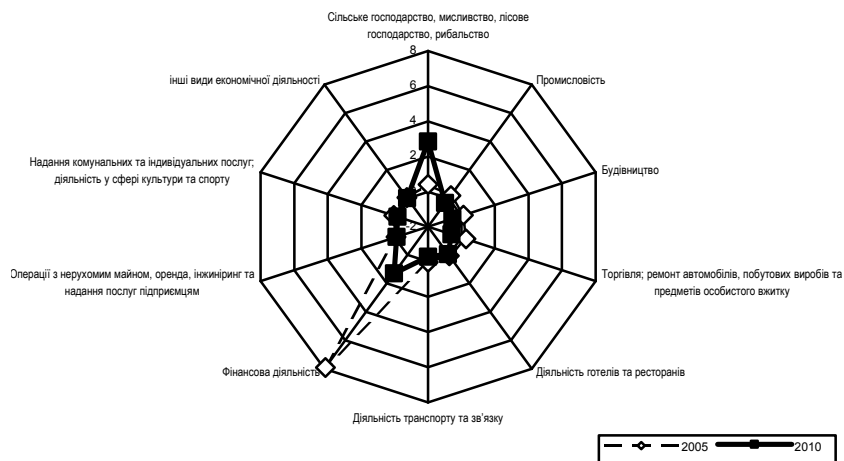

а) рентабельність

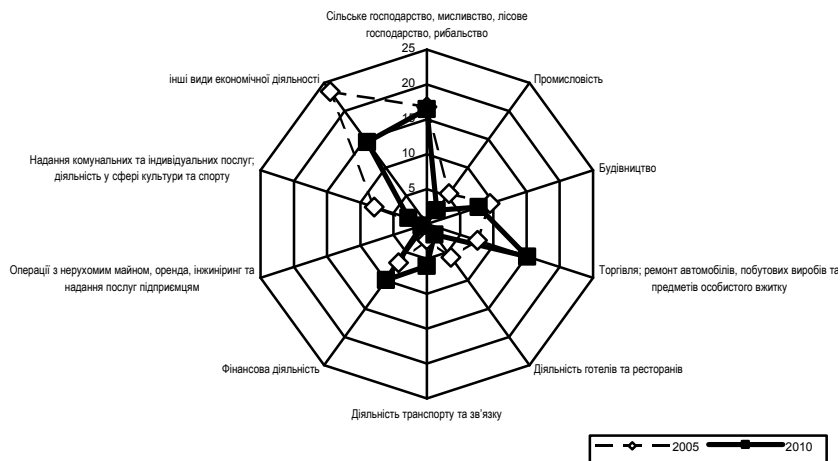

б) інвестовіддача

**Рис. 3.2. Ефективність інвестицій в основний капітал у
Закарпатській області**
(побудовано за даними [71-72])

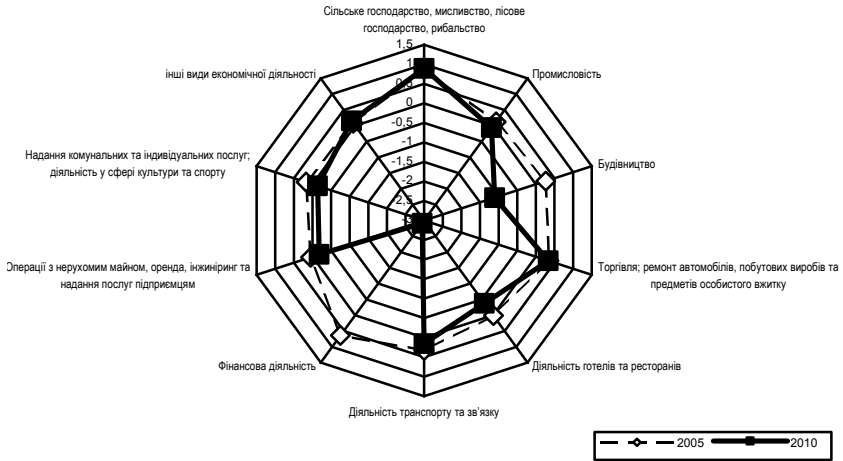
а) рентабельність

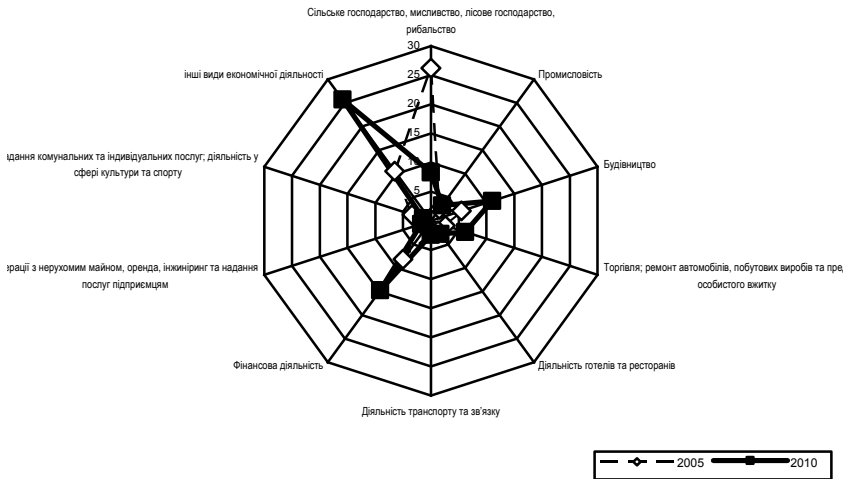
б) інвестовіддача

Рис. 3.3. Ефективність інвестицій в основний капітал в Івано-Франківській області (побудовано за даними [71-72])

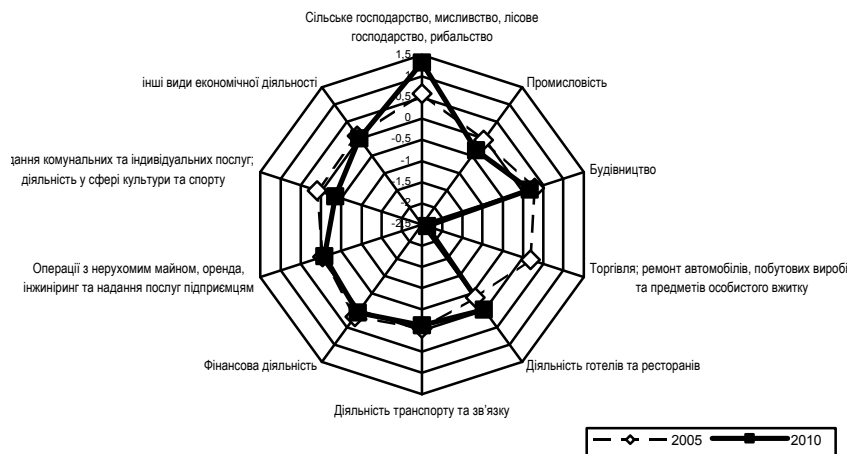

а) рентабельність

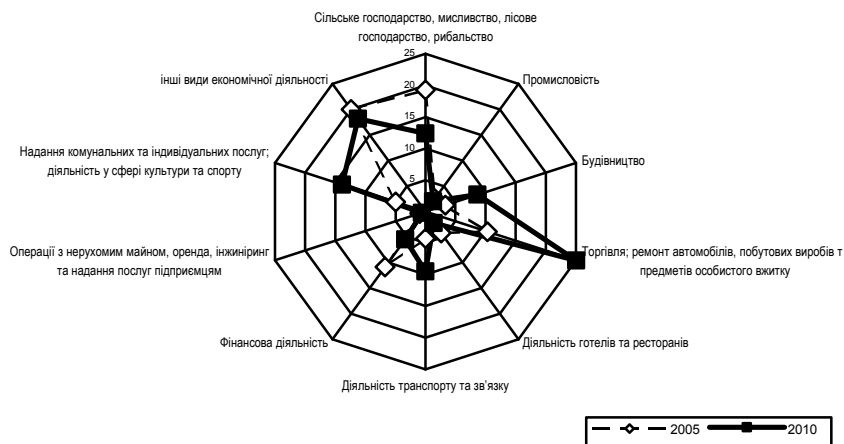

б) інвестовіддача

Рис. 3.4. Ефективність інвестицій в основний капітал у Львівській області
(побудовано за даними [71-72])

а) рентабельність

б) інвестовіддача

Рис. 3.5. Ефективність інвестицій в основний капітал у Чернівецькій області
(побудовано за даними [71-72])

Додаток И
Показники соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць Львівської області за 2005-2011 рр.

Таблиця И.1
Інвестиції в основний капітал у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (млн. грн.)*

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	4 681,7	5 875,5	8 287,3	10 799,3	6 707,6	8 060,8	11 415,6
<i>міста</i>							
Львів	2 577,9	3 229,5	4 358,8	4 939,1	3 266,4	4 044,9	6 619,5
Борислав	35,2	37,9	73,9	57,4	33,6	157,8	81,1
Дрогобич	108,0	146,0	187,4	312,8	120,1	109,8	131,1
Моршин	19,6	74,3	35,6	103,9	25,2	70,6	56,0
Новий Розділ	4,7	10,9	11,8	16,9	16,0	12,1	29,7
Самбір	32,4	21,4	37,8	62,2	44,2	79,1	92,9
Стрий	63,2	92,3	90,5	140,3	62,1	81,7	92,2
Трускавець	206,2	198,9	318,6	407,1	262,7	90,1	217,5
Червоноград	84,3	80,8	168,0	193,4	71,3	83,2	79,5
<i>райони</i>							
Бродівський	39,9	37,8	53,3	80,8	50,1	35,9	102,1
Буський	18,9	36,5	157,0	275,1	38,0	90,2	197,0
Городоцький	81,4	163,6	256,5	238,0	100,0	255,2	288,8
Дрогобицький	116,8	162,5	250,5	105,0	78,1	189,6	231,8
Жидачівський	94,8	54,0	112,0	248,6	74,1	78,7	98,3
Жовківський	84,1	128,3	208,0	318,5	111,2	252,5	202,7
Золочівський	41,8	52,8	71,9	121,6	75,5	101,7	70,5
Кам'янка-Бузький	266,9	178,1	164,0	172,9	119,7	85,9	377,5
Миколаївський	27,1	89,2	214,4	399,4	145,7	183,7	151,1
Мостиський	27,6	67,6	65,0	109,5	52,3	88,2	70,6
Перемишлянський	15,2	18,0	20,8	35,8	20,1	16,9	29,6
Пустомитівський	193,7	266,3	352,4	837,1	752,0	747,7	821,9
Радехівський	36,4	70,7	111,3	191,5	77,5	64,5	117,3
Самбірський	29,1	53,1	66,1	98,6	110,0	143,0	98,4
Сколівський	40,3	69,3	101,4	126,2	159,4	129,3	126,3
Сокальський	96,0	110,2	122,0	186,8	101,9	152,8	164,1
Старосамбірський	21,6	39,1	42,7	83,5	31,1	56,0	75,0
Стрийський	158,3	196,9	269,9	355,2	275,3	387,0	348,4
Турківський	14,8	14,3	70,2	207,2	167,2	32,1	83,7
Яворівський	145,6	175,4	295,5	374,7	266,8	240,7	361,0

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця И.2

**Доходи від операційної діяльності підприємств
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (млн. грн.)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	29 478,8	39 659,3	49 944,6	62 658,3	60 399,8	69 567,2	89 724,7
<i>міста</i>							
Львів	18 369,4	24 690,0	31 324,2	38 502,1	35 758,4	40 534,6	52 944,4
Борислав	112,6	125,7	171,0	198,3	158,3	211,7	275,6
Дрогобич	2 714,0	4 137,1	3 220,9	3 740,9	5 054,8	4 418,7	6 050,1
Моршин	194,6	250,2	300,7	399,8	478,2	613,6	713,0
Новий Розділ	84,5	153,8	141,8	207,3	189,3	229,4	287,2
Самбір	168,3	224,6	304,9	320,9	361,4	305,7	366,4
Стрий	537,8	571,4	729,4	1 199,1	978,7	969,1	1 015,9
Трускавець	437,7	528,4	786,7	1 062,2	869,6	1 148,6	1 137,5
Червоноград	365,1	561,9	675,7	896,4	580,2	743,2	1 076,9
<i>райони</i>							
Бродівський	176,1	215,3	274,8	314,1	359,5	433,0	458,2
Буський	151,0	195,8	338,2	791,6	576,1	717,5	1 026,3
Городоцький	222,3	337,6	707,1	831,5	696,2	892,2	984,8
Дрогобицький	96,6	65,6	82,4	120,6	104,1	105,2	130,5
Жидачівський	574,3	729,3	875,3	1 249,4	1 029,3	922,9	1 623,2
Жовківський	522,7	583,5	676,4	883,8	909,4	1 072,3	1 205,9
Золочівський	187,9	245,3	294,6	309,8	267,9	316,4	399,0
Кам'янка-Бузький	531,3	629,7	1 068,3	1 478,9	1 754,2	2 140,1	3 639,3
Миколаївський	448,0	533,3	822,6	1 128,3	841,3	843,4	1 079,4
Мостиський	63,8	78,0	118,3	115,1	92,1	105,7	159,9
Перемишлянський	95,0	105,7	153,7	185,2	132,6	183,0	291,6
Пустомитівський	580,5	1 374,3	2 196,9	2 558,9	3 069,7	5 366,1	6 036,8
Радехівський	354,9	503,3	707,9	987,0	1 039,1	1 656,6	2 160,2
Самбірський	106,8	151,9	234,3	327,5	112,5	114,0	110,3
Сколівський	98,0	117,5	179,6	215,7	190,7	230,2	265,6
Сокальський	697,6	893,1	1 106,8	1 596,1	1 535,1	1 784,2	2 297,9
Старосамбірський	54,2	47,5	76,7	93,9	96,1	96,6	130,8
Стрийський	616,6	467,2	552,0	708,1	985,8	1 176,7	1 423,2
Турківський	25,2	30,0	40,0	39,5	35,0	68,0	93,8
Яворівський	892,1	1 112,2	1 783,6	2 196,4	2 144,1	2 168,5	2 340,9

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця И.3

Прибуток прибуткових підприємств у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (млн. грн.)*

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	1 910,613	2 380,148	2 756,304	2 845,300	2 962,518	3 865,696	5 057,520
<i>міста</i>							
Львів	1 317,370	1 555,524	1 683,081	1 530,400	1 841,790	2 262,487	3 140,126
Борислав	5,770	4,072	6,980	6,113	10,981	30,263	47,591
Дрогобич	33,400	21,056	72,778	107,566	42,209	66,339	54,342
Моршин	4,854	12,846	27,895	17,704	45,588	87,453	79,966
Новий Розділ	2,748	2,420	3,980	3,931	0,849	7,346	4,883
Самбір	4,244	9,317	11,401	19,604	18,367	8,060	8,257
Стрий	14,846	20,441	19,656	36,977	15,920	34,102	43,042
Трускавець	39,547	62,570	44,686	60,954	60,786	50,323	40,164
Червоноград	23,871	25,783	29,239	41,759	28,625	31,099	36,975
<i>райони</i>							
Бродівський	7,804	39,944	13,138	22,426	42,241	34,001	24,220
Буський	8,541	8,923	14,558	17,501	25,146	19,118	15,406
Городецький	13,655	9,783	21,172	28,705	30,201	26,392	60,525
Дрогобицький	8,525	3,481	4,619	12,878	5,749	3,644	7,797
Жидачівський	25,041	30,870	32,118	55,221	33,679	43,549	116,286
Жовківський	31,618	54,190	44,920	46,636	46,734	71,060	74,398
Золочівський	11,214	21,591	21,483	21,416	18,086	20,106	32,554
Кам'янка-Бузький	49,177	16,362	22,813	12,941	14,169	81,384	99,294
Миколаївський	40,659	69,917	153,572	185,196	86,719	20,479	23,074
Мостиський	5,192	10,033	8,312	5,145	12,252	14,185	37,282
Перемишлянський	4,200	3,199	12,980	7,588	6,961	18,596	28,129
Пустомитівський	88,968	198,070	271,010	362,176	279,521	387,060	352,545
Радехівський	24,205	30,205	28,744	35,979	44,835	114,849	190,138
Самбірський	5,678	5,512	6,917	9,865	3,217	8,705	8,697
Сколівський	1,219	1,980	2,920	4,656	2,398	4,127	3,995
Сокальський	21,389	19,392	25,513	51,912	44,099	185,622	61,309
Старосамбірський	2,640	3,168	3,342	4,541	2,898	3,870	9,012
Стрийський	8,677	16,789	28,018	9,444	74,565	79,39	146,934
Турківський	0,732	0,930	1,268	1,947	1,283	3,326	2,672
Яворівський	76,229	63,980	68,591	72,554	120,402	145,064	161,718

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця И.4

Кількість найманих працівників у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (тис. осіб)*

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	723,2	744,6	735,0	732,1	673,2	646,4	622,6
<i>міста</i>							
Львів	349,8	361,7	362,4	358,6	331,3	320,0	311,2
Борислав	10,1	10,9	10,0	10,5	8,9	8,3	7,7
Дрогобич	29,6	29,1	29,2	29,0	26,0	23,6	22,9
Моршин	4,7	4,5	4,6	5,7	4,7	4,5	4,0
Новий Розділ	6,2	6,8	6,0	6,5	5,0	4,7	4,3
Самбір	13,1	13,3	13,6	13,9	11,8	11,1	10,8
Стрий	19,2	18,8	19,4	20,0	17,6	16,6	15,9
Трускавець	16,3	16,7	15,9	16,5	14,6	14,2	13,0
Червоноград	21,4	22,2	23,5	22,7	20,2	20,1	18,5
<i>райони</i>							
Бродівський	13,3	13,4	12,9	12,4	11,4	11,6	10,6
Буський	8,9	9,4	9,3	8,3	7,7	7,4	7,5
Городоцький	11,3	11,3	10,9	11,2	10,4	9,4	9,2
Дрогобицький	9,3	9,4	9,0	8,9	8,5	7,8	6,8
Жидачівський	14,8	14,6	14,3	13,9	12,8	11,9	11,1
Жовківський	20,6	21,0	20,9	20,5	19,4	18,6	17,7
Золочівський	12,8	13,2	12,4	11,7	10,6	10,7	10,1
Кам'янка-Бузький	12,3	12,3	11,6	11,7	11,4	10,2	9,9
Миколаївський	11,9	12,0	11,3	11,3	10,3	9,7	9,5
Мостиський	8,7	9,5	9,0	8,8	8,0	6,8	6,5
Перемишлянський	6,6	6,7	6,2	6,0	5,8	5,6	5,5
Пустомитівський	18,3	20,4	20,6	22,6	21,5	20,6	20,0
Радехівський	9,7	10,3	9,7	10,7	10,7	9,6	9,3
Самбірський	8,8	9,0	7,8	7,4	7,0	6,7	5,7
Сколівський	7,1	7,3	7,2	7,2	6,7	6,9	6,4
Сокальський	24,3	24,8	23,8	24,0	21,8	21,9	21,1
Старосамбірський	10,5	11,0	10,1	10,4	8,8	9,0	8,5
Стрийський	14,3	14,9	14,3	14,9	15,2	15,6	15,0
Турківський	6,2	6,3	6,1	5,6	5,4	5,5	5,8
Яворівський	23,0	23,8	23,0	21,2	19,7	17,8	18,1

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця II.5

**Податкові надходження до місцевих бюджетів
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (млн. грн.)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	996	1 307	1 857	2 440	2 441	2 784	3 159
<i>міста</i>							
Львів	404	532	758	982	974	1 088	1 262
Борислав	15	17	23	27	27	31	37
Дрогобич	33	41	55	71	68	76	90
Моршин	4	5	7	10	10	12	13
Новий Розділ	5	5	7	9	9	11	12
Самбір	14	17	24	31	30	34	37
Стрий	24	31	44	59	57	65	74
Трускавець	18	21	30	41	38	40	46
Червоноград	23	30	38	51	53	58	64
<i>райони</i>							
Бродівський	11	16	23	29	29	35	39
Буський	6	8	12	17	17	21	23
Городецький	9	11	17	23	23	27	33
Дрогобицький	6	7	10	13	14	16	18
Жидачівський	14	15	22	32	30	32	41
Жовківський	17	23	32	41	42	47	55
Золочівський	10	13	19	25	26	30	33
Кам'янка-Бузький	13	17	24	33	36	40	58
Миколаївський	11	14	20	28	33	38	46
Мостиський	7	11	14	20	19	22	24
Перемишлянський	5	6	9	12	13	16	17
Пустомитівський	19	24	43	55	54	66	77
Радехівський	7	9	13	18	19	26	30
Самбірський	4	7	10	13	14	16	17
Сколівський	8	10	16	21	20	23	28
Сокальський	21	29	34	51	59	67	80
Старосамбірський	7	9	13	18	19	22	24
Стрийський	17	21	31	42	46	61	65
Турківський	5	6	10	12	13	16	17
Яворівський	21	29	41	52	49	56	62

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця И.6

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ в адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (одиниць)*

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	55 336	58 080	60 364	62 115	63 999	65 668	67 358
<i>міста</i>							
Львів	28 345	29 552	30 965	32 158	32 923	33 826	34 983
Борислав	713	732	748	751	757	779	799
Дрогобич	2 053	2 141	2 243	2 324	2 337	2 372	2 422
Моршин	186	194	203	201	204	206	210
Новий Розділ	367	373	377	381	391	386	379
Самбір	882	897	901	881	883	874	887
Стрий	1 182	1 216	1 231	1 250	1 264	1 287	1 308
Трускавець	904	936	971	1 000	1 006	1 021	1 055
Червоноград	1 110	1 134	1 158	1 175	1 184	1 226	1 266
<i>райони</i>							
Бродівський	790	855	882	895	987	1 040	1 052
Буський	786	839	852	850	869	865	874
Городоцький	965	1 039	1 103	1 154	1 289	1 326	1 372
Дрогобицький	687	771	831	832	862	890	910
Жидачівський	1 081	1 131	1 154	1 146	1 153	1 154	1 154
Жовківський	1 665	1 776	1 844	1 902	1 944	1 984	2 006
Золочівський	1 291	1 355	1 375	1 371	1 400	1 455	1 493
Кам'янка-Бузький	759	792	837	867	890	908	927
Миколаївський	771	839	880	904	911	948	976
Мостиський	841	908	939	961	977	1 070	1 085
Перемишлянський	692	731	741	792	798	869	891
Пустомитівський	2057	2 218	2 374	2 466	2 564	2 628	2 716
Радехівський	734	758	766	752	737	742	740
Самбірський	701	763	772	773	905	912	914
Сколівський	629	694	717	728	811	816	819
Сокальський	1 330	1 378	1 366	1 414	1 493	1 549	1 516
Старосамбірський	828	889	905	903	929	933	936
Стрийський	692	746	762	757	751	746	762
Турківський	484	510	505	506	602	634	634
Яворівський	1 811	1 913	1 962	2 021	2 178	2 222	2 272

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця II.7

**Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (грн.)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	713	923	1 183	1 570	1 667	1 941	2 244
<i>міста</i>							
Львів	802	1 035	1 324	1 734	1 824	2 096	2 400
Борислав	772	936	1 187	1 523	1 666	2 216	2 251
Дрогобич	681	855	1 067	1 405	1 431	1 649	1 891
Моршин	563	852	1 099	1 470	1 632	2 084	2 263
Новий Розділ	482	628	782	1 088	1 147	1 384	1 687
Самбір	641	812	1 018	1 374	1 471	1 805	1 960
Стрий	743	957	1 217	1 702	1 705	1 988	2 308
Трускавець	582	725	912	1 232	1 211	1 371	1 521
Червоноград	717	922	1 182	1 581	1 697	1 912	2 355
<i>райони</i>							
Бродівський	581	744	991	1 308	1 435	1 560	2 046
Буський	510	654	800	1 196	1 297	1 609	1 852
Городецький	585	703	918	1 225	1 339	1 527	1 837
Дрогобицький	507	656	869	1 183	1 333	1 502	1 709
Жидачівський	598	769	958	1 255	1 363	1 555	1 925
Жовківський	596	780	927	1 218	1 312	1 559	1 782
Золочівський	534	698	908	1 222	1 354	1 532	1 923
Кам'янка-Бузький	758	1 000	1 303	1 730	1 897	2 276	2 657
Миколаївський	594	768	1 025	1 451	1 603	1 921	2 216
Мостиський	589	782	860	1 160	1 287	1 680	1 766
Перемишлянський	585	760	1 011	1 351	1 481	1 769	2 113
Пустомитівський	720	897	1 056	1 411	1 444	1 723	1 990
Радехівський	494	677	881	1 135	1 130	1 479	1 806
Самбірський	465	638	876	1 209	1 297	1 545	1 700
Сколівський	685	897	1 140	1 525	1 691	2 078	2 194
Сокальський	693	923	1 244	1 746	2 000	2 367	2 943
Старосамбірський	497	673	880	1 226	1 353	1 703	1 759
Стрийський	903	1 097	1 495	1 902	2 144	2 382	2 793
Турківський	580	807	1 020	1 416	1 540	1 754	1 884
Яворівський	572	773	955	1 279	1 363	1 600	1 909

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця И.8

**Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (млн. грн.)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	1 019,2	1 154,3	1 453,2	-2 500,4	-2 863,7	4,0	2 215,4
<i>міста</i>							
Львів	859,2	876,3	991,1	-1 513,9	-688,9	552,6	1 667,8
Борислав	-5,6	-13,8	-33,5	-19,0	-38,0	-0,2	18,6
Дрогобич	10,1	-77,0	16,2	37,1	-130,3	-85,4	-116,5
Моршин	3,5	9,8	25,6	-20,6	42,4	85,3	73,7
Новий Розділ	-17,3	-12,7	-11,5	-20,8	-34,9	-25,6	-33,1
Самбір	-0,7	-3,2	1,5	-1,2	1,9	-13,3	-3,8
Стрий	-6,7	-3,1	-27,8	-55,2	-156,8	2,9	-17,5
Трускавець	6,7	7,8	6,2	-135,3	-81,8	-35,8	-67,7
Червоноград	3,3	4,4	10,0	8,1	-34,4	-86,5	-19,2
<i>райони</i>							
Бродівський	1,5	35,1	6,9	6,3	28,5	-16,6	-0,1
Буський	6,3	-0,5	5,6	-133,9	-143,7	-13,6	-112,3
Городоцький	2,5	-2,0	11,4	-8,5	3,2	1,0	15,9
Дрогобицький	5,0	0,2	0,4	7,8	-3,8	-6,2	-4,8
Жидачівський	18,1	18,2	21,7	-115,4	-28,2	-35,0	85,0
Жовківський	14,2	40,9	15,8	-42,9	-18,2	18,5	36,4
Золочівський	4,5	15,3	15,9	1,4	-7,9	-34,5	14,3
Кам'янка-Бузький	41,1	-2,3	-1,2	-349,4	-243,0	-179,6	92,0
Миколаївський	31,8	60,2	143,7	157,4	64,0	-34,8	-12,1
Мостиський	-5,1	7,2	4,9	-8,0	0,1	6,6	29,6
Перемишлянський	1,7	-2,4	5,5	-12,7	-26,6	11,1	24,4
Пустомитівський	73,2	175,8	227,1	240,2	183,2	136,4	271,3
Радехівський	12,3	24,7	13,9	-2,7	-2,9	101,0	178,3
Самбірський	4,9	4,4	6,0	7,7	-0,5	7,7	4,5
Сколівський	0,1	-0,6	-3,0	-16,7	-11,0	-4,1	-3,1
Сокальський	-98,2	-74,7	-58,5	-118,5	-153,0	104,3	-212,8
Старосамбірський	0,4	1,5	-25,2	-0,5	-1,5	-1,4	5,5
Стрийський	-4,6	4,7	12,6	-1 10,4	27,1	66,5	131,8
Турківський	0,5	-0,3	1,1	1,7	0,9	2,8	2,4
Яворівський	27,9	2,6	0,5	-149,1	-56,2	3,1	72,1

*Побудовано за даними [86-92]

Таблиця II.9

**Частка збиткових підприємств у адміністративно-територіальних
одиницях Львівської області, %***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	34,8	33,5	31,9	35,0	38,2	38,3	38,2
<i>міста</i>							
Львів	35,2	34,8	33,3	37,7	41,5	42,8	41,1
Борислав	43,5	46,4	38,8	38,4	39,0	39,7	53,1
Дрогобич	39,8	33,7	34,7	36,2	40,0	38,9	38,6
Моршин	32,5	42,9	25,8	34,3	33,3	29,7	38,3
Новий Розділ	38,5	38,4	30,6	40,8	47,1	38,6	48,6
Самбір	22,7	21,9	20,7	22,5	25,0	24,9	30,2
Стрий	31,1	31,0	33,4	30,2	36,5	33,7	37,5
Трускавець	40,1	38,6	39,7	36,9	40,4	42,5	46,8
Червоноград	46,9	42,1	44,6	49,7	51,6	47,7	43,4
<i>райони</i>							
Бродівський	35,8	37,6	35,7	30,3	32,7	32,1	30,1
Буський	25,8	21,8	23,3	22,1	27,3	28,7	30,1
Городоцький	27,6	25,0	23,1	26,0	32,0	32,1	31,6
Дрогобицький	36,6	32,6	27,7	32,6	34,0	36,4	38,3
Жидачівський	34,5	35,0	29,8	26,8	31,9	37,1	35,8
Жовківський	31,5	26,9	27,4	25,3	30,2	28,1	28,4
Золочівський	30,8	23,4	18,6	18,1	21,8	20,0	23,3
Кам'янка-Бузький	29,4	27,5	31,1	34,3	36,1	30,7	24,9
Миколаївський	32,6	35,4	31,2	35,4	38,3	39,3	33,3
Мостиський	29,5	24,8	23,0	28,5	27,0	27,1	35,1
Перемишлянський	45,4	36,3	29,2	27,1	31,2	28,4	37,1
Пустомитівський	29,3	29,6	30,3	32,2	34,5	36,7	37,9
Радехівський	40,1	35,6	27,6	35,0	37,6	35,5	27,2
Самбірський	16,6	17,7	14,7	14,5	16,1	13,3	18
Сколівський	34,9	32,9	31,9	28,6	29,3	28,3	32,5
Сокальський	41,8	35,9	31,3	36,1	34,3	30,8	25,7
Старосамбірський	36,2	31,8	28,6	24,7	34,2	22,6	28,2
Стрийський	38,3	33,3	35,4	35,9	37,1	32,8	31,8
Турківський	17,9	19,5	13,6	12,5	18,2	18,4	26,3
Яворівський	38,6	37,4	33,7	39,3	34,1	34,0	40,3

*Побудовано за даними [86-92]

Додаток К
Індекси показників соціально-економічного розвитку
адміністративно-територіальних одиниць Львівської області (2006-
2011 рр.)

Таблиця К.1

Індекси інвестицій в основний капітал
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області
(% до поперед. року)*

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	125,5	141,0	130,3	62,1	120,2	141,6
<i>міста</i>						
Львів	125,3	135,0	113,3	66,1	123,8	163,7
Борислав	107,7	195,0	77,6	58,5	469,7	51,4
Дрогобич	135,2	128,4	166,9	38,4	91,5	119,4
Моршин	379,5	47,9	291,8	24,3	280,1	79,3
Новий Розділ	234,1	108,3	143,2	94,5	75,6	245,5
Самбір	66,1	176,6	164,7	71,0	179,0	117,4
Стрий	146,0	98,0	155,1	44,3	131,4	112,9
Трускавець	96,5	160,2	127,8	64,5	34,3	241,4
Червоноград	95,8	207,9	115,1	36,9	116,7	95,6
<i>райони</i>						
Бродівський	94,8	141,0	151,7	62,0	71,7	284,4
Буський	193,2	430,1	175,2	13,8	237,4	218,4
Городоцький	201,1	156,8	92,8	42,0	255,1	113,2
Дрогобицький	139,1	154,2	41,9	74,4	242,6	122,3
Жидачівський	57,0	207,4	222,0	29,8	106,2	124,9
Жовківський	152,6	162,1	153,1	34,9	227,1	80,3
Золочівський	126,2	136,2	169,2	62,1	134,6	69,3
Кам'янка-Бузький	66,7	92,1	105,5	69,2	71,8	439,5
Миколаївський	329,3	240,4	186,3	36,5	126,1	82,3
Мостиський	245,3	96,2	168,4	47,7	168,8	80,0
Перемишлянський	118,3	115,6	172,2	56,2	83,8	175,1
Пустомитівський	137,5	132,3	237,6	89,8	99,4	109,9
Радехівський	194,1	157,4	172,0	40,5	83,3	181,9
Самбірський	182,3	124,5	149,1	111,7	129,9	68,8
Сколівський	172,0	146,3	124,4	126,3	81,1	97,7
Сокальський	114,8	110,7	153,1	54,5	150,0	107,4
Старосамбірський	181,2	109,2	195,5	37,2	180,3	133,9
Стрийський	124,4	137,1	131,6	77,5	140,6	90,0
Турківський	96,8	490,9	295,2	80,7	19,2	260,7
Яворівський	120,5	168,5	126,8	71,2	90,2	150,0

*Розраховано за даними [додаток И, табл. И.]

Таблиця К.2

**Індекси доходів від операційної діяльності
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області
(% до поперед. року)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	134,5	125,9	125,5	96,4	115,2	129,0
<i>міста</i>						
Львів	134,4	126,9	122,9	92,9	113,4	130,6
Борислав	111,7	136,0	116,0	79,8	133,7	130,2
Дрогобич	152,4	77,9	116,1	135,1	87,4	136,9
Моршин	128,5	120,2	133,0	119,6	128,3	116,2
Новий Розділ	182,1	92,2	146,2	91,3	121,1	125,2
Самбір	133,5	135,8	105,2	112,6	84,6	119,9
Стрий	106,2	127,7	164,4	81,6	99,0	104,8
Трускавець	120,7	148,9	135,0	81,9	132,1	99,0
Червоноград	153,9	120,3	132,7	64,7	128,1	144,9
<i>райони</i>						
Бродівський	122,3	127,6	114,3	114,5	120,4	105,8
Буський	129,7	172,7	234,1	72,8	124,6	143,0
Городоцький	151,9	209,4	117,6	83,7	128,2	110,4
Дрогобицький	67,9	125,6	146,3	86,3	101,0	124,1
Жидачівський	127,0	120,0	142,7	82,4	89,7	175,9
Жовківський	111,6	115,9	130,7	102,9	117,9	112,5
Золочівський	130,5	120,1	105,2	86,5	118,1	126,1
Кам'янка-Бузький	118,5	169,7	138,4	118,6	122,0	170,1
Миколаївський	119,0	154,2	137,2	74,6	100,2	128,0
Мостиський	122,3	151,7	97,3	80,0	114,8	151,3
Перемишлянський	111,3	145,4	120,5	71,6	138,0	159,4
Пустомитівський	236,8	159,9	116,5	120,0	174,8	112,5
Радехівський	141,8	140,7	139,4	105,3	159,4	130,4
Самбірський	142,2	154,2	139,8	34,4	101,3	96,7
Сколівський	119,9	152,9	120,1	88,4	120,7	115,4
Сокальський	128,0	123,9	144,2	96,2	116,2	128,8
Старосамбірський	87,6	161,5	122,4	102,3	100,6	135,4
Стрийський	75,8	118,2	128,3	139,2	119,4	121,0
Турківський	119,0	133,3	98,7	88,6	194,4	137,9
Яворівський	124,7	160,4	123,1	97,6	101,1	107,9

*Розраховано за даними [додаток И, табл. И.2]

Таблиця К.3

**Індекси прибутку прибуткових підприємств
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області
(% до поперед. року)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	124,6	115,8	103,2	104,1	130,5	130,8
<i>міста</i>						
Львів	118,1	108,2	90,9	120,4	122,8	138,8
Борислав	70,2	170,6	87,8	179,6	275,4	157,3
Дрогобич	62,8	346,5	147,9	39,2	157,1	81,9
Моршин	268,1	216,6	63,4	257,8	191,7	91,4
Новий Розділ	89,0	166,6	98,0	23,6	789,1	66,5
Самбір	218,8	121,9	172,3	89,7	46,0	102,4
Стрий	137,9	96,2	188,0	43,1	214,0	126,2
Трускавець	158,1	71,4	136,4	99,8	82,8	79,8
Червоноград	107,7	113,6	142,8	68,5	108,6	118,9
<i>райони</i>						
Бродівський	513,8	33,0	170,2	188,4	80,5	71,2
Буський	103,8	164,6	119,8	143,0	76,6	80,6
Городоцький	71,5	216,3	135,7	104,8	87,8	229,3
Дрогобицький	40,9	133,7	275,5	43,7	65,2	214,0
Жидачівський	123,0	104,3	171,7	61,0	129,3	267,0
Жовківський	171,3	83,0	103,7	99,3	153,5	104,7
Золочівський	192,0	99,6	99,6	82,6	113,7	161,9
Кам'янка-Бузький	33,1	139,6	56,8	114,0	551,7	122,0
Миколаївський	172,0	219,6	120,6	46,7	23,6	112,7
Мостиський	193,3	83,9	61,4	237,7	116,0	262,8
Перемишлянський	76,2	406,1	58,7	91,7	267,0	151,3
Пустомитівський	222,5	136,8	133,6	77,2	138,5	91,1
Радехівський	125,1	95,2	125,0	124,6	256,3	165,6
Самбірський	98,2	125,2	142,3	32,5	272,3	99,9
Сколівський	166,9	148,2	160,8	52,4	167,1	96,8
Сокальський	90,8	131,3	203,6	84,8	421,6	33,0
Старосамбірський	117,1	107,2	135,5	63,8	131,9	232,9
Стрийський	195,1	166,4	33,7	789,2	106,6	185,1
Турківський	131,5	140,9	151,9	65,9	256,9	80,3
Яворівський	83,9	107,2	105,8	166,0	120,4	111,5

* Розраховано за даними [додаток И, табл. И.3]

Таблиця К.4

**Індекси кількості суб'єктів ЄДРПОУ
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області
(% до поперед. року)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	105,0	103,9	102,9	103,0	102,6	102,6
<i>міста</i>						
Львів	104,3	104,8	103,9	102,4	102,7	103,4
Борислав	102,7	102,2	100,4	100,8	102,9	102,6
Дрогобич	104,3	104,8	103,6	100,6	101,5	102,1
Моршин	104,3	104,6	99,0	101,5	101,0	101,9
Новий Розділ	101,6	101,1	101,1	102,6	98,7	98,2
Самбір	101,7	100,4	97,8	100,2	99,0	101,5
Стрий	102,9	101,2	101,5	101,1	101,8	101,6
Трускавець	103,5	103,7	103,0	100,6	101,5	103,3
Червоноград	102,2	102,1	101,5	100,8	103,5	103,3
<i>райони</i>						
Бродівський	108,2	103,2	101,5	110,3	105,4	101,2
Буський	106,7	101,5	99,8	102,2	99,5	101,0
Городоцький	107,7	106,2	104,6	111,7	102,9	103,5
Дрогобицький	112,2	107,8	100,1	103,6	103,2	102,2
Жидачівський	104,6	102,0	99,3	100,6	100,1	100,0
Жовківський	106,7	103,8	103,1	102,2	102,1	101,1
Золочівський	105,0	101,5	99,7	102,1	103,9	102,6
Кам'янка-Бузький	104,3	105,7	103,6	102,7	102,0	102,1
Миколаївський	108,8	104,9	102,7	100,8	104,1	103,0
Мостиський	108,0	103,4	102,3	101,7	109,5	101,4
Перемишлянський	105,6	101,4	106,9	100,8	108,9	102,5
Пустомитівський	107,8	107,0	103,9	104,0	102,5	103,3
Радехівський	103,3	101,1	98,2	98,0	100,7	99,7
Самбірський	108,8	101,2	100,1	117,1	100,8	100,2
Сколівський	110,3	103,3	101,5	111,4	100,6	100,4
Сокальський	103,6	99,1	103,5	105,6	103,8	97,9
Старосамбірський	107,4	101,8	99,8	102,9	100,4	100,3
Стрийський	107,8	102,1	99,3	99,2	99,3	102,1
Турківський	105,4	99,0	100,2	119,0	105,3	100,0
Яворівський	105,6	102,6	103,0	107,8	102,0	102,3

* Розраховано за даними [додаток И, табл. И.6]

Таблиця К.5

Індекси кількості найманих працівників підприємств, установ та організацій у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області (% до поперед. року)*

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	103,0	98,7	99,6	92,0	96,0	96,3
<i>міста</i>						
Львів	103,4	100,2	99,0	92,4	96,6	97,3
Борислав	107,9	91,7	105,0	84,8	93,3	92,8
Дрогобич	98,3	100,3	99,3	89,7	90,8	97,0
Моршин	95,7	102,2	123,9	82,5	95,7	88,9
Новий Розділ	109,7	88,2	108,3	76,9	94,0	91,5
Самбір	101,5	102,3	102,2	84,9	94,1	97,3
Стрий	97,9	103,2	103,1	88,0	94,3	95,8
Трускавець	102,5	95,2	103,8	88,5	97,3	91,5
Червоноград	103,7	105,9	96,6	89,0	99,5	92,0
<i>райони</i>						
Бродівський	100,8	96,3	96,1	91,9	101,8	91,4
Буський	105,6	98,9	89,2	92,8	96,1	101,4
Городоцький	100,0	96,5	102,8	92,9	90,4	97,9
Дрогобицький	101,1	95,7	98,9	95,5	91,8	87,2
Жидачівський	98,6	97,9	97,2	92,1	93,0	93,3
Жовківський	101,9	99,5	98,1	94,6	95,9	95,2
Золочівський	103,1	93,9	94,4	90,6	100,9	94,4
Кам'янка-Бузький	100,0	94,3	100,9	97,4	89,5	97,1
Миколаївський	100,8	94,2	100,0	91,2	94,2	97,9
Мостиський	109,2	94,7	97,8	90,9	85,0	95,6
Перемишлянський	101,5	92,5	96,8	96,7	96,6	98,2
Пустомитівський	111,5	101,0	109,7	95,1	95,8	97,1
Радехівський	106,2	94,2	110,3	100,0	89,7	96,9
Самбірський	102,3	86,7	94,9	94,6	95,7	85,1
Сколівський	102,8	98,6	100,0	93,1	103,0	92,8
Сокальський	102,1	96,0	100,8	90,8	100,5	96,3
Старосамбірський	104,8	91,8	103,0	84,6	102,3	94,4
Стрийський	104,2	96,0	104,2	102,0	102,6	96,2
Турківський	101,6	96,8	91,8	96,4	101,9	105,5
Яворівський	103,5	96,6	92,2	92,9	90,4	101,7

* Розраховано за даними [додаток И, табл. И.4]

Таблиця К.6

**Індекси середньомісячної заробітної плати найманих працівників
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області
(% до поперед. року)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	129,5	128,1	132,8	106,2	116,4	115,6
<i>міста</i>						
Львів	129,0	127,9	130,9	105,2	114,9	114,5
Борислав	121,2	126,9	128,2	109,5	133,0	101,6
Дрогобич	125,5	124,8	131,7	101,9	115,2	114,7
Моршин	151,4	128,9	133,8	111,0	127,7	108,6
Новий Розділ	130,2	124,7	139,1	105,4	120,7	121,9
Самбір	126,7	125,3	135,0	107,0	122,8	108,6
Стрий	128,8	127,1	139,9	100,2	116,6	116,1
Трускавець	124,6	125,7	135,2	98,3	113,2	110,9
Червоноград	128,6	128,2	133,7	107,3	112,7	123,2
<i>райони</i>						
Бродівський	128,1	133,1	132,0	109,7	108,7	114,5
Буський	128,2	122,3	149,5	108,5	124,0	101,6
Городоцький	120,2	130,6	133,5	109,2	114,1	114,7
Дрогобицький	129,3	132,6	136,2	112,7	112,6	108,6
Жидачівський	128,5	124,7	131,0	108,6	114,1	121,9
Жовківський	130,9	118,9	131,3	107,8	118,9	108,6
Золочівський	130,7	130,1	134,5	110,9	113,1	116,1
Кам'янка-Бузький	131,9	130,3	132,8	109,6	120,0	110,9
Миколаївський	129,3	133,5	141,5	110,5	119,8	123,2
Мостиський	132,7	110,0	135,0	110,9	130,6	114,5
Перемишлянський	129,9	133,0	133,7	109,7	119,4	101,6
Пустомитівський	124,6	117,7	133,6	102,4	119,3	114,7
Радехівський	136,9	130,2	128,8	99,6	130,9	108,6
Самбірський	137,3	137,2	138,0	107,3	119,0	121,9
Сколівський	130,9	127,1	133,8	110,9	122,9	108,6
Сокальський	133,2	134,8	140,4	114,5	118,4	116,1
Старосамбірський	135,3	130,8	139,4	110,4	125,8	110,9
Стрийський	121,4	136,4	127,2	112,8	111,1	123,2
Турківський	139,1	126,4	138,8	108,7	113,9	114,5
Яворівський	135,2	123,5	133,9	106,6	117,4	101,6

* Розраховано за даними [додаток И, табл. И.7]

Таблиця К.7

**Індекси податкових надходжень до місцевих бюджетів
у адміністративно-територіальних одиницях Львівської області
(% до поперед. року)***

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього Львівська область	131,2	142,1	131,4	100,0	114,1	113,5
<i>міста</i>						
Львів	131,7	142,5	129,6	99,2	111,7	116,0
Борислав	113,3	135,3	117,4	100,0	114,8	119,4
Дрогобич	124,2	134,1	129,1	95,8	111,8	118,4
Моршин	125,0	140,0	142,9	100,0	120,0	108,3
Новий Розділ	100,0	140,0	128,6	100,0	122,2	109,1
Самбір	121,4	141,2	129,2	96,8	113,3	108,8
Стрий	129,2	141,9	134,1	96,6	114,0	113,8
Трускавець	116,7	142,9	136,7	92,7	105,3	115,0
Червоноград	130,4	126,7	134,2	103,9	109,4	110,3
<i>райони</i>						
Бродівський	145,5	143,8	126,1	100,0	120,7	111,4
Буський	133,3	150,0	141,7	100,0	123,5	109,5
Городоцький	122,2	154,5	135,3	100,0	117,4	122,2
Дрогобицький	116,7	142,9	130,0	107,7	114,3	112,5
Жидачівський	107,1	146,7	145,5	93,8	106,7	128,1
Жовківський	135,3	139,1	128,1	102,4	111,9	117,0
Золочівський	130,0	146,2	131,6	104,0	115,4	110,0
Кам'янка-Бузький	130,8	141,2	137,5	109,1	111,1	145,0
Миколаївський	127,3	142,9	140,0	117,9	115,2	121,1
Мостиський	157,1	127,3	142,9	95,0	115,8	109,1
Перемишлянський	120,0	150,0	133,3	108,3	123,1	106,3
Пустомитівський	126,3	179,2	127,9	98,2	122,2	116,7
Радехівський	128,6	144,4	138,5	105,6	136,8	115,4
Самбірський	175,0	142,9	130,0	107,7	114,3	106,3
Сколівський	125,0	160,0	131,3	95,2	115,0	121,7
Сокальський	138,1	117,2	150,0	115,7	113,6	119,4
Старосамбірський	128,6	144,4	138,5	105,6	115,8	109,1
Стрийський	123,5	147,6	135,5	109,5	132,6	106,6
Турківський	120,0	166,7	120,0	108,3	123,1	106,3
Яворівський	138,1	141,4	126,8	94,2	114,3	110,7

*Розраховано за даними [додаток И, табл. И.5]

Додаток Л
Показники соціально-економічного розвитку Львівської області
за 2000-2011 рр.

Таблиця Л.1

Вихідні показники для кореляційно-регресійного аналізу
результативності капіталовкладень у Львівській області за 2000-2011 рр.*

Показники	Роки											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.	1060,6	1357,1	1807,0	2559,0	3634,0	4681,7	5875,5	8287,3	10799,3	6707,6	8060,8	11415,6
Інвестиції в основний капітал у діяльність транспорту, млн. грн.	114,3	280,8	310,1	444,0	532,7	414,3	583,2	982,4	1007,4	864,0	1841,6	4340,3
Інвестиції в основний капітал у формі власних коштів підприємств і організацій регіону, млн. грн.	736,8	1034,0	1290,0	1755,8	2413,4	2604,7	3413,3	4720,8	5914,6	3831,2	3973,1	2604,7
Інвестиції в основний капітал у житлове будівництво, млн. грн.	147,8	136,7	160,6	241,0	451,9	498,6	909,1	1292,5	1799,3	808,8	1547,6	1819,2
Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища, млн. грн.	7,8	37,6	14,0	30,4	40,4	19,6	26,7	37,7	110,3	90,2	87,6	97,0
Інвестиції у сферу охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, млн. грн.	26,3	61,4	56,4	89,9	214,0	193,7	173,0	221,1	314,0	258,1	172,3	304,8
Інвестиції в освіту, млн. грн.	8,5	21,6	51,7	83,9	93,8	71,5	86,7	100,2	175,2	113,9	129,0	186,8
Валова додана вартість, млн. грн.	5850	7305	8578	10547	12893	15571	19336	25619	32436	33576	34314	-

Продовження табл. Л.1

Показники	Роки											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств регіону, <i>млн. грн.</i>	145,7	157,7	282,3	778,4	302,5	1019,2	1154,3	1453,2	-2500,4	-2862,6	-219,5	2215,4
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами, <i>млн. грн.</i>	13328	17100	19915	24507	31400	37297	44896	58955	75532	74128	75610	-
Сумарна вартість активів, <i>млн. грн.</i>	21007	26799	34359	43993	55649	51538	70914	74354	93484	104461	111428	127171
Введення в дію нових основних засобів, <i>млн. грн.</i>	897,5	1102,4	1391,4	1730,8	2444,4	2973,7	3841,7	5333,2	6955,6	4170,6	7307,3	-
Вантажооборот, <i>млн. ткм</i>	9528	8807	8502	10071	10707	10346	11290	11790	10905	8151	10054	10463
Обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств і організацій регіону, <i>млн. грн.</i>	69,99	80,99	98,55	119,20	135,36	179,18	199,16	252,89	288,67	274,70	299,60	308,33
Кількість зайнятого економічно активного населення, <i>тис. осіб</i>	1082,7	1079,0	1042,3	1069,4	1057,0	1064,6	1070,1	1077,3	1092,5	1085,0	1096,7	1192,8
Доходи населення, <i>млн. грн.</i>	3405	7787	9221	11466	14352	19823	23804	31361	42220	43813	55162	61912
Введення в експлуатацію житла, <i>тис. м² заг. площі</i>	371,8	313,0	335,0	398,0	545,4	499,4	482,9	669,5	780,4	391,6	642,0	722,7
Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, <i>тис. тонн</i>	108,6	114,5	97,8	96,1	89,9	95,8	110,6	110,5	126,4	121,0	113,2	129,4
Середня тривалість життя населення у регіоні, <i>роки</i>	70,45	70,71	70,51	70,63	70,67	70,61	70,66	70,70	70,62	71,58	72,57	73,11

*Побудовано за даними [81-92]

Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2013. – Том 7. Інвестиційна діяльність / відп. ред. С.О. Ішук. – 2013. – 204 с.

Серія «Проблеми регіонального розвитку»

Комп'ютерний макет:
М.В. Деркач, П.С. Попадюк

© Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013

Підп. до друку 30.07.2013 р. Формат 60×84/16. Папір офс. №1. Офс. друк.
Ум.-друк. арк. 22,68. Наклад 300 прим.

Оригінал-макет виготовлено в Інституті регіональних досліджень НАН України.
79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

Видруковано в ПП «Арал».
79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.